

**Педагогічний фаховий коледж
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича**

**ІНФОРМАЦІЙНО – МЕТОДИЧНИЙ
ЗБІРНИК КОЛЕДЖУ**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
“ПЕРШІ ДОСЛІДНИЦЬКІ СПРОБИ: ПОШУКИ, РЕЗУЛЬТАТИ,
ПЕРСПЕКТИВИ
ПРИСВЯЧЕНОЇ 85-ІЙ РІЧНИЦІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ”**

28 КВІТНЯ 2025 РОКУ

ВИПУСК 6

Чернівці, 2025

УДК 373 (082)

I - 741

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія ЧЦ № 584-264Р від 21 липня 2022 року

Друкується за ухвалою методичної ради
Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича (протокол № 6 від 07 травня 2025 року)

Редакційна колегія:

Палій Н. Т. – кандидат педагогічних наук, головний редактор

Бачинський Д. В. - кандидат історичних наук, доцент, відповідальний редактор

Антонюк В. І. - спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, медіа-редактор

Жук М. І. – кандидат педагогічних наук

Коптюк Л. А. – спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

Процюк В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент

Сеничак В. М. - спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

Ткачук М. В. - спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

Інформаційно - методичний збірник Педагогічного фахового коледжу
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Випуск 6. –
Чернівці: Педагогічний фаховий коледж, 2025. – 230 с. Електронна версія.

У збірнику представлені тексти доповідей та тез студентів і викладачів- учасників II Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перші дослідницькі спроби: пошуки, результати, перспективи», присвяченої 85-ій річниці Педагогічного коледжу, яка була проведена 28 квітня 2025 року на базі Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Теми виступів представників педагогічних фахових коледжів із Чернівців, Чорткова, Самбора, Луцька Сучави (Румунія) та Сорок (Молдова) стосуються актуальних теоретичних і практичних питань педагогіки, психології та окремих методик.

***Зважаючи на свободу думки та творчості, редколегія
бере до публікацій матеріали в авторській редакції, за зміст яких
відповідальність несуть автори.***

© Автори статей, 2025

© Педагогічний фаховий коледж

ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2025

ЗМІСТ

Сторінка редакційної колегії	7
------------------------------	---

Психолого-педагогічні аспекти сучасної освіти

Анастасія ДУЩАК	Формування екологічної компетентності школярів шляхом використання активних форм позакласної виховної роботи.....	8
Ірина АНДРУЩАК	Специфіка використання універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі.	11
Віталіна МАКСИМЧУК	Використання сучасних методів у екологічному вихованні молодших школярів.....	13
Марія ГОРДАШ	Вплив СДУГ на навчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку.....	16
Надія ГОЛНЕЙ	Особливості роботи з порушеннями усного мовлення в учнів початкової школи.....	22
Марія ОПАСЬ	Роль естетичного виховання у формуванні творчої особистості молодшого школяра.....	25
Марія МЕТЕРЧУК	Група подовженого дня в новій українській школі: особливості організації та виховного впливу.....	27
Наталія КВ'ЯТКОВСЬКА	Актуальні проблеми модернізації початкової освіти в Україні.....	31
Майя ЛОМІЯ	Галшка гулевичівна в історико-культурному житті України.....	34
Дарина ГУЗЬ	Педагогічні умови використання наочності в освітньому процесі початкової школи.....	36
Patricia RUSSU	Inteligența emoțională în sala de clasă: îmbinarea psihologiei cu pedagogia în educația modernă.....	39
Катерина ТЕРЕЩЕНКО	Розвиток креативності учнів початкових класів в освітньому процесі нуш.....	40
Альбіна ЧУБАРА	Використання засобів наочності в початковій школі.....	43
Павло ШЕМЕТЮК	Використання народних традицій у моральному вихованні учнів початкових класів.....	45
Анна ФІГОЛЬ	Педагогічна спадщина софії русової – підґрунтя сучасної національної освіти.....	48
Дарина ДЕНИСЮК	Козацькі виховні традиції та їх національно-патріотичний потенціал.....	52
Дарина ДЕНИСЮК, Яна СУПРУН	Освітньо-культурний потенціал «Повчання дітям» Володимира Мономаха.....	54
Марія КЛИМЮК	Мотиваційна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.....	57
Вероніка САЧУК	Шляхи патріотичного виховання учнів початкових класів в умовах нової української школи.....	61
Anamaria POPESCU	Istorie locală pentru elevi – cercetare pentru descoperirea identității și promovarea reconcilierii.....	63

Luminița ȘTEFĂNEL	Dezvoltarea inteligenței sociale a școlarului mic (cercetare psihopedagogică).....	66
Alexandra-Andreea BERINCEANU	Dimensiuni psihologice și pedagogice ale educației moderne: provocări și perspective.....	70

Тенденції навчання предметів мовно-літературної галузі

Кароліна ПЕТРОВИЧ	Сучасні форми роботи з удосконалення техніки читання в початкових класах.....	72
Валерія БІЛЮК	Лепбук як інноваційна форма роботи під час вивчення частин мови в початкових класах.....	75
Марія ЗАГАРІЮК	Інноваційні підходи до розвитку англomовної аудіативної компетентності учнів початкової школи засобами онлайн-ігор.....	77
Христина КАЧОРАК	Формування комунікативної компетентності на уроках англійської мови за допомогою media-based activities.....	79
Олександра ТОКАР	Дидактична гра в період навчання грамоти.....	82
Аделіна-Сільвія ШУГАНІ	Специфіка вживання та вивчення румунського займенника в початкових класах.....	85
Евеліна КИРІЛ	Використання інноваційних технологій на уроках української мови у початкових класах як засіб формування синтаксичних умінь і навичок	89
Тетяна ДАНКО	Формування медіаграмотності учнів на уроках читання в початкових класах.....	92
Mihaela-Delia MARTINEAS	Metodica predării limbii materne ucraïnene în context multicultural.....	94
Наталія ПАЛІЙ	Підготовка до проведення уроків усного мовлення у першому класі зсо з навчанням румунською мовою.....	97
Silvia-Corina NUȚU	Making our students learn faster and better tehnici de memorare în predarea și învățarea unei limbi străine.....	100
Ilie SAUCIUC	Stimularea motivației elevilor etnici în studiul limbii ucraïnene.....	107

Теоретико-методичні аспекти навчання математики та інтегрованого курсу “Я досліджую світ”

Мар’яна АНДРОНИК	Використання методу спостереження на уроках природничої освітньої галузі.....	109
Христина ЧЕЧУЛ	Застосування інтерактивних технологій на уроках інформатики у початковій школі.....	113
Катерина БОДНАРІЮК	Інтерактивне навчання як засіб формування ключових компетентностей молодших школярів на уроці «я досліджую світ» (природнича освітня галузь).....	116
Анастасія МИТРИК	Формування пізнавальних інтересів молодших школярів шляхом використання нестандартних форм роботи в курсі ядс (природнича освітня галузь).....	119
Анастасія КОЧЕРВЕЙ	Особливості організації уроку інтегрованого курсу «я досліджую світ».....	121

Наталія ВОЛОВОДІВСЬКА	Формування громадянських та історичних компетентностей у позакласній діяльності молодших школярів.....	124
Анастасія САФРЮК	Формування геометричних уявлень здобувачів освіти на уроках математики в нуш.....	127
Ольга СІРА	Формування понять основних геометричних фігур за допомогою графічного редактора paint...	129
Александра КОРНЯ	Сучасні напрями розвитку методики вивчення елементів геометрії для 3-го і 4-го класів в умовах нуш.....	132
Вікторія БЛУСЯК	Використання stem-елементів у викладанні математики в початковій школі.....	135
Vlada LUPU, Dina COVALSCHI	Dezvoltarea gândirii critice în cadrul orelor de matematică la treapta primară.....	138
Софія ШИНАЛЬ	Кліпове мислення і школа.....	141
Marcela-Elisabeta HOPULELE	Utilizarea strategiilor de predare diferențiată în lecțiile de matematică pentru dezvoltarea gândirii critice la elevii de gimnaziu.....	145
Anamaria CATARGIU	Aspecte psihologice și pedagogice ale educației moderne.....	146

Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі

Анастасія КАГЛЮК	Використання логічних блоків дьенеша для формування логіко-математичної компетентності дошкільників.....	149
Інна ЛУЧКІВ	Використання нетрадиційних технік малювання як засобу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	151
Марія ПОПОВА	Формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку.....	155
Катерина СМІРНОВА	Лепбук як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.....	159
Вікторія САНДУЛ	Застосування народної математики у практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти	162
Ксенія ТІЦА	Роль музичних розваг у формуванні культури дозвілля дітей дошкільного віку.....	165
Наталія ДИЧКО	Логопедична ритміка як засіб корекції мовлення у дітей дошкільного віку.....	167
Софія МАЛИШИН	Мультимедійні засоби як інноваційний інструмент розвитку пізнавальної активності старших дошкільників.....	171

Сучасні тенденції формування фізичної культури

Дмитро БУРЛАКА	Основні засоби для методики навчання володіння м'ячем у баскетболі.....	174
Яна МАЗУРЯК	Форми і зміст занять з настільного тенісу.....	176
Павліна ЧОРНА	Рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі.....	179
Ярослав ТОРОПІЙ	Формування та розвиток силових здібностей як компонент здоров'язбереження.....	181

Олександра ТКАЧУК	Особливості роботи фітнес-інструктора (тренера).....	185
Олег ДЗЮБА	Українські народні ігри та забави молодших школярів самбірщини.....	187
Діана ВАСИЛИК	Особливості організації фізичного виховання молодших школярів у республіці польщі.....	190
Ірина ПОРОНЮК	Роль сучасного танцю у розвитку творчості дітей.....	193
Надія-Марія ЛЕМІШКО	Урок фізичної культури з розділу «мініфутбол» у початкових класах нової української школи.....	195
Актуальні питання мистецької освіти		
Оксана САМАРАШ	Значення музично-ритмічного виховання у загальному розвитку дітей дошкільного віку.....	198
Юліана ОЛЕКСЮК	Проектна діяльність як спосіб розкриття художнього потенціалу учнів.....	201
Евгенія ЛУПАШКО	Розвиток музичних здібностей учнів початкових класів на уроках мистецтва.....	204
Неля ЛЄСНІК	Формування вокально-хорових навичок дітей дошкільного віку.....	206
Анастасія ПУПАЗА	Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення декоративно-прикладного мистецтва на уроках дизайну і технології.....	211
Дарія ЗУБРИЦЬКА	Організація процесу сприймання творів образотворчого мистецтва в початкових класах нуш.....	214
Юлія ПЕРЕПЕЛЮК	Сценічна впевненість як важлива проблема фортепіанного виконавства: педагогічний аспект.....	216
Мар'яна ПОРПЛИЦЯ	Гігієна дитячого голосу на уроках музичного мистецтва та в позакласній роботі.....	220
Вікторія ЗЛЕНКО	Хіп-хоп для дітей: методика викладання в початкових класах.....	223
Tiberiu Ionuț HÎRSEAG	Educația muzicală, un element fundamental în dezvoltarea holistică a copiilor.....	225
Юлія ФЕНЬ	Формування хореографічних умінь та навичок у дітей молодшого шкільного віку.....	227

Як писав китайський філософ Конфуцій, три шляхи ведуть до знань: шлях наслідування – найлегший, шлях роздумів – найскладніший і шлях дослідження – найцікавіший. Ці слова якнайкраще відображають мету і зміст проведеної у коледжі 28 квітня 2025 року II Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перші дослідницькі спроби: пошуки, результати, перспективи», присвяченої 85-ій річниці Педагогічного коледжу.

Учасниками конференції стали сімдесят три студенти і викладачі. Серед них здобувачі освіти і педагоги Сучавського національного коледжу імені Міхая Емінеску Румунії, студенти із Сорокського педагогічного коледжу імені Міхая Емінеску Молдови, комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», Самбірського фахового педагогічного коледжу імені Івана Филипчак Львівської області та Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського Тернопільської області. Більше сорока доповідачів на конференції представляли Педагогічний фаховий коледж Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

У роботі конференції взяли участь:

- Сільвія-Коріна Нуцу – професорка, докторка наук, директорка Сучавського національного коледжу імені Міхая Емінеску Румунії;
- Ілля Савчук – професор, інспектор шкіл Сучавської повітової ради Румунії;
- Міхаєла-Делія Мартіняк – професорка Сучавського національного коледжу імені Міхая Емінеску Румунії, координатор міжнародних зв'язків із Чернівецькою областю.

У представленій Вашій увазі електронній версії шостого номера Інформаційно-методичного збірника коледжу вміщено доповіді і тези доповідей учасників конференції, що стосуються актуальних теоретичних і практичних питань педагогіки, психології та окремих методик.

Відповідальний редактор Дмитро БАЧИНСЬКИЙ

Тематичний напрям

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Анастасія ДУЩАК, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Оксана КОНСТАНТИНЮК, викладачка педагогіки, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ ФОРМ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню та аналізу ефективності активних форм позакласної виховної роботи у формуванні екологічної компетентності школярів. Актуальність теми зумовлена затребуваністю пошуку дієвих форм та методів екологічного виховання, які б сприяли формуванню екологічно свідомого покоління. У статті проаналізовано окремі форми роботи з екологічного виховання школярів, розглянуто їхні особливості, переваги та вплив на формування екологічної культури учнів.

На сучасному етапі розвитку суспільства питання екологічного виховання набуває особливої гостроти, оскільки екологічні проблеми носять глобальний характер. Сучасна екологічна ситуація (зміна клімату, забруднення довкілля та втрата біорізноманіття) вимагає від суспільства формування екологічно компетентного та свідомого покоління.

Екологічна компетентність передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства [2].

Актуальність проблеми в екологічній галузі зумовлює необхідність пошуку ефективних форм екологічного виховання школярів. До таких форм роботи можемо віднести: брейн-ринги на екологічну тематику, екологічні квести та стежини, екологічні ігри (рольові, настільні тощо), інтерактивні онлайн-вікторини та ігри, конкурси та змагання, екологічні акції та заходи, екологічні агітбригади, дослідницька та природоохоронна діяльність, тренінги, бесіди, екскурсії, походи, свята та вистави, волонтерська діяльність, проектно-пошукова діяльність, співпраця з громадськими організаціями.

Розкриємо зміст, особливості, мету та методикку організації окремих форм екологічного виховання.

Екологічна агітбригада – це одна із форм роботи, яка є дієвим інструментом популяризації екологічних проблем та дає змогу донести важливі екологічні меседжі до

широкої аудиторії через креативні та творчі виступи, через які здійснюється агітація й спонукання, яке спрямоване на покращення екологічного статусу у світі. Переваги використання агітбригад полягають в активному розповсюдженні екологічних знань, ситуації та проблем, формуванні екологічної свідомості, а також у формуванні екологічної культури, яка передбачає відповідальне ставлення до природи та безпосередню участь у природоохоронній діяльності [5].

Структура екологічної агітбригади зазвичай складається з керівника (педагога), учасників (учнів) та помічників (звукооператор, художник-оформлювач тощо). Керівник координує діяльність, розробляє сценарій з урахуванням думок та поглядів команди та організовує репетиції, а учасники беруть участь у підготовці та виступах агітбригади.

В екологічних агітбригадах висвітлюється широкий спектр актуальних екологічних проблем, спрямованих на підвищення обізнаності громадськості та спонукання до дій. Серед найбільш поширених тем можна виділити: забруднення навколишнього середовища, проблеми поводження з відходами, збереження біорізноманіття, збереження водних ресурсів, збереження лісових ресурсів, енергозбереження та зміна клімату. Ця форма екологічного виховання є ефективною та цікавою як для учасників, так і для глядачів, оскільки вона дає змогу привернути увагу аудиторії, використовуючи яскраві креативні виступи, театралізовані сценки, музичні номери та відеоролики.

Проектно-пошукова діяльність – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації здобувачів освіти, формує всі необхідні життєві компетенції. Вона спрямована на розвиток логічного та критичного мислення, творчості, креативності, уяви, самостійності учнів. Етапи проектно-пошукової діяльності сприяють формуванню ключових компетентностей учнів, таких як уміння працювати з інформацією, аналізувати дані, виокремлювати основне, формулювати гіпотези та презентувати результати [4, С. 37].

Переваги використання проектно-пошукової діяльності полягають у розвитку дослідницьких здібностей, формуванні знань про навколишнє середовище та поєднанні теоретичних знань з практичними діями. Пізнавальними та цікавими, на нашу думку, будуть такі проекти для молодших школярів: “Секрети зеленого друга”, “Подорож краплинки води”, “Сортуй сміття – допоможи планеті!”, “Хто живе у нас під ногами?”, “Збережемо чисте повітря”, “Друге життя речей”; для середньої школи: “Екологічний слід моєї родини”, “Проблема пластикового забруднення у нашому місті/селі”, “Вплив транспорту на якість повітря”, “Енергоефективність у школі та вдома”, “Збереження біорізноманіття місцевої екосистеми”, “Водні ресурси нашого краю”; для учнів старшої школи: “Розробка системи роздільного збору відходів для мікрорайону/громади”, “Екологічна експертиза місцевого підприємства”, “Соціальна відповідальність бізнесу в екологічній сфері”, “Розробка екологічного стартапу”.

Екологічні ігри – це форма роботи, що допомагає формувати високий рівень екологічної обізнаності учнів. Учасники екологічних ігор мають можливість зануритися в екологічні ситуації (проблеми) та поглибити своє розуміння, що стосується екологічного напрямку, через активну діяльність.

Використання екологічних ігор має низку значних переваг порівняно з іншими формами виховної роботи. Це залучення та мотивація (ігри є захопливими та цікавими для

учнів); саме у грі проявляється активне навчання, що сприяє глибокому розумінню екологічних знань; багато екологічних ігор моделюють реальні екологічні ситуації, даючи змогу учасникам побачити наслідки своїх дій та рішень у безпечному і контрольованому середовищі, це допомагає перенести теоретичні знання у практичну площину; розвиває критичне мислення, сприяє прийняттю рішень; багато екологічних ігор є командними, що сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та спілкування; ігрова форма сприяє створенню доброзичливої атмосфери, що також позитивно впливає на учасників [5].

На нашу думку, ефективними іграми на екологічну тематику будуть: "Що було б, якби з лісу прибрати...?", "Якої рослини не стало?", "Де що дозріває?", "Хто де живе?", "Літає, плаває, бігає", "Бережи природу", "Лісничий", "Зелені карти", "Екологічна башта "ліс"" , "Сортуй!" та інші.

Квест – це інтерактивна форма виховної роботи, що поєднує елементи пошуку, розгадування загадок, виконання практичних завдань на екологічну тематику тощо. Учасники, рухаючись за певним маршрутом або підказками, послідовно виконують завдання, щоб досягти фіналу та отримати певний результат (знання, навички, емоційне задоволення, винагороду тощо) [1, с. 8].

Екологічні квести відіграють важливу роль у формуванні екологічної компетентності учнів, адже сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвивають критичне мислення та практичні навички, пов'язані з екологічними спостереженнями, сортуванням відходів і раціональним використанням ресурсів. Вони виховують екологічну відповідальність, занурюючи учнів у вирішення реальних екологічних проблем, формують уміння працювати в команді, домовлятися й брати відповідальність за спільний результат. Завдяки ігровій формі квести забезпечують емоційне залучення, роблять навчання та виховання захопливим і сприяють глибокому засвоєнню матеріалу, інтегруючи знання з різних предметів і допомагаючи застосовувати їх у реальному житті.

Тематика екологічних квестів надзвичайно різноманітна та охоплює ключові аспекти екологічної освіти: від вивчення біорізноманіття й охорони природи до проблем забруднення довкілля, раціонального використання ресурсів і змін клімату. Особливе місце посідають квести, присвячені місцевим екологічним проблемам, які формують у дітей розуміння актуальних загроз у їхньому регіоні, а також знайомство з екологічними професіями, що мотивує до активної участі у природоохоронній діяльності.

Дослідивши це питання, можемо стверджувати, що описані нами форми виховної роботи є ефективним інструментом у розвитку і вихованні екологічної культури, компетентності та свідомості школярів. Адже вони дають змогу поєднувати теоретичні знання з практичними діями, розвивати різноманітні види мислення, формувати і виховувати екологічно свідому особистість, готову до розв'язання екологічних проблем та прийняття певних рішень, що породжують відповідні заходи для усунення екологічних проблем.

Список використаної літератури та джерел

1. Большакова І. Квести в початковій школі / І.Большакова, М.Пристінська, В.Ареф'єва. Київ: Вид. дім «Перше вересня», 2016. - 136 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

3. Екологічна освіта та виховання учнівської молоді в сучасних умовах. URL: <https://is.gd/t2ZUT7>
4. Литвинюк Г.І. Проектна діяльність в освітньому середовищі / Г.І. Литвинюк, О.І. Когут, О.Р. Кульматицька. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. - 128 с.
5. Осіпенко Т.П. Сучасні форми та методи екологічного виховання в Новій українській школі. URL: <https://is.gd/n1RkSJ>
6. Форми і методи екологічного виховання учнів. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0019k4-c9e5.docx.html>

Ірина АНДРУЩАК, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця – Валентина Осинчук, викладачка основ інклюзивної освіти, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу універсального дизайну в освітній сфері як ключового чинника забезпечення ефективної інклюзивної освіти. Розглянуто сутність універсального дизайну, його витоки та практичне застосування в освітньому процесі. Особливу увагу приділено створенню безбар'єрного середовища для навчання, яке відповідає потребам усіх учнів, включаючи дітей з особливими освітніми потребами.

На сучасному етапі універсальний дизайн в освітній сфері набуває особливої ваги, оскільки є ключовим чинником у забезпеченні цілісної та ефективної інклюзивної освіти. Досить поширеною нині є концепція універсального дизайну з увагою на процес навчання учнів. Універсальний дизайн в освіті відзначається важливістю через можливість складання навчальних програм, створення навчальних планів, вибору методів і прийомів у навчальному процесі та зокрема створенні безперешкодного, безпечного, комфортного середовища для навчання у закладах освіти.

Проблематику застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі досліджують сучасні українські та іноземні науковці, серед яких: О. Безпалько, Я. Грибальський, О. Гуренко, М. Джонс, О. Красюкова-Еннс, О. Кизимчук, Г. Лопатіна, Е. Стейнфельд та ін.

Насамперед зауважимо, що поняття «універсальний дизайн» увів в обіг Рон Мейс. Цей термін трактується так: «...завдання універсального дизайну полягає в полегшенні життя кожного, оскільки продукти, комунікації та навколишні будівлі стають більш придатними для використання великою кількістю людей, і це коштує небагато або навіть

нічого. Це функціональне визначення створює основу для розуміння універсального дизайну в освіті: освітнє середовище та продукти створюються від самого початку із забезпеченням доступності для широкого кола користувачів, попри те, чи вони мають інвалідність, чи ні» [3].

Специфіка застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі полягає в розробці та використанні широкого спектра різноманітних освітніх продуктів та довідків з урахуванням потреб усіх дітей. Це стосується не тільки освітніх аспектів: викладання, навчального плану, програми, оцінювання знань, бібліотеки, шкільного дизайну, гуртожитків, спортивних майданчиків, інструкцій, вебсайтів, але й шляхів реформування публічного управління освітнім процесом осіб з різноманітними порушеннями в розвитку. Практичне використання універсального дизайну в концепції інклюзивного навчання реалізується так:

- забезпечення рівності та доступності середовища для кожної дитини, шляхом надання одних і тих же засобів для всіх дітей з метою уникнення порушення прав окремих груп дітей, зокрема дітей з ООП. Специфіка практичної реалізації зазначеного принципу проявляється так: наявність пандусів до входу до школи; наявність входу з розсувними дверима; надання дітям інформації в доступних форматах; забезпечення шкільних автобусів поручнями різних рівнів; забезпечення дітей навчальними матеріалами, які враховують можливості різних категорій дітей з ООП; гарантування перекладу та титрування на жестову мову; безпечне та архітектурно доступне шкільне середовище; розроблення вебсайтів закладів освіти таким чином, що інформація на ньому доступна для дітей з порушеннями слуху, зору та інших особливостей здоров'я [1, с. 85];
- гнучкість використання універсального дизайну в освіті полягає у забезпеченні наявності широкого переліку індивідуальних налаштувань та їх відповідності уподобанням, різним потребам та можливостям дітей. У навчально-виховному процесі це проявляється так: забезпечення шкільного навчального процесу широкому спектру індивідуальних можливостей дітей; універсальний дизайн забезпечує гнучку методику викладання, навчання та представлення освітнього матеріалу; забезпечення гнучких та доступних навчальних планів та програм.

Універсальний дизайн сприяє ефективному донесенню необхідної інформації до дітей, незалежно від зовнішніх умов та їх можливостей сприйняття. Зокрема, подання інформації дітям відбувається з урахуванням різного впливу шкільного середовища на «сенсорний досвід» дитини. Що більше, дизайн сприяє легкому доступу до інформаційно-комунікативних технологій. Універсальність дизайну в освітній галузі передбачає застосування світла, кольору, текстури та звуків [2, с. 268].

Отже, специфіка використання універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі полягає у забезпеченні необхідного розміру і простору класної кімнати; зменшенні рівня докладання фізичних зусиль дитини з ООП під час відкривання дверей, використання гаджетів; зведення можливості помилок дітей до мінімуму, зокрема під час виконання певних завдань; забезпечення доступності викладення інформації, простоти, зрозумілості навчального матеріалу для дитини з ООП; гарантуванні рівності у використанні, тобто навчальні матеріали розроблені так, що вони є доступними для усіх

категорій дітей з ООП; універсальність дизайну в освіті передбачає також гнучкість навчальних планів, матеріалів та програм для усіх категорій дітей.

Список використаної літератури та джерел

1. Буйдіна О. З. Універсальний дизайн для навчання: загальні підходи. https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdzily/KMZ0/publik/2023/dydakt_zasady.pdf#page=85
2. Луговський О. Ф. Універсальний дизайн в умовах «нової інклюзії»: дизайн-освітня рефлексія. Інтернаціональна науково-практична конференція. Педагогіка та методика. 2023. - С. 267-269.
3. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., Київ, ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. - 76 с.

Віталіна МАКСИМЧУК, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Мирослава ЖУК, викладачка педагогіки, кандидатка педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ У ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Розглянуто актуальність екологічного виховання у сучасному освітньому процесі та обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних підходів у цій сфері. Проаналізовано сучасні методи, що актуалізують емоційну, особистісну та ціннісну сферу дітей. Особлива увага приділяється формуванню екологічної свідомості школярів через практичну діяльність, міжпредметну інтеграцію та залучення до реальних природоохоронних ініціатив.

Початкова школа є першим етапом формування екологічної культури, екологічного мислення та набуття екологічних знань молодших школярів. Це допомагає дітям не тільки засвоювати базові знання про довкілля, а й активно впливати на його збереження через свої вчинки. Актуальність теми екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку обумовлена екологічними викликами сучасності, необхідністю формування екологічно свідомої особистості та модернізацією освітнього процесу. Розв'язання екологічних проблем майбутнього залежить від рівня екологічної культури, закладеної у дитинстві. Саме тому екологічне виховання має стати пріоритетним напрямом у сучасній освіті.

У процесі екологічної освіти та виховання перевагу слід надавати інтерактивним методам. Вони передбачають активну участь учнів у процесі пізнання, сприяють розвитку

критичного мислення, комунікативних навичок та командної роботи. Серед найбільш ефективних: дискусії – обговорення екологічних ситуацій чи казок про природу; мозковий штурм – пошук рішень для збереження навколишнього середовища; рольові ігри – моделювання екологічних ситуацій (наприклад, суд над порушником природи); проєктна діяльність – створення учнями екологічних плакатів, буклетів, дослідження стану природи в рідному місті. Застосування таких методів сприяє залученню учнів до активного мислення, формує відповідальне ставлення до природи.

Методи розвитку критичного мислення дають змогу учням осмислювати отримані знання, аналізувати інформацію, робити висновки. Наприклад, технології «Кубування», «Інсерт» застосовуються для опрацювання екологічної інформації з підручників, відео чи інших джерел.

У процесі екологічного виховання важливу роль відіграють емоційно-ціннісні методи, спрямовані на формування глибокого особистісного ставлення дитини до природи. Серед них особливе місце посідають методи ідентифікації, емпатії та рефлексії, які створюють умови для внутрішнього осмислення дитиною екологічних проблем і розвитку відповідальності за навколишнє середовище.

Метод екологічної ідентифікації полягає в педагогічній актуалізації постановки людини в ситуацію природного об'єкта, перенесення її в середовище, в той стан, в якому знаходиться цей об'єкт. Цей метод стимулює процес психологічного моделювання стану фізичного об'єкта, сприяє кращому розумінню цього стану і тим самим поглиблює розуміння індивідом цього фізичного об'єкта. Застосування методу екологічної ідентифікації можна проілюструвати відповідними фізіотерапевтичними вправами. Наприклад, під час уроку учням пропонується об'єднатися в команди для організації змагання під назвою «Звуки лісу». Змагання полягає в тому, щоб якомога точніше відтворити звуки лісу (голосом, жестами, мімікою тощо). Перевтілення в образи земних істот або неживих об'єктів створює умовне злиття з природою, дає нагоду пережити її емоції та потреби, що також сприяє покращенню психоемоційного стану людини [2, с.61-62].

Метод екологічної емпатії (від грецького слова *empathia*) – це педагогічна актуалізація співпереживання індивідом стану природного об'єкта, а також співчуття до нього. Суть методу полягає в перенесенні власних станів на природні об'єкти і навпаки (станів природи на себе) шляхом ідентифікації з ними (співпереживання) та переживання власних почуттів щодо стану природних об'єктів (емпатія). Метод екологічної емпатії передбачає використання запитань, які стимулюють емпатію до живих істот: «Що відчуває ...?», «Які почуття ...», «Рослинні чи тваринні боляче?» «Ти відчуваєш почуття болю чи почуття любові?» тощо [3, с.49].

Метод екологічної рефлексії (від лат. *reflexio* – повернення назад) – це освітня актуалізація аналізу людських дій та вчинків щодо природи з погляду їх екологічного призначення. Метод спонукає людину усвідомити, як її поведінка може оцінюватися щодо природних об'єктів, якими вона опікується. Для цього учням пропонується конкретна навчальна ситуація, наприклад: Ви забули полити рослини у вашому будинку, на присадибній ділянці, клумбі тощо. Потім їм ставлять запитання: «Що б про вас подумали рослини?». Мета – сприяти формуванню екологічно свідомого ставлення до

навколишнього середовища, навчити самоаналізу своїх вчинків та відповідальної природоохоронної діяльності щодо природного середовища, покращити емоційний стан, зняти напругу та стрес [5, с.72].

У процесі формування екологічної свідомості в молодших школярів важливо не лише інформувати, а й залучати дітей до активного, емоційно значущого досвіду. До таких сучасних методів належать методи асоціації, екологічної лабільності, ритуалізації природоохоронної діяльності та екологічної турботи. Вони допомагають дітям глибше усвідомити важливість природи у своєму житті та закріпити екологічні цінності через дію.

Метод екологічних асоціацій (від лат. *associare* – пов'язувати) полягає в педагогічній актуалізації асоціативних зв'язків між різними мисленнєвими образами, наприклад, стосовно проблеми, поставленої в досліджуваному питанні: «Як ви думаєте, скільки часу працює серце людини і скільки часу воно відпочиває протягом життя?» [4, с.55].

Метод екологічної лабільності (від лат. *labilis* – нестійкий) ґрунтується на приверненні уваги до певних станів в установках особистості, внаслідок чого виникає психологічний дискомфорт, викликаний переживанням дитини неефективності звичних екологічних форм поведінки та діяльності. Цей метод свідомо використовується для підвищення мотивації учасників освітнього процесу до участі в природоохоронній діяльності. Передбачає формування здатності до гнучкого екологічного мислення, прогнозування наслідків людської діяльності та виявлення змін у природі. Наприклад, сценарії змін: «Що буде, якщо...», створення екологічних казок з альтернативними фіналами, порівняння стану природи у різні сезони або за різних умов.

Метод ритуалізації природоохоронної діяльності. Ритуал (від лат. *ritualis* – обрядовий) – це, по суті, дія, яка виконується через її символічне значення та здатність викликати емоції у присутніх. Отже, ритуали можуть бути використані для посилення суб'єктивного значення природи, створення або посилення мотивації людей до природоохоронних дій, спрямування їхніх стратегій природоохоронної діяльності, а також для заохочення розвитку технологій природоохоронної діяльності. Важливим елементом методу є використання відповідної символіки (емблема, гасло тощо) [6, с.39].

Метод екологічної турботи передбачає освітню актуалізацію екологічної активності кожної людини з метою допомоги та сприяння природним об'єктам. Метод заохочує до прояву співчуття, участі, підтримки та турботи, тобто активного залучення до життєвої ситуації природних об'єктів. Крім того, увага до природи мотивує не тільки до набуття знань і навичок, а й до їх практичного застосування [1, с.88].

На уроках «Я досліджую світ» корисно навести приклади і показати, що безвідповідальне ставлення до природи призвело до знищення лісів на величезних територіях, значного скорочення кількості тварин, птахів і рослин, зникнення деяких видів. Оскільки молодші школярі мають найбільший доступ до емоційного та естетичного сприйняття природного середовища, вчителі повинні знати, як поєднати емоційне ставлення до природи з пізнавальними завданнями навчання та практичними діями для її захисту. Екскурсії в природу є дуже активною формою організації природоохоронної діяльності учнів 1-4 класів, під час якої в учнів формується позитивне ставлення до природи, навички спостережливості, орієнтування в позитивних і негативних явищах у природному середовищі, емоційно-естетичне почуття відповідальності за стан природного

довкілля. Під час сезонних екскурсій в природу розширюються знання дітей про особливості кожної пори року, розвиваються почуття прекрасного, любов до рідного краю, вміння грамотно поводитися в природі, оцінювати позитивні та негативні дії людини щодо довкілля.

Участь у природоохоронній діяльності відіграє важливу роль в екологічному вихованні молодших школярів. Вона дає їм навички раціонального використання природних ресурсів.

Сучасні методи екологічного виховання молодших школярів забезпечують формування ціннісного ставлення до природи, розвивають екологічну культуру, сприяють розвитку мислення та відповідальності. Поєднання традиційних та інноваційних підходів дозволяє досягти кращих результатів у формуванні екологічної свідомості дітей.

Педагоги мають опиратися на особистісно орієнтовану модель навчання, де головними є інтереси, потреби та емоції дитини. Екологічне виховання має бути частиною не лише уроків, а й загальної виховної системи школи.

Список використаної літератури та джерел

1. Бондар Т. С. Педагогіка турботи: екологічна складова. – Ужгород : Карпати, 2022. – 196 с. – С. 88.
2. Гладуш В. Д. Технології навчання в початковій школі. – Черкаси : Брама-Україна, 2018. – 220 с. – С. 61– 62.
3. Іванова С. М. Екологічна культура школярів: формування в освітньому процесі. – Львів : Світ, 2020. – С. 49.
4. Лук'янова Л. Б. Асоціативні методи у навчанні молодших школярів. – Полтава : Освітній центр, 2020. – 144 с. – С. 55.
5. Колесник І. А. Рефлексивні технології в освіті. – Дніпро : Інновація, 2019. – С. 72.
6. Мельник О. Г. Екологічне виховання через ритуали. – Тернопіль : Мандрівець, 2021. – 112 с. – С. 39.

Марія ГОРДАШ, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівниця: Лідія КОПТЮК, викладачка психології, спеціальної психології, спеціаліст вищої категорії, викладач -методист

ВПЛИВ СДУГ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація: У статті розглядається вплив синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) на навчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку.

Висвітлено основні симптоми синдрому, їхнє відображення у навчальному процесі, а також соціальні та емоційні наслідки для дитини. Особливу увагу приділено труднощам у засвоєнні навчального матеріалу, виконанні завдань, плануванні та взаємодії з однолітками. Запропоновано ефективні адаптаційні стратегії та педагогічні підходи до підтримки таких учнів у навчальному середовищі.

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ) займає одне з центральних місць серед психоневрологічних порушень у дітей. Особливо часто він діагностується у молодшому шкільному віці, коли вимоги до організації уваги, самоконтролю та виконання завдань значно зростають. СДУГ впливає не лише на навчальну діяльність дитини, а й на її соціальні відносини, емоційний стан та загальну адаптацію до шкільного середовища[4].

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ) — це нейроповедінковий розлад, що характеризується хронічною нездатністю дитини концентрувати увагу, імпульсивною поведінкою та надмірною активністю, які не відповідають віковим очікуванням. У наукових джерелах СДУГ визначається як розлад розвитку, що виникає через особливості функціонування центральної нервової системи. Цей стан спостерігається приблизно у 5–7% дітей молодшого шкільного віку і є одним із найпоширеніших психічних розладів у педіатрії та дитячій психології [3].

Цей стан містить три ключові компоненти: порушення уваги, гіперактивність та імпульсивність, які проявляються в різних сферах життя дитини. Діти із СДУГ часто не здатні зосередитися на завданні протягом тривалого часу, легко відволікаються на незначні стимули, демонструють надмірну рухову активність навіть у ситуаціях, які вимагають спокою (наприклад, на уроках), а також приймають необдумані рішення, що може призводити до конфліктів або травматичних ситуацій.

Формування поняття "синдром дефіциту уваги з гіперактивністю" пройшло декілька етапів. Починаючи з XIX століття, вчені виявляли зацікавленість явищами надмірної дитячої рухової активності, рухових порушень, імпульсивності, балакучості, незграбності, зниження рівня уваги, невміння керувати своєю поведінкою.

Вперше симптоми, які відповідають сучасному визначенню СДУГ, були описані на початку XX століття. У 1902 році британський педіатр Джордж Фредерік Стілл, досліджуючи поведінкові розлади у дітей, зазначив, що деякі з них виявляють постійну неухважність, імпульсивність та труднощі з контролем своїх дій. Він пов'язував це з «дефіцитом морального контролю», припускаючи, що такі особливості поведінки можуть бути викликані як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

Перший систематичний опис гіперактивності з'явився після спалахів енцефаліту у 1920-х роках. Ці спостереження, зроблені Лоуренсом Хейманом, вказували на зв'язок між перенесеним енцефалітом і розвитком гіперактивної поведінки у дітей. Ці дані стали основою для вивчення ролі органічних ушкоджень мозку у виникненні поведінкових порушень.

У 1940–1950-х роках американські дослідники звернули увагу на дітей з подібними симптомами, які не мали явних органічних ушкоджень мозку. У 1960-х роках канадська дослідниця Вірджинія Дуглас розширила уявлення про цей синдром, виокремивши дефіцит уваги як ключову складову, що визначає труднощі дітей. Її роботи дали поштовх до розробки нових діагностичних критеріїв і підходів до терапії.

Важливим етапом у розумінні СДУГ стали дослідження Річарда Барклі, який у 1970–1980-х роках акцентував увагу на нейропсихологічних аспектах синдрому. Він виявив, що СДУГ є результатом порушень виконавчих функцій мозку, зокрема тих, що відповідають за саморегуляцію, планування, контроль імпульсів та пам'ять [1].

Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) суттєво впливає на успішність дітей молодшого шкільного віку (1–4 класи) у навчанні. Його основними симптомами є труднощі концентрації уваги, гіперактивність та імпульсивність, які ускладнюють сприйняття нової інформації, виконання завдань та взаємодію в навчальному середовищі. Цей розлад накладає значні обмеження на академічний розвиток і соціальну адаптацію дитини, впливаючи як на її результати в навчанні, так і на ставлення до навчального процесу загалом (Таблиця 1).

Найяскравіші прояви гіперактивності можна спостерігати у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. В цей період відбувається перехід до провідної — навчальної діяльності і через це збільшується інтелектуальне навантаження: від дітей вимагають уміння концентрувати увагу на тривалішому, ніж раніше, проміжку часу; доводити почату справу до кінця; прагнути до певного результату. Саме в умовах тривалої і систематичної діяльності гіперактивність переконливо заявляє про себе[2].

Вплив СДУГ на навчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку

Симптоми СДУГ	Прояв у навчанні	Наслідки для дитини
Труднощі концентрації уваги	Легко відволікається на сторонні стимули, не може довго зосередитися на одному завданні.	Часті помилки у виконанні завдань, незавершені роботи, низький рівень засвоєння матеріалу.
Гіперактивність	Постійна потреба в русі, не може довго сидіти на місці, часто встає з місця без дозволу.	Заважає зосередитися на навчанні, створює дискомфорт для інших учнів, ускладнює виконання завдань, що вимагають тривалої концентрації.
Імпульсивність	Відповідає, не подумавши, перебиває інших, діє спонтанно.	Конфлікти з однолітками та вчителями, труднощі з дотриманням правил, низька самооцінка.
Труднощі з плануванням	Не може адекватно оцінити обсяг і складність завдань, губиться в процесі роботи.	Неповні або неправильно виконані завдання, низька якість роботи, низька мотивація до навчання.
Соціальні труднощі	Ізоляція, конфлікти з однолітками.	Низька самооцінка, тривожність, емоційна нестабільність, ускладнення у взаємодії з оточенням.

Однією з найбільших перешкод для навчальної діяльності дітей із СДУГ є труднощі у зосередженні на виконанні завдань. Такі діти часто відволікаються на сторонні стимули, навіть якщо вони незначні (шум, рух, розмови). Це призводить до частих переривань у роботі, втрати ходу думок і нездатності завершити завдання вчасно [6]. Наприклад, дитина може почати писати вправу, але вже через кілька хвилин переключитися на іншу діяльність або загубити інтерес до роботи. Постійні відволікання погіршують якість виконаних завдань і знижують рівень засвоєння матеріалу.

Гіперактивність дітей із СДУГ у шкільному середовищі стає очевидною у їхній неспроможності довго залишатися нерухомими або зберігати спокій. На уроках такі учні часто крутяться на стільці, стукають ручкою по парті, можуть вставати з місця без дозволу вчителя. Постійна потреба в русі не лише заважає самій дитині зосередитися, але й створює труднощі для вчителя та інших учнів, оскільки відволікає увагу всього класу. Уроки, що потребують тривалої концентрації, наприклад читання чи написання текстів, стають для таких дітей особливо важкими.

Імпульсивність є ще одним ключовим проявом СДУГ, який впливає на навчальну діяльність. Діти з цим синдромом часто відповідають, не подумавши, перебувають вчителя або однолітків, висловлюють свої думки спонтанно і недоречно. Це може призводити до конфліктів із вчителями та іншими учнями, а також створює враження «неслухняності» або «невихованості». У таких дітей виникають труднощі із дотриманням правил у класі, що може спричиняти покарання чи відсторонення від участі у групових активностях.

Через нездатність планувати свою роботу діти із СДУГ часто здають неповні або неправильно виконані завдання. Вони не можуть адекватно оцінити обсяг і складність завдань, тому легко губляться у процесі роботи. Повільність у виконанні завдань або навпаки поспіх без перевірки результатів стають причиною низької якості роботи. Часті зауваження від учителів лише посилюють стрес і знижують мотивацію до навчання [5].

Діти з СДУГ часто зазнають труднощів у взаємодії з однолітками через свою імпульсивність і неконтрольовану поведінку. Це може призводити до ізоляції, конфліктів або булінгу з боку однолітків. Соціальні проблеми додатково впливають на емоційний стан дитини, сприяючи розвитку тривожності, низької самооцінки та емоційної нестабільності. В умовах шкільного середовища це знижує здатність дитини сприймати нову інформацію та включатися в навчальний процес.

Для зменшення негативного впливу СДУГ на навчання потрібне застосування спеціальних адаптаційних стратегій. Це може містити:

- Структурування навчального процесу (розбивка завдань на короткі етапи);
- Використання візуальних підказок і чітких інструкцій;
- Забезпечення перерв для зняття рухового напруження;
- Індивідуальний підхід до оцінювання роботи.

СДУГ має значний вплив на навчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку. Він ускладнює засвоєння матеріалу, взаємодію з однолітками та призводить до зниження академічної успішності. Вчасна діагностика й застосування корекційних методів є необхідними для забезпечення гармонійного розвитку таких дітей у шкільному середовищі. Створення сприятливих умов і розуміння особливостей поведінки дитини дозволяють їй долати труднощі та досягати кращих результатів.

Робота з дітьми, які мають синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ), потребує комплексного підходу та застосування адаптованих стратегій. Це обумовлено специфікою поведінки таких дітей, які мають труднощі з концентрацією, схильні до імпульсивних дій, гіперактивності та нестабільності настрою.

Насамперед, вчителям варто розібратися з особливостями діагнозу та зрозуміти, які процеси відбуваються в мозку дитини зі СДУГ, щоби чітко відрізнити особистість дитини від її поведінки та працювати з нею без зайвого емоційного навантаження. Обов'язково треба пам'ятати про підтримку та вчасне відновлення власного емоційного ресурсу, від якого залежатиме успіх комунікації із дитиною та дитячим колективом загалом.

Як свідчить практика, критика та покарання в роботі з гіперактивними дітьми не лише не приносять користі, але й можуть призводити до негативних наслідків у довготривалій перспективі. Тож учителям потрібно змінити своє ставлення до такого учня. Як і для більшості інших емоційно-психологічних порушень, тут немає "чарівної

таблетки” та чіткого алгоритму дій, оскільки кожен випадок – індивідуальний. Проте є загальні принципи роботи з дітьми, які мають гіперактивний розлад.

Так, ці діти потребують:

- похвали;
- мінімальної кількості критичних зауважень;
- уважного ставлення.

Змінити своє ставлення до дитини, навіть в умовах роботи з класом у 25–30 учнів, непросто, але можливо. Наприклад, якщо:

-збільшити кількість похвали та додати конкретики (“це тобі особливо вдалося”, а не просто “молодець”),

Дослідження 2019 року у Фінляндії показало, що діти із СДУГ, яких хвалили за маленькі успіхи, демонстрували помітне зниження імпульсивності та покращення самооцінки.

-зменшити кількість критичних та пасивно-агресивних зауважень (“ти знову...”, “що з тебе виросте?”).

Педагогу потрібно пам’ятати, що саме він або вона в початкових класах, формує думку дитини про себе, а також колективне ставлення до кожного члена групи. Тобто прямо впливає на формування самооцінки кожної дитини. У роботі з дітьми зі СДУГ учитель може додати особисте ставлення у формулювання похвали (“пишаюся, як тобі вдається”), що дасть змогу дитині відчувати свою цінність і прагнути до більших результатів та більшої похвали.

У перспективі це дасть можливість працювати над корекцією поведінки, зменшуючи кількість проявів небажаної поведінки не критичними зауваженнями, а навпаки, похвалою в тих випадках, коли поведінка не суперечить загальним нормам.

Діти зі СДУГ також мають проблеми із формуванням навичок спілкування – як індивідуальних, так і в групі. Тож учителю варто долучати дитину до групових активностей та комунікації, а також приділяти увагу індивідуальному спілкуванню з нею в межах навчання[7].

ПРАКТИКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Під час уроку рекомендується дотримуватися таких принципів:

1)Перед початком основної частини уроку повідомте про план його проведення, за яким порядком відбуватиметься заняття, що за чим йтиме, які результати очікуються досягти.

2)На початку заняття згадайте теми, які вже вивчалися й на основі яких буде розглядатися нова інформація.

3)Загадайте про правила поведінки на уроці. Й обов’язково перепитайте, чи всі зрозуміли та запам’ятали ці правила. Важливо, аби гіперактивна дитина на цьому етапі вже була включена в процес та “чула” вчителя.

4)Будьте прогнозованим/-ою. Дитині зі СДУГ важливо відчувати себе в безпеці та розуміти, які наслідки матиме її діяльність чи бездіяльність, коли й за що її можуть хвалити чи критикувати. Якщо на уроці трапляється несподівана реакція вчителя, дитина відчуває розгубленість та різке зниження зацікавлення й уваги.

5)Тримати увагу такої дитини можна частими запитаннями та короткими завданнями, спрямованими на корекцію її поведінки в моменті (“це зрозуміло?”, “як ми це можемо зробити?”).

6)До початку уроку зазначте, які саме матеріали та предмети будуть потрібні та зверніть увагу учнів, щоб усі (в тому числі й дитина з ООП) ретельно підготувалися (“підручник, зошит, ручка, олівець – підніміть руку, у кого вже все лежить на парті”, “подивись, чого в тебе не вистачає”).

7)Зверніть увагу дитини на те, як вона може отримати допомогу вчителя чи асистента педагога (підняти руку, картку, кивнути, зробити щось дозволене під час уроку, щоби не відволікати решту класу).

8)Тримати увагу дитини також можна, ставлячи послідовні запитання з обговорюваної теми та додатково акцентуючи на ключових моментах.

9)Оскільки гіперактивній дитині складно зосереджуватися на завданнях, можна розбивати їх на менші частини, це допоможе рідше відволікатися, оскільки результат від виконання кожної буде швидшим і мотивуватиме до наступних дій.

10)Введіть для всього класу систему зрозумілих умовних знаків. Наприклад, вмикати та вимикати світло, якщо під час заняття стає надто шумно, або плескати в долоні тощо.

11)Дитині з гіперактивним розладом також рекомендується активно працювати із зошитом – підкреслювати, використовувати ручки та олівці різних кольорів. Це додатково впливає на формування навичок концентрації уваги – дитина починає розуміти структуру та взаємозв'язки тем і занять.

12)Для дитини з гіперактивністю має бути розроблена система спеціальних заохочень та, за необхідності, покарань. За бажану поведінку можна “нагороджувати” балами, за які вона отримуватиме певні привілеї в школі чи вдома (цукерка, яблуко, додатковий відпочинок, перегляд мультфільму тощо). Натомість, як покарання ці бали можуть “згоряти”.

Для людини зі СДУГ, а особливо для дитини, важлива чітка та зрозуміла організація робочого простору – розміщення в класі так, щоби чинники відволікання були мінімізовані (наприклад, за партою ближче до вчителя, щоби не відволікатися на однокласників, що сидять попереду). Також потрібні меблі, що відповідають віковим та індивідуальним особливостям, календар та годинник, щоби дитина розуміла, що й коли відбувається. Обов'язковим є чіткий план діяльності, дотримання часових обмежень тощо[7].

Висновок: СДУГ справляє глибокий і багатоплановий вплив на навчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку. Без своєчасної діагностики та правильно підібраних педагогічних стратегій ці діти ризикують залишитися на узбіччі освітнього процесу. Завдання сучасного вчителя — не лише навчати, а й створювати умови, в яких дитина з СДУГ зможе реалізувати свій потенціал, адаптуватися до навчального середовища, подолати труднощі та досягати успіхів. Саме така комплексна підтримка є запорукою гармонійного розвитку та соціалізації цих дітей у шкільному середовищі.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Н. Історія виникнення поняття "Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю". Актуальні проблеми психології. 2014. № 2. URL: <http://appsychology.org.ua/data/jrm/v10/i26/18.pdf>.

2. Особливості навчання та виховання дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. URL:<https://irc.kowelrada.gov.ua/dity-iz-syndromom-dauna/>
3. Розлад Дефіциту Уваги з Гіперактивністю: Що це таке і чому він виникає. Gas for Mind. URL: <https://www.gasformind.com/rozlad-defitsytu-uvahy-z-hiperaktyvnisty/>
4. СДУГ (синдром дефіциту уваги і гіперактивності) у дітей. Inclusive Space Developer. URL: <https://inclusivespace.com.ua/education-center/korysni-statti/sdug-u-ditej/>
5. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ) – Логопед-Чарвник. URL: <https://logoped.clinic/uk/diagnosis/syndrom-deficytu-uvagy-ta-giperaktyvnosti-sdug/>
6. Чопик Л., Мусієнко М. Особливості прояву розладу дефіциту уваги з гіперактивністю у дітей старшого дошкільного віку\ молодшого шкільного віку . Науковий вісник вінницької академії безперервної освіти. серія «педагогіка. психологія». 2024.
7. Як вчитель у школі може допомогти дитині з СДУГ? URL:<https://mathema.me/blog/dopomogti-ditini-z-rdug>

Надія ГОЛНЕЙ, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю. Федьковича.
Керівниця – Лідія КОПТЮК, викладачка психології, спеціаліст вищої категорії, викладач - методист

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПОРУШЕННЯМИ УСНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглядаються особливості роботи з мовленнєвими порушеннями у молодших школярів, що є актуальною проблемою сучасної освіти. Зосереджено увагу на впливі мовленнєвих труднощів на успішність навчання, розвиток мислення та соціальну інтеграцію учнів початкової школи. Описано поширені види порушень усного мовлення, такі як дислалія, фонетико-фонематичний недорозвиток, заїкання тощо. Підкреслено важливість системного підходу, співпраці з логопедами та використання індивідуальних методик для подолання мовленнєвих труднощів, що сприяє успішній адаптації дітей у навчальному середовищі.

На сучасному етапі суспільство стикається із все більш зростаючою проблемою – збільшенням кількості дітей молодшого шкільного віку з різними мовленнєвими порушеннями, зокрема, порушеннями усного мовлення.

Усне мовлення є базовим компонентом успішного навчання в початковій школі, оскільки воно забезпечує ефективну комунікацію, засвоєння знань, формування мислення та соціальну інтеграцію. Порушення мовленнєвої сфери у молодших школярів становлять

серйозну проблему для сучасної освіти, адже безпосередньо впливають на рівень академічних досягнень та загальний розвиток дитини. У зв'язку з цим проблемі розвитку мовлення дітей відводиться вагоме місце у лінгвістичних і психологічних дослідженнях, вона є центральною у логопедії.

Корекції та розвитку мовлення учнів початкової школи присвячені наукові дослідження провідних українських та зарубіжних вчених, серед яких Л. Бадалян, О. Боряк, С. Конопляста, І. Мартиненко, Н. Пахомова, О. Приходько, А. Савицький, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та ін.

Розвиток мовленнєвої сфери у молодшому шкільному віці є одним із пріоритетів серед педагогів, адже мовлення має безпосередній вплив на усі сфери життєдіяльності дитини та її здатність будувати взаємини та комунікувати з іншими людьми. Мовленнєві порушення в дітей, які навчаються у початковій школі, негативно впливають на формування та розвиток фонетичного та фонематичного компонентів мовлення, що характеризуються: порушенням звуковимови та складової будови слова; несформованістю фонематичного сприймання та уявлень; гальмуванням розвитку навичок звуко-складового аналізу та синтезу [1].

Серед найбільш поширених порушень усного мовлення у дітей 1–4 класів виділяють:

Дислалія – це порушення фонетики, пов'язане з неправильним вимовлянням звуків мови. Дислатичні діти можуть замінити один звук іншим, пропускати або додавати звуки, переставляти їх місцями.

Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ) – спостерігається змішування або заміна подібних за звучанням звуків ([с]–[ш], [д]–[т], [з]–[ж]), що пов'язано з несформованістю фонематичного сприймання.

Заїкання (логоневроз) – характеризується порушенням ритму, темпу та плавності вимови через наявні судоми м'язів обличчя. До основних ознак цього порушення відносять: запинки, короткочасні недоцільні паузи під час мовлення, повторення звуків та складів, відкидання деяких звуків у слові або додавання зайвих звуків.

Брадилалія – проявляється через уповільнене та нечітке мовлення, що супроводжується розтягуванням слів[4].

Щодо особливостей роботи з молодшими школярами, які мають порушення усного мовлення, слід наголосити, що перед тим, як розпочинати роботу над формуванням усного мовлення учнів початкової школи вчитель повинен використовувати артикуляційну гімнастику, вправи на дрібну моторику рук, вправи та ігри на формування мовленнєвого дихання. До прикладу, вправа «Трубочка» – робота з губами, вправа «Годинник» – робота язичком, вправа «Футбол» – робота з язичком та щоками, вправа «Гойдалка» – робота з язичком тощо.

Згідно з дослідженням Ю. Рібцун, вчитель початкової школи під час роботи з учнями, які мають порушення усного мовлення, спочатку повинен ознайомити дітей із голосними звуками, оскільки від їх чіткої вимови залежить зрозумілість мовлення та формування умінь у дітей здійснювати фонематичний аналіз слів. Також дослідник зауважує, що вчитель має пояснити учням, що під час вимови голосних немає шуму, а є тільки голос, такі звуки можна проспівувати й не відчувати в ротовій порожнині якись перепони, адже повітря проходить вільно і легко. Водночас, педагог показує графічне

позначення голосних, а саме замальований кружечок, так діти вчать сприймати графічне зображення голосних звуків [3, с. 69].

Під час вивчення голосних звуків учитель може застосовувати віршовані мініатюри-підказки, різноманітні віршики-співанки, казочки про букви та звуки тощо. Після вивчення голосних звуків педагог переходить до засвоєння приголосних та пояснює, що під час їхньої вимови утворюється шум. Вчитель пояснює, що приголосні звуки можна протяжно вимовляти, але проспівати їх не вдається, адже у ротовій порожнині під час їх вимови утворюються різноманітні перепони (язик, зуби тощо) [3, с. 71]. Також учитель повинен розповісти, що приголосні розподіляються на різні підгрупи: шиплячі, м'які, тверді, свистячі, глухі та дзвінкі тощо. А під час автоматизації та диференціації звуків відбувається закріплення правильної вимоги за допомогою різних вправ на постановку звука. Наприклад, вправа на розрізнення слів за звуками (можна використовувати, коли вже засвоєні усі звуки): «миШка – миСка»; «цІпок – цАпок» та інші.

Як зауважує дослідник Т. Московченко, для активізації усного мовлення дітей молодшого шкільного, а також формування в них розуміння художніх творів, доцільно поєднувати різні види діяльності, в тому числі і театралізацію, образотворче мистецтво, музичне мистецтво тощо. Це вказує на те, що активізація мовленнєвих та мисленнєвих процесів у дітей із порушенням усного мовлення пов'язане з творчою художньо-мовленнєвою діяльністю, яка сприятливо впливає на творчу активність дітей в цілому [2, с. 230].

Отже, з огляду на все вищезазначене, приходимо до висновку, що робота з дітьми, які мають порушення усного мовлення, потребує систематичного підходу, терпіння та уваги до їхніх індивідуальних особливостей. Використання спеціальних методів та прийомів, психологічна підтримка та співпраця з логопедами сприяють корекції мовлення, успішній адаптації учнів у навчальному середовищі та розвитку їхніх мовленнєвих навичок. Для роботи з дітьми, які мають порушення усного мовлення, важливо використовувати наочність як засіб стимулювання мовленнєвої активності, а також спеціальні методи, які сприяють розвитку комунікативних навичок та подоланню мовленнєвих труднощів.

Список використаної літератури та джерел:

1. Галущенко В.І. Особливості стану та формування емоційної лексики у дітей з порушенням мовлення. Науковий часопис. Корекційна педагогіка. 2018. Вип. 36. - С. 23-28.
2. Московченко Т. С. Особливості образного мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня. Система освіти і виховання дітей з ООП: досвід минулого – погляд у майбутнє. 2023. - С. 228-231.
3. Рібцун Ю. В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток: навч.-метод. посіб. - Львів: Світ, 2020. - 264 с.
4. Сторожук М. В. Класифікація мовленнєвих порушень. Центр нейрофізіології для дітей і дорослих. URL: <https://dvclinic.com.ua/uk/news/klassifikacziya-rechevyh-narushenij/>

Марія ОПАЄЦЬ, студентка 44 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Сніжана ПАНЬКІВ, викладачка педагогічних основ виховної роботи з дитячими та юнацькими організаціями

РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Анотація. У доповіді обговорюється значення естетичного виховання у розвитку творчих здібностей молодших школярів. Розглянуто теоретичні аспекти естетичного виховання, визначено його мету, завдання та ключові фактори впливу. Особлива увага приділена важливості інтеграції мистецтва в навчальний процес і тісній співпраці між школою та сім'єю. Освітлено погляди В.О. Сухомлинського про роль краси у вихованні особистості та можливості їх реалізації у підготовці майбутніх учителів.

Зміст. У сучасному освітньому середовищі дедалі більше уваги приділяється розвитку гармонійно розвиненої особистості, здатної не лише засвоювати знання, але й творчо самовиражатися, емоційно реагувати на навколишній світ, критично мислити та сприймати реальність з естетичної точки зору. Естетичне виховання стає важливим інструментом у розвитку цих якостей, оскільки воно сприяє формуванню естетичної культури, розширенню чуттєвої сфери, реалізації творчого потенціалу та внутрішньої гармонії у дітей.

Проблема естетичного виховання набуває особливої актуальності в умовах реформування освітньої системи, орієнтованої на компетентнісний підхід та створення умов для всебічного розвитку учня. Швидкий розвиток інформаційних технологій часто призводить до візуального і емоційного перевантаження дітей, тому виникає потреба у балансуванні їхнього внутрішнього світу через вплив мистецтва, природи та культурних традицій.

Особливу увагу слід звернути на молодший шкільний вік — період найбільшої сприйнятливості до естетичних вражень. У цей час закладаються основи творчого мислення, формуються емоційні та ціннісні орієнтації, а також активно розвиваються моральні та естетичні уявлення.

Мета дослідження. Дослідження спрямоване на визначення та обґрунтування педагогічних умов, які забезпечують ефективне естетичне виховання молодших школярів. Це виховання має на меті розвиток їх творчої особистості, враховуючи взаємозв'язок між школою та сім'єю, а також використання потенціалу мистецтва, природи і емоційного досвіду дітей

Проблема естетичного виховання молодших школярів активно вивчається в сучасній педагогічній сфері. Значну роль у цій галузі відіграв

В. О. Сухомлинський, який підкреслював важливість естетичного виховання у формуванні гармонійної особистості. У своїй педагогічній роботі він використовував природу, мистецтво, казки та ігри для розвитку естетичних почуттів у дітей.[1]

Сучасні науковці продовжують розвивати ідеї Сухомлинського, звертаючи увагу на природу як засіб естетичного виховання, досліджують вплив природного середовища на розвиток естетичних почуттів у дітей, відзначаючи важливість організації «уроків мислення» на природі для покращення чуттєвого сприйняття та творчого мислення.[2]

Музичне мистецтво також відіграє значну роль в естетичному вихованні. Педагоги сучасності вивчають музично-естетичний розвиток особистості в контексті ідей Сухомлинського, акцентуючи на музиці як засобі емоційного розвитку та формування естетичних цінностей у дітей.[3] Вони підкреслюють необхідність впровадження музичних занять для розвитку гармонійної особистості.

Головна мета естетичного виховання полягає у розвитку в дітей творчого мислення, здатності аналізувати і відчувати світ через мистецтво. Це стимулює емоційну сферу, зокрема здатність до співпереживання та самовираження. Культурні цінності, засвоєні завдяки естетичному вихованню, формують моральні принципи і норми поведінки.[4]

Естетичне виховання також сприяє розвитку комунікативних навичок. У групових творчих заняттях учні вчаться працювати разом, взаємодіяти і підтримувати одне одного. Це зміцнює їхню спроможність до співпраці, розвиває вміння конструктивно критикувати і самооцінювати. Важливим є поєднання естетичного виховання з іншими формами діяльності.

Застосування творчих елементів у навчанні сприяє розвитку критичного мислення та пізнавальної активності. Через художні проекти, виставки і виступи діти не лише виражають себе, але й навчаються досягати результату через колективну діяльність.

Діти, які активно займаються мистецтвом, зазвичай мають краще розвинену інтуїцію та вміння керувати своїми емоціями. Це важливо для внутрішньої гармонії та психологічного благополуччя.

Творчі заняття допомагають дітям адаптуватися до соціальних змін і розвивати внутрішню мотивацію до самовдосконалення. Таким чином, естетичне виховання відіграє вирішальну роль у розвитку творчої особистості молодшого школяра. Воно не лише збагачує емоційні й інтелектуальні аспекти життя, але й закладає основи для майбутнього самовираження та активної участі в культурному житті суспільства.

Висновки. Естетичне виховання відіграє ключову роль у розвитку творчої особистості молодших школярів, адже воно сприяє не лише емоційному, а й інтелектуальному розвитку. Завдяки залученню до різноманітних видів мистецтва, діти навчаються самовираженню, удосконалюють критичне мислення та творчі навички, що допомагають їм пристосовуватися до змін у сучасному світі.

Однією з важливих складових естетичного виховання є його здатність формувати у дітей моральні та естетичні цінності, що сприяє усвідомленню ними свого місця у суспільстві, розвиває комунікативні навички та готовність до співпраці. Це позитивно впливає на загальний психологічний стан дитини, забезпечуючи гармонійний розвиток її особистості.

Таким чином, естетичне виховання є суттєвим елементом освіти, що дозволяє виховувати не лише творчо обдарованих, але й соціально адаптованих особистостей.

Список використаних джерел

1. Горбатюк А. Музично-естетичне виховання особистості у контексті ідей В. О. Сухомлинського | Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. URL: <https://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/178121> (дата звернення: 24.04.2025).
2. Пагута Т. Мета і завдання реалізації естетичного виховання молодших школярів. Ushynsky University Repository: Home. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3668/3/Pahuta%20Tetiana%20Ivanivna.pdf> (дата звернення: 24.04.2025).
3. Пшеченко М. Естетичне виховання молодших школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. DSpace HNPU :: Головна. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/a59be2a0-6311-46b0-a67c-35e8956d31e1> (дата звернення: 24.04.2025).
4. Радул О., Ткаченко О. Естетичне виховання засобами природи в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського | Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1840> (дата звернення: 24.04.2025).

Марія МЕТЕРЧУК, студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Керівниця – Оксана ЧИБИРЯК, викладачка педагогіки, спеціаліст вищої категорії

ГРУПА ПODOВЖЕНОГО ДНЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИХОВНОГО ВПЛИВУ

Анотація. У статті висвітлено основні аспекти функціонування груп подовженого дня (ГПД) в умовах Нової української школи. Проаналізовано вимоги до професійної діяльності вихователя ГПД, розкрито форми й методи роботи з молодшими школярами, визначено роль планування у забезпеченні ефективної освітньої діяльності. Окреслено виховний потенціал позаурочного часу як важливої частини гармонійного розвитку особистості здобувача освіти.

У сучасних умовах реформування освіти група подовженого дня у початковій школі набуває особливої ваги. Вона виступає не лише як форма продовження освітнього процесу, а й як ефективний засіб виховного впливу, спрямований на всебічний розвиток дитини. Дуже важливо, щоб педагоги-вихователі повною мірою розуміли свою роль як моделі

бажаної поведінки та ставлення до людей з повагою, добротою. Вони мають усвідомлювати ступінь відповідальності, яку вони несуть за вихованців групи подовженого дня, що передбачає такі обов'язки:

- Поважати кожну дитину.
- Вірити в успішність кожної дитини.
- Бути чесними і визнавати власні помилки.
- Вміти слухати й дотримуватися конфіденційності.
- Бути послідовними й справедливими.
- Мати високі очікування щодо кожного учня, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами.
- Цінувати особисті зусилля дітей.
- Організовувати стимулююче навчальне середовище.
- Постійно поновлювати свої знання про дитячий розвиток [4; с. 89].

Група подовженого дня — це форма організації освітньої діяльності, яка поєднує навчальні, виховні, оздоровчі та дозвілєві функції. Вона спрямована на задоволення індивідуальних потреб школярів, формування в них ключових компетентностей, сприяє гармонійному розвитку, адаптації до шкільного середовища, забезпечує безперервність виховного процесу.

В умовах Нової української школи акцент робиться на особистісно орієнтованому підході до дитини, партнерській взаємодії, розвитку критичного мислення та творчості. Вихователь групи подовженого дня постає не просто організатором, а наставником, другом, супутником дитячого розвитку.

У групі подовженого дня провідне місце займає гра — як інструмент пізнання, самовираження, взаємодії. Широко застосовуються дидактичні, сюжетно-рольові, творчі, настільні та рухливі ігри. Активно використовуються заняття за інтересами: гуртки, аплікації, ліплення, малювання, музичні хвилинки, театралізації, робота з природним матеріалом. В умовах нової української школи важливо створити розвивальне середовище, в якому дитина має свободу вибору діяльності. Це сприяє виявленню індивідуальних особливостей учнів, формуванню мотивації до навчання та самореалізації.

Учні першого класу, що відвідують групу подовженого дня, не мають домашніх завдань, тому вихователь має продумати чим можна зайняти дітей, аби вони не заважали іншим і проводили свій час у групі подовженого дня змістовно й корисно. Найбільше для цього підходить зображувальна діяльність, що містить такі види ігрових занять: ручна праця, малювання, графічні диктанти [6; с. 24].

У роботі з шестирічками в групі подовженого дня значне місце посідає ручна праця. Вона сприяє розвитку творчого мислення, самостійності, наполегливості, кмітливості, уміння планувати роботу та доводити її до кінця. У процесі ручної праці в дітей розвиваються пам'ять, зорове сприймання.

Головна мета занять з ручної праці в групі подовженого дня — навчити дітей майструвати, працювати з будь-яким підручним матеріалом, фантазувати й власноруч створювати саморобки так, щоб і процес, і результат приносили радість і задоволення. В основі системи знань має бути принцип виготовлення на кожному занятті цілісного виробу, що сприятиме виробленню свідомого ставлення до роботи, підтриманню в

дітей інтересу до результатів праці. Щоб праця учнів була осмисленою, потрібно заздалегідь повідомити їм мету, зміст (що робитимуть і навіщо), спосіб роботи (як працюватимуть), а також показати, як можна використати виготовлену іграшку в грі, в побуті [9; с. 44].

Окрім цього, значна увага приділяється руховій активності, екскурсіям, естетичному вихованню та розвитку соціальних навичок через співпрацю та групові види діяльності.

Раціонально організований режим дня — запорука ефективної роботи групи подовженого дня. До його обов'язкових компонентів входять: прогулянка на свіжому повітрі; харчування; відпочинок (у 1-х класах – денний сон); самопідготовка; ігрова або творча діяльність; робота в гуртках.

Вихователь ГПД складає перспективний та щоденний план, які мають враховувати індивідуальні та вікові особливості дітей, забезпечувати зміну видів діяльності, відпочинок та розвиток. Планування є запорукою цілісного й послідовного освітнього впливу.

Заняття в приміщенні групи подовженого дня повинні проводитися в ігровій або розважальній формі й за умови відносно невеликого обсягу пізнавального матеріалу не повинні втомлювати учнів. Короткочасність таких занять вимагає чіткості й динамічності їх проведення. Найбільш прийнятна тривалість занять 15-35 хвилин. Молодші школярі швидко втомлюються і потребують перемикання від навчальної роботи до інших видів діяльності. Але для того, щоб діяльність стала для них повноцінним відпочинком, принесла користь, вихователь повинен зуміти зацікавити дітей.

У всіх заходах другої половини дня вихователь є організатором діяльності учнів та їхнім старшим другом, захопленим разом із ними спільною справою. Зацікавленість педагога тим, чим зайняті вихованці, доброзичливе ставлення до них – усе це створює теплий мікроклімат, сприяє розвитку активності, ініціативи, самостійності, емоційної розкритості школярів в групі продовженого дня.

Невід'ємною складовою діяльності групи подовженого дня є заходи щодо збереження здоров'я дітей. Для відновлення працездатності після навчальних занять у школі перед наступним відповідальним періодом – виконанням домашніх завдань, вихователю групи подовженого дня необхідно організовувати активний відпочинок. Правильно організований руховий режим учнів стимулює підвищення розумової та фізичної працездатності, якості виконання домашнього завдання, компенсує дефіцит рухів, що спостерігається через інтенсифікацію навчального процесу [8; с. 41].

Робота в групі подовженого дня дає змогу поширити й поглибити знання школярів, зміцнити набуті на уроках навички та вміння, розвинути творчі здібності дітей, задовольнити їхні різнобічні інтереси, сформувані самостійність, організувати практичну суспільно корисну діяльність, дозвілля.

Група подовженого дня є однією із форм виховання дітей і допомагає організувати найсприятливіші умови для їх відпочинку, навчання і виховання, поєднання навчально-виховної роботи на уроках і в позаурочний час. Вона забезпечує, ураховуючи вікові особливості, їх розумовий, моральний, естетичний, фізичний, духовний розвиток,

створює умови для організації продуктивної праці, надає можливості для всебічного виявлення і розвитку індивідуальних, здібностей, запитів та інтересів дітей.

Практика доводить, що група продовженого дня стає чи не найнеобхіднішою умовою в успішній роботі сучасного закладу освіти. Наявність групи продовженого дня дедалі частіше стає для батьків визначальним критерієм у виборі школи для навчання дітей.

Відповідно до нормативних вимог наповнюваність групи продовженого дня в початковій школі не повинна перевищувати 30 осіб (Наказ МОН України від 25.06.2018 № 6771) [7].

Групи продовженого дня можуть комплектуватися з учнів одного класу, а також двох або декількох. Різниця у віці учнів (вихованців), зарахованих до групи продовженого дня, не може перевищувати двох років. Це дозволить створити комфортніші умови для дітей з урахуванням їх індивідуальних психологічних відмінностей та фізичного розвитку [7].

Група продовженого дня в умовах Нової української школи — це потужний інструмент для гармонійного розвитку молодшого школяра. Вона дозволяє поєднувати навчання, виховання і відпочинок, формує самостійність, навички соціальної взаємодії, творчу ініціативу.

Ефективність діяльності групи продовженого дня залежить від педагогічної майстерності вихователя, здатності створити безпечне, цікаве, комфортне середовище, в якому кожна дитина відчуватиме себе унікальною і значущою.

Список використаних джерел

1. Біляченко О. Орієнтовне календарне планування виховної роботи в ГПД // Початкова школа. 2016. №2.
2. Герлянд Т. М. Роль вихователя ГПД у формуванні особистості. - Кіровоград, 2003.
3. Горобець І. Організація групи продовженого дня // Науковий пошук молодих. 2018. Вип. 2.
4. Ковтонюк О.А. Соціально-педагогічний зміст діяльності груп продовженого дня // Актуальні проблеми соціальної сфери: збірник наукових робіт викладачів і студентів. - Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. - С.89-90.
5. Нова українська школа: poradnik vikhovatelyu grupy podovzhenogo dnia y zakladaх zagalnoyi serednoyi osvity. - Львів: Світ, 2019. - 224 с.
6. Пільтяй Н. Д., Жиганюк Н. А. У другу половину дня. Методичний посібник для вихователів груп продовженого дня. Харків: Вид. група «Основа», 2016. 155 с.
7. Про затвердження Порядку створення груп продовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 25.06.2018 № 6771. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-18#Text>
8. Сорока Г. Сучасні виховні системи та технології. Харків: Ранок, 2002.
9. Співак О. Л. Навчально-виховні заняття в групі продовженого дня. - Харків: Ранок, 2007. - 190 с

Наталія КВ'ЯТКОВСЬКА, студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.
Науковий керівник – Ірина Фаловська, доцентка кафедри загальної педагогіки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Статтю присвячено актуальним проблемам модернізації початкової освіти в Україні в умовах повномасштабної війни. Розглянуто вплив бойових дій на освітній процес, труднощі організації дистанційного навчання, необхідність оновлення навчальних матеріалів, підвищення компетентності педагогів, а також важливість національно-патріотичного виховання як інструменту формування громадянської свідомості молодших школярів. Запропоновано конкретні кроки модернізації освітнього простору.

У сучасних умовах повномасштабної війни, розв'язаної російською федерацією проти України, система освіти зазнала безпрецедентних викликів. Початкова освіта, як фундаментальний етап формування особистості, опинилася в епіцентрі цих змін. Згідно з даними Державної служби якості освіти України, у 2022–2023 навчальному році лише 15% закладів освіти працювали очно, 33% – дистанційно, а 51% – за змішаною формою навчання. Особливо складною ситуація є на Сході та Півдні країни, де переважає дистанційне навчання через постійні обстріли та небезпеку для життя учасників освітнього процесу [1].

Модернізація початкової освіти в Україні в умовах повномасштабної війни постає не лише як виклик, але й як нагальна потреба. Цей процес вимагає комплексного підходу до вирішення низки проблем, які стали особливо актуальними в останні роки. Однією з найгостріших проблем є вплив війни на освітній процес. З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну постраждали понад 3 500 закладів освіти, з яких понад 360 були повністю зруйновані. Це призвело до значних труднощів у забезпеченні безперервності навчання, особливо в регіонах, де активні бойові дії унеможливають очне навчання. Багато учнів змушені переходити на дистанційне або змішане навчання, що не завжди забезпечує належну якість освіти [2].

Крім усього, бойові дії стали причиною масштабного переселення українських громадян. Як повідомляє ЮНІСЕФ, кількість дітей, які були змушені залишити територію України, перевищує 1,8 млн, ще близько 2,5 млн дітей перемістилися всередині країни [3]. Такі події суттєво ускладнюють забезпечення сталості освітнього процесу та викликають серйозні труднощі адаптації учнів до змінених умов життя та навчання. Внаслідок руйнувань багатьох шкіл виникають додаткові перешкоди в організації освітньої діяльності. Іншим значущим викликом є потреба у перепідготовці педагогічних кадрів початкової школи, які змушені швидко адаптуватися до нових освітніх реалій, що включають, зокрема, елементи інклюзивного навчання та психолого-педагогічної роботи з

дітьми. Згідно інформації Міністерства освіти і науки України, у загальноосвітніх школах сьогодні функціонує понад 33 тисячі класів інклюзивного навчання, у яких здобувають освіту майже 48 тисяч дітей, що мають особливі освітні потреби. Для вчителів це передбачає необхідність додаткової спеціалізованої підготовки та регулярної підтримки для якісного навчання таких дітей [4].

В умовах повномасштабної російської агресії проти України особливо важливим стало формування національної свідомості та патріотичних цінностей серед молодших школярів. Такий виховний напрямок сьогодні не просто елемент освітньої системи, а фундаментальний засіб розвитку громадянської зрілості, культурної самобутності й моральної витривалості підростаючого покоління. Національно орієнтоване виховання у початковій освіті передбачає виховання любові до рідної країни, глибокої поваги до її історичного минулого, культури та національних традицій. Відповідно до державної Концепції, затвердженої українським урядом, ключовими цілями такого виховання є закріплення у свідомості дітей патріотичних поглядів та почуттів, усвідомлення важливості культурної спадщини, державних символів, законодавства та Конституції України. Окрему увагу приділено формуванню позитивного ставлення до військової служби, а також розумінню зв'язку між індивідуальними правами, свободами та особистою відповідальністю за долю країни [5].

Сучасні підручники потребують оновлення для відповідності новим освітнім стандартам. Особливо важливою є візуалізація навчального матеріалу, що сприяє кращому сприйняттю інформації учнями. Використання цифрових ресурсів також є необхідним для забезпечення доступу до якісної освіти в умовах дистанційного навчання. Розвиток інклюзивної освіти вимагає підготовки вчителів до роботи з дітьми з особливими потребами та створення адаптованих навчальних програм. Це включає забезпечення доступності навчального середовища, використання спеціальних методик та засобів навчання, а також співпрацю з батьками та фахівцями для підтримки кожної дитини. В умовах війни особливої актуальності набуває національно-патріотичне виховання, яке сприяє формуванню громадянської свідомості та національної ідентичності у молодших школярів. Це включає вивчення історії та культури України, розвиток поваги до державних символів, а також виховання почуття гордості за свою країну.

На нашу думку, модернізація початкової освіти в Україні вимагає цілого комплексу чітких і реалістичних заходів, які враховують сучасні виклики та можливості. Перш за все необхідно активно впроваджувати цифрові технології у навчальний процес. В умовах війни та дистанційного навчання важливо забезпечити школи якісним інтернетом, а учнів – електронними пристроями для навчання. Це дасть змогу не тільки підтримувати безперервність освіти у складних умовах, а й зробить навчання більш цікавим та інтерактивним.

Другим кроком є підвищення професійної компетентності вчителів початкових класів. Важливо організувати регулярні тренінги та семінари щодо застосування сучасних методик навчання, інклюзивних практик та роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби. Підтримка психологів, які допомагатимуть учням та вчителям справлятися зі стресом і психологічними травмами, також є ключовим фактором ефективності освітнього процесу.

Оновлення навчальних матеріалів і підручників є ще одним необхідним елементом модернізації. Підручники мають бути зрозумілими, цікавими та наповненими сучасними ілюстраціями і схемами, що відповідають новим освітнім стандартам. Варто активно використовувати інтерактивні освітні платформи, такі як «Всеукраїнська школа онлайн» чи інші ресурси, які роблять процес навчання доступним та цікавим для дітей.

Не менш важливим напрямом є посилення інклюзивного підходу у навчанні. Кожна школа повинна мати спеціально обладнані класи, доступні для дітей з особливими освітніми потребами, а вчителі – володіти сучасними інклюзивними методиками. Необхідна також постійна підтримка асистентів вчителів та залучення спеціалістів-дефектологів, логопедів, психологів, які допомагатимуть кожній дитині успішно інтегруватися в освітній процес. Крім того, в умовах війни варто приділити особливу увагу національно-патріотичному вихованню молодших школярів. Важливо впроваджувати спеціальні програми, що виховують у дітей повагу до історії та культури України, любов до своєї країни, відповідальність та готовність захищати її інтереси.

Реалізація цих кроків дозволить суттєво оновити початкову освіту в Україні, зробити її більш доступною, якісною та відповідною сучасним реаліям і потребам дітей, які сьогодні зростають у складних, але визначальних для майбутнього України умовах.

Отже, модернізація початкової освіти в Україні, особливо в умовах війни, є необхідною та невідкладною задачею, що вимагає комплексного підходу. Реалізація ефективних заходів із впровадження цифрових технологій, розвитку інклюзивного навчання, підготовки кваліфікованих педагогів та посилення національно-патріотичного виховання є ключовими кроками на шляху до створення сучасного освітнього простору, що відповідає викликам сьогодення і закладає надійну основу для розвитку майбутніх поколінь українців.

Література та джерела

1. Освітній процес в умовах війни: тенденції та висновки. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/school/88943/> (дата звернення: 16.04.2025).
2. Кузьмичова Н. Освітні втрати – це реальна загроза розвитку всієї країни. Знайшов. URL: https://znayshov.com/News/Details/nadiia_kuzmychova_mon_osvitni_vtraty_tse_realna_zahroza_rozvytku_vsiiei_krainy (дата звернення: 16.04.2025).
3. Понад половина дітей України вимушено покинула свої домівки після місяця війни. ЮНІСЕФ. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/more-half-ukraines-children-displaced-after-one-month-war> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Статистичні дані станом на 01.01.2025. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 16.04.2025).
5. МОН затвердило нову концепцію патріотичного виховання. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/2022/06/09/mon-zatverdylo-novu-kontseptsiyu-patriotichnogo-vyhovannya/> (дата звернення: 16.04.2025).

Майя ЛОМІЯ, студентка 2-Г групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти “Луцький педагогічний коледж” Волинської обласної ради
Керівник – **Сергій МАРЧУК**, викладач педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ГАЛШКА ГУЛЕВИЧІВНА В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Анотація. Розкрито роль Галшки Гулевичівни як визначної меценатки та освітньо-релігійної діячки України XVII століття. Особлива увага приділена її внеску в заснування Київської братської школи та підтримку православних братств.

В українській історичній науці останніми роками особлива увага приділяється дослідженню відомих в історії особистостей. До таких значимих постатей належить одна з найбільш відомих українських меценаток, що вийшла із давнього Волинського шляхетського роду Гулевич – Галшка Гулевичівна [4, с. 199].

Єлизавета Василівна Гулевич, відома як Галшка Гулевичівна – представниця старовинного українського шляхетського роду Гулевичів, меценатка, фундаторка Київського Братського Богоявленського монастиря та Київської братської школи, від якої веде історію Києво-Могилянська академія [1]. Походила зі впливового шляхетського роду Гулевичів, відомого з XV ст., представники якого посідали різні уряди на Волині та інших землях Речі Посполитої, досягали високих церковних посад, володіли населеними пунктами. Відомо, що батько Галшки Василь був володимирським підстаростою та волинським війським. Від трьох його жінок, окрім Галшки, у нього були сини Андрій, Михайло, Василь і Бенедикт, доньки: Марія і Ганна. Галшка народилася, ймовірно, у його селі Затурці на Волині [1].

Єлизавета (Галшка) Гулевичівна народилася у 1570-х роках у сім'ї Василя Гулевича. З поважного шляхетського роду Гулевичів вийшло кілька впливових високопосадовців Волині. Дід Галшки Феодосій був Луцьким та Острозьким православним єпископом у 1540-х роках [4].

У дитинстві й юності Галшку навчали приватні вчителі – випускники Львівської братської школи. Така підготовка складалася з вивчення церковнослов'янської та української граматики, основ православної догматики, а також елементів риторики й філософії, звичних для братських навчальних закладів і спрямованих на формування національної свідомості та вміння писати й вести ділові справи.

1606 року Галшка виходить заміж за давнього друга родини Стефана Лозку. У власності Лозків була величезна маєтність на Київському Подолі, в навколишніх селах, містечках. Діяльна, невтомна Галшка взяла на себе управління ними. Але найбільше часу тратила на читання книг, старих літописів, які зберігались в соборах Подолу. Весь Київ знав її як одну з найосвіченіших жінок того часу.

Галшка співчутливо ставилася до релігійного руху, що виник у Києві завдяки діяльності архімандрита Києво-Печерської лаври Єлисея Плетенецького та гетьмана війська Запорізького Петра Конашевича-Сагайдачного. Після страшної пожежі на Подолі 1614 року, в якій згоріла книгозбірня та Богоявленська школа, Галшка за згодою Стефана Лозки зробила пожертвування Київському братству [3].

15 жовтня 1615 року київська шляхтянка Галшка Гулевичівна складає й підписує дарчу (фундуш) і вносить її при поважних свідках до київських гродських (магістратських) книг, за чим вона набрала юридичної ваги. У дарчій відписала свою садибу із землями в Києві для заснування нового монастиря, шпиталю і школи для дітей шляхти і міщан [6].

Як і належало, в дарчій зазначалися межі дарованої маєтності, що була розташована недалеко від Контрактової площі. Розбудовою монастиря займався печерський чернець, засновник низки монастирів на українських землях Ісаєя Копинський, ім'я якого згадує Галшка у своїй дарчій. Школа могла розміститися в будинку Галшки Гулевичівни та Стефана Лозки, проте у самій дарчій про будівлі на «дворі із пляцом» не згадано. Пожертвою своєї садиби Галшка Гулевичівна зробила можливим відкриття Київської братської школи, якій після реформи Петра Могили довелося відіграти важливу роль в історії української освіти та культури. 1632 року митрополит Могила об'єднав школи Києво-Печерської лаври з Київською братською у вищий навчальний заклад – Києво-Могилянську колегію. 1701 року, за гетьманування Івана Мазепи, вона отримала статус академії. У XVII-XVIII ст. заклад був ключовим освітнім центром на українських територіях. Академія мала широке міжнародне визнання і виховувала українську політичну та інтелектуальну еліту.

Через деякий час після смерті чоловіка (1618), Галшка Гулевичівна переїжджає до Луцька і пов'язує своє життя з Хрестовоздвиженським братством. Вона разом з ректором братської школи Єлисеєм Ільковським та педагогами П.Босинським, А. Славинським та іншими поширювала національну культуру, протистояла натиску єзуїтів та уніатів на православ'я, купувала стародруки для Луцького братства, своїми коштами допомагала убогим і немічним [3]. За заповітом, більшість статків Галшки – як золота, так і грошей, які їй заборгували, – перейшли на потреби Луцького братського монастиря та церкви при ньому. Також меценатка надала підтримку кільком іншим церквам на Волині [4].

Померла Єлизавета Гулевичівна 15 чи 17 березня 1642 року. Надгробок з її ім'ям довго зберігався біля Братської церкви у Луцьку. Ім'я полум'яної волинянки з козацьким патріотичним характером живе в пам'яті волинян, всього українського народу [1]. Згідно із заповітом Галшка Гулевичівна була похована у крипті Луцької братської Хрестовоздвиженської церкви. У 2002 році на стіні храму українській добродійці встановлена меморіальна дошка [2, с. 126]. 22 листопада 2021 року Галшку було канонізовано як святу, Священний синод Православної церкви України надав благословення на її місцеве вшанування в єпархіях на території історичної Волині та у Києві. 3 лютого 2022 року Галшку причислено до лику святих як святої праведної Єлизавети Гулевич [1].

Отож, Галшка Гулевичівна відіграла ключову роль у розвитку української освіти, духовності та національної культури, залишивши по собі вагому спадщину у вигляді Київської братської школи, підтримки Луцького братства та активної протидії релігійній

асиміляції, що забезпечило їй повагу сучасників і вшанування нащадків як святої Православної церкви України.

Список використаної літератури та джерел:

1. Галшка Гулевичівна українська громадянська та політична діячка. URL: <https://surl.li/mpxggr> (дата звернення: 19.04.2025).
2. Бірюліна О. «Навічно фундуючи добра свої власні...». Луцьке Хрестовоздвиженське братство: історія та відродження / упоряд. А. І. Бондарчук. - Луцьк: Терен, 2013. - С. 123–126.
3. Заняк Т. М. Галшка Гулевичівна. URL: <https://biblioteka.volyn.ua/halshka-hulevychivna/> (дата звернення: 19.04.2025).
4. Процюк А. Галшка Гулевичівна: фундаторка Києво-Могилянської академії і меценатка православної культури. URL: <https://surl.li/muvziv> (дата звернення: 19.04.2025).
5. Цап М. Внесок Галшки Гулевич у розвиток чернецтва та братського руху Православної Церкви. Волинський благовісник. 2021. № 9. - С. 199–212.
6. 1615 – Галшка Гулевичівна підписала дарчу на заснування школи, з якої постала Києво-Могилянська академія. URL: <https://surl.li/wriqhf> (дата звернення: 19.04.2025).

Дарина ГУЗЬ, студентка 4-Б групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Керівниця - Світлана САВЧУК, викладачка циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Розглянуто одну з нагальних тем сучасної початкової освіти – питання доцільного й ефективного впровадження наочності в освітній процес. Акцент зроблено на розкритті змісту таких понять, як наочність, її типи, функціональне призначення, засоби реалізації, а також принципи використання в навчанні молодших школярів.

Учні початкової школи часто мають труднощі з концентрацією уваги та швидким перемиканням між різними завданнями. Неправильна організація навчання, монотонне подання матеріалу без наочних засобів, а також велика кількість одноманітних завдань можуть погіршити концентрацію уваги учнів. Тому, плануючи навчальний процес, сучасним педагогам варто враховувати різноманітні типи сприйняття учнів та збалансовано чергувати вправи з наочними матеріалами, що дозволить ефективно задіяти всі канали сприйняття та підтримувати увагу школярів протягом всього уроку [5, с. 53- 54].

У зв'язку з цим вивчення педагогічних умов застосування наочності в освітньому процесі початкової школи набуває особливої ваги, зокрема в контексті сучасних викликів освіти та стрімкого розвитку технологій. Це питання стає ще актуальнішим у світлі впровадження інноваційних підходів і нових форматів організації навчання, зокрема й дистанційного.

Питання впливу педагогічних умов на якість освітніх послуг для молодших школярів, зокрема в аспекті впровадження інноваційних методів навчання, розглядали у своїх дослідженнях такі науковці, як: Байдюк Л. М., Височан Л. М., Мирошніченко В. О., Полонська Т. К. та інші.

Принцип наочності в навчанні передбачає активізацію чуттєвого сприйняття, яке відіграє ключову роль у пізнавальній діяльності молодших школярів. Його застосування сприяє розвитку мислення, формуванню цілісного уявлення про навколишній світ та підвищенню емоційної зацікавленості учнів у навчанні. Цей принцип є одним із фундаментальних у педагогіці.

Вперше видатний Ян Амос Коменський підкреслив важливість наочності як методичного інструмента, який дозволяє дітям пізнавати об'єкти, явища та процеси через їх реальне сприйняття або символічні зображення. Я.А.Коменський вважав принцип наочності ключовим у процесі навчання та називав його «Золотим правилом дидактики». Саме він уперше не лише впровадив цей підхід у педагогічну практику, а й надав йому ґрунтовного теоретичного обґрунтування [1].

Проте не слід забувати про основні вимоги використання наочності. До основних умов ефективної реалізації принципу наочності в освітньому процесі належать такі положення: необхідність чіткого визначення мети використання наочних засобів; доцільне та раціональне поєднання різних видів наочності з урахуванням їх ефективності, водночас уникнення перенасичення навчального процесу візуальними матеріалами; активне залучення учнів до взаємодії з наочними об'єктами; організація цілеспрямованих спостережень під керівництвом педагога; виключення другорядних деталей, що можуть викликати небажані асоціативні зв'язки; обґрунтоване й цілеспрямоване використання наочності як допоміжного інструмента, що посилює засвоєння навчального матеріалу, а не виступає самоціллю.

Використання наочності сприяє глибшому й зацікавленому засвоєнню навчального матеріалу, оскільки стимулює пізнавальну активність учнів та підвищує їхню навчальну мотивацію. Завдяки наочним засобам розширюється змістове наповнення уроку, водночас формується творча уява та спрощується процес опанування нового матеріалу. Важливою умовою ефективності є використання різноманітних форм наочності, узгоджених з цілями та етапами навчального процесу.

У сучасних умовах, а саме під час COVID-19 та повномасштабного вторгнення необхідним стало дистанційне навчання. Під час якого, використання наочності потребує особливої уваги до обсягу та складності поданого матеріалу. Надмірне інформаційне навантаження або велика кількість завдань без чіткої структури можуть спричинити втрату інтересу в учнів та зниження ефективності освітнього процесу. Завдання вчителя полягає в тому, щоб зробити навчальний матеріал доступним, змістовним і візуально привабливим, що, сприятиме формуванню пізнавального інтересу та самостійного прагнення до

здобуття знань. У цьому контексті особливо результативними виявилися інтерактивні онлайн-заняття, які активізують співпрацю учнів, розвивають їхні дослідницькі вміння та зворотній зв'язок, що дозволяє школярам усвідомлювати власні досягнення, аналізувати помилки і формувати навички самостійного навчання.

Отже, з урахуванням педагогічних особливостей використання наочних засобів у процесі навчання в початковій школі, можна стверджувати, що наочність, застосована відповідно до педагогічних умов, є важливим інструментом для організації ефективного освітнього процесу, який відповідає психологічним характеристикам і потребам сучасних молодших школярів. Комплексне застосування різних видів наочності в педагогіці, інтегрованих з ігровими методами та цифровими технологіями, сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищує їхню мотивацію до навчання та формує цілісну картину знань. Важливість наочності з погляду педагогіки полягає в її здатності адаптувати складний навчальний матеріал до рівня сприйняття молодших учнів, викликати емоційну реакцію та стимулювати розвиток основних когнітивних процесів. Урахування специфіки використання наочних матеріалів у різних формах навчання, зокрема в дистанційному, а також правильне чергування наочних засобів з іншими методами, створює оптимальні умови для концентрації уваги учнів та ефективного засвоєння навчального матеріалу, що сприяє підвищенню якості освітніх послуг, наданих педагогами.

Список використаної літератури та джерел

1. Демчик К. Використання «Золотого правила дидактики» Я.А. Коменського. Для формування естетичної культури особистості. knpu.edu.ua. URL: <http://elar.knpu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/382/> (дата звернення: 22.04.2025).
2. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. - Львів: Світ, 2019.
3. Ковтанюк М.С., Криворучко І.І., Тітова Л.О. Можливості використання сервісу tozaWeb у підготовці майбутніх учителів математики. Наукові інновації та передові технології. 2022. № 9(11). - С. 98–107.
4. Криворучко І.І., Ковтанюк М.С. Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі. Інформаційно-комп'ютерні технології – 2021. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13662>. (дата звернення: 23.04.2025).
5. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. - Київ: Смартосвіта, 2020. - С. 36.

Patricia RUSSU, studentă la Colegiul „Mihai Eminescu “ din Soroca, specialitatea Învățământ primar.

Coordonator: Romașcan Ludmila

INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ ÎN SALA DE CLASĂ: ÎMBINAREA PSIHOLOGIEI CU PEDAGOGIA ÎN EDUCAȚIA MODERNĂ

Trăim într-o perioadă în care educația nu se mai limitează la transmiterea de informații și verificarea cunoștințelor. În școala contemporană, profesorii nu mai sunt doar surse de cunoștințe, ci devin mentori, ghizi și susținători ai dezvoltării personale a elevilor. Unul dintre conceptele esențiale care transformă radical modul în care predăm și interacționăm cu elevii este *inteligenta emoțională*.

Ca student la specialitatea Învățământ primar, am înțeles că învățarea nu este posibilă în absența unei stări emoționale favorabile. Un copil care se simte în siguranță, ascultat și acceptat are mult mai multe șanse să fie receptiv la ceea ce învață. Inteligența emoțională – capacitatea de a recunoaște, înțelege și gestiona propriile emoții, precum și de a înțelege emoțiile celorlalți – devine astfel o competență cheie atât pentru cadrele didactice, cât și pentru elevi.

În sala de clasă, profesorul este primul model de comportament emoțional. Un învățător care își gestionează calmul în fața situațiilor dificile, care oferă empatie și care încurajează exprimarea emoțiilor, va contribui la formarea unui climat sănătos, în care copiii pot învăța nu doar lecții de matematică sau gramatică, ci și lecții de viață.

Psihologia copilului este un domeniu care trebuie integrat în mod natural în practica pedagogică. Înțelegerea etapelor de dezvoltare emoțională, a nevoilor afective și a mecanismelor prin care copiii reacționează la stres sau eșec ne ajută să ne adaptăm metodele și să intervenim eficient. De exemplu, în loc să sancționăm un comportament nepotrivit, putem învăța să-l interpretăm prin prisma unei nevoi neexprimate sau a unei stări emoționale neînțelese.

Tehnologiile moderne și curriculumul actual oferă deja spațiu pentru dezvoltarea competențelor socio-emoționale. Activitățile de grup, jocurile de rol, discuțiile ghidate sau orele de dezvoltare personală sunt ocazii ideale pentru cultivarea empatiei, colaborării și autorefecției. Însă cheia rămâne întotdeauna în mâna cadrului didactic – el este cel care transformă fiecare moment într-o lecție de inteligență emoțională.

În concluzie, îmbinarea psihologiei cu pedagogia nu mai este un ideal abstract, ci o necesitate practică. Ca viitor cadru didactic, consider că succesul în educație nu stă doar în metode și evaluări, ci mai ales în capacitatea de a atinge inimile elevilor. Iar acest lucru este posibil doar prin inteligență emoțională – un instrument esențial pentru educația modernă, dar și pentru formarea unei generații echilibrate, încrezătoare și empatică.

Катерина ТЕРЕЩЕНКО, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчика».

Керівниця – **Леся РОНДЯК**, викладачка педагогіки, кандидат педагогічних наук

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Анотація. У статті розглядаються дидактичні умови, дотримання яких сприятиме розвитку креативності учнів початкових класів в освітньому процесі НУШ.

Актуальність проблеми. Соціально-економічні перетворення в країні ставлять нові вимоги до формування цілісної, усебічно розвинутої особистості школяра, патріота, інноватора. Одним із стратегічних завдань сучасної початкової освіти є формування креативної особистості. За Концепцією Нової Української школи одними з ключових компетентностей є ініціативність і підприємливість, які передбачають «уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави» [1, с.12].

Проблема розвитку креативності молодших школярів досліджувалась багатьма науковцями (В. Дружинін, Н. Міщенко, В. Павленко, І. Полякова, І. Станіславчук, Ю. Чапюк та ін.).

Мета статті – розробити дидактичні умови для розвитку креативності учнів початкових класів у контексті реалізації ідей НУШ.

Виклад основного матеріалу. Креативність у словнику іноземних слів (від лат. creatio – створення, творення) трактується як створювальна, творча, новаторська діяльність [3].

Уперше термін «креативність» було вжито психологом Д. Сімпсоном у 1922 році. Він вказав на важливу ознаку креативності як «здатності людини відмовитися від стереотипних способів мислення», як «здатність до руйнування загальноприйнятого, звичайного порядку походження ідей у процесі мислення» [2, с.5]. Проте як окреме поняття «креативність» було визначено Дж. Гілфордом в 50-х рр. ХХ ст. Саме після публікації його робіт, у яких він визначає різницю між двома типами мисленнєвих операцій – конвергенцією і дивергенцією, концепція креативності стала активно впроваджуватися у практику психолого-педагогічних досліджень.

У сучасних наукових дослідженнях існує велике різноманіття у підходах до трактування поняття креативності. Найчастіше його пов'язують із творчістю як генеруванням нових ідей, створенням нових продуктів, акцентуючи увагу на індивідуальних властивостях особистості, її здатності до гнучкого, нестандартного, оригінального мислення. Науковиця К. Пушкарьова розглядає креативність як «здатність індивіда до творчого сприйняття, осмислення і перетворення інформації, продукування оригінальних здогадок чи припущень, застосування неочікуваних дій та вчинків» [2, с. 76].

Важливим для нашого дослідження є положення про те, що період молодшого шкільного віку є сенситивним для розвитку креативності, з огляду на те, що у молодшому шкільному віці дітям легко пропонувати нові ідеї, бо вони ще не затиснені рамками шаблонного мислення (О.Митник); учні цього віку є найбільш сприйнятливими до впливів, що стимулюють їх творчість (В.Сухомлинський); у цей період бурхливо розвивається їх творча уява (Л.Виготський). Однак ці вікові можливості учнів молодшого шкільного віку зможуть бути успішно реалізовані лише у спеціально створеному, творчо спрямованому освітньому середовищі.

Під час своєї переддипломної педагогічної практики мною проведено невелике дослідження, в процесі якого було виявлено певні рівні сформованості в учнів креативності. Для цього скористалася кількома методиками: «Незвичайне використання предметів»; «Незакінчені фігури» (Е.Торренса). Аналіз результатів дитячих робіт проводився за такими критеріями: *оригінальність* – наскільки нетиповими є ідеї; *гнучкість мислення* – здатність пропонувати різні підходи; *продуктивність* (кількість ідей) – скільки рішень придумано; *розвиненість фантазії* – здатність створювати яскраві образи. Це дало змогу виявити такі рівні сформованості креативності учнів 3-го класу (у класі – 17 учнів) : високий – 3 (17,65%) учні, достатній – 6 (35,3 %), середній – 5 (29,4 %); низький (17,65%) учнів. Ці результати переконали нас у необхідності активізувати роботу з розвитку креативності учнів. У процесі спеціально організованої роботи з розвитку креативності учнів, нами виявлено дидактичні умови, дотримання яких дозволяє суттєво покращити її результати.

По-перше, вважаємо, що у вчителя початкових класів має бути сформована особистісна готовність до креативної педагогічної діяльності, яка передбачає наявність таких якостей, як: загострена чутливість до нового, корисного; активність, ініціативність, здатність до генерування нових ідей, імпровізації, творчий підхід до організації освітнього процесу. Адже лише творчий учитель може виховати творчого учня.

По-друге, це створення педагогами комфортної психологічної атмосфери, в якій учні мають змогу висловлювати власні думки, пропонувати оригінальні рішення, ставити нестандартні запитання; коли вони не бояться бути самим собою, бо знають, що будь-яка їхня думка є цінною, адже вона є продуктом їх міркувань, докладених зусиль, виявлення власного Я. Вчителю доведеться прикласти багато сил, аби учні навчилися сприймати один одного такими, якими вони є, і адекватно реагувати на будь-які найнестандартніші ідеї один одного.

По-третє, врахування в освітньому процесі індивідуальних особливостей учнів, зокрема і рівні розвитку креативності, а також дитячої схильності до певних видів діяльності, в яких якнайповніше проявляється їх креативність.

По-четверте, ефективне застосування вчителем відповідного методичного інструментарію, спрямованого на розвиток креативності. Це насамперед – мотивація, яка б викликала в учнів бажання вийти за межі стандартного, продукувати оригінальні ідеї, бачити у звичному незвичне, самореалізуватися. Важливо пропонувати учням завдання, що передбачають висування оригінальних ідей для створення проєкту, розв'язання проблемних ситуацій, винахідництва та експериментування, створення артоб'єктів з уживаних матеріалів, придумування авторських історій, оповідань, казок, виготовлення

декорацій, костюмів для їх постановки, створення власних книжок із своїми загадками, прислів'ями, розповідями про пригоди улюблених героїв тощо. Дітям дуже подобаються завдання придумати продовження на запитання : «Щоб було, якщо б не було...» (води, транспорту, Сонця); активно обговорювати в групі проблемне питання і продукувати найрізноманітніші ідеї без критичного втручання («мозковий штурм»); працювати з капелюхами Едварда де Боно, використовувати інформаційно-комунікаційні технології (наприклад, створення мультфільму за власно створеним сценарієм).

А ще учні дуже люблять виконувати завдання творчо-практичного-характеру. Так, на уроці ЯДС учні з цікавістю виконували груповий проект «Склади людину з різних матеріалів», використовуючи пластикові ложки, виделки, фольгу, камінці, трубочки, пластилін. На уроці образотворчого мистецтва (тема «Картинки з виставки. Лувр. Фантастичний персонаж») за допомогою техніки кляксографії учні створювали дивовижні візерунки, а потім домальовували фантастичного звіра за уявою, придумували оригінальну назву та ім'я, уподобання і звички. Дуже важливо завжди схвально оцінювати таку творчість.

Висновки. Розвиток креативності молодших школярів потребує спеціально організованої роботи, успіх якої залежить від дотримання вище названих дидактичних умов.

Список використаної літератури та джерел

1. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів: [монографія] / за ред. проф. О.Є. Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
3. Пушкарьова Т. Урахування вікових особливостей суб'єктів пізнання у умовах безперервного провадження інсайт технології. Український педагогічний журнал. 2022. № 2, с.73-83.
4. Словник іншомовних слів онлайн URL:
<https://slovník-inshomovnih-sliv.slovaronline.com/>

Альбіна ЧУБАРА, студентка 4–А групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти “Луцький педагогічний коледж” Волинської обласної ради
Керівниця – Світлана САВЧУК, викладачка циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. Розглянуто педагогічне значення використання засобів наочності в освітньому процесі початкової школи, проаналізовано основні види наочних матеріалів (натуральні об’єкти, образотворчі, умовно–схематичні та аудіовізуальні засоби), сконцентровано увагу на важливості інтеграції наочних методів у сучасний освітній простір.

Проблема використання засобів наочності в освітньому процесі має давні традиції та є історичною категорією. Наочність виникла з потреби передачі духовного досвіду одного покоління іншому через демонстрацію звичаїв, традицій, ритуалів, етичних норм поведінки тощо. Підтвердження цього знаходимо у народній педагогіці: «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути». До використання наочності в освітньому процесі зверталися ще тоді, коли не існувало ні писемності, ні школи. Її інтуїтивно використовували у педагогічному процесі.

Наочні засоби навчання розпочали використовувати здавна через те, що візуально діти краще запам’ятовували інформацію, ніж на слух. Тому й виникла потреба в різних наочних матеріалах та засобах.

У сучасній педагогічній науці засоби наочності трактуються як матеріали й технології, призначені для візуалізації або демонстрації навчальної інформації, що сприяє її глибшому розумінню, ефективному засвоєнню та закріпленню у свідомості здобувачів освіти. Завдяки таким засобам абстрактні поняття набувають конкретних форм, зрозумілих для сприйняття [3, с. 224–225].

Сучасна дидактика охоплює широкий спектр наочних засобів, які апелюють до різних сенсорних каналів – зорового, слухового, дотикового. Варто зауважити, що жоден із цих видів не має абсолютної переваги, а ефективність їх використання визначається контекстом навчальної діяльності та індивідуальними особливостями учнів.

З розвитком педагогічної науки та практики значно зросла потреба в удосконаленні засобів наочності, що використовуються в освітньому процесі. Цей процес спричинив необхідність їхньої класифікації за типами відповідно до характеру відображення дійсності, що, сприяє їх більш ефективному педагогічному застосуванню [1, с. 74].

У дидактичній літературі засоби наочності поділяють на кілька основних груп:

Натуральні об’єкти – це безпосередньо предмети реального світу: рослини, тварини, зразки матеріалів, вироби тощо. Їхньою перевагою є повнота, достовірність і

багатство сенсорних характеристик, які важко або й неможливо повноцінно замінити штучними аналогами.

Образотворчі засоби – до них належать навчальні картини, таблиці, муляжі та інші матеріали, які в умовно–графічній формі репрезентують об’єкти дійсності. Вони дають змогу відобразити складні явища або процеси в доступній для сприйняття формі.

Умовно–схематичні засоби (моделі) – включають карти, схеми, графіки, діаграми, що подають інформацію в узагальненій, абстрактно–логічній формі. Їхня функція полягає в структуризації знань і формуванні системного мислення.

Аудіовізуальні засоби – це засоби, що поєднують візуальну та аудіальну інформацію: відеофільми, презентації, аудіозаписи, телепередачі тощо. Вони є надзвичайно ефективними в контексті мультимедійного підходу до навчання.

Деякі вчені (зокрема, [2, с. 162]) виділяють окремий вид наочності – словесно–образну, що ґрунтується на мовному відтворенні уявлень, зокрема через художні, літературні або публіцистичні тексти. Такий тип наочності активізує уяву здобувачів освіти, викликає емоційне співпереживання, сприяє глибшому розумінню змісту навчального матеріалу.

У процесі проходження Переддипломної безперервної практики під час реалізації освітніх завдань було впроваджено різні типи наочності з метою підвищення ефективності засвоєння знань здобувачами освіти. Спостереження засвідчили, що візуалізація навчального змісту істотно підвищує рівень зацікавленості учнів, сприяє формуванню стійкої уваги та позитивного емоційного ставлення до процесу навчання.

Зокрема, під час реалізації уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» систематично застосовувалися натуральні об’єкти, образотворчі та умовно–схематичні засоби, а також аудіовізуальні технології. Наприклад, під час вивчення теми «Рослини України» було організовано навчальну екскурсію до шкільної клумби, де в цей час росли підсніжники та проліски. Здобувачі освіти мали змогу безпосередньо спостерігати природні об’єкти, що сприяло формуванню стійких уявлень про особливості флори рідного краю. Поєднання пізнавальної діяльності з елементами дослідження викликало у дітей підвищену мотивацію до навчання, емоційний відгук і глибше розуміння матеріалу.

У ході педагогічної практики було встановлено, що образотворчі засоби наочної демонстрації є ефективним інструментом у формуванні патріотичних цінностей та громадянської свідомості в учнів початкової школи. Зокрема, під час вивчення теми «Я шаную державні символи України» в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» було використано образотворчі засоби для візуалізації Державного Герба та Державного Прапора України, що дало змогу здобувачам освіти не лише ознайомитися з поняттями вербально, а й закріпити знання через зорове сприйняття. Для представлення Державного Гімну України було застосовано комбінацію образотворчих і аудіовізуальних засобів, зокрема текст та аудіозапис гімну, що забезпечило комплексне сприйняття інформації через зір і слух.

Аналіз спостережень свідчить про те, що наочність є невід’ємною складовою інтегрованого курсу, а її використання значно підвищує зацікавленість учнів і сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу.

На уроках математики доцільним виявилось застосування як образотворчих, так і умовно–схематичних засобів. Під час вивчення теми «Задачі» учні спочатку ознайомилися із візуальними зображеннями задач (образотворчі засоби), а згодом самостійно створювали до них схеми (умовно–схематичні засоби). Такий підхід формував у дітей навички аналізу та структуризації навчального матеріалу, а також сприяв розвитку просторового мислення.

Також значну роль відіграли наочні засоби на уроках української мови та читання. Образотворчі матеріали використовувались для розвитку мовлення учнів – зокрема, учні складали речення за зображеннями, що сприяло формуванню граматичних конструкцій. Під час вивчення алфавіту зображення тварин допомагали учням встановлювати асоціації між літерами та словами. Додатково застосовувалися аудіовізуальні засоби: навчальні відео та пісні давали змогу учням засвоювати правильну вимову літер у захопливій інтерактивній формі.

Отже, результати практичної діяльності свідчать, що використання різноманітних засобів наочності значно підвищує ефективність навчання у початковій школі. Вони не лише урізноманітнюють освітній процес, а й сприяють активному залученню учнів, розвитку пізнавального інтересу та формуванню цілісного уявлення про навколишній світ.

Список використаної літератури та джерел:

1. Кисла О., Довбиш А. Обґрунтування використання наочності в освітньому процесі початкової школи. Інноваційна педагогіка. Випуск 58. Том 1. 2023. - С. 73 – 76.
2. Кохан Л. В. Особливості використання наочних засобів навчання в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. Вип. 48. - С. 161–167.
3. Український педагогічний словник / за ред. С.У. Гончаренка. - Київ: Либідь, 1997. - 376 с.

Павло ШЕМЕТЮК, студент 4-Б групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Керівниця – Світлана САВЧУК, викладачка педагогіки

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. Розглянуто значення народних традицій у формуванні моральних цінностей здобувачів освіти початкових класів. Проаналізовано методи використання

фольклору, обрядів та народних свят у педагогічній практиці для виховання у дітей почуття честі, гідності, любові до рідної культури та традицій. Обґрунтовано важливість застосування цих традицій в освітньому процесі з урахуванням психологічних і педагогічних аспектів розвитку молодших школярів.

В Україні зростає значення морального виховання молодого покоління. Закон України «Про освіту» визначає головною метою освіти всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства, розкриття її талантів, інтелектуальних і фізичних здібностей, формування високих моральних якостей та виховання громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [3].

В умовах війни питання морального виховання юного покоління набуває особливої актуальності. Сьогодення вимагає від сучасної школи не лише надання знань, а й формування у дітей загальнолюдських духовних цінностей та моральних орієнтирів, що стануть основою їхнього громадянського світогляду.

Одним із важливих засобів такого виховання є звернення до народної творчості, яка зберігає в собі багатотисячолітню мудрість, моральні засади, традиції патріотизму та любові до Батьківщини. Українські казки, прислів'я, пісні, думи, народні легенди містять глибокий моральний зміст, який сприяє вихованню чесності, доброти, справедливості, взаємодопомоги, відповідальності та поваги до своєї історії й культури.

Війна посилює необхідність плекання національної свідомості та духовної стійкості у молодого покоління. Народна творчість допомагає дітям глибше усвідомити поняття честі, гідності, мужності, вчить шанувати героїв минулого та сьогодення, виховує стійкість перед труднощами. Отже, використання народної творчості у моральному вихованні молодших школярів сприяє не лише формуванню їхніх моральних якостей, а й зміцненню патріотичних почуттів та єдності нації.

Сучасні українські психологи та педагоги, зокрема І. Бех, Л. Божович, М. Боришевський, І. Булах, Г. Горська, З. Карпенко, О. Матвієнко, В. Москалець, М. Савчин, у своїх наукових дослідженнях наголошують на філософсько-психологічному осмисленні моральності особистості.

Проблема морального виховання особистості є предметом активних пошуків у філософських, педагогічних і психологічних науках. Значний внесок у її дослідження зробили такі науковці, як В. Білоусова, К. Ушинський, М. Стельмахович, О. Вишенський, О. Платиця та ін. Зокрема, моральне виховання молодших школярів розглядали у своїх працях А. Калюжний, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Л. Болотіна та ін.

Окрему увагу дослідники приділяють ролі народних традицій у моральному вихованні дітей молодшого шкільного віку. Так, у працях В. Сухомлинського, М. Стельмаховича наголошується на тому, що саме народна творчість, фольклор, звичаї та обряди є потужним засобом формування моральних цінностей.

Дослідження використання народних традицій у моральному вихованні учнів початкових класів є актуальним, оскільки дає змогу сформулювати цілісне уявлення про важливість збереження і передачі культурних цінностей у педагогічному процесі. Зокрема, народні традиції є ефективними інструментами для формування моральних якостей у молодших школярів, оскільки на етапі початкової освіти психіка дітей найбільш сприйнятлива до зовнішніх впливів. Традиції, що передаються з покоління в покоління,

містять у собі глибокі моральні настанови, які виховують у дітей такі якості, як співчуття, доброта, чесність, справедливість і взаємоповага [1].

Народні традиції тісно пов'язані з природою, побутом, працею та святами і містять певні норми поведінки, що допомагають людям жити в гармонії з іншими та навколишнім світом. Такі традиції можуть бути адаптовані до сучасних умов і використовуватися як педагогічні засоби для формування моральних норм. Фольклор, обряди, пісні, приказки, казки – всі ці елементи є надзвичайно важливими для морального виховання в початковій школі, оскільки вони містять життєвий досвід, приклади правильних і неправильних вчинків, а також вказують, як діяти в різних ситуаціях і які цінності слід шанувати [2].

Народні казки, легенди, пісні та обряди є важливими інструментами для розвитку емоційної грамотності, почуття обов'язку та відповідальності у дітей. Кожна казка або легенда несе в собі мораль, яка допомагає дітям розуміти, які вчинки є правильними, а які – неправильними. Обряди, що проводяться під час свят, допомагають дітям зрозуміти важливість родинних зв'язків, поваги до старших та шанування традицій свого народу. Це сприяє формуванню в учнів почуття національної гордості та поваги до власної культури [2].

Наприклад, народні казки можуть бути ефективно використані в освітньому процесі для розвитку моральних цінностей у дітей. Казка «Колобок» може служити хорошим прикладом для пояснення дітям, чому важливо бути чесними і не довіряти чужим людям. Інший приклад – казка «Івасик-Телесик», яка допомагає дітям зрозуміти, як важливо слухати поради старших і цінувати свою родину. Також народні обряди, такі як святкування Різдва, допомагають виховувати в дітях почуття вдячності та щедрості. Під час святкування цього свята діти можуть долучатися до виготовлення святкових виробів, співати колядки та проводити обряд «щедрування», що сприяє формуванню почуття відповідальності і взаємопідтримки в родині та громаді. Участь у таких традиційних святкуваннях, як Великдень, дає можливість дітям познайомитись із символікою та традиціями, що пов'язані з відродженням і духовним очищенням, а також усвідомити важливість родинних зв'язків і шанування старших. Тому інтеграція таких казок і обрядів у навчальний процес не лише зберігає національну спадщину, а й сприяє розвитку моральних і соціальних якостей у дітей.

Методика використання народних традицій у педагогічному процесі повинна бути ретельно продумана, оскільки в умовах сучасної освіти необхідно інтегрувати традиції з новітніми педагогічними технологіями. Вчителі початкових класів можуть використовувати народні традиції через проведення тематичних уроків, участь у святкових заходах, ігрові форми роботи та інші інноваційні методи. Програми навчання, що містять елементи народних традицій, позитивно впливають на формування ціннісних орієнтацій у дітей. Зокрема, участь у виготовленні святкових виробів або підготовці традиційних страв дає можливість дітям не лише вивчати народні ремесла, а й через творчий процес виховувати в собі моральні якості, такі як працелюбність, старанність і уважність до деталей [4].

Загалом, використання народних традицій у моральному вихованні учнів початкових класів є важливим інструментом, який сприяє не лише передачі знань про історію та культуру, а й формуванню моральних якостей, необхідних для гармонійного

розвитку особистості. Педагогічний процес, що спирається на народні традиції, сприяє формуванню в дітей відповідальності, поваги до інших, а також вихованню любові до рідної культури та нації.

Народні традиції відіграють значну роль у моральному вихованні учнів початкової школи, формуючи такі якості, як чесність, справедливість, доброта, відповідальність та повага до старших.

Інтеграція народних традицій в освітній процес збагачує досвід дітей, сприяючи розвитку емоційної та соціальної компетентності. Участь у традиційних обрядах та виготовленні народних виробів навчає дітей моральних цінностей, таким як повага до праці, взаємопідтримка та уважність до деталей.

У контексті Нової української школи, яка орієнтована на особистісний розвиток, компетентнісний підхід та педагогіку партнерства, народні традиції слугують засобом морального впливу, засвоєння духовних і культурних цінностей, соціалізації дитини. Вони забезпечують емоційне включення учнів у виховний процес, залучають родини, активізують пізнавальну активність і сприяють формуванню національної свідомості та моральної зрілості дитини

Список використаної літератури та джерел

1. Воронова Н. С. Народні традиції в педагогічному процесі: можливості та методи використання. Науковий вісник НПУ імені М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ. 2019. № 4. - С. 48 – 56.
2. Гончаренко М. С. Народна педагогіка в умовах сучасної школи. - Харків: Основа, 2018. - С. 87 – 95.
3. Закон України «Про освіту» : чинне законодавство станом на 09 лютого 2018 року: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2018. - 120 с.
4. Руденко О. М. Роль фольклору у моральному вихованні здобувачів освіти в початкових класах. Вісник Черкаського університету. - Черкаси: ЧНУ. 2020. № 6. - С. 102 – 108.

Анна ФІГОЛЬ, студентка 2-Г групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти “Луцький педагогічний коледж” Волинської обласної ради
Керівник – **Сергій МАРЧУК**, викладач педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА СОФІЇ РУСОВОЇ – ПІДГРУНТЯ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розкрито значення педагогічної спадщини Софії Русової як ідейної основи сучасної національної освіти в Україні. Проаналізовано ключові напрями її

педагогічної діяльності, що стали фундаментом для формування гуманістичної, особистісно орієнтованої та патріотичної моделі навчання в умовах Нової української школи.

У часи, коли українське суспільство переживає виклики війни, інформаційної боротьби та глобалізації, роль національної освіти набуває особливої ваги. Софія Русова наголошувала, що школа має бути «кузнею духу нації», де формується не лише знання, а й громадянська свідомість, готовність до служіння Батьківщині, любов до рідної мови та культури. У своїх працях Русова писала: «Найкраща школа – та, що виховує людину з гармонійно розвиненими почуттями, волею, інтелектом і серцем» [4]. Ці слова резонують із сучасними підходами до освіти, які ставлять за мету всебічний розвиток особистості.

Софія Русова – одна з найвидатніших постатей в історії української педагогіки, громадська діячка, письменниця, культурна просвітниця, ідеологиня національного виховання. Її педагогічна спадщина не втратила актуальності й сьогодні. У період розбудови нової української школи, коли формуються принципи особистісно орієнтованого навчання, громадянського виховання та національної свідомості, ідеї Русової є важливим орієнтиром для сучасних педагогів. Одна з найбільш видатних діячок українського патріотичного руху, педагогиня-теоретик, відома вчена світового рівня, просвітителька. Заснувала перші українські дитячі садки, була професоркою, активно приймала участь в жіночому русі.

Софія Русова – видатна діячка національно-визвольного руху, педагогиня, письменниця, літературознавиця, перекладачка, авторка багатьох досліджень з педагогіки, історії, географії. Педагогічна спадщина Софії Русової досить велика. Ось лише кілька найважливіших її праць: «Дошкільне виховання», «Перша читанка для дорослих, для вечірніх та недільних шкіл», «Методика колективного читання», «Єдина діяльна (трудова) школа», «Практичні поради до виховання дітей», «Теорія і практика дошкільного виховання», «Соціальне виховання, його значення в громадському житті», «Дидактика», «Сучасні течії в новій педагогіці», «Нова школа», «Національна школа у різних народів», «Роль жінки в дошкільному вихованні», «Моральні завдання сучасної школи», «Мої спомини», «Середньовічні університети», «Наші визначні жінки» та ін. А ще вона аналізувала педагогічні погляди О. Декролі, Ж.-Ж. Руссо, М. Драгоманова, зробила огляд творчості Г. Квітки-Основ'яненка, досліджувала творчість Т. Шевченка, В. Стефаніка, С. Черкасенка, О. Олесья, М. Лисенка [2, с. 86]. Основні педагогічні ідеї С. Русової узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Ключові ідеї педагогічної концепції Софії Русової

Ключові ідеї	Суть	Вплив на сучасну освіту
Національне виховання	Виховання в дусі української культури, мови, традицій	Сучасна НУШ акцентує на формуванні національної ідентичності та патріотизму
Особистісноорієнтоване навчання	Центр освіти – дитина, її потреби, здібності, інтереси	Індивідуальні освітні траєкторії, компетентнісний підхід у НУШ

Роль родини у вихованні	Родина як основа морального та етичного виховання	Активна співпраця школи з батьками, роль сім'ї у формуванні особистості
Свобода і творчість у навчанні	Вільне, ненасильницьке виховання, розвиток критичного мислення	Застосування методів проєктної роботи, дебатів, демократичного стилю навчання
Повага до дитини	Дитина – повноцінна особистість зі своїми правами	Права дитини в освіті, педагогіка партнерства, гуманістичний підхід
Раннє дитяче виховання	Важливість дошкільного віку для формування світогляду і характеру	Розвиток сучасної дошкільної освіти, впровадження програм раннього розвитку

Народилася Софія у селі Олешні, що на Чернігівщині 1 лютого 1856 року. Дівчина мала далеко не українське коріння. Батько – Федір Ліндфорс – був шведом за походженням, на той час полковник у відставці. Мати – Ганна Жерве – французенка, походила із знатного роду, її батько був генералом наполеонівської армії. Початкову освіту здобула вдома, у віці 9 років Софія проживає у Києві, згодом вступила до Фундуклеївської жіночої гімназії – найбільш престижний навчальний заклад, який закінчила із золотою медаллю.

У 1871 році разом із старшою сестрою Марією створила перший у Києві фребелівський дитячий садок для простого люду з українською мовою навчання. І цим рішучим кроком Софія Русова зробила свій вибір на все життя: українським дітям, організації дошкільних закладів, притулків і позашкільних установ вона присвятила всю невтомну енергію [3, с. 174].

«Долю свою я вирішила тоді, коли зреклася мистецтва, взялася за школу. Скільки разів пізніше я калялася в цьому рішенні, коли буденна педагогічна праця мене не задовольняла, скільки разів я залишала її, шукала задоволення в літературній роботі, але для цього мені не вистачало здібностей, а життя знову й знову в різних обставинах кликало мене до цієї самої «педагогіки» – писала Софія Русова.

1 вересня 1871 року до їхнього приватного садка завітало 20 дітей. Згодом саме цей садочок відвідували дві доньки Михайла Старицького. Тоді письменник і познайомив Софію та Марію з напівтаємною організацією «Стара Громада», серед членів якої були Михайло Драгоманов, Володимир Антонович, Павло Чубинський, Олександр Русов, Микола Лисенко. До речі, останнього вразили, крім педагогічних здібностей Софії, її голос та гра на піаніно. Він навіть радив дівчині вступити до Петербурзької консерваторії. Проте Софія все ж обрала освіту. Сестри Ліндфорс дозволяли у приміщенні свого дитячого садка у вечірні години проводити зібрання та репетиції п'єс українською мовою, яка на той час, згідно з Валуєвським циркуляром 1863 року, була під забороною. Софія ж збирала фольклор, вивчала українську культуру, етнографію та мову. Відтоді її життя нерозривно було пов'язане з боротьбою за відродження самобутності українського народу та його історії [1].

Педагогиня наполягає, щоб виховання розпочиналося з народження дитини. Засобами колискової, забавлянок, народних казок, ігор, пісень, лічилок, загадок тощо має

здійснюватися прилучення дітей до національної культури та етнізація особистості. Вона стверджує: «Нація народжується біля дитячої колиски, лише на рідному ґрунті, серед рідного слова, пісні, здатна вирости національно свідомою дитина» [4]. Найдієвішим засобом національного виховання Русова визнає рідне слово. Саме через слово дитина сприймає духовні цінності народу, його світобачення та світосприймання, здійснюється її художньо-образне мислення, засвоюється нею мораль, історичний досвід народу тощо [3, с. 175].

Софія Федорівна надзвичайно багато подорожувала, збирала різні педагогічні ідеї, думки, концепції у різних країнах світу. Так вона проаналізувала стан освіти в Україні. Її висновки були сумного характеру, адже порівняно з школами Західної Європи, українська школа відрізнялася своєю відсталістю і занедбаністю. Тому вона висуває думку, що школа має звертати увагу на виховання дитини, враховуючи конкретні освітні аспекти, а саме виховання розуму дитини.

Софія Русова, не зважаючи на своє коріння, стала національно-свідомою українкою і велику частину свого життя присвятила Україні, народові та педагогіці. Вона залишила величезну педагогічну спадщину як для України, так і для світу в цілому. Головне завдання виховання – забезпечити національну свідомість і загальнолюдську мораль, розвинути мислення у дітей. Базовими ідеями її педагогічних поглядів стало утвердження духовних цінностей, демократизм і гуманізм.

Софія Русова зробила значний внесок у формування національної освітньої системи, зокрема національної школи та дошкільного виховання. Її педагогічна думка базується на засадах національного виховання, а також на принципах гуманізму та демократичності.

Педагогічна спадщина Софії Русової є не просто частиною історії – вона активно живе у сьогоденні. Її ідеї стали основою для розбудови нової української школи, орієнтованої на дитину, її національну самосвідомість, моральність, творчість і свободу. У її працях ми знаходимо відповіді на виклики, які стоять перед сучасною українською освітою.

Список використаної літератури та джерел:

1. Костюченко А. «Долю свою я вирішила тоді, коли зреклася мистецтва, взялася за школу». URL. https://gazeta.ua/articles/history-journal/_dolyu-svoyu-ya-virishila-todi-koli-zreklasya-mistectva-vzylasya-za-shkolu/1209589 (дата звернення: 18.04.2025).
2. Марчук С.С. Практикум з історії педагогіки: для студентів педагогічних коледжів в умовах організації навчального процесу за КМЧН. Навчальний посібник. - Луцьк: Твердиня, 2011. 151 с.
3. Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В. Історія педагогіки України в особах: Навчальний посібник. - Суми: Університетська книга, 2005. –266 с.
4. Русова С. Вибрані педагогічні твори. - Київ: Освіта, 1996. 304 с.

Дарина ДЕНИСЮК, студентка 2-А групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти “Луцький педагогічний коледж” Волинської обласної ради.

Керівник – Сергій МАРЧУК, викладач педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

КОЗАЦЬКІ ВИХОВНІ ТРАДИЦІЇ ТА ЇХ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Анотація. Підкреслюється важливість козацької педагогіки у вихованні громадян з високими патріотичними якостями, здатних до самопожертви і служби своїй нації. Окремо розглядаються сучасні інтерпретації козацьких традицій у молодіжних організаціях та їх роль у патріотичному вихованні молоді.

Козацтво України – одна з легендарних глав літопису боротьби українського народу за політичну незалежність та національну ідентичність. У тому, що ми, українці, зараз є народом, нацією, визначальна роль належала козацтву, котре з століття в століття було єдиним і могутнім форпостом, що пильно стояв на варті свободи, гідності та честі України як самостійної держави. Недаремно іноземці часто називали Україну «Козацькою республікою», «країною козаків», а українців – «козацькою нацією» [2, с. 113].

Запорізька Січ стала серцем козацької України, її політичним і військовим осередком. Козаки розвивали свою власну організацію, культуру та мову, що дозволяло формувати міцні зв'язки між різними соціальними групами. Вони вчилися відстоювати свою незалежність, виступаючи як надійні оборонці рідної землі.

Козацько-лицарські традиції виховання є одним із найоригінальніших явищ світової й української педагогіки, вони відбивають духовне ядро нації, її прагнення до волі, незалежності, демократизму. Сьогодні саме вони мають бути невід'ємною складовою освітньо-виховної системи [1, с.7].

Основні цілі козацької педагогіки:

- виховання фізично міцних, сміливих воїнів-оборонців рідного народу від іноземного гніту;
- формування у молоді українського характеру та світосприйняття, поваги до національних та загальнолюдських цінностей;
- розвиток високих лицарських чеснот, поваги до старших, прагнення до співчуття та допомоги ближнім;
- виховання громадян, здатних розвивати культуру, економіку та інші галузі життя народу на світовому рівні [4].

Досвідчені козаки, старшина козацька пильно та прискіпливо, з усією відповідальністю перевіряли загартованість та витривалість новобранців до спеки й холоду, дощу й снігу, нестачі одягу й харчів.

Водночас, варто зауважити, що навіть тоді, коли молодого вояка приймали до «справжнього» козацтва, він не припиняв займатися фізичними тренуваннями. На нашу думку, у Запорізькій Січі, як і в Стародавній Греції, існував культ фізичного досконалості.

Це твердження обґрунтовуємо такими основними моментами:

- запорізькі козаки ніколи не обирали старшинами фізично слабких людей;
- вільний час усі запорожці віддавали фізичним вправам;
- одним з основних критеріїв перетворення молодика на "справжнього" запорожця була його фізична підготовка;
- посилене фізичне виховання дітей та молоді в січових школах та школах джур;
- велика кількість легенд та переказів про надзвичайні здібності козаків [3, с. 135].

Козаки вели суворе виховання, яке включало фізичне загартування, тренування в бойових мистецтвах та стратегічному мисленні. Від самого раннього віку хлопців навчали стрільбі з лука, фехтуванню, верховій їзді, а також веденню бойових дій. Важливою частиною цього процесу було виховання відчуття братерства серед козаків. Кожен козак мав бути готовий боронити свою землю, свою громаду та свою честь.

Звісно, також надавалась велика увага розвитку розумових здібностей – оскільки кожен козак повинен був бути стратегом і здатним приймати важливі рішення на полі бою.

Козаки мали своєрідний кодекс честі, до якого належали такі риси як відвага, самопожертва, вірність своїм товаришам, готовність до боротьби за незалежність батьківщини. Виховання не обмежувалось тільки фізичним аспектом, але й включало формування внутрішніх моральних якостей, таких як справедливість і чесність.

Крім того, важливим аспектом була релігійність. Більшість козаків були православними християнами, і церква мала великий вплив на виховання та моральне становлення особистості. Важливі козацькі свята, такі як Великдень чи Різдво, також стали частиною виховного процесу.

Козацькі традиції глибоко вплинули на формування національної свідомості українців. Через боротьбу за свободу, козаків асоціювали з символом незалежності та самовизначення. Виховання молоді через козацькі традиції сприяло розумінню значення боротьби за незалежність і гідність народу.

Однією з головних рис козацького виховання була сильна ідентифікація з рідною землею, своєю нацією та культурою. Козаки не просто билися за свою свободу, але й прагнули передати своїм дітям цінності, які допоможуть зберегти українську ідентичність у майбутньому.

Одним із важливих інструментів виховання була музика та обряди. Козацькі пісні, які розповідали про боротьбу за свободу, стали не тільки символами героїзму, але й важливими елементами патріотичного виховання. Вони зміцнювали в молоді почуття гордості за свою націю та її боротьбу.

Також великою частиною національно-патріотичного виховання були козацькі обряди, наприклад, посвята в козаки, які мали значення як обряд ініціації і водночас засвідчували приналежність до великої нації.

У сучасній Україні традиції козацького виховання можна побачити в рухах, що пропагують патріотичні ідеї та активно підтримують українську культуру. Багато сучасних

молодіжних організацій, таких як «Січ», «Пласт», «Козацькі вартіві», використовують козацькі традиції для виховання молоді, сприяючи патріотичному вихованню та розвитку лідерських якостей. Крім того, ці традиції можна знайти в багатьох національних програмах, які пропагують здоровий спосіб життя, фізичну підготовку та військову освіту, зокрема через військові табори, історичні реконструкції боїв, участь у святкуванні Дня козацтва тощо.

Отже, козацькі виховні традиції є однією з основних складових української національної ідентичності та культури. Вони мали глибокий вплив на формування патріотичних почуттів, мужності, гідності та відданості рідній землі. Система козацького виховання поєднувала фізичне загартування, розвиток моральних чеснот, інтелектуальні навички та релігійні цінності, що дозволяло створити сильне і згуртоване суспільство, готове до боротьби за незалежність і свободу. Сьогодні ці традиції активно інтегруються в сучасну освітню та виховну практику, де козацьке виховання відіграє важливу роль у формуванні національно-патріотичного потенціалу серед молоді. Виховання на основі козацьких традицій є ефективним інструментом для підтримки національної свідомості та патріотизму, що є необхідними для розвитку сучасної України.

Список використаної літератури та джерел

1. Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах освіти : науково-методичний збірник / уклад. В. Є. Берега, І. К. Гіджеліцький, Н. М. Орловська. - Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2018. - 472 с.
2. Пригонюк С. Система навчання і виховання в Україні за часів Козаччини (XVI–XVIII ст.). *Наукові записки НІЕЗ «Переяслав»*. 2017. Вип. 11(13). - С. 113–118.
3. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку XIX ст. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. - 456 с.
4. Ягупов В. Педагогіка: навч. посібник. - Київ: Либідь, 2002. - 506 с.

Дарина ДЕНИСЮК, Яна СУПРУН, студентки
2-А групи спеціальності 013 Початкова освіта
КЗВО “Луцький педагогічний коледж”
Волинської обласної ради.

Керівник – Сергій МАРЧУК, кандидат
педагогічних наук, викладач педагогічних
дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ПОВЧАННЯ ДІТЯМ» ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА

Анотація. Окреслюється значення «Повчання дітям» як унікальної пам'ятки епохи Давньої Русі, що містить у собі не лише духовні настанови, а й приклад справжнього

державника та патріота. Окремо розглядаються моральні й релігійні цінності, які Володимир Мономах прагнув передати нащадкам як основу для служіння Батьківщині та народу.

Князь Володимир Всеволодович Мономах (1053–1125) – одна з ключових фігур у політичній історії Русі. Завдяки йому було укріплено центральну владу, зменшено міжусобиці, укладено дипломатичні зв'язки з сусідніми державами. Але його спадщина – не лише політична. «Повчання дітям» – це духовний заповіт, який відкриває внутрішній світ князя, його віру, моральні принципи, любов до рідної землі.

Особливе місце в «Повчанні» відведено вихованню обов'язку захищати батьківщину, непохитно боротися з її ворогами. Ідея захисту батьківщини стала базою для розробки Мономахом системи військово-фізичного виховання. Її результативність князь підтверджує прикладами із власного життя: за своє життя він здійснив 80 великих походів, що закінчилися перемогою, а малих і не згадає. Головне у фізичному вихованні – тренування. Кращим тренуванням є полювання. Опис Мономахом пригод мав певну мету: шляхом аналогічних тренувань забезпечити розвиток у майбутніх воїнів таких вольових і моральних якостей, як сила, витривалість, швидкість, рухливість, сміливість, відвага, хоробрість. Перераховані князем приклади приводять і до іншого висновку: не можна виховати в юнаків відвагу й сміливість, не поставивши їх у такі умови, в яких вони могли б проявити ці якості [2, с. 61].

«Повчання дітям Володимира Мономаха» – визначна пам'ятка літератури Давньої Русі як «світського», так і настановчо-релігійного характеру, датована 1117 роком. Володимир Мономах – найвидатніший представник киеворуської правлячої еліти династії Рюриковичів, великий князь та опікун Церкви, вважав, що виховувати дітей слід на позитивних прикладах батьків і дідів. Повчаючи своїх дітей, князь дає їм різноманітні релігійно-моральні поради і, щоб обґрунтувати свої настанови, надати їм відповідної вагомості, вдається до релігійних роздумів, наводить біблійні цитати. На той час «Повчання» стало взірцем для інших родин у сенсі виховання дітей. У ньому говорилося про добродійства християнські, наголошувалося на необхідності наслідування їх протягом усього життя [4]

Провідні ідеї «Повчання» – спільність у діях між руськими князями, помірність у всьому, обопільна поступливість, працьовитість, політична обережність, послух і «покура» старшим, повага до прав молодших. Чільні гуманістичні цінності – загальнолюдські (добро, правда, любов, гідність тощо); національні (патріотизм, етнічна гідність, історична пам'ять та ін.); сімейні (подружня вірність, піклування про дітей, пам'ять про пращурів тощо); релігійні; цінності особистого життя, з-поміж яких мудрість виокремлюється як пріоритетна [6, с. 29].

У «Повчанні» Володимир Мономах закликає жити за Божими заповідями, уникати зла: «Треба старатися на всякі добрі діла, славлячи Бога зі святими Його», «Не лінуйтеся ходити до церкви насамперед». Наголошує на необхідності справедливого правління: «Не чинить суду несправедливого, не вбивайте ні винного, ні невинного», «Старших слухайтесь, як батька, а рівних і молодших – як братів». Князь виховує повагу до праці, закликає до наполегливості та відповідальності: «Не лінуйтеся, а в усьому, що доброго, трудіться», «Що сам умієш – тим не гордуй, а навчи й іншого». Пропагує любов до

ближнього, милосердя, прощення: «Найперше треба мати страх Божий і чинити милостиню щедро», «Не забувайте убогих, і нагих, і хворих», «Не минайте чоловіка без милосердя, а скільки можете – допомагайте» [5].

Володимир Мономах підкреслює важливість освіти, мудрості та досвіду: «Чого не вмієте – навчайтеся», «Книги – джерело мудрості. Часто читайте книги, бо з них велика користь буває», «Читання – велике учення, бо з нього людина мудрість здобуває». Засуджує міжусобну боротьбу, наголошуючи на єдності держави: «Коли злоба між вами, то ворог вас легко погубить. Коли ж разом ви – міцні будете», «Не губить землі Руської, що дісталася від дідів ваших і прадідів». Князь подає приклад служіння державі через участь у численних військових походах: «Більше вісімдесяти разів ходив я в походи», «Не шкодував я ні тіла, ні душі своєї – беріг землю Руську, як міг» [5].

В. Мономах одним із головних засобів виховання вважає освіту. Князь закликає дітей феодальної знаті не обмежуватись елементарною грамотою, а прагнути до вищої освіти, вивчати іноземні мови. Розкриваючи питання морального виховання, Мономах значне місце відводить привчанню дітей до дотримання загальнолюдських моральних норм, які він вважав орієнтирами особистого і суспільного життя, шанувати старших, поважати рівних і молодших, приносити користь іншим, додержувати слова, не ображати слабих, не лінуватися, співчувати в горі іншому, ставитися щиросердно до оточуючих, уміти долати в собі гнів, творити добро, не робити зла та ін. Ці норми є критерієм вихованості людини [3, с. 10].

Звертаючись до синів, Володимир Мономах радить самим виконувати усі обов'язки на війні, самим слідкувати за всім, не покладаючись ні на кого, «бо знагла людина помирає». Дає настанови, що стосуються гостей. Їх потрібно шанувати, з якої сторони вони б не прийшли, бо гості, чи то подорожні, мимо ходячи, прославляють чоловіка по всіх землях – або добрим, або лихим. Жінку, як радить Мономах, потрібно любити, але не давати їй влади над собою. «Що вмієте, – закінчує автор свої вказівки, – того не забувайте, а чого не вмієте, того вчіться... І нехай сонце не застає вас у постелі» [1, с. 17–18].

«Повчання дітям» є важливим джерелом патріотичного виховання. Воно формує моральну зрілість і громадянську відповідальність: «Землю Руську бережіть усім серцем своїм», «Не соромтесь бути християнами, ходіть до церкви Божої». Автор заохочує до духовного самовдосконалення, самодисципліни – «Про справу державну дбайте, не будьте байдужими», «Самі бережіться й іншим настановляйте». Князь наголошує на єдності нації та недопустимості внутрішньої ворожнечі: «Не лінуйтеся, а в усьому трудіться», «Не шкодував я тіла свого в трудах» [5].

Сьогодні, коли Україна знову постала перед викликами війни та боротьби за незалежність, ідеї Володимира Мономаха залишаються надзвичайно актуальними. Його заклики до єдності, любові до рідної землі, відповідального служіння народу мають потужний вплив на формування національної самосвідомості сучасної молоді. Ці ідеї Мономаха активно використовуються в патріотичних програмах, національному вихованні, шкільному курсі історії та літератури. Цей твір дає змогу молоді зрозуміти історичне підґрунтя боротьби за незалежність, важливість морального вибору в особистому та суспільному житті.

Отож, «Повчання дітям» – не лише літературна чи історична пам'ятка, а й джерело

морально-патріотичного орієнтуру, яке має бути інтегроване в систему виховання молодого покоління в Україні. Володимир Мономах своїм прикладом і словом виховує покоління українців, які здатні стати справжніми захисниками і творцями незалежної держави.

Список використаної літератури та джерел

1. Історія української літератури : навч.-метод. посіб. / уклад. О. М. Назаренко. - Одеса : Фенікс, 2024. - 82 с.
2. Марчук С. С. Гуманістичний потенціал «Повчання» Володимира Мономаха у формуванні історико-педагогічної компетентності майбутніх учителів. Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минушина, сучасність, майбуття: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, присвяченої 80-річчю освітнього закладу (м. Володимир, 28 листоп. 2019 р.) / упоряд. Б. Є. Жулковський. - Луцьк: Вежа-Друк, 2019. - С. 58–62.
3. Мосіяшенко В. А., Задорожна Л. В., Курок О. І. Історія педагогіки України в особах : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. 266 с.
4. Петрович В., Чарікова І. Духовно-моральне виховання особистості: історико-педагогічний аспект <https://surl.li/qnzpdl> (дата звернення: 20.04.2025).
5. Повчання Володимира Мономаха. Антологія давньоруської літератури. - Київ: Либідь, 2004. - С. 123–130.
6. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн. 1: навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. - Київ: Либідь, 2005. - 624 с.

Марія КЛИМЮК, спеціальність 012 Дошкільна освіта, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Керівниця -Фаловська Ірина, доцентка кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Анотація. У тезах розглядається проблема мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку як ключового компонента психологічної готовності до шкільного навчання. Підкреслено важливість цього періоду для формування особистості та адаптації до нових умов. Розкрито сутність мотиваційної готовності, її складові та вплив на успішність переходу дитини до школи. Проаналізовано різні наукові підходи до розуміння психологічної готовності та визначено місце мотиваційного компонента в її структурі.

Старший дошкільний вік (5-7 років) є завершальним етапом дошкільця, що є вирішальним для формування особистості та шкільної готовності[1]. У цей період активно розвиваються когнітивна, емоційна, соціальна та вольова сфери, закладаючи основу для майбутньої адаптації. Ключовим компонентом цієї готовності є мотиваційна готовність, яка визначає психологічну адаптацію дитини до переходу на наступний етап розвитку.

Мотиваційна готовність до шкільного навчання включає прагнення до знань та усвідомлення нових соціальних ролей і очікувань. Вона формується через внутрішню потребу до пізнання, самовдосконалення та розуміння важливості навчання. Цей процес залежить від індивідуальних особливостей дитини (емоційно-вольової зрілості) та зовнішніх факторів (впливу батьків, педагогів, однолітків).

Старші дошкільники проявляють інтенсивний пізнавальний інтерес, що стимулює їхнє узагальнення, логічне мислення та аналіз. У цьому віці розвиваються соціальні навички (усвідомленість у взаємодії, співпраця, емпатія) та емоційна зрілість (розуміння емоцій, саморегуляція). Самостійність у виконанні простих завдань без контролю дорослих є підґрунтям для формування внутрішньої позиції школяра[1].

У структурі психологічної готовності мотиваційний компонент є провідним, визначаючи якість інших складових (когнітивної, емоційної, вольової). Сформована мотиваційна готовність забезпечує позитивне ставлення до статусу школяра, стійкість до труднощів та здатність до співпраці. Вона є інтегральним показником зрілості дитини, об'єднуючи особистісні й соціальні передумови для успішного навчання. Розглянемо детальніше аспекти цієї проблеми.

Готовність дитини до школи – ключове питання вікової та педагогічної психології, що впливає на адаптацію, формування особистості та психічне здоров'я. Готовність до навчання є комплексною характеристикою розвитку психічних якостей, необхідних для початку навчання в школі, та охоплює морфо-фізіологічні, когнітивні, емоційно-вольові та соціальні якості, що забезпечують успішний перехід до систематичного навчання.

Науковці виділяють декілька підходів до визначення психологічної готовності до школи: формування базових навичок, аналіз вимог школи та психічного розвитку (інтереси, мотивація, самооцінка), дослідження компонентів навчальної діяльності в процесі підготовки та розгляд здатності дотримуватися соціальних правил[2, с. 270].

Готовність до навчання в школі включає розвиток психологічних якостей, необхідних для адаптації та формування навчальної діяльності. Н. Головань підкреслює важливість адаптаційних можливостей, особливо соціальної адаптації, що забезпечує задоволення потреб дитини та її щасливе життя в суспільстві [3, с. 70].

Т. Поніманська визначає готовність до школи як інтегративну характеристику психічного розвитку, що включає компоненти, необхідні для успішної адаптації до вимог школи. Вона розглядає цей феномен як поєднання загальної (психологічної) та спеціальної готовності до навчання, які забезпечують формування навчальної діяльності [4, с. 219]. Т. Фадеева доповнює цей підхід, вказуючи, що готовність до школи – це процес і результат становлення навчальної діяльності дитини, що забезпечується принципом наступності між дошкільним та шкільним етапами [5, с. 87].

Важливу роль у готовності дитини до школи відіграє розвиток когнітивних та емоційно-вольових якостей. А. Курчатова наголошує на формуванні уяви, пізнавальних

інтересів, здатності до довільної регуляції та прийняття ролі школяра, а також цілісності системи взаємозалежних якостей (мотивація, пізнавальна та аналітико-синтетична діяльність, вольова регуляція). А. Курчатова та Т. Вегера розглядають готовність як сукупність знань і вмінь для адаптації, що охоплює всі ключові компоненти, рівень розвитку яких індивідуальний. Дослідники виділяють три аспекти психологічної готовності: ставлення до дорослих, однолітків та себе, що визначають соціальну інтеграцію та адаптацію [8]. Любарська підкреслює, що психологічна готовність є важливим підсумком дошкільного виховання та навчання. [7, с. 68].

Попри різні підходи, більшість дослідників вважають, що готовність до школи охоплює мотиваційну, соціальну, когнітивну та емоційно-вольову зрілість. Р. Павелків наголошує на мотиваційному (особистісному) компоненті як ключовому [6, с. 30].

Мотиваційна готовність визначає ставлення дитини до школи як до нового етапу з можливостями та викликами, а також її прагнення до навчання. Мотивація, за Т. Дуткевич, – це система спонукань, що дозволяє сприймати школу як місце для навчання, саморозвитку та соціальної взаємодії, формуючись у процесі взаємодії та усвідомлення ролі школяра. Вона спонукає до активності, відповідальності та визначає ставлення до навчання [9, с. 217]. А. Курчатова та Т. Вегера вважають мотиваційну готовність позитивним ставленням до навчання як серйозної, складної, але необхідної діяльності, що допомагає сприймати його як значущий процес, який приносить задоволення та відкриває нові можливості. Без мотивації навіть хороша підготовка не гарантує успіху, адже важливі інтерес до нового, позитивне ставлення та готовність долати труднощі для адаптації [7].

Основними компонентами мотиваційної готовності є правильні уявлення про навчання, пізнавальний інтерес та активність. Вона формується наприкінці дошкільного та на початку шкільного віку як потреба у знаннях, уміннях та навичках, що є новим етапом розвитку особистості. Є. Іллін виділяє шість груп мотивів: соціальні, навчально-пізнавальні, оцінні, позиційні, зовнішні та ігрові, які впливають на навчальну діяльність [10, с. 69]. Р. Павелків розглядає дві основні групи мотивів: широкі соціальні (потреба в оцінці) та пізнавальні (бажання знань та навичок). Індивідуальне поєднання цих мотивів визначає ставлення дитини до навчання [6, с. 42].

Мотиваційна готовність до навчання включає внутрішнє прагнення до пізнання, розуміння важливості навчання для особистісного розвитку та позитивне ставлення до навчання. Її формування відбувається через стимулювання інтересу, емоційні взаємодії та активізацію когнітивної діяльності. Основними показниками є зацікавленість у навчанні, бажання знань та готовність до інтелектуальних викликів. Ключовим є захоплення самим процесом навчання як серйозною та значущою діяльністю, а образ школяра сприймається як шлях до дорослості [6, с. 43].

Поняття "внутрішньої позиції школяра", що формується в кінці дошкільного віку, відображає систему потреб, пов'язаних з навчанням як серйозною та суспільно значущою діяльністю. Однак у шестирічних дітей мотивація до навчання часто ще формується [11, с. 219].

Показники сформованої мотивації до навчання відображають психологічну готовність до школи. Основні характеристики: бажання відвідувати школу (позитивне ставлення до

навчання та середовища); емоційне піднесення від очікування нового досвіду (захоплення перспективою навчання та пізнання); зацікавленість у змісті навчальних завдань (прагнення знань, запитання, ентузіазм); готовність докладати зусиль (усвідомлення необхідності праці); сприйняття навчання як важливої частини життя (позитивне ставлення до освітньої діяльності та її значущості).

Інтерес до навчання супроводжується стійкістю в подоланні труднощів: дитина проявляє терпіння та наполегливість. Сформована мотиваційна готовність включає емоційну, когнітивну та вольову складові, що забезпечують успішну інтеграцію та адаптацію до освітнього середовища [11, с. 219].

Отже, мотиваційна готовність до навчання в школі – це психологічна характеристика старшого дошкільника, що включає стійке бажання вчитися, позитивне ставлення до школи та пізнавальний інтерес, який мотивує до активної участі в навчанні. Вона ґрунтується на внутрішній мотивації, що забезпечує прагнення до знань, подолання труднощів та засвоєння нових соціальних ролей, і є ключовим фактором емоційної стабільності, пізнавальної активності та успішної адаптації до школи.

Список використаної літератури та джерел:

1. Любченко І. Дошкільне дитинство – період розвитку логічного мислення // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2013. – № 45. – С. 121–125. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_45_20.
2. Чекстере О. Ю. Соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання // Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : матеріали II Всеукраїнського наук.- практи. семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. – С. 265–272.
3. Головань Н. О. Вікові особливості дітей шестирічного віку та їх діагностика // Навчання і виховання шестирічних першокласників. – Київ : Освіта, 1990. – С. 52–67.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. – Київ: Академія, 2006. – 456 с.
5. Фадєєва Т. О. Наступність між дошкільним та початковим навчанням. – Кіровоград : РВЦ КДПУ, 2002. – 226 с.
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України). – Київ, 2010. – С. 42.
7. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи // Вісник інституту розвитку дитини. Серія «Філософія. Педагогіка. Психологія»: зб. наук. праць / за ред. В. П. Андрущенко та ін. – Київ, 2011. – Вип. 17. – С. 68–72.
8. Курчатова А., Вегера Т. Мотиваційна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі: співвідношення ключових понять // Молодий вчений. – 2022. – № 9 (109). – С. 78–81. – DOI: 10.32839/2304-5809/2022-9-109-18.
9. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
10. Іллін Є. Мотивація і мотиви / пер. з рос. мови, передм. та прим. Т. Тадеєвої. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2013. – 512 с.
11. Токарева Л. Д. Мотиваційна готовність як передумова дошкільної зрілості дитини // Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи: матеріали II Всеукр. наук.-практи. семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). – Київ, 2021. – С. 218–222.

Вероніка САЧУК, студентка 4-Б групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Керівниця – Світлана САВЧУК, викладачка педагогіки

ШЛЯХИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. Розглянуто ключові підходи до патріотичного виховання здобувачів освіти молодшого шкільного віку відповідно до Концепції Нової української школи. Окреслено особливості виховної діяльності в сучасному освітньому просторі, форми й засоби формування національної свідомості. Зроблено акцент на важливості цілісного, емоційно-насиченого та соціально-значущого освітнього процесу, що сприяє розвитку активної громадянської позиції.

У сучасних умовах соціально-політичних трансформацій, повномасштабної війни та викликів, пов'язаних із загрозою державному суверенітету, незалежності та культурній ідентичності, проблема національно-патріотичного виховання набуває особливої актуальності. Виховання патріота – це не лише один із напрямів загального освітнього процесу, а життєво необхідна складова формування нового українського громадянина, здатного любити, захищати, розвивати свою державу.

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України визначає це поняття як комплексну, системну і цілеспрямовану діяльність, що охоплює різні інститути суспільства: родину, школу, громадські організації, органи державної влади та місцевого самоврядування [3]. Згідно з положеннями цієї концепції, національно-патріотичне виховання має формувати у молодого покоління високий рівень патріотичної свідомості, почуття вірності Батьківщині, готовність до захисту національних інтересів, відповідальність за майбутнє України як правової, демократичної і соціальної держави [3].

З огляду на завдання, які постають перед системою освіти, особливої уваги потребує організація патріотичного виховання в початкових класах. Саме в цьому віці закладаються основи моральних якостей, формуються перші уявлення про державу, суспільство, громадянські обов'язки. Початкова школа стає першим соціальним простором, де дитина не тільки здобуває знання, а й навчається співпереживати, цінувати свою Батьківщину, поважати її символи, мову, традиції.

У контексті реалізації Концепції Нової української школи, одним із ключових компонентів якої є формування відповідального громадянина-патріота, особливої актуальності набуває практичне дослідження ефективних шляхів патріотичного виховання саме в початковій ланці освіти. Серед важливих завдань НУШ – створення безпечного, ціннісного середовища, у якому дитина відчуває себе частиною нації, вчиться співпереживати, допомагати, відповідати за свої дії [2]. Патріотичне виховання в умовах НУШ не є окремим напрямом, а інтегрується в усі складові освітнього процесу. Його

реалізація передбачає формування таких якостей, як любов до Батьківщини, повага до державних символів, знання історії й культури, толерантність, відповідальність, готовність діяти в інтересах суспільства. Освітнє середовище має бути побудоване на принципах поваги, відкритості, взаєморозуміння та взаємопідтримки. Учитель тут виступає не лише джерелом знань, а й носієм цінностей, зразком громадянської активності та відповідальності.

Проблемі патріотичного виховання значну увагу приділяли українські мислителі, педагоги, філософи: В. О. Сухомлинський, С. Ф. Русова, І. Д. Бех, П. П. Кононенко, В. П. Матяшук, Л. Н. Добровольська, К. І. Чорна та інші. У своїх працях вони розкривали глибину впливу виховання на формування особистості, зокрема в аспекті національної ідентичності, моральної стійкості, громадянської зрілості.

У початкових класах надзвичайно важливим є емоційний компонент виховання. Здобувачі освіти цього віку мислять образно, сприймають світ через почуття, тому ефективними є ті форми, що поєднують емоційне залучення та практичну діяльність. Це – участь у народних святах, шкільних проєктах, ранкових колах, майстер-класах, благодійних акціях, зустрічах із захисниками України, волонтерами, діячами культури. Пісня, вірш, легенда, казка, український мультфільм чи театр створюють міцний емоційний зв'язок з національним культурним кодом [4].

Ефективними шляхами є проєкти на зразок «Моя Україна», «Прапор миру», «Лист воїну», «Родинне дерево», «Тиждень української мови». Наприклад, у межах проєкту «Моя Україна» здобувачі освіти створюють тематичні лепбуки, малюнки, відеопривітання, готують презентації про свій край, співають українські пісні. Участь у таких заходах дає змогу не лише дізнатися більше про Батьківщину, а й відчутти причетність до її долі, сформувані активну громадянську позицію. Не менш важливим є створення виховного середовища у класі – простору, де звучить українське слово, де шануються державні символи, де дитина відчуває себе частиною великої нації. Особлива роль у патріотичному вихованні належить учителеві. Саме він формує атмосферу довіри, підтримки й гідності, особистим прикладом демонструє повагу до держави, історії, національних героїв. Його мова, поведінка, вибір змісту навчального матеріалу – усе це має значення. Не менш важливою є взаємодія з родиною. Саме в родині дитина вперше чує пісню, казку, знайомиться з традиціями, тож завдання школи – не підмінити родинне виховання, а підтримати, доповнити, стати партнером. Спільні свята, проєкти, екскурсії, виставки, зустрічі зі старшими членами родини, які мають досвід служби чи волонтерства, створюють єдиний виховний простір [1].

Залучення місцевої громади, ветеранів, волонтерів, діячів культури та мистецтва до шкільного життя посилює ефект патріотичного виховання. Це дозволяє здобувачам освіти бачити приклади справжньої громадянської відданості, формує довіру до інституцій, мотивує до участі в житті громади [4].

Можемо зробити висновок, що до ефективних шляхів патріотичного виховання в початковій школі належать: інтеграція патріотичного змісту в навчальні дисципліни (особливо в предмет «Я досліджую світ»), проведення емоційно насичених виховних заходів, щоденне дотримання ритуалів державної пошани, організація волонтерських та

благодійних ініціатив, підтримка шкільних традицій, спрямованих на виховання любові до рідного краю.

Таким чином, реалізація патріотичного виховання в умовах Нової української школи потребує цілісного педагогічного підходу, який поєднує знання, емоції та практичну діяльність. Формування патріотизму в учнів початкових класів – це не разовий захід, а системна освітньо-виховна практика, що закладає основи національної ідентичності та громадянської свідомості.

Список використаної літератури та джерел

1. Білан Н. М. Патріотичне виховання в освітньому просторі. Початкова школа. 2021. № 3. - С. 17 – 21.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 09.04. 2025).
3. Концепція розвитку національної ідентичності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-2024-%D1%80#Text> (дата звернення 11. 04. 2025).
4. Савченко О. Я. Педагогіка початкової школи. - Київ: Богдан, 2019. - 220 с.

Anamaria POPESCU, profesor Colegiul Național
Mihai Eminescu Suceava, România

ISTORIE LOCALĂ PENTRU ELEVI – CERCETARE PENTRU DESCOPERIREA IDENTITĂȚII ȘI PROMOVAREA RECONCILIERII

Afirmația lui Nicolae Iorga: ”un popor care nu își cunoaște istoria e ca un copil care nu își cunoaște părinții”, reprezintă chintesența cunoașterii propriei istorii și subliniază relaționarea directă între istoria locală și cea națională. Astfel, prin intermediul orelor de istorie, pentru a putea percepe viitorul, elevul trebuie să își înțeleagă trecutul, prin utilizarea mijloacelor specifice.

Ultimele trei decenii au cunoscut o evoluție deosebită din punct de vedere politic, economic și social, datorate căderii comunismului și a tranziției către o societate democratică. Astfel, o parte din efectele acesteia evidențiază descentralizarea, subsidiaritatea și pune în valoare localul și regionalul. Dacă vorbim de perioada comunistă, aceste elemente au fost des criticate și blamate, motiv pentru care astăzi, ele au impulsivat valorizarea localului. Astfel, modalitatea de a face și de a scrie istorie reprezintă un factor direct proporțional cu aceasta.

O consecință a sistemului comunist a reprezentat modelarea istoriei discreționar, bazându-se în principal pe destinul, cariera și faptele marilor oameni, pe marile probleme ale păcii s-au războiului precum și pe problematici de ordin economic, social și politic, din aproape în aproape, cutumele actuale s-au schimbat, mutând accentul pe istoriile locale, regionale, studiile monografice, stârnind astfel un interes deosebit. Acest curent este evidențiat și prin prisma comunităților locale și/sau regionale românești ce își manifestă un interes accentuat în

ceea ce privește redescoperirea unor valori și identități din trecut care, în final, tind să creeze o nouă identitate în prezent, în contrast cu procesul de globalizare.

În contextul reformei din învățământul preuniversitar românesc, istoria nu mai poate fi abordată doar sub aspectul abundenței de fapte și date punctuale, ci se recomandă înglobarea elementelor de istorie locală și regională pentru a forma o structură omogenă, ce conține un cumul de idei și sentimente, care trezesc patriotism elevilor.

Abordarea elementelor de istorie locală este de natură să stimuleze interesul și imaginația elevilor, facilitând tranziția de la un tip de învățământ static, bazat pe interacțiunea singulară a cadrului didactic către un sistem dinamic ce pune în valoare interacțiunea și implicarea elevilor. Datorită accesului la documentele de epocă, elevul devine factor activ în procesul de analiză și cercetare.

Prin integrarea materialelor de istorie locală la orele de istorie, sunt aduse informații noi, fiind importantă transmiterea mai departe a istoriei strămoșilor și a tradiției. Cercetarea comunităților locale poate fi o activitate motivantă și stimulantă pentru elevi. Integrarea elementelor de istorie locală în procesul instructiv-educativ, implică și utilizarea atât a unor mijloace de învățământ precum: obiecte istorice, etnografice, fotografii, mijloace tehnice audio-vizuale cât și a unor metode de învățământ precum: expunerea narativă, demonstrația, investigația, conversația, învățarea prin descoperire, comparația, problematizarea.

Elementele de istorie locală, integrate cu pricepere în cadrul predării istoriei, au o valoare educativă deosebită. Ele oferă dovezi asupra trecutului, aduc mărturii, sugerează, îi ajută pe elevi să înțeleagă, să între în contact cu trecutul, fără de care acesta ar rămâne abstract și verbal. Curiozitatea, interesul pe care-l trezesc urmele istoriei locale, emoția pe care o provoacă, imaginația pe care o stimulează, constituie o condiție favorabilă pentru studierea cu succes a acestei discipline. Ele dau trecutului, o viață nouă, îi ajută pe elevi să reconstituie evoluția istoriei, să retrăiască cu intensitate trecutul. Prin exemple vii și reale, istoria, și îndeosebi istoria locală, are un rol important în educarea elevilor în spiritul patriotismului.

Orice localitate își are istoria ei, are o vechime, o întindere în timp și spațiu, are personalitățile ei, are oameni, locuri, fapte cu care se poate mândri. Este rolul profesorului de istorie să le descopere, să încerce să le pună în valoare, să-i facă pe elevi să le conștientizeze însemnătatea, să fie interesați și mândri de comunitatea locală. Numai cunoscând istoria locală ne cunoaștem mai bine, învățăm să fim mai buni, să apreciem valorile neamului, ne dezvoltăm spiritul patriotic.

Cunoscând istoria locală ne este mai ușor să facem conexiunile cu evenimentele petrecute în istoria națională și universală. De o mare importanță este ca în predare, elementele de istorie locală să nu fie izolate de faptele și evenimentele istorice care fac obiectul istoriei naționale, ci să fie înglobate

Așa cum istoria României nu poate fi înțeleasă dacă o privim izolat, dacă nu o integrăm în istoria universală în general, tot așa și elementele de istorie locală rămân neînțelese dacă nu sunt integrate în istoria națională. Cunoașterea trecutului țării noastre, a vieții strămoșilor, a luptelor pentru independență națională și dreptate socială, cunoașterea culturii materiale și spirituale create în trecut și în prezent, devine mai clară, mai profundă și mai temeinică prin folosirea în predarea istoriei naționale a elementelor de istorie locală. În același timp, folosirea acestor elemente la lecțiile de istorie contribuie într-o mare măsură la stimularea interesului și a

dragostei lor pentru studiul acestei discipline. Elevii se conving că oamenii din fiecare oraș sau sat și-au adus contribuția la constituirea istoriei. Ca urmare, mulți dintre ei manifestă preocupări pentru aceasta.

Acordând un înțeles larg noțiunii de elemente de istorie locală, ne aflăm în fața unei varietăți mari de material, care poate fi folosit în procesul de învățământ și anume:

- material narativ (relatări asupra unor evenimente istorice concrete);
- material folcloric (înfățișează în imagini artistice: poezii, cântece, proverbe, zicători, nu numai obiceiuri și tradiții, ci și modul de viață al poporului, faptele eroice, lupta pentru dreptate și libertate, bucuriile și durerile);
- material belletristic (literatura cu caracter istoric);
- material documentar (actele de proveniență publică sau particulară care cuprind date istorice);
- material arheologic (uneltele de muncă, armele, podoabele, monedele și medaliile descoperite prin săpături);
- monumentele istorice (construcțiile cu o valoare istorică deosebită, edificiile care reprezintă tradiția unor fapte importante sau evocă mari personalități culturale);
- reprezentările grafice (tablouri istorice, fotografii, desene, harta istorică locală).

Folosirea cunoștințelor de istorie locală la lecția de istorie este o problemă dificilă care angajează măiestria pedagogică a profesorului care trebuie să posede numeroase informații despre istoria locală și măiestria de a o integra la orele de istorie.

Elementele de istorie locală au un rol important în cunoașterea și înțelegerea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istorice, contribuind în mod nemijlocit la formarea convingerilor care se concretizează în atitudini și comportamente. Elementele de istorie locală pot fi folosite cu mult succes în predarea istoriei contemporane.

Materialul de istorie locală vine în sprijinul elevului în înțelegerea justă a procesului istoric desfășurat pe locurile natale și, de la aceasta, pornind mai departe spre lărgirea orizontului vizual al elevului asupra istoriei țării. Acest fapt îi determină să înțeleagă că lucrurile nu rămân astfel, ci își urmează drumul, mai drept sau mai anevoios, făcându-le, totodată, o viziune despre cum ar putea fi localitatea sau zona lor în viitor.

În concluzie, activitatea de valorificare a elementelor de istorie locală în lecțiile de istorie și în activitatea din afara clasei, prin eficiența ei, se înscrie ca o preocupare esențială, care ajută profesorul în realizarea obiectivelor de ordin formativ și informativ, dăruindu-le copiilor o parte din trecutul local, ce le aparține strămoșilor lor, pentru ca, treptat, să descopere – cu ușurință – elementele din istoria poporului român. Considerăm că o lecție desfășurată sub această formă, chiar folosind o metodologie clasică, dar optimizată, poate fi considerată ca o modalitate de activizare a elevilor, de sporire a eficienței predării-învățării-evaluării lecției de istorie.

Referințe bibliografice

1. Descoperim eroi în localitate la noi. Culegere de lucrări ale participanților în concurs ediția 2019-2020. Chișinău: exon-Prim, 2020.
2. Descoperiri în imediata apropiere. Sugestii metodologice pentru ghidarea elevilor în cercetarea istoriei locale. Chișinău: Epigraf, 2020.

3. Musteață S. între respingere și nostalgie: istoria sovietic și post-sovietică în familii și comunități locale. Ziarul Nordinfo. Edineț, decembrie 2021.

Luminița ȘTEFĂNEL, profesor Colegiul Național
Mihai Eminescu Suceava, România

DEZVOLTAREA INTELIGENȚEI SOCIALE A ȘCOLARULUI MIC (cercetare psihopedagogică)

I. SCOPUL CERCETĂRII

Cercetarea de față încearcă să investigheze care sunt percepțiile elevilor din clasele primare privind rolul activităților desfășurate prin cooperare în dezvoltarea abilităților lor sociale. Obiectivul fundamental al prezenței cercetării a constat în sondarea opiniei școlărilor mici în legătură cu implicarea lor în activități de grup, comparativ cu cele care implică muncă independentă sau competiție. De asemenea, ne-am propus să aflăm dacă ar trebui o schimbare de accent în ceea ce privește modul de organizare a activității didactice, încât să se obțină o eficiență sporită atât în obținerea performanțelor școlare, cât și în dezvoltarea inteligenței sociale a elevilor.

II. OBIECTIVELE CERCETĂRII

- Identificarea rolului activităților prin cooperare în formarea abilităților sociale
- Sondarea opiniei elevilor cu privire la implicarea în activități de învățare prin cooperare/ activități de învățare independentă
- Definierea atitudinii elevilor față de activitatea în cooperare/ competiție
- Selectarea unor măsuri de eficientizare a activității în echipă din experiența elevilor
- Prezentarea unor judecăți de valoare ale elevilor în legătură cu relațiile de cooperare și competiție din mediul școlar

III. IPOTEZA STUDIULUI

- Activitățile de învățare prin cooperare contribuie la formarea/dezvoltarea abilităților sociale

IV. METODOLOGIE

1. Prezentarea lotului de subiecți:

Cercetarea s-a desfășurat pe un lot de 130 de elevi din clasele II - IV de la **Colegiul Național Mihai Eminescu** din Suceava. Diferențiat după variabila *vârstă*, lotul de subiecți conține 17 subiecți de 8 ani, 48 de subiecți de 9 ani, 40 de subiecți de 10 ani și 25 de subiecți de 11 ani. Diferențiat după variabila *gen*, lotul de subiecți conține 57 de subiecți de gen masculin și 73 de subiecți de gen feminin.

2. Variabilele cercetării:

Independente: vârstă, gen;

Dependente: nivelul de dezvoltarea a abilităților sociale a școlărilor mici, percepția acestora față de activitatea în cooperare, percepția față de competiția din cadrul clasei, percepția față de munca independentă;

3. Descrierea metodei și instrumentului de investigație:

Metoda care a stat la baza demersurilor investigative a fost **ancheta pe bază de chestionar**.

Metoda anchetei este o metodă de cercetare de tip cantitativ, care presupune un schimb direct de informații între cercetători și subiecții supuși investigației, în cadrul căreia se culeg date în legătură cu anumite fenomene, situații și manifestări, se interpretează informațiile obținute și se desprind anumite semnificații, concluzii.

Din punct de vedere al scopului, ancheta realizată este o **anchetă de diagnostic**, pentru că ipoteza propusă poate fi supusă verificării, apreciază o stare de lucruri. Din punct de vedere a metodologiei folosite, este o **ancheta descriptivă**, deoarece se referă la măsurarea efectelor. Spre exemplu, această cercetare își propune să evidențieze legătura dintre activitățile de cooperare și dezvoltarea inteligenței sociale a școlarului mic.

Ca **instrument de investigare** s-a folosit **chestionarul autoadministrat**.

În construirea itemilor acestui chestionar am încercat să respect o serie de **criterii**, precum:

- relevanța (corelarea întrebărilor cu tema și obiectivele cercetării);
- claritatea, precizia și simplitatea întrebărilor;
- adaptarea limbajului, având în vedere particularitățile de vârstă ale elevilor chestionați.

Itemii din acest chestionar fac referire la obținerea de **date** privind:

- rolul activităților de cooperare în dezvoltarea abilităților sociale;
- opinia elevilor privind activitatea independentă/ activitatea în cooperare;
- percepția elevilor privind raportul cooperare/competiție;

În **partea introductivă** a chestionarului se motivează subiecților necesitatea aplicării chestionarului, realizându-se o sumară integrare/contextualizare a acestui instrument în ansamblul cercetării; se fac precizările și recomandările necesare referitoare la modul de completare a chestionarului, insistându-se asupra importanței sincerității și onestității cu care se dau răspunsurile.

Chestionarul are 27 de itemi, divizați în trei secțiuni:

- **Secțiunea I-** conține 4 itemi: 2 dintre ei sunt de identificare, iar ceilalți 2 cuprind întrebări generale despre experimentarea muncii în echipă.
- **Secțiunea a II-a** – conține 18 întrebări despre experiența lucrului în echipă pentru rezolvarea unor sarcini, proiecte, despre procesele de grup, competențele obținute.
- **Secțiunea a III-a** – conține 5 întrebări calitative referitoare la aspectele pozitive și negative ale muncii în echipă, la acțiunile care ar trebui realizate pentru îmbunătățirea acesteia, precum și o scurtă analiză comparativă asupra utilității cooperării și competiției într-o clasă.

4. Procedura de lucru

Completerea chestionarelor s-a realizat într-un cadru organizat, în același timp. Am recurs la această procedură deoarece nu am dorit ca subiecții să prelucreze răspunsurile și să se piardă spontaneitatea lor. În aceeași măsură, subiecților nu le-a fost dezvăluit subiectul cercetării înainte de înmânarea chestionarelor, pentru a nu pregăti atitudinea lor față de tema cercetării. Subiecților li s-a asigurat confidențialitatea răspunsurilor.

V. ANALIZA ȘI INTERPRETAREA REZULTATELOR OBȚINUTE

Rezultatele fiecărui item au fost centralizate într-un tabel, apoi au fost transpuse într-un grafic și interpretate psihopedagogic.

VI. CONCLUZIILE CERCETĂRII – premise în elaborarea proiectelor de dezvoltare socio-emoțională a școlărilor mici

Cercetarea de față a urmărit să demonstreze în ce măsură **activitățile de învățare prin cooperare contribuie la formarea/dezvoltarea abilităților sociale ale școlărilor mici**.

Rezultatele obținute la toți itemii din chestionarul administrat școlărilor mici confirmă ipoteza lansată și sunt net în favoarea cooperării. Iată câteva **concluzii**:

- Frecvența implicării elevilor în activitățile de cooperare de către cadrele didactice este mult mai scăzută decât dorința lor de participare și conlucrare.
- Majoritatea școlărilor preferă activitățile de cooperare datorită unui volum mai mic de muncă prin distribuirea echitabilă a sarcinilor și existenței unor șanse mai mari de succes.
- Mai bine de jumătate din numărul subiecților consideră că munca în grup le stimulează performanțele individuale. Circa 70% din numărul elevilor chestionați au o percepție favorabilă asupra valorii instructiv-educative a muncii în echipă. Împărtășindu-și experiențele proprii, conlucrând și cercetând în grup, elevii consideră mult mai facil drumul spre cunoașterea adevărilor științifice.
- Disponibilitatea școlărilor mici de a coopera în cadrul grupului este destul de bună. Acest lucru se confirmă prin implicarea lor în rezolvarea sarcinilor echipei.
- Rezultatele indică un nivel relativ înalt de disponibilitate a copiilor de a-și accepta colegii de echipă, de a tolera particularitățile individuale, de a înțelege existența diferențelor dintre oameni.
- Din procentul de 70% din numărul elevilor care și-au dorit să devină lideri de grup, doar 41,5% și-au împlinit visul, deoarece aceștia au rezultate bune la învățură, se bucură de încrederea și sprijinul colegilor, sunt operativi, activi, prietenoși, oferă ajutor, iau decizii potrivite.
- Răspunsurile relevă un nivel ridicat de receptivitate a subiecților la opiniile colegilor de grupă. Numărul celor refractari este relativ mic; treptat, aceștia pot fi atrași și integrați optim în echipă.
- O majoritate covârșitoare a elevilor au o atitudine realistă față de propria persoană, se evaluează obiectiv, sunt conștienți că pot oricând greși și alții pot avea dreptate.
- Un procent relativ ridicat îl reprezintă subiecții care sunt sensibili la părerea colegilor de grup despre propria persoană. Acești copii se autocontrolează permanent, cooperează, îi tolerează și îi ajută pe cei din echipă, comunică și doresc prietenia, vor să-și formeze o imagine bună în grup și să fie apreciați. Nu putem trece cu vederea nici numărul scăzut al acelor care manifestă indiferență față de părerea grupului față de propria persoană și care se integrează, în general, mai greu în mediul școlar și social.
- O mare parte a copiilor chestionați sunt interesați de semenii lor, sunt sensibili la sentimentele și problemele celor de lângă ei, au capacități empatice.

- Rezultatele ne reliefează faptul că elevii posedă, în general, abilități de ascultare, abilități-cheie în realizarea comunicării în cadrul grupului.

- În ceea ce privește raportul egoism/ altruism între membrii unei echipe, o majoritate covârșitoare a elevilor au răspuns că sunt interesați atât de propria persoană, cât și de persoanele din jur. Este o atitudine corectă, realistă, specifică zilelor noastre. Lăudabil este altruismul celor care au pus mai presus de propria persoană pe cei din jur, și mai puțin îmbucurător egoismul celor câțiva subiecți insensibili la semenii lor.

- Un procent de 75% din numărul subiecților ne indică o preferință clară a acestora pentru activitățile în echipă, ca mediu propice pentru stimularea relațiilor de prietenie. Sunt de apreciat și opiniile celor care consideră competiția un prilej generator de prietenii și nu unul de tensiuni și resentimente.

- Rezultatele sunt echilibrate în ceea ce privește percepția elevilor asupra existenței competiției în clasa din care fac parte. De măiestria cadrului didactic depinde transformarea competiției într-un factor stimulat.

- De remarcat este deosebita capacitate a subiecților de a analiza critic și de a-și exprima opinii pozitive sau negative în legătură cu cooperarea și competiția existente în mediul școlar, precum și abilitatea de a identifica un set de măsuri de ameliorare a muncii în echipă, din experiență personală.

- Impresionantă este și capacitatea elevilor de a motiva preferința lor față de cooperare sau competiție, capacitate ce denotă maturitate și spirit critic.

Putem concluziona despre **cooperare** că este un cadru propice pentru dezvoltarea inteligenței sociale a școlărilor mici. Acest tip de inteligență implică o serie de capacități și abilități prezentate mai sus: capacitatea de a înțelege comportamentul altor persoane și de a empatiza, abilitatea de a relaționa cu ceilalți, capacitatea de a-i tolera pe cei din jur, capacitatea de a emite judecăți corecte cu privire la ceilalți, capacitatea de a accepta și alte puncte de vedere, capacitatea de a se adapta la orice situație și de a răspunde la orice așteptare, sensibilitate și onestitate față de sine și ceilalți.

Prin **cooperare** elevii noștri devin mai receptivi la tot ce este nou, mai motivați, crește dorința de a comunica și colabora, se întărește încrederea în sine și stima de sine, se îmbunătățesc relațiile între elevi și relațiile profesor-elevi, sunt depășite unele prejudecăți, crește autonomia, spontaneitatea, responsabilitatea, se dezvoltă creativitatea și fiecare are șansa de a reuși.

Bibliografie

1. Albrecht, K. (2006), Inteligența socială– Noua știință a succesului. București. Ed. Curtea Veche
2. Goleman, D. (2001), Inteligența emoțională. București. Ed. Curtea Veche
3. Goleman, D. (2004), Inteligența emoțională, cheia succesului în viață. București. Ed. Alfa
4. Goleman, D. (2007), Inteligența socială. București. Ed. Curtea Veche
5. Chelcea, S. (1975), Chestionarul în investigația sociologică. București. Ed. Științifică și Enciclopedică
6. Chelcea, S., Mărginean, I., Cauc, I. (1998), Cercetarea sociologică. Deva. Ed. Destin
7. Miftode, V. (1995), Metodologia sociologică. Galați. Ed. Porto-Franco

8. Radu, I. (coord.) (1993), Metodologie psihologică și analiza datelor. Cluj-Napoca. Ed. Sincron
9. Ulrich, C. (2000), Managementul clasei - Învățarea prin cooperare. București. Ed. Corint

Alexandra-Andreea BERINCEANU, profesor
Colegiul Național *Mihai Eminescu* Suceava,
România

DIMENSIUNI PSIHOLOGICE ȘI PEDAGOGICE ALE EDUCAȚIEI MODERNE: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

Motto: *Educația nu înseamnă pregătire pentru viață; educația este viața însăși.*

John Dewey

Educația modernă a evoluat semnificativ, adaptându-se la cerințele unei societăți în continuă schimbare. Integrarea psihologiei și a pedagogiei în procesul educațional oferă o perspectivă complexă asupra modului în care elevii pot fi sprijiniți să învețe eficient, să se dezvolte armonios și să se adapteze provocărilor lumii contemporane.

Psihologia joacă un rol fundamental în înțelegerea procesului de învățare. Teorii precum *teoria dezvoltării cognitive* a lui Jean Piaget sau *teoria inteligențelor multiple* a lui Howard Gardner oferă un cadru teoretic pentru a aborda diversitatea elevilor.

Un aspect important îl au și rolul emoțiilor în învățare. Inteligența emoțională contribuie la reglarea stării emoționale a elevilor, astfel încât aceștia să poată face față stresului, să colaboreze mai bine și să își dezvolte abilități sociale. Mai mult, tehnologia, deși benefică, aduce provocări precum scăderea atenției și dependența de dispozitive digitale, care pot afecta dezvoltarea cognitivă.

În educația modernă, accentul cade pe metode didactice inovatoare. Învățarea centrată pe elev presupune adaptarea conținuturilor și metodelor în funcție de nevoile individuale, stimulând autonomia și creativitatea. De asemenea, metode precum *învățarea bazată pe proiecte* sau *flipp classroom* care se referă la inversarea activităților de învățare la școală încurajează participarea activă a elevilor și dezvoltarea competențelor practice. Totodată, tehnologia este integrată din ce în ce mai mult în procesul educațional, folosind platforme digitale și resurse interactive.

Unul dintre principalele obstacole în educația modernă îl reprezintă inegalitatea accesului la resurse de calitate. În plus, burnout-ul profesorilor și lipsa formării continue pot afecta calitatea actului educațional. În perspectivă, o mai bună colaborare între cadrele didactice, psihologi și părinți, precum și investiția în formare și tehnologie, pot contribui la îmbunătățirea semnificativă a educației.

Educația modernă reprezintă o combinație între inovație și adaptabilitate, integrând elemente psihologice și pedagogice pentru a răspunde nevoilor elevilor. Colaborarea dintre

științele educației și tehnologiile moderne poate transforma învățarea într-o experiență pozitivă și eficientă.

Bibliografie

1. Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
2. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
3. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. International Universities Press.

Тематичний напрям

ТЕНДЕНЦІЇ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ

Кароліна ПЕТРОВИЧ, студентка 44 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

Керівниця – **Наталія ПАЛІЙ**, викладачка української мови та методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, кандидатка педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СУЧАСНІ ФОРМИ РОБОТИ З УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анотація. У тезах аргументується доцільність використання сучасних прийомів роботи на уроках читання з метою підвищення техніки читання. Розкрито сутність понять правильне, швидке, виразне, свідоме читання, наведено методичну характеристику окремих прийомів роботи.

У «Методиці навчання читання» [2] зазначається, що техніка читання – це сукупність умінь і навичок, необхідних для оволодіння процесом читання. До них відносять швидкість читання, правильну вимову слів, розуміння прочитаного та інтонаційну виразність. Методика навчання читання розглядає техніку читання як невід’ємну частину мовленнєвої діяльності, що охоплює психолінгвістичні процеси сприйняття й обробки інформації.

Як відомо, читання є фундаментальною навичкою для навчання, оскільки це важливий засіб пізнання світу, розвитку інтелекту, формування світогляду та культурних компетенцій. Техніка читання, як зазначається в методичній літературі, передбачає чотири основні компоненти: швидкість, розуміння, правильність і виразність. У методиці навчання читання ці компоненти називаються якостями читання. О.Коваль зазначає, що швидкість читання - це кількість слів або символів, які дитина може прочитати за одиницю часу. Правильність читання полягає в правильній вимові слів з дотриманням правил орфоепії. Свідомість читання, тобто розуміння тексту, є одним із ключових аспектів техніки читання. Вона полягає в здатності читача розуміти зміст тексту, робити висновки, узагальнювати та інтерпретувати інформацію. Виразність читання пов'язана з інтонаційною передачею змісту тексту, вмінням правильно розставляти наголоси, паузи, передавати емоції та настрої, закладені в творі [2].

З психолінгвістичної точки зору процес читання охоплює дві сторони:

- рух очей та мовно-звуко-рухові процеси,
- рух думок, почуттів та намірів людини.

Механізм читання у досвідченого читця складається з таких компонентів:

- оптичне сприйняття надрукованого чи написаного;
- озвучення слова;
- усвідомлення змісту прочитаного [3].

Перші два компоненти – переведення графічної форми слова в звукову науковці називають технікою читання. На уроках читання у початковій школі вони відображаються у правильності, швидкості та виразності. Якщо механізм читання склався, то розуміння, тобто свідомість читання, відбувається одночасно із сприйняттям того, що учень читає, на основі синтезу знайомих елементів [3].

Для формування в учнів техніки читання та з метою застосування діяльнісного підходу вчителів на уроках необхідно використовувати велику кількість прийомів роботи. Для цього сучасному педагогові потрібні знання теоретичних аспектів та методики використання таких прийомів роботи. Особливо важливо це для здійснення вибору найбільш ефективних прийомів, а також для їх успішного застосування. Розглянемо окремі з них.

Читання з маркуванням. Цей прийом на сучасному етапі має досить широке використання. Він сприяє активному сприйняттю та аналізу прочитаного матеріалу. Учні під час читання роблять спеціальні позначки у тексті, які допомагають структурувати отриману інформацію. Наприклад, вони позначають знайомі факти, нові відомості, моменти, що викликають сумнів, або інформацію, що суперечить їхнім попереднім знанням. Такий підхід не лише підвищує уважність під час читання, а й сприяє розвитку аналітичного мислення та вмінню працювати з текстами різних жанрів.

Можуть використовуватися такі позначення:

- «!» – щось цікаве або важливе
- «?» – не зрозуміло, хочу дізнатися більше
- «+» – вже знаю цю інформацію
- «-» – суперечить моїм уявленням або викликає здивування
- «*» – головна думка або мораль

Аудіовізуальне читання. Прийом поєднує традиційний текст із мультимедійними матеріалами. Прослуховування аудіокниг одночасно із читанням друкованого варіанта сприяє розвитку слухового сприйняття, покращенню вимови та розширенню словникового запасу. Використання відеофрагментів, анімаційних адаптацій або документальних сюжетів, що розкривають контекст твору, дозволяє учням краще зрозуміти авторський задум [1].

Читання з взаємоперевіркою розвиває навички самостійного контролю та аналітичного мислення. Під час роботи в парах один учень читає текст уголос, а інший слідкує за правильністю вимови, розумінням змісту та ставить запитання щодо прочитаного, після чого ролі змінюються. Цей підхід сприяє активному засвоєнню матеріалу та допомагає учням глибше аналізувати текстову інформацію [4].

Читання в ролях є ефективним методом читання, адже воно базується на принципах драматизації. Учні отримують ролі персонажів і читають текст, змінюючи інтонацію, виразність мовлення та міміку відповідно до емоцій героїв. Ця методика сприяє глибшому зануренню у зміст твору, розвиває навички виразного мовлення та дозволяє

краще зрозуміти характери персонажів. Вона особливо корисна для активізації навчальної діяльності молодших школярів, оскільки включає елементи гри, що значно підвищує мотивацію до читання [1].

Передбачення за заголовком та ілюстраціями є одним із популярних прийомів, що розвиває логічне мислення і стимулює інтерес до тексту ще до його прочитання. Учні аналізують заголовок, супровідні зображення та ключові слова, після чого роблять припущення щодо змісту твору. Учитель може запропонувати лише уривок або обкладинку книги, спонукаючи дітей до висловлення власних ідей щодо можливого розвитку подій. Після прочитання вони порівнюють свої передбачення з реальним змістом твору, що дозволяє розвинути критичне мислення та вміння аналізувати текстову інформацію [3].

Отже, використання новітніх методів та прийомів читання – це шлях до успіху учня в освітньому процесі. Впровадження в педагогічну діяльність сучасних інноваційних технологій значно підвищує інтерес учнів до читання. Такі прийоми читання згуртовують учнівський колектив, сприяють розвитку ініціативності і впевненості. А якщо дитина буде навчатися з цікавістю, то підвищиться і якість навчання

Список використаної літератури та джерел

1. Воробйова С. В. Дидактична гра в процесі навчання: Рідна школа. №5. 2002. - С. 46-48.
2. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т.Б. Методика читання: Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. - С. 12 – 33.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. - Київ:Грамота.2012. - 504.
4. Шупик О. Формування інтелектуальних умінь молодших школярів під час уроків літературного читання. Педагогічний альманах: збірник праць молодих науковців - Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. - С.149-153.

Валерія БЛЮК, студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

Керівниця - Валентина СЕНИЧАК, викладачка методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЛЕПБУК ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЧАСТИН МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анотація: У статті розглядається використання лепбука як інноваційної форми інтерактивної діяльності у процесі вивчення частин мови в початковій школі. Розкрито психолого-педагогічні та методичні засади застосування лепбука, акцентуючи увагу на розвитку дослідницьких, комунікативних та творчих здібностей здобувачів освіти. Наведено алгоритм створення лепбука, приклади тематичного наповнення. Робота ґрунтується на положеннях Концепції Нової української школи та дослідженнях таких науковців, як О.Я. Савченко, М. Монтесорі, Д. Зайк.

В умовах реалізації Концепції Нової української школи основна мета початкової освіти – сформувати у дітей здатність самостійно здобувати знання, критично мислити, творчо вирішувати освітні завдання та життєві ситуації. Одним із ефективних інструментів для досягнення цієї мети є лепбук – сучасна дидактична форма, що поєднує елементи гри, дослідження, аналізу, групової співпраці [3].

Як зазначає О.Я. Савченко, освітнє середовище початкової школи повинне стимулювати дослідницьку активність. Лепбук, завдяки своїй структурованості та візуальності, сприяє глибшому засвоєнню мовного матеріалу, тому що учні не лише запам'ятовують, а й усвідомлюють граматичні поняття [4].

Методика створення лепбука з теми «Частини мови» включає п'ять основних кроків:

- постановка теми;
- складання плану;
- створення макета;
- інформаційне наповнення;
- підбір дидактичного матеріалу.

Учитель виступає не як джерело знань, а як фасилітатор і координатор освітнього процесу. При цьому враховуються індивідуальні особливості дітей (когнітивні стилі, рівень мотивації, наявність психологічних бар'єрів, тощо) [1].

На прикладі теми «Дієслово» можна створити окремі блоки: що таке дієслово, часи, роль у реченні, види, мовне застосування, ігровий модуль. Доповненням можуть стати мінікнижки, віконця, кишеньки з пазлами, кросвордами, тестами.

Лепбук сприяє розвитку креативності (як зазначала М. Монтесорі – через сенсорну активність); покращенню навичок роботи з інформацією (згідно з тезами Д. Зайк); партнерській взаємодії у трикутнику учень–учитель–батьки. Така форма роботи створює передумови для формування ключових компетентностей, визначених у Новій українській школі [2].

Важливо, що така діяльність не перевантажує молодших школярів, а створює атмосферу дослідження, захоплення та співтворчості. Учителі початкової ланки освіти у своїй практиці вже активно використовують лепбуки для вивчення граматики, відзначаючи їхню високу ефективність у формуванні мовно-літературної компетентності.

Ключовим психолого-педагогічним аспектом є розвиток самостійності школярів у процесі створення лепбуків. Саме завдяки такому формату здобувачі освіти вчаться самостійно добирати матеріали, формулювати думки, структурувати інформацію, приймати конструктивні рішення. Така діяльність відповідає сучасним підходам щодо розвитку особистості дитини як суб'єкта освітнього процесу.

Інтерактивність як важлива характеристика лепбука полягає не лише у роботі з матеріалом, що 'рухається' (віконця, кишеньки), а й у взаємодії учнів один з одним, можливості презентувати власну роботу перед класом, дискутувати, шукати інформацію в групах, взаємодіяти з учителем як партнером. Ці особливості вказують на активну форму навчання, а не пасивне споживання знань.

Використання лепбуків у мовно-літературній освітній галузі навчання також забезпечує поглиблення знань про мовну систему, розширення словникового запасу, вдосконалення навичок мовлення. Зміст такої проєктної діяльності може бути зорієнтований як на теоретичну частину (поняття, правила), так і на практичну (вправи, ігри, творчі завдання).

Участь батьків у створенні лепбуків дозволяє не лише покращити якість проєкту, а й налагодити комунікацію між родиною та школою, що відповідає засадам партнерства в освіті. Спільне створення лепбука вдома розвиває емоційний зв'язок, вчить працювати в команді з батьками, що, у свою чергу, формує важливі життєві навички.

Таким чином, лепбук є не лише інструментом вивчення граматики, а й засобом реалізації наскрізних змістових ліній: екологічної, здоров'язбережувальної, громадянської тощо. Наприклад, у лепбуці можуть бути використані елементи апсайклінгу (переробка матеріалів), інформація про мовну екологію (культура мовлення), правила мовного етикету тощо.

Успішність використання такої інноваційної форми роботи багато в чому залежить від учителя. Його креативність, здатність до інноваційного мислення, готовність змінювати звичні підходи до викладання – це основа для реалізації ефективного лепбук-проєкту. Важливо створити сприятливе освітнє середовище, де дитина буде почуватися впевненою, захопленою і вмотивованою.

Список використаних джерел

1. Бадер С.О. Лепбук як інноваційний спосіб організації навчальної діяльності в початковій школі. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5795143>
2. Бородкіна Х.С. Зміст та структура дослідницьких умінь учнів основної школи. <https://naurok.com.ua/zmist-ta-struktura-doslidnickih-umin-uchniv-osnovno-shkoli-172961.html>
3. Гриневич Л.М. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Савченко О.Я. Навчальне середовище чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів. <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001121055>

Марія ЗАГАРЮК студентки 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Марина ТРАЧУК, викладачка практикуму іноземної мови з методикою навчання, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ АУДІАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-ІГОР

Анотація. У статті розглядаються інноваційні методи розвитку англomовної аудіативної компетентності молодших школярів із використанням онлайн-ігор. Визначено роль і значення аудіювання як однієї з провідних мовленнєвих навичок, яка формується у дітей на початковому етапі вивчення іноземної мови [1]. Проаналізовано сучасні цифрові ресурси, що сприяють підвищенню мотивації до навчання та забезпечують ефективне формування навичок сприймання англійської мови на слух [4; 5; 6]. Наведено приклади освітніх платформ і типів онлайн-ігор, а також сформульовано методичні рекомендації для вчителів. Дослідження доводить, що впровадження онлайн-ігор як інноваційного інструменту навчання сприяє розвитку аудіативних умінь учнів у доступний, цікавий і результативний спосіб [2].

У сучасному світі, де англійська мова відіграє ключову роль у міжнародній комунікації, формування англomовної аудіативної компетентності учнів початкової школи набуває особливої актуальності. Здатність розуміти усне мовлення є фундаментом для подальшого успішного оволодіння мовою та інтеграції у глобальне суспільство. Традиційні методи навчання аудіювання часто є монотонними та не завжди відповідають динамічним потребам молодших школярів. У цьому контексті інноваційні підходи, що використовують потенціал онлайн-ігор, відкривають нові можливості для ефективного та захопливого розвитку аудіативної компетентності.

Онлайн-ігри є потужним дидактичним інструментом, що поєднує в собі елементи навчання та розваги. Їхня інтерактивність, яскравий візуальний супровід, наявність чітких цілей та системи заохочень значно підвищують мотивацію учнів до навчальної діяльності [3]. Застосування онлайн-ігор у розвитку аудіативної компетентності базується на принципі занурення у мовне середовище, де учні мають активно слухати та реагувати на усні інструкції, діалоги персонажів або звукові ефекти.

До популярних платформ належать: British Council Kids, ESL Games Plus, Starfall, LearningApps, ABCmouse [4; 5; 6].

Інноваційність підходів полягає у методично обґрунтованому відборі та адаптації ігор, розробці спеціальних завдань, спрямованих на розвиток конкретних аспектів

аудіювання. Існують різноманітні типи онлайн-ігор, які можуть бути використані з цією метою:

- *Навчальні ігри (Educational Games)*: Спеціально розроблені ігри, що фокусуються на засвоєнні лексики та граматичних структур через аудіозавдання (наприклад, ігри на розпізнавання слів на слух, вибір правильної відповіді після прослуховування).

- *Квести та пригодницькі ігри (Adventure Games)*: Ігри з сюжетною лінією, де учні повинні розуміти усні інструкції, діалоги персонажів для просування сюжетом та виконання завдань.

- *Симуляції (Simulations)*: Ігри, що імітують реальні життєві ситуації, де учні взаємодіють з віртуальним середовищем та іншими персонажами, сприймаючи та реагуючи на усне мовлення.

- *Інтерактивні історії (Interactive Stories)*: Ігри, де учні слухають розповідь та приймають рішення, що впливають на розвиток подій, вимагаючи уважного розуміння аудіоконтенту.

Однією з ключових переваг онлайн-ігор є можливість прослуховування автентичного мовлення носіїв мови [2]. Учні звикають до різних акцентів, інтонацій та темпу мовлення, що є важливим для успішної комунікації в реальних ситуаціях. Інтерактивність та миттєвий зворотний зв'язок в іграх дозволяють учням самостійно оцінювати рівень свого розуміння та вносити корективи у свої дії. Неправильні відповіді часто супроводжуються повторним прослуховуванням або підказками, сприяючи кращому засвоєнню матеріалу.

Практичні приклади ігор для розвитку аудіювання:

- Listening Memory Game – прослуховування та запам'ятовування звуків/слів.
- Audio Matching – відповідність між прослуханим і зображенням.
- Story-based Quizzes – відповіді на питання після прослуховування історії [5; 6].

Такі ігри можуть адаптуватися до рівня знань учнів та використовуватись як у класі, так і вдома.

Важливо підкреслити значний мотиваційний потенціал онлайн-ігор. Елементи змагання, нагороди, досягнення та віртуальна соціальна взаємодія роблять процес навчання захопливим та стимулюють учнів до активної участі [2]. Крім розвитку аудіативних навичок, онлайн-ігри сприяють розвитку когнітивних функцій, таких як увага, пам'ять, логічне мислення та швидкість реакції, що є важливим для загального інтелектуального розвитку учнів.

Для ефективного використання онлайн-ігор у навчальному процесі вчителю необхідно ретельно відбирати ігри, що відповідають віковим особливостям учнів, їхньому рівню володіння мовою та навчальним цілям. Розробка супровідних завдань (наприклад, запитання на розуміння, завдання на виконання дій після прослуховування) допомагає сфокусувати увагу учнів на ключових аспектах аудіоконтенту. Організація контролю та оцінювання результатів навчання може здійснюватися через спостереження за активністю учнів в іграх, виконання спеціальних завдань після гри або обговорення ігрового процесу.

Подальші дослідження в цій галузі можуть бути спрямовані на вивчення впливу різних типів онлайн-ігор на розвиток конкретних піднавичок аудіювання (розуміння основної ідеї, виокремлення деталей, розпізнавання інтонації), а також на розробку критеріїв ефективного інтегрування онлайн-ігор у навчальний процес з урахуванням індивідуальних потреб учнів.

Отже, використання онлайн-ігор є перспективним інноваційним підходом до розвитку англомовної аудіативної компетентності учнів початкової школи. Їхня інтерактивність, мотиваційний потенціал та можливість занурення в автентичне мовне середовище створюють сприятливі умови для ефективного та захопливого навчання, сприяючи формуванню успішних мовних навичок у молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. І. Формування аудіативної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови // Іноземні мови в навчальних закладах. 2019. №2. - С. 34-38.
2. Гусарова Л. П. Ігрові технології навчання як засіб підвищення мотивації молодших школярів до вивчення англійської мови // Молодий вчений. 2021. №3 (91). - С. 125-129.
3. Ковальчук Т. І. Інноваційні методи навчання іноземних мов у початковій школі // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2020. Вип. 28. С. 52-56.
4. British Council. LearnEnglish Kids – Playtime [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://learnenglishkids.britishcouncil.org>
5. ESL Games Plus. Online Listening Games [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eslgamesplus.com/listening-games/>
6. Starfall Education Foundation. English Language Arts Games [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.starfall.com/>

Христина КАЧОРАК студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Марина ТРАЧУК, викладачка практикуму іноземної мови з методикою навчання, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ MEDIA-BASED ACTIVITIES

Анотація. У статті розглядається важливість формування комунікативної компетентності учнів через застосування media-based activities на уроках англійської мови. Відзначено, що сучасне суспільство потребує від молоді навичок критичного мислення,

адаптивності та здатності до міжкультурного спілкування, що вимагає високого рівня володіння іноземними мовами. Автори акцентують увагу на ефективності використання медіаресурсів у навчальному процесі, які забезпечують автентичне мовне середовище, сприяють активній участі учнів та розвитку їхніх мовленнєвих навичок.

Крім того, в статті наводяться різноманітні класифікації *media-based activities*, що дають змогу інтегрувати сучасні технології в освітній процес і підвищувати його якість.

Сучасний стан розвитку нашої держави вимагає від молодого покоління комунікабельності, критичного мислення, гнучкості, швидкої адаптації до різноманітних життєвих ситуацій, вміння долати конфлікти та бути готовими до міжособистісного й міжкультурного спілкування та співробітництва. Помітно змінився і статус іноземної мови в українському суспільстві, а стрімке входження України до світового співтовариства забезпечило значний попит на знання іноземних мов. Володіння навичками іншомовної мовленнєвої компетентності стало розглядатися як засіб, що об'єднує держави й народи [1, с. 49].

У зв'язку з цим сьогодні велику увагу потрібно приділяти ефективності та якості процесу навчання іноземних мов, а першочерговим завданням учителя є формування комунікативної компетентності. Процес формування комунікативної компетентності є складним та залежить від низки чинників, зокрема від віку, індивідуальних особливостей, соціокультурних особливостей макро- і мікросередовища, психолого-педагогічних умов тощо. Розвиток комунікативної компетентності відбувається не природним шляхом, а за допомогою спеціальних прийомів, які полягають в створенні особливих ситуацій впливу.

Одним із найперспективніших підходів до розвитку комунікативної компетентності є застосування *media-based activities* на уроках англійської мови. *Media-based activities*, або завдання, які базуються на медіаресурсах, включають у себе використання відео, аудіоматеріалів, інтерактивних програм, соціальних мереж та інших цифрових засобів. Вони сприяють створенню автентичного мовного середовища, що мотивує учнів до активної участі в комунікативних ситуаціях та дає можливість на практиці застосовувати мовні навички.

Застосування *media-based activities* у викладанні іноземних мов дає можливість:

- відійти від традиційних форм навчання;
- оптимізувати засвоєння мовних структур та граматичних правил;
- подолати монотонність заняття при формуванні комунікативної компетентності учнів;
- підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності учнів;
- реалізовувати навчальну, інформаційну, ігрову, моделюючу та аналітичну функції;
- удосконалювати процес органічного поєднання традиційних форм та методів освіти з інноваційними;
- виконувати такі загальнодидактичні принципи як доступність, системність, наочність, позитивний емоційний фон навчання, перехід від навчання до самоосвіти, зв'язок теорії з практикою [3, с. 121].

Слід зауважити, що *media-based activities* є різноманітними за формою та функціональним призначенням. Так, дослідники пропонують різноманітні класифікації *media-based activities*.

Наприклад, Л. Горин та О. Бешлей у своїй праці наводять приклад класифікації В. Мантуленка, який у своєму науковому дослідженні класифікує медіа як засіб навчання таким чином: media-based activities як інструмент, за допомогою якого традиційні заняття набувають нової форми (підготовка доповідей, повідомлень, презентацій тощо); media-based activities як помічник у навчанні (робота з електронними словниками, інтернет-порталами, енциклопедіями) та media-based activities як засіб комунікації (відеоконференції, електронні листи). Такий поділ дає можливість вчителю зрозуміти, як зробити застосування media-based activities на уроках ефективнішим [2, с. 3].

В. А. Триндюк пропонує таку класифікацію media-based activities:

- освітні вебсервіси для створення та інтерактивного навчання (Classroom, Kahoot, Moodle);
- сервіси для створення презентацій: Canva, Prezi, GooglePresentations, Projeqt, Power Point, Playbuzz;
- програми для організації відеоконференцій – Skype, Zoom, Meet;
- мультимедійні ресурси для створення та спільного редагування та зберігання інформації: Padlett;
- програми для самостійного створення та редагування відео або слайд шоу: Windows Movie Marker тощо [5, с. 154].

І. О. Тараба виокремлює такі типи media-based activities:

- Інтернет;
- радіо, телебачення, кіно;
- журнали та газети [4, с. 69-70].

Далі розглянемо детальніше конкретні приклади використання media-based activities на уроках англійської мови у початковій школі. Наприклад, у 1 класі під час вивчення теми «Family» можна запропонувати учням вправу «Listening and translating a polylogue»:

– Now let's listen to a little polylogue with you.

– I will read it to you first, and then we will translate it.

Переклад: Сестра: Чи є у тебе сир, мамо?

Мама: Так, ось тримай.

Тато: Де твій брат? Thunder!

Thunder: Іду, татку.

– So, what words that we learned today sounded in the polylogue. Let's read them.

(sister, mum, dad, brother).

Цікавою для першокласників буде також гра «Family members»:

– Let's play a game with you to remember these words. Your task is to match the word that names a family member with the family member itself.

(діти виходять по одному до інтерактивної дошки та встановлюють відповідність).

Такі медіа-активності на уроці сприяють засвоєнню нових знань, зокрема ефективного засвоєнню нової лексики. Відео та аудіофайли дозволяють учням чути слова й вирази в природному контексті, що допомагає їм краще запам'ятовувати ці слова й вирази та правильно вимовляти.

Отже, приходимо до висновку, що media-based activities є потужним інструментом у сучасному освітньому процесі, що сприяє розвитку різноманітних навичок в учнів.

Media-based activities допомагають значно урізноманітнити процес навчання та ефективно здійснювати головну мету в навчанні іноземних мов – оволодіння іншомовним міжкультурним спілкуванням через формування й розвиток міжкультурної комунікативної компетентності. Цей підхід допомагає створити інтерактивне та мотивуюче навчальне середовище, яке сприяє всебічному розвитку мовних навичок учнів. Проте необхідно мати на увазі, що їх використання потребує обґрунтованого підходу та врахування як переваг, так і можливих викликів. Завдяки ефективній інтеграції медіа в освіту, можна значно підвищити якість навчання та підготувати учнів до викликів сучасного світу.

Список використаної літератури та джерел

1. Бичківська Т. М. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія», 2017. Т.1, №64. - С. 48-52.
2. Горин Л. В., Бешлей О. В. Сучасні типи медіазасобів у контексті викладання іноземної мови // Теорія і практика навчання іноземних мов, 2020. № 4. - С. 1–4.
3. Петрик Л. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи: особливості застосування медіазасобів на уроках іноземних мов // Педагогічні науки : збірник наукових праць, 2019. №88. - С. 120-125.
4. Тараба І. О. Медіаосвіта на уроках іноземної мови в початковій школі // Інформаційні технології і засоби навчання, 2018. Т.64, № 2. - С. 66-72.
5. Триндюк В. А., Лобанова С. В. Медіа засоби як ефективний механізм для розвитку мовленнєвих навичок на занятті з іноземної мови // Актуальні питання гуманітарних наук : науковий збірник, 2023. Т.5, № 60. - С. 151-157.

Олександра ТОКАР, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – **Наталія ПАЛІЙ**, викладачка методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, кандидатка педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ДИДАКТИЧНА ГРА В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Анотація. Розглядається роль дидактичної гри у формуванні навичок читання та письма під час навчання грамоти. Акцент зроблено на значенні гри як провідного виду діяльності дітей молодшого шкільного віку, що активізує пізнавальну діяльність і сприяє розвитку мовленнєвих компетентностей. Перелічено вимоги до дидактичних ігор, етапи їх впровадження та приклади використання в різні періоди навчання грамоти. Наголошується

на доцільності систематичного застосування ігрових методів у межах Концепції Нової української школи.

Навчання грамоти – один із основних етапів навчання, в якому відбувається формування навичок читання та письма. Саме в цей період перед учителем стоїть завдання закласти міцний фундамент мовленнєвої компетентності дитини. Особливості психофізичного розвитку шестирічних дітей є ключовими для добору таких методів, які б максимально відповідали природним потребам дітей у грі, емоціях та активній діяльності.

Гра – провідний вид діяльності дітей молодшого шкільного віку, тому в 1 класі вона стає основою освітнього процесу. Практика свідчить, що дидактична гра, яка поєднує навчальні та ігрові елементи, є надзвичайно ефективним засобом навчання. Вона дає можливість активізувати пізнавальну діяльність, сприяє розвитку мовлення, уяви, мислення, пам'яті, уваги, фонематичного слуху, мовного чуття, логіки й інших важливих якостей [4].

Цей вид діяльності допомагає молодшим школярам активізуватись у навчанні, подолати нудьгу, відійти від стереотипних рішень інтелектуальних і поведінкових завдань, стимулювати ініціативу та творчість. Працюючи над проблемою використання дидактичних ігор на уроках української мови в умовах НУШ, вчитель систематизує ігровий матеріал та дидактичні ігри за темами, що дозволяє організувати вивчення матеріалу з більшою продуктивністю [6].

Значна увага у методичній літературі приділяється аспектам використання дидактичних ігор. Вчителю важливо не тільки дібрати гру відповідно до мети уроку, але й продумати послідовність дій, організацію простору, матеріали, спосіб контролю та підсумки гри. Успіх ігрової діяльності залежить від готовності учнів, чіткого формулювання правил, правильного емоційного клімату на уроці. Гра повинна бути не розвагою, а формою навчальної діяльності, де кожна дія має цільове спрямування [6].

Сопівник Руслан Васильович визначає такі основні завдання дидактичних ігор:

1. формування відповідних компетентностей. Дидактичні ігри допомагають здобувачам освіти засвоїти нові компетентності, закріпити отримані раніше компетентності, вдосконалити методи та засоби вирішення освітніх завдань.
2. розвиток пізнавальної активності. Дидактичні ігри стимулюють пізнавальну діяльність здобувачів освіти, їхню зацікавленість у навчанні.
3. формування творчих здібностей. Дидактичні ігри допомагають учням розвивати творчі здібності, мислення, фантазію.
4. формування позитивного ставлення до освіти. Дидактичні ігри створюють позитивну атмосферу в освітньому процесі, допомагають учням відчувати себе комфортно і впевнено [6].

Вибираючи навчальні ігри, педагогам важливо пам'ятати, що процес створення гри має кілька етапів:

- 1) вибір теми гри;
- 2) визначення мети й завдань гри;
- 3) Процес підготовки та проведення гри:
 - інформування дітей про тему гри,
 - підготовка симуляцій для гри,

— проведення самої гри та підбиття підсумків після неї.

Вимоги до проведення гри

1. Готовність учнів до участі в грі. Кожен учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету, кінцевий результат, послідовність дій, мати необхідний запас знань для участі в грі.
2. Чітка постановка завдання гри. Пояснення завдання вчителем повинно бути зрозумілим і чітким.
3. Складну гру слід проводити поетапно. Спочатку учні мають засвоїти окремі дії, а потім можна пропонувати гру в цілому.
4. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.
5. Не можна допускати приниження гідності дитини (образливі порівняння, погана оцінка за поразку в грі, глузування тощо).
6. Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи та урізноманітнюючи їх у міру накопичення в учнів знань, вироблення умінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості [4].

Кожна дидактична гра має правила, що визначають послідовність дій та поведінку учнів, сприяють створенню на уроці робочого настрою. Правила дидактичної гри розробляють з урахуванням мети уроку та індивідуальних можливостей учнів. Крім того, зміст гри, її форма повинні бути доступними, посилюючими для учнів, але водночас розвивати їхню творчість і винахідливість.

Фіналом дидактичної гри є розв'язання поставленого навчального завдання. Для вчителя результат гри - це показник рівня досягнень учнів у засвоєнні та застосуванні знань [4].

Як відомо, навчання грамоти має три періоди: добуквений, буквений та післябуквений. У добуквеному періоді шляхом використання дидактичних ігор вчитель може підготувати дитину до засвоєння букв через вправи на фонематичний слух, звуковий аналіз, розпізнавання складів. Дидактичні ігри на цьому етапі (наприклад, «Відгадай склад», «Скільки слів у реченні», «Допоможи ведмедику»). Це допоможе учням сприймати мовний матеріал в ігровій формі, що не викликає у них втоми чи негативних емоцій [5].

У буквений період, ефективними будуть ігри типу «Нумо прочитай», «Розв'язи слова», «Впиши букви». Ці ігри спрямовані на вдосконалення орфографічних навичок, розвиток уваги, логічного мислення та мовленнєвої активності. Гра з анаграмами, складання слів із частин, робота з буквами й схемами – усе це сприяє більш глибокому осмисленню мовних явищ.

У післябуквеному періоді, коли завершується формування початкових навичок читання і письма, доцільно використовувати ігри на розвиток мовлення, побудову зв'язних висловлювань, логіко-аналітичне мислення. Ігри типу «Плутанка», «Кросворд Б-Н», «Склади лист» розвивають здатність оперувати текстовим матеріалом, формують навички розуміння мовних структур і сприяють комунікативному розвитку [5].

Отже, дидактична гра є важливим і ефективним засобом навчання грамоти. Вона сприяє формуванню ключових мовленнєвих компетентностей, активізує пізнавальну

діяльність, розвиває інтелектуальні і творчі здібності учнів. Використання гри створює позитивну мотивацію до навчання, забезпечує емоційний комфорт, формує навички взаємодії в колективі. Ігрові методи є не лише доцільними, а й необхідними в умовах реалізації Концепції Нової української школи. Тому вчителю початкових класів слід систематично й цілеспрямовано вводити дидактичні ігри у структуру уроків навчання грамоти, адаптуючи їх до вікових можливостей і потреб учнів.

Література та джерела

1. Діденко А. Дидактичні ігри. Вінниця, 2023. 344 с.
2. Дронь В. І. Дидактичні ігри на уроках навчання грамоти. - Добропілля:
3. Новий шлях, 2011. - 24 с.
4. Грибань А. А. Особливості використання дидактичних ігор як засобу
5. розвитку пізнавальної активності учнів на уроках української мови в початковій школі в умовах НУШ. - С. 76.
6. Гринько М. Структура дидактичної гри та її значення. - С. 305.
7. Методичний посібник "Дидактичні ігри добукварного періоду". URL:
8. <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-didaktichni-igri-bukvarnogo-periodu-13685.html>
9. Сопівник Р. Система дидактичних ігор як засіб ефективності
10. навчально-виховного процесу у сучасній процесі початкової освіти. Психолого-педагогічні науки, 2016. - С. 41–42.

Аделіна-Сілвія ШУГАНІ, студентка 44 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Олена АПЕТРІ, викладачка методики навчання румунської мови у початкових класах, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ РУМУНСЬКОГО ЗАЙМЕННИКА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Не ми пануємо над мовою, а мова володіє нами.

М. Емінеску

Анотація. Стаття розглядає традиційну, але завжди актуальну тему румунської мови – специфіка вживання та вивчення румунського займенника в початкових класах як одна з основних умов правильного і безпомилкового володіння мовою, що є однією з

основних вимог до вчителя початкової школи, який має закласти основу для міцного знання мови майбутніми поколіннями.

Ключові слова: специфіка, займенник, повні та короткі форми, наголошені та ненаголошені форми

Постановка проблеми. Комунікативну компетентність як одне з основних завдань Нової української школи, що передбачає володіння складними комунікативними навичками та вміннями, знання культурних норм і обмежень у спілкуванні та етикету в контексті спілкування, неможливо досягти без знання правильного вживання займенникових форм, які є фундаментальною специфікою мови.

Стан дослідження проблеми. Удосконалення та полегшення вивчення займенників у початкових класах як одна з найскладніших тем для молодших школярів продовжує залишатися актуальною темою, дослідження якої значно активізувалися саме зараз, у період модернізації освіти та стрімкого розвитку інформаційних технологій. [1- 3].

Мета. Мета цієї статті — продемонструвати та аргументувати специфіку займенника в румунській мові та, відповідно, особливості вивчення цієї частини мови в початкових класах, показавши традиційні та сучасні способи навчання.

Виклад основного матеріалу. Мова розвивається та функціонує відповідно до особливих мовних норм, яких повинні дотримуватися ті, хто нею користуються. Саме дотримання таких спеціальних правил необхідне при вивченні займенника, який є досить складною частиною мови в румунській мові. Специфіка і складність вивчення займенника обумовлена специфікою і складністю самого займенника. І це, крім функції займенника замінювати інші частини мови і великої кількості типів займенників, що також характерно для інших мов, пояснюється ще специфічним засобом вживання займенників та існуванням деяких форм, яких немає у відомих нам мовах. Звісно, у цьому випадку йдеться передусім про порівняння з українською мовою.

Отже, специфіка румунського займенника полягає в тому, що:

1. пошаний займенник не збігається з формою особового займенника в другій особі множини *voi*, як в українській *Vu = vi*, але має особливу форму, є окремим словом: *Dumneavoastră*. І ця форма буде одна в усіх відмінках:

N. *Cine? Dumneavoastră* (Ви)

G. *al cui? al (a, ai, ale) Dumneavoastră* (Ваш, Ваша, Ваші)

D. *cui? Dumneavoastră* (Вам)

Ac. (*pe*) *cine? pe Dumneavoastră* (Вас)

Крім загального пошанного займенника *Dumneavoastră*, в румунській мові є ще інші слова, синоніми деяких особових займенників, але які, водночас, мають відтінок пошанного значення і вважаються пошаними займенниками:

dumneata = синонім для *tu*=ти

dumnealui = *el*

dumneaei = *ea*

dumnealor = *ei/ ele*

2. Румунський займенник має окремі форми множини для чоловічого та жіночого роду:

ei = вони чоловічого роду;

ele = вони жіночого роду

Для представників обох статей використовується форма чоловічого роду *ei*.

3. Але найголовнішою особливістю є те, що у процесі відмінювання в давальному та знахідному відмінках усі особові займенники (*eu=я, tu=ти, el=він, ea=вона, noi=ми, voi=ви, ei=вони, ele=вони*), зворотні займенники (*sie=собі, pe sine=себе*) та пошанний займенник (*Dumneavoastră*) мають короткі **наголошені та ненаголошені** форми.

Ось як виглядає відмінювання особового займенника **я=eu** з **наголошеними і ненаголошеними формами**:

N. <i>eu</i>	я
G. <i>al meu, a mea, ai mei, ale mele</i>	мій, моя, мої (ч.р.) мої (ж.р.)
D. <i>mie/îmi, -mi, mi-, -mi-</i>	мені
Ac. <i>pe mine/mă, -mă, m-, -mă-, -m-</i>	мене

Отже, *mie/îmi, -mi, mi-, -mi-* це всі короткі форми одного займенника *mie* (мені) у давальному відмінку. Перша форма називається *повною (forma plină)*, а ті, що стоять після похилої лінії, — *короткими (scurte)*. Вони, у свою чергу, поділяються на *наголошені (accentuate)* та *ненаголошені (neaccentuate)*. *Наголошені* — це ті, що мають наголос, є окремими словами в реченні, а *ненаголошені* — ті, що пишуться через дефіс з іншими словами і не мають наголосу.

Подібні форми є також для знахідного відмінка: *mă, -mă, m-, -mă-, -m-*. Всі ці короткі форми є формами повного займенника *pe mine* (мене).

7. Такими формами характеризуються усі інші особові займенники:

tu (ти), *el* (він), *ea* (вона), *mi* (ноі), *vi*(voi), *ei* (вони ч. р.) *ele* (вони ж. р.):

		PRONUMELE PERSONAL		
NR.	PERSONĂ	FORME PLINE	FORME SCURTE ACCENTUATE	FORME SCURTE NEACCENTUATE
SG.	pers. I	EU mie pe mine	îmi, mi mă,	mi-; -mă,mă-,m-;
	pers. a II a	TU ție pe tine	îți; ți (pe) tine;te	ți-;-ți, -ți- -te, te-, -te-
	pers. a III a	EL lui pe el EA ei pe ea	Îi, i Îi Îi, i o	-i, i-, -i- -l, l-, -l- -i, i-, -i- -o, o-, -o-
PL.	pers. I	NOI nouă pe noi	ne, ni ne	ne-, -ne, -ne-; ne-, -ne, -ne-;

PRONUMELE PERSONAL			
	pers. a II a	VOI vouă pe voi	vă, vi vă -vă, vă-, -vă-v- -vă, vă-, -vă-v-

Так само зворотний займенник має повну і коротку форми:

D. *cui?* *sie / își, și, -și-, -și-, -și-* (собі)

Ac. (*pe*) *cine?* *pe sine/ se, -se, se-, -se-* (себе)

Пошаний займенник *Dumneavoastră* також характеризується короткими та повними формами в давальному та знахідному відмінках. Але короткі форми цього разу збігаються з короткими формами звичайного особового займенника в другій особі множини *ei* (*voi*).

Наприклад: *Vă rog* = Вас прошу, *V-am spus* = Вам сказав,

Vă dau = Вам даю, *V-am văzut* = Вас бачив.

Звичайно, викладання і вивчення цієї частини мови в початкових класах є дещо складним, особливо для молодих спеціалістів. У цьому ми самі переконалися під час педагогічної практики.

Найефективнішими способами вивчення займенників є, насамперед, чітке пояснення вчителем, показ на простих і конкретних прикладах. Набуття і закріплення знань неможливе без методу вправ. Але вправи мають бути різними за формою (усні та письмові), за доступністю (від простих до складних), за змістом (від вправ розпізнавання до творчих). [4].

Для вивчення та запам'ятання форм займенників, ефективнішими є ігрові вправи, одні з яких засновані на антонімічному протиставленні, інші — на синонімічних відношеннях.

Правопис займенників також складний. Ненаголошені короткі форми займенників зазвичай пишуться через дефіс із опорними словами. Існують різні види вправ, спрямованих на правильне написання займенників з різними частинами мови. А також є різного роду вправи, які допомагають ефективно, швидко і якісно вивчити займенники:

Вправи на заміну іменників займенниками, вправи на розпізнавання займенників, вправи на граматичний розбір, творчі вправи тощо.

Висновок. Щоб успішно навчити учнів вживати займенник, учитель повинен насамперед сам добре знати специфіку цієї частини мови та методику навчання. Це гарантує правильне володіння румунською мовою, правильне використання основних правил орфографії, особливо написання через дефіс, що означає розвиток навичок усного та писемного спілкування.

Список використаних джерел

1. Avram, Mioara, Gramatica pentru toți, ediția a II-a, București, Humanitas, 1997.
2. Bărbuță, Ion et al. Gramatica uzuală a limbii române, Chișinău, Litera, 2000
3. Bidu-Vrănceanu, Angela et al., Dicționar general de științe. Științe ale limbii București, Editura științifică, 1997.
4. Marinescu, V. Metodica predării limbii și literaturii române: Indicații metodice. București, Editura Fundației România de mâine, 2005.
5. <https://orapovesteicaie.wordpress.com/2016/06/06/domnu-trandafir-de-mihail-sadoveanu/>

6. Державний стандарт початкової освіти.
<http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>.
7. Типова навчальна програма з румунської мови та читання для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою
https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60431/#google_vignette.

Евеліна КИРІЛ студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця – Ольга ОСТАФІЙЧУК, викладачка української мови та методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування синтаксичних умінь і навичок у молодших школярів у процесі вивчення української мови. Розглянуто значення синтаксису в розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи. Особливу увагу приділено використанню інноваційних технологій, таких як інтерактивні платформи Wordwall і LearningApps, для активізації пізнавальної діяльності та підвищення ефективності навчального процесу.

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики спостерігається переорієнтація початкової мовної освіти на формування комунікативної компетентності у молодших школярів. Основною метою курсу української мови в початковій школі є навчання здобувачів освіти зв'язного висловлення думок, формування вміння використовувати мову як інструмент спілкування, пізнання навколишнього світу та вирішення важливих життєвих завдань. Для досягнення цієї мети важливо впроваджувати інноваційні технології, оскільки традиційні методи, форми, прийоми та засоби навчання, хоч і залишаються найбільш поширеними, не завжди спрямовані на формування необхідних синтаксичних умінь і навичок молодших школярів, їх мовного та мовленнєвого розвитку, а також ключової комунікативної компетентності. З огляду на це, актуальність теми дослідження зумовлена передусім значенням вивчення граматичного матеріалу в початковому курсі української мови. Особливу роль у системі вивчення граматики відіграє

методика опрацювання синтаксису, адже саме опанування синтаксичних одиниць є базою для розвитку комунікативних умінь і навичок молодших школярів.

Проблему вивчення синтаксису української мови у школі розглядали у своїх наукових працях відомі мовознавці та лінгводидакти. Так, теоретико-практичне значення мають дослідження О. Біляєва, О. Горошкіної, К. Плиско, Г. Шелехової та ін. Накопичений у наукових працях досвід активно використовується у сучасній лінгводидактиці, зокрема у навчанні української мови учнів початкової школи. Найвідомішими є наукові праці М. Вашуленка, О. Голуб, К. Пономарьової, О. Хорошковської та ін.

Мета цього дослідження полягає у вивченні особливостей використання інноваційних технологій на уроках української мови у початковій школі для формування синтаксичних умінь та навичок.

Вивчення граматики та її головних складових елементів – морфології і синтаксису відіграє значущу роль, адже саме в початкових класах перед молодшими школярами постає завдання – не лише ознайомитися з будовою рідної мови, а й оволодіти навичками практичного її використання у мовленнєвій діяльності. Уже в початкових класах, згідно з чинними освітніми програмами [4], учні повинні усвідомити сутність головних синтаксичних понять та оволодіти синтаксичними вміннями і навичками, а саме: побудова розповідних, питальних та спонукальних речень, складання окличних та неокличних речень, вживання службових слів, визначення головних та другорядних членів речення тощо.

Елементи синтаксису молодші школярі вивчають на уроках української мови в початковій школі за принципом поступового ускладнення навчального матеріалу. На початку діти навчаються складати слова в словосполучення, а пізніше – починають будувати речення зі складеними словосполученнями. Отримавши початкове уявлення про речення, учні починають опрацьовувати види речень за метою висловлювання, інтонаційним оформленням, а також навчаються встановлювати зв'язок між словами у реченнях.

У залученні учнів до активного вивчення синтаксису у сучасній початковій школі ключову роль відіграють інноваційні методи роботи. Використання інтерактивних та інформаційних технологій, а також творчих підходів на уроці сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку мовних компетенцій. Сучасні технічні засоби дають змогу підготувати дидактичний матеріал із синтаксису сучасної української мови задля активізації пізнавальної діяльності молодших школярів: картки-завдання, алгоритми, картки-інструкції, логіко-сміслові схеми, таблиці тощо [2].

На наш погляд, надзвичайно важливим є забезпечити вивчення синтаксису із використанням різноманітних активних форм навчання, застосування творчих вправ, таких як трансформація, моделювання, конструювання, доповнення мовних синтаксичних одиниць тощо. Учні початкової школи повинні відпрацьовувати навички складання невеликих текстів, під час написання яких вони мають ураховувати граматичні й стилістичні особливості мовних явищ, що складуть основу майбутнього створеного тексту. Доцільно застосовувати інноваційні методи роботи над елементами синтаксису.

До прикладу, інтерактивна платформа Wordwall дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання, такі як кросворди, вікторини, парні ігри, де учні можуть тренуватися в розпізнаванні та складанні речень. Завдяки ігровим елементам вони мотивуються до активної участі в уроках, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Wordwall можна застосовувати для засвоєння як лексичного, так і граматичного матеріалу, тренувань умінь усного та писемного мовлення. Перевага цього інструменту полягає в тому, що він дає можливість створювати друковані версії інтерактивних ігор [3].

LearningApps.org. – це ще один досить потужний засіб формування граматичних навичок, адже дає можливість створювати вправи як на вивчення нового матеріалу, так і на закріплення та вдосконалення набутих навичок, знань, умінь, а також системи вправ певного циклу. Learning Apps дозволяє реалізувати такі види інтерактивних навчальних елементів: знаходження відповідної пари; класифікацію, упорядкування та заповнення пропусків; онлайн-ігри, кросворди, вікторини [1, с. 84].

Отже, з огляду на все вищезазначене, підсумовано, що формування синтаксичних умінь та навичок у молодших школярів є важливим завданням початкової мовної освіти, спрямованим на розвиток їхньої комунікативної компетентності. Використання інноваційних технологій та інтерактивних платформ, таких як Wordwall і LearningApps, значно підвищує ефективність вивчення граматичного матеріалу, мотивує учнів до активної участі в освітньому процесі та сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Список використаної літератури та джерел

1. Зозуля Д., Бурлаков Я. Використання Інтернет-сервісу мультимедійних дидактичних вправ LearningApps в освітньому процесі // Наука. Освіта. Молодь : матеріали XIII Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих науковців (Умань, 22 квітня 2020 р.). - С. 83-86.
2. Кухарчук І. О. Сучасні технології навчання синтаксису української мови в закладах загальної середньої освіти в контексті європейських орієнтирів. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/348/9575/19962-1?inline=1>
3. Лішка У., Роєнко Л. М. Вивчення синтаксичних одиниць у початковій школі. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/107-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkh-stolittia-18-19-lystopada-2021-r/799-vivchennya-sintaksichnikh-odinit-u-pochatkovij-shkoli>
4. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. - 336 с.

Тетяна ДАНКО, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю. Федьковича.

Керівниця — Наталія ПАЛІЙ, викладачка української мови та методики навчання предметів мовно-літературної освітньої галузі, кандидатка педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анотація. Обґрунтовано шляхи формування медіаграмотності учнів початкових класів у процесі навчання читання. Описано роль уроків читання як ефективного середовища для розвитку критичного мислення, уміння аналізувати інформацію, оцінювати джерела та розуміти роль медіа в суспільстві. Визначено переваги інтеграції медіаосвіти в освітній процес початкової школи.

У сучасному інформаційному світі однією з ключових компетентностей, якою має володіти кожна людина, є медіаграмотність. Поняття «медіаграмотність» передбачає здатність критично сприймати, аналізувати та оцінювати інформацію з різних джерел. Формування цієї компетентності необхідно починати вже з початкових класів, зокрема на уроках читання [1].

На уроках читання учні мають можливість не лише працювати з текстом, а й можуть інтегрувати медіаресурси, обговорювати соціально значущі теми, розвивати критичне мислення та навчатися інформаційної безпеки.

Як зазначається в методичній літературі, формування медіаграмотності відбувається під час читання художніх творів, казок, оповідань або фольклору. Це дає змогу учням:

1. визначати головну думку тексту, настрій, мотиви персонажів;
2. зіставляти інформацію з тексту з даними з інших джерел (мультфільмів, відео, новин, інтернету);
3. аналізувати авторську позицію — відокремлювати факти від оцінних суджень;
4. формулювати власну думку, обґрунтовувати її, що є основою критичного мислення [1, 2].

Під час використання медіаресурсів, таких як відео, ілюстрації, анімації, учні вчать розпізнавати впливові прийоми: кольори, музику, монтаж і розуміти, як саме медіа впливають на емоції та сприйняття.

Особливу роль у цьому процесі відіграє такий елемент уроку, в якому вчитель використовує візуальні та аудіоресурси, які допомагають ілюструвати текст,

показати його актуальність або розкрити тему через інший медійний формат. Такий матеріал може бути вбудованим у презентації вчителя чи самостійні проекти учнів.

Серед ефективних методів роботи на уроках читання для формування медіаграмотності у методиці навчання української мови виділяють такі:

- обговорення інформаційних повідомлень — як змінився зміст після перегляду відео або прочитання додаткового матеріалу;
- створення власного контенту — діти можуть створювати комікси, презентації, прості відео за мотивами твору;
- рольові ігри — інтерв'ю з героями, постановки, що сприяють кращому осмисленню інформації та її подачі [2, 4].

Педагоги зазначають, що однією з ключових цілей медіаосвіти — навчити учнів не вірити всьому, що вони бачать чи читають, а аналізувати джерела, ставити запитання: Хто створив це повідомлення? З якою метою? Чи можна довіряти цій інформації? Вміння ставити такі запитання вчитель повинен формувати вже на етапі роботи з художнім текстом, коли учні аналізують, наприклад, поведінку персонажа, його мотивацію чи мораль твору [1, 3].

Отже, уроки читання в початковій школі мають великий потенціал для формування медіаграмотності. Саме в молодшому шкільному віці закладаються основи критичного мислення, навичок аналізу інформації та відповідального споживання медіа. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес дозволяє зробити навчання більш актуальним, змістовним та цікавим для дітей. Такий підхід сприяє вихованню свідомих, відповідальних і обізнаних освітян, здатних критично мислити та приймати зважені рішення. Таким чином бачимо, що медіаграмотність на уроках читання — це необхідна складова сучасної освіти, яка відповідає викликам інформаційного суспільства. [1, 5]

Список використаної літератури та джерел

1. Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощапова В. В. та ін. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя. - Київ: Центр вільної преси, Академія української преси, 2018. - 64 с.
2. Дубас Л. М. Інноваційні технології в навчанні читання. - Харків: Видавництво ХНУ, 2020. - С. 194–196.
3. Нечитайло Т. М. Медіаосвіта в початковій школі: теорія та практика. - Київ: Видавництво Ліра, 2020. - С. 115–119.
4. Старигіна І. Нова українська школа: методика формування умінь з медіаграмотності на заняттях з предметів мовно-літературної галузі в початковій школі.
5. Цимбал Л. М. Медіаосвіта в початковій школі. - Київ: Видавництво Ліра, 2021. - С.14–20.

Mihaela-Delia MARTINEAC, profesor, doctor,
grad didactic I Colegiul Național "Mihai Eminescu"

METODICA PREDĂRII LIMBII MATERNE UCRAINENE ÎN CONTEXT MULTICULTURAL

Rezumat:

Într-un context educațional din ce în ce mai multicultural, predarea limbii materne ucrainene necesită adaptarea metodicilor tradiționale și moderne pentru a răspunde nevoilor complexe ale elevilor. Această lucrare explorează abordări didactice inovatoare și strategii pedagogice eficiente, care susțin atât conservarea identității culturale, cât și integrarea armonioasă în societatea multiculturală românească. Sunt analizate elemente precum motivația, utilizarea tehnologiei și rolul activităților interculturale, fundamentate teoretic și validate de experiențele școlilor cu predare în limba ucraineană din România.

Predarea limbii materne ucrainene în România, într-un context multicultural, presupune abordări metodice flexibile, capabile să armonizeze obiectivele de păstrare a identității culturale cu cele de integrare într-o societate diversă. În prezent, elevii aparținători minorității ucrainene sunt expuși simultan la valorile propriei comunități și la cele ale majorității, ceea ce impune profesorilor de limba ucraineană o adaptare continuă a strategiilor didactice. Metodica predării trebuie să depășească cadrul strict lingvistic și să includă dimensiuni interculturale, comunicative și formative, astfel încât procesul educațional să devină relevant pentru realitatea trăită de elevi (Banks, 2015).

În acest sens, metodologia modernă valorifică principiile învățării active, centrate pe elev, care pun accent pe stimularea gândirii critice, pe dezvoltarea abilităților de comunicare și pe implicarea afectivă în procesul de învățare. Utilizarea textelor autentice din literatura ucraineană contemporană, integrarea materialelor multimedia, organizarea atelierelor de creație literară și a dezbaterilor tematice sunt metode care favorizează dezvoltarea competențelor lingvistice și interculturale ale elevilor (Șerban, 2022).

O componentă esențială a metodicii actuale este integrarea tehnologiei educaționale. Aplicațiile interactive pentru învățarea limbilor, platformele de e-learning, podcasturile și blogurile educaționale sunt instrumente eficiente prin care profesorii pot crea contexte de învățare dinamice și atractive. În plus, proiectele colaborative între școlile din România și Ucraina, realizate online sau prin vizite reciproce, oferă elevilor oportunitatea de a-și exersa competențele lingvistice într-un cadru autentic (European Commission, 2020).

Activitățile extracurriculare reprezintă, de asemenea, un element indispensabil în metodica predării limbii ucrainene. Participarea la festivaluri de literatură, la concursuri de traduceri sau la proiecte culturale interculturale întărește sentimentul de apartenență la comunitatea ucraineană și crește motivația elevilor pentru învățare. În plus, abordarea interculturală promovează respectul reciproc între diferitele grupuri etnice, încurajând dialogul și colaborarea (Cojocaru, 2019).

Este important ca profesorii să adapteze conținuturile și metodele de predare la profilul lingvistic și cultural al fiecărui grup de elevi. În școlile în care elevii provin din familii bilingve sau multilingve, metodologia trebuie să sprijine dezvoltarea paralelă a limbii materne și a limbii

majoritare, evitând percepția limbii ucrainene ca pe un obstacol sau ca pe o sarcină suplimentară (Cummins, 2001). Prin crearea unui climat educațional pozitiv, în care limba maternă este valorizată și promovată, profesorii contribuie decisiv la formarea unei identități culturale solide și la dezvoltarea armonioasă a elevilor.

Parteneriate de colaborare și proiecte educaționale România–Ucraina: consolidarea limbii materne ucrainene prin cooperare transfrontalieră

Într-un context educațional multicultural și plurilingvistic, parteneriatele educaționale internaționale reprezintă o metodă modernă și eficientă de consolidare a limbii materne, în special pentru comunitățile etnice dispersate. În cazul elevilor de etnie ucraineană din România, colaborările cu școlile din regiunea Cernăuți, Ucraina, au contribuit în mod semnificativ la dezvoltarea competențelor lingvistice și interculturale, consolidând în același timp sentimentul de apartenență la cultura ucraineană (Moroșan, 2021).

Aceste parteneriate presupun schimburi de experiență între elevi și profesori, organizarea de proiecte educaționale comune, ateliere de creație literară, festivaluri interculturale și vizite tematice. Programele de tip "școală înfrățită" au permis elevilor din ambele țări să participe la activități precum concursuri de eseuri, recitaluri de poezie, expoziții de artă populară ucraineană și întâlniri literare cu scriitori contemporani din Ucraina și România (Roman, 2020). Prin aceste interacțiuni directe, elevii nu doar că și-au îmbunătățit cunoștințele de limbă ucraineană, dar au și înțeles mai profund contextul istoric, cultural și social al comunității ucrainene, atât în România, cât și în Ucraina.

Un rol important îl joacă proiectele educaționale transfrontaliere finanțate prin programe europene sau sprijinite de organizații neguvernamentale. De exemplu, inițiative precum:

1. Proiectul educațional internațional "Prietenie fără frontiere" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava, Școala Gimnazială "Bogdan Vodă" Rădăuți, Școala Gimnazială Șerbăuți, Filiala UUR Suceava și Liceul "Vasile Bogrea", Tîrnauca, reg. Cernăuți, Ucraina;
2. Proiectul educațional internațional "Elevi acum, profesori în devenire" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava, Filiala UUR Suceava și Colegiul Pedagogic din cadrul Universității Naționale "Iurii Fedkivici" Cernăuți, Ucraina;
3. Proiectul educațional internațional "Împreună pentru o educație bună" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava, Școala Gimnazială "Bogdan Vodă" Rădăuți, Filiala UUR Suceava și Liceul "Gheorghe Asachi", Herța, reg. Cernăuți, Ucraina;
4. Proiectul educațional internațional "Același soare pentru toți" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava, Școala Gimnazială "Bogdan Vodă" Rădăuți, Școala Gimnazială Vatra Moldoviței, Filiala UUR Suceava și Liceul Tereblecea, reg. Cernăuți, Ucraina;
5. Proiectul educațional internațional "Vecini în Europa unită" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava și Liceul "Liderul" din Boian, reg. Cernăuți, Ucraina;
6. Proiectul educațional internațional "Mâini unite, visuri împlinite" semnat între Colegiul Național "Mihai Eminescu" Suceava, Școala Gimnazială "Bogdan Vodă" Rădăuți, Filiala UUR Suceava și Complexul educativ Dymka, reg. Cernăuți, Ucraina; au avut ca obiectiv explicit promovarea limbii ucrainene și întărirea colaborării între școlile din județul Suceava și regiunea Cernăuți (European Commission, 2022).

Aceste proiecte presupun ateliere de formare pentru profesori, dezvoltarea de manuale și materiale auxiliare comune, crearea de resurse educaționale digitale bilingve și organizarea de campanii pentru promovarea educației în limba maternă.

Colaborarea dintre școlile românești și cele ucrainene permite schimbul de bune practici pedagogice și inovarea metodelor de predare a limbii materne. Profesorii participă la seminarii comune, unde sunt discutate strategii moderne de stimulare a motivației elevilor, utilizarea tehnologiilor educaționale și integrarea elementelor de educație interculturală în curriculum (Tymofiiv, 2023). Totodată, aceste parteneriate ajută la depășirea sentimentului de izolare culturală pe care îl pot resimți elevii minoritari și la dezvoltarea unei perspective europene asupra diversității culturale și lingvistice.

Prin experiențele concrete trăite în cadrul parteneriatelor, elevii nu mai percep limba ucraineană ca pe un obiect de studiu impus, ci ca pe o resursă vie de comunicare și expresie personală. Dimensiunea afectivă a contactului direct cu vorbitori nativi, participarea la activități culturale autentice și valorificarea experiențelor comune contribuie decisiv la internalizarea limbii materne și la întărirea atașamentului față de valorile culturale proprii (Cummins, 2001).

În contextul unei societăți din ce în ce mai globalizate și multiculturalizate, predarea limbii materne ucrainene în România dobândește valențe multiple, depășind simpla transmitere de cunoștințe lingvistice și devenind un proces de formare identitară, interculturală și civic responsabilă. Metodica modernă a predării limbii ucrainene trebuie să integreze principiile pedagogiei centrate pe elev, să valorifice resursele tehnologice actuale și să promoveze o educație interculturală autentică, adaptată realităților contemporane. Motivația elevilor de etnie ucraineană pentru învățarea limbii materne poate fi consolidată prin utilizarea de metode tradiționale îmbinate cu tehnici moderne, prin implicarea activă în activități extracurriculare și prin sprijinul consistent al comunității, în special al Uniunii Ucrainenilor din România.

Parteneriatele educaționale și proiectele de colaborare cu școlile din regiunea Cernăuți oferă elevilor contexte autentice de comunicare și dezvoltare culturală, demonstrând că educația lingvistică are cea mai mare eficiență atunci când este însoțită de experiențe reale, de schimburi interculturale și de un dialog constant între generații și comunități. Consolidarea limbii materne ucrainene nu reprezintă doar o obligație educațională, ci și o investiție strategică în păstrarea diversității culturale și în construirea unei societăți incluzive și respectuoase față de identitatea fiecărei minorități. În această dinamică, rolul profesorului devine esențial: el nu doar predă o limbă, ci formează conștiințe, deschide orizonturi și contribuie la edificarea unei punți solide între trecutul, prezentul și viitorul comunității ucrainene din România.

Referințe bibliografice

1. Banks, J. A. (2015). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. Routledge.
2. Cojocaru, S. (2019). *Educația interculturală și provocările contemporane*. Editura Polirom.
3. Cummins, J. (2001). *Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Multilingual Matters.
4. European Commission. (2020). *Language Teaching and Learning in Multilingual Classrooms*. Publications Office of the European Union.

5. Şerban, M. (2022). Metode moderne de motivare a elevilor în învățământul multilingv. Editura Didactică și Pedagogică.
6. Moroşan, A. (2021). Cooperare transfrontalieră și educația minorităților naționale. Editura Universitară.
7. Roman, L. (2020). Identitate și educație: Perspective asupra predării limbii materne în parteneriate internaționale. Editura Tritonic.
8. Tymofiiiv, I. (2023). Innovative Approaches in Ukrainian Language Education Across Borders. Cernăuți: Bukrek.

Наталія ПАЛІЙ, директорка Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат педагогічних наук

ПІДГОТОВКА ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ УСНОГО МОВЛЕННЯ У ПЕРШОМУ КЛАСІ ЗСО З НАВЧАННЯМ РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У тезах розкриваються лінгводидактичні особливості уроків усного українського мовлення у закладах загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою.

Уроки усного українського мовлення у закладах загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою відповідно до Програми «Українська мова для закладів загальної середньої освіти з румунською мовою навчання 1 – 2 класи» проводяться у першому класі.

Готуючись до них, студенти-практиканти, а також педагоги повинні усвідомлювати особливості навчання дітей розмовляти другою мовою.

Завдання вчителя на цих уроках полягає, зокрема, у формуванні в учнів мовленнєвих умінь, до яких відносять словниковий запас, уміння слухати-розуміти мовлення (аудіювання), правильно вимовляти звуки мови, граматично правильно будувати невеликі за обсягом висловлювання, діалогічне і монологічне мовлення.

Формування словникового запасу учнів-румун на уроках усного українського мовлення передбачає засвоєння ними тематичної лексики відповідно до програми. Робота над збагаченням словникового запасу має два етапи: пояснення значення слова та активізація його у мовленні. Сприймання нових слів відбувається шляхом промовляння за вчителем. Для забезпечення розуміння їх значення рекомендується візуалізувати слова демонстрацією предметів, які вони називають, або малюнків. Активізація слів у мовленні пов'язана із засвоєнням граматичних форм, оскільки для висловлення своєї думки, складання речення дитині треба навчитися змінювати слово. Методично активізація слів відбувається в ході різних дидактичних ігор, під час яких дитина вживає слово в різних формах.

Аудіативні вміння передбачають розуміння сприйнятого на слух та формулювання відповіді. Сприймання-розуміння почутого як мовленнєве вміння є одним із основних, оскільки під час навчального процесу дитина сприймає велику кількість інформації, і дуже важливо, щоб вона її розуміла. Формування аудіативних вмінь у першому класі відбувається у двох напрямках: розвиток мовленнєвого слуху та розуміння почутого.

Розвиток мовленнєвого слуху під час вивчення другої мови має певні особливості. Слід брати до уваги те, що дитина до вивчення української мови розмовляла румунською, і її вухо налаштоване на сприймання звуків румунської мови. Тому вчителю необхідно насамперед знати й розуміти відмінності у звукових системах української і румунської мов, а також добирати відповідні прийоми роботи, спрямовані на формування вмінь учнів розрізняти звуки, які в обох мовах є подібними, але не однаковими. Робота в цьому напрямі є важливою ще й тому, що розвинений мовленнєвий слух – це основа для формування орфографічної навички, адже провідним принципом українського правопису є фонетичний, відповідно до якого більшість слів записуємо «так, як чуємо».

Розуміння почутого досягається шляхом використання матеріалу для прослуховування та роботи над його усвідомленням. Важливо, щоб на уроці з відповідної теми учні слухали усне мовлення з тими словами, які вони засвоюють. Матеріалом для аудіювання можуть бути короткі розповіді, вірші, чистомовки, уривки з казок, оповідань та інші твори для дітей шестирічного віку. Під час проведення такого виду роботи вчителю важливо дотримуватися кількох методичних правил, які забезпечать вмотивовану послідовність та очікуваний результат. По-перше, перед слуханням важливо повторити засвоєну на уроці лексику, налаштувати учнів, провести словникову роботу. Незнайомі слова, які будуть у матеріалі для слухання, треба з учнями проговорити, супроводжуючи проговорення відповідними малюнками для того, щоб діти усвідомили значення цих слів. По-друге, не варто матеріал для слухання читати. Його треба розповідати, пояснюючи дітям незрозумілі слова (якщо пояснення їх значень не було винесено у словникову роботу). Важливо, щоб під час розповіді вчитель сам правильно вимовляв та наголошував слова, адже дитина повинна чути тільки правильне мовлення. В цьому аспекті доцільним є використання аудіозаписів. Підручник усного мовлення для шкіл з румунською мовою навчання (Палій Н. Т. Українська мова : підручн. Для 1 кл. закладів загальної середньої освіти з навч. румунською мовою (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) / Н.Т. Палій, М.М. Одинак, М. Л. Істратій. – К. : УОВЦ «Оріон», 2018) має аудіосупровід, який містить тексти, призначені для аудіювання. Використання таких аудіозаписів забезпечить сприймання учнями правильного українського мовлення з голосу диктора.

По-третє, текст для аудіювання варто розповідати учням двічі. Після повторного слухання шляхом проведення бесіди обов'язково слід з'ясувати, як школярі його сприйняли. Для цього вчитель формулює запитання, які містять фрагменти відповідей, адже в дітей ще недостатній словниковий запас і вони тільки вчаться складати речення. А схема запитання, яке містить частину відповіді, полегшує їм це завдання.

Робота над правильною вимовою є обов'язковою складовою формування комунікативних умінь. Звукові системи української і румунської мов мають багато спільного. Більшість звуків однакові, проте є й такі, вимова яких є проблемною для носіїв

румунської мови. Тому, працюючи в першому класі, вчитель має спрямувати свою увагу на засвоєння учнями вимови звуків, яких або немає в румунській мові, або їх вимова дещо відрізняється від вимови в рідній учням мові. При цьому педагог спочатку пояснює, як вимовляється той чи інший звук, потім організовує тренувальні вправи з його вимови у складах, словах і в кінці уроку перевіряє рівень вимовних умінь.

Формування граматичних умінь учнів (складати речення, запитувати, відповідати на запитання, будувати невеликі за обсягом зв'язні висловлювання) відбувається на етапі закріплення вивченого на уроці матеріалу. Вчителю слід добирати такі прийоми роботи, які дають можливість дитині розмовляти, змінюючи засвоєні слова. Це, зокрема, дидактичні ігри «Хто біля кого», «Що є, а чого немає», «У магазині», підстановчі вправи тощо.

Відомо, що комунікативні вміння формуються під час діалогів. Застосування цього виду роботи на уроках навчання другої мови має певні особливості. Найпоширеніший діалог – це діалог учителя з учнем. Вчитель запитує, а школяр відповідає. У ході такого виду роботи формуються вміння складати речення-відповіді розповідного характеру. Іншим видом діалогу є розмова між двома учнями. Такий діалог формує вміння складати запитальне речення, а також речення-відповідь. Найкраще навчати учнів складати діалоги, створивши ситуацію рольової гри, коли кожний із її учасників буде мати можливість складати як запитальні, так і розповідні речення.

Монологічне мовлення значно складніше за діалогічне. Воно насамперед залежить від словникового запасу дитини. Якщо запас слів незначний, то дитині важко буде запам'ятовувати й переказувати сприйняте на слух. Тому в першому класі, розвиваючи монологічне мовлення, варто використовувати вправи, що передбачають продовження речення, переказування, короткі розповіді за зразком.

Таким чином, узагальнюючи викладене, зазначимо, що підготовка до проведення уроку усного українського мовлення з учнями, для яких рідною є румунська мова, потребує особливих знань з лінгвістики й дидактики. У статті ми акцентували увагу на мовознавчих аспектах, зважаючи на те, що саме вони є основою для добору відповідних форм і методів роботи.

Використана література

1. Палій Н. Т. Українська мова : підручн. Для 1 кл. закладів загальної середньої освіти з навч. румунською мовою (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) / Н.Т. Палій, М.М. Одинак, М. Л. Істратій. – К. : УОВЦ «Оріон», 2018.
2. Хорошковська О.Н. Теоретико-методичні засади навчання української мови і мовлення у школах I ступеня з мовами викладання національних меншин України : монографія / О. Н. Хорошковська. К. : Педагогічна думка, 2013.160с.

Silvia-Corina NUȚU, profesor doctor, grad didactic I, director al Colegiul național „Mihai Eminescu” Suceava

MAKING OUR STUDENTS LEARN FASTER AND BETTER TEHNICI DE MEMORARE ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA UNEI LIMBI STRĂINE

One of the most important stages in teaching a lesson is getting feedback. The stage is of paramount importance as it shows us the degree to which our endeavour has been effective. The better the feedback, the most effective our teaching has been. From the part of the student, though, offering positive and relevant feedback implies a certain degree of understanding and retaining of the most important aspects of the contents taught. And how can we do that? One answer would be using such techniques and strategies as **MNEMONICS** in order to make students learn faster and better.

WHAT IS MNEMONICS? A mnemonic device or a memory device is any learning technique that aids information retention in the human memory.

The word ‘mnemonic’ is derived from the ancient Greek word ‘mnemonikos’, meaning ‘of memory, or related to memory’, and is related to Mnemosyne (‘remembrance’), the name of the goddess of memory in Greek mythology. The mere existence of a term and a goddess dedicated to it since ancient time has stood proof of the long-lasting preoccupation regarding the process of learning and the techniques of information acquisition.

In order to find out how mnemonics/mnemonic techniques work, we need to know a few things about the human memory. Memory is the ability to encode, store and recall information. The three main processes involved in human memory are therefore the **encoding**, the **storage** and the **recall (retrieval)**.

The encoding is the crucial first step to creating a new memory. It allows the perceived item of interest to be converted into a construct that can be stirred within the brain, and then recalled later from **short-term** or **long-term memory**. The encoding process begins with the perception through the senses of the item to be memorized. The perceived sensations are decoded in the various sensory areas of the cortex and then combined in the brain’s hippocampus in one single experience. The hippocampus is responsible for analyzing these inputs and ultimately deciding if they will be committed to **long-term memory**. It acts as a kind of sorting centre where the new sensations are compared and associated with the previously recording ones.

The encoding occurs on different levels, the first step being the formation of short-term memory from the ultra-short term sensory memory followed by the conversion to a long-term memory by a process of memory consolidation. Items once encoded undergo a process of association with previously acquired information.

As human memory is fundamentally associative, a new piece of information is remembered better if it has been firmly ingrained in memory. This is where we should focus first when we use any *technique* or *strategy* (understood as a complex of techniques and procedures) to make our students memorise a piece of information (a word, a phrase, a structure or anything

they need to make use of later on) after it has been perceived and understood. For example, when our students encounter a word they don't know in a text, they perceive first its spelling and then understand what the word designates. But the mere understanding is not enough for the students in question to use the word later on, so it is paramount for them to memorise the word. How do they do it? This is where mnemonics sets the stage for it.

The encoding, the first and decisive stage of a memorizing process, can be improved by a strategy of organization of memory called **elaboration**. There are many strategies used in order to elaborate information to be memorized. One example of effective elaboration is the use of MNEMONICS, which consists in verbal, visual or auditory associations with other easy-to-remember constructs, which can then be related back to the data that is to be remembered.

When we use mnemonic devices, we are effectively passing facts through the hippocampus several times, so that it can keep strengthening the associations, and therefore improve the likelihood of subsequent memory recall.

The **visual memory** works better with the help of a story, some pictures to illustrate the word to be memorized (the idea being: the more the memory stimuli, the better the encoding and retrieval), while the **verbal memory** techniques are things like Acronyms, Acrostics, Word associations, Rhymes, Songs, or Boring repetition! (or drills), which in turn are tools or strategies with which mnemonics itself works.

Mnemonics means 'memory tool' and has been largely used in teaching. For years teachers have used familiar mnemonics to help students memorise more easily and retrieving information or facts related to all kind of educational fields.

A mnemonic is therefore seen as an instructional technique / strategy designed to help students improve their memory of important information. This technique / strategy connects new learning to prior knowledge through the use of acoustic and/or visual cues. (as we have seen in the video) The basic types of mnemonic strategies rely on the use of key words, rhyming words, or acronyms.

MNEMONICS are strategies that can be modified to fit a variety of learning content, including the teaching of English as a foreign language. The strategy enhances the process of commitment of complex words or ideas to memory and promotes better retention of material to be learnt. In short, MNEMONIC, a rather difficult word to be spelled (with 'm' a silent letter), can be retained easily as 'Memory Needs Every Method Of Nurturing Its Capacity' (the definition is a mnemonic for spelling 'mnemonic' using an acronym).

MNEMONIC TECHNIQUES AND STRATEGIES APPLIED TO TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE (TEFL)

Mnemonic techniques / strategies have been found particularly helpful to assist school-age children. In order to be useful, such strategies require time and resourced by educators to develop creative and effective devices. The most simple and creative mnemonic devices usually are the most effective in teaching. Personally, I'm positive that all teachers of English have been using mnemonic techniques like the ones we are acquainting you with in our paper, even if they do not mark them as such while teaching.

Mnemonics linked to verbal memory mostly

A. ACRONYMS

An acronym is a word made up from the first letters of the name of something

MNEMONIC – Memory Needs Every Method Of Nurturing Its Capacity

- One of the most common acronym used as mnemonics is that used to memorise to order of colours in the in the colour spectrum **ROYGBIV** (Rom. **ROGVAIV**), that stands for **Red, Orange, Yellow, Green, Blue, Indigo and Violet**, which can be memorized either as a name: **ROY G. BIV**, or as a sentence acrostic, like **Richard of York Gave Battle in Vain**, or **Run Over Your Granny Because It's Violent (!!!)** (Discussion: Which is more effective? Why?)
- Another common example is the acronym **HOMES** – a very familiar word that stands for the names of the North American Great Lakes: **Huron, Ontario, Michigan, Erie and Superior**.
- In order to memorise the names of the planets, English students may use a variety of planetary mnemonics, such as:
My Very Easy Method Just Speeds Up Naming Planets, that stands for Mercury, Venus, Earth, Mars, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptune and Pluto, or **My Very Educated Mother Just Served Us Nachos on a Plate**
There is no 'recipe' as to how to create a mnemonic device, as teachers are free to make use of their creativity in finding one that can be easily ingrained in memory and retrieved successfully for pedagogical purposes. What matters is the result.
- In TEFL, the most commonly used acronym as mnemonic device is **OSASCOM / OSAShCOMU**, that is used to teach the order of adjectives preceding a noun, and it stands for **Opinion, Size, Age, Shape, Colour, Origin, Material, Use / Purpose** - which , as well, can be turned into a sentence
On Saturday And Sunday Cold Ovens Make Pastry
or
- the acronym for a structure of a clause: **S-V-O – Subject – Verb – Object**
SVOMPT – Subject – Verb – Object – Manner – Place – Time (very useful when it comes to check a clasue)
- **FANBOYS** – an acronym for the seven coordinating conjunctions (**For, And, Nor, But, Or, Yet, So**)
- **A PAPINVAC** – for the parts of speech: articles, pronouns, adjectives, prepositions, interjections, nouns, verbs, adverbs, conjunctions.
- Acronyms can be used when teaching the spelling of some difficult words such as **WEATHER** by providing our students with funny sentences like **Wallabies, Elephants and Tigers Hate English Rain**, or
- when teaching a culture and civilization topic referring to the Royal Houses of England and Great Britain: Norman, Plantagenet, Lancaster, York, Tudor, Stuart, Hanover and Windsor.
There is No Plan Like Yours To Study History Wisely.

B. THE USE OF RHYMES / RHYMING PHRASES

- One common sort of rhyme is used to remember the number of days in a month, together with the classic example of counting them across the knuckles and spaces between after placing our fists together with the thumbs tucked in.

Thirty days hath September
April, June and November;
All the rest have thirty-one,
Excepting February alone
Which hath but twenty-eight, in fine,
Till leap year gives it twenty-nine.

- Rhyming phrases are largely applied to teaching spelling, especially when we want to draw our student's attention towards the spelling of some words.
- In order to distinguish between the spelling of DESERTS and DESSERTS, we can tell them that 'the sweet one has **two** sugars' or we can ask them not to get STRESSED if they read desserts backwards! Or, why not, get them say that 'This dessert is sickly sweet!.'
- Another mnemonic used to deal with spelling consists in highlighting the most frequently mistaken parts of a word as in:

HOSPITAL – All is in **hospital**, not in hospitel.

PRINCIPAL vs. PRINCIPLE – A **principal** is always a **pal**.

A **principal** at a school is your **pal**, and a principle you believe is a **rule**.

ISLAND – An **island is land** in the middle of water.

BICYCLE – **i** comes before **y** in the alphabet.

C. USING SONGS AS MNEMONICS

Even music can be used as a mnemonic device when a well-known or easy song is used and can be connected with a material that has to be learnt. For example, if you want to learn vocabulary words for body parts, sing those words to yourself in a way that you like and know well or create your "rap" lines with them. Irregular verb forms, when grouped in fours to rhyme can be sung as a rap tune, which is also very entertaining.

to bring – brought – brought
to buy – bought – bought
to catch – caught – caught **and**
to think – thought – thought

- In TEFL, a classic example of learning / memorizing the English alphabet is to sing The Alphabet Song.
- Sometimes, we can turn to parts of a song of the title of the song when we want to make our students keep in mind some useful structures. The other day I was teaching the use of **as** vs. **like** (Unit 1 – Solutions Advanced) when I came across the following example: *She doesn't dress **like** you do. She hasn't got your style.* and explained to my students that in informal speech **like** is often used as a conjunction instead of **as** and I asked my students to think of the lines from a well-known song by Ellie Goulding – *Love Me Like You Do*.

- In order to teach SIMILES, I drew upon a song by Lenka – *Everything At Once*
- When teaching new vocabulary items, we can make the word “sound like” parts of a sentence, as in
REDUNDANCY (meaning *extra, more than needed*)
“Redundancy is re-done, you see”
ADULATION (meaning *high praise*)
“When I deserve adulation, I will hear ‘congratulation!’”

D. USING A NARRATIVE STORY / PEG WORDS METHOD

This mnemonic device involves organizing information into a story. The narrative story method of mnemonics is also referred to as Narrative Chaining, and involves linking a list of words together to form a story using fluid vivid imagery.

- one good example of this method is to create a story with colour idioms (it can be either viewed or written on a piece of paper).

E. DRAWING UPON COGNATES

One of the most frequently used mnemonics in TEFL is drawing upon cognates by transporting difficult foreign words in a language the learner knows already, i.e. their mother tongue. A useful such technique is to find **link words**, words that have the same pronunciation in a known language as the target word and associate them visually or auditorily with the target word. It is what we call “true friends” as opposed to “false friends”.

- when teaching the pronunciation of some words such as **catch – caught – caught** (in association with the auditory form of elbow, Rom. *cot*) or teach – taught – taught (Rom. *tot*, meaning “everything”)
- the pronunciation of some letters of the English alphabet – letter **K** (Rom. *chei*, meaning “keys”). However, it happens to some students to wrongly associate the cognates, and the result is nothing but funny nonsense. It once happened to me to teach the English alphabet drawing upon this association, and when I asked a pupil to say it aloud, he stopped before letter K, and told me “clanță” instead of “chei”. Some other time, when teaching the colours in a kindergarten, I asked the pupils to remember that **orange** (Rom. *portocaliu*) comes from oranges and also to associate it with the brand of the mobile phone company ORANGE. The result was that one of the pupils associated it with another brand (i.e. VODAFONE).
- when teaching the pronunciation of CAN’T in BE or AE - in association with Kant (the philosopher) and Kent (the region in England or the brand of cigarettes).
- the method which is also known as ‘**Looks like**’ or ‘**Sounds like**’ **Mnemonics** consists in associating the sound or the spelling of an unfamiliar word with something similar that the word or sound brings to mind.
ENMITY (meaning HATRED) – it looks like **enemy**, who is someone you hate;
CAMARADERIE (meaning FRIENDSHIP) and looks / sounds like **comrade**, which is a friend.

Mnemonics linked to visual memory mostly

F. THE USE OF VISUAL AIDS/REPRESENTATIONS

In TEFL we can identify a number of visual representations in the form of pictures or schemata that can be used as mnemonic strategies.

- when we deal with prepositions of movement vs. prepositions of place, we use a set of pictures with an arrow showing direction (see a Grammar book)
- when we differentiate between **along** and **across** we can draw a simple picture on the board, and ask our students to jot it down in their notebooks.
- when we want our students to distinguish between the structures **HAVE/HAS GONE TO** and **HAVE/HAS BEEN TO**, we can associate the structures with some arrows showing direction.
- also, we may use any kind of schemata that students can easily keep in mind and retrieve accordingly when they have to use it in some new contexts.

G. CLUSTERING OR GROUPING

- building up **mind map** is a useful device in order to make our students memorise quickly (as when we want to classify things according to some criteria). Mind mapping consists in drawing an imaginary diagram which can be used as some visual support to organize information.
- In TEFL we mostly use this method when we want to group words and concepts in chains of synonyms or as antonyms, in which case other mnemonic devices or drilling needs to be used in order to be memorised as such.
 - rubbish - litter – garbage – waste etc.
 - to faint – to pass out – to lose consciousness - to have a blackout etc.
- One entertaining and fairly effective way is **to use pictures as mnemonics** when, for example, we teach idioms (the funnier the picture, the more easily it is to retrieve the idioms together with its meaning).

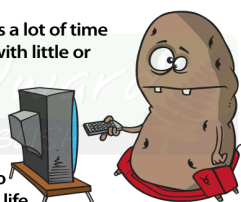

TO BE A COUCH POTATO

English Idioms **Couch Potato** Woodward ENGLISH

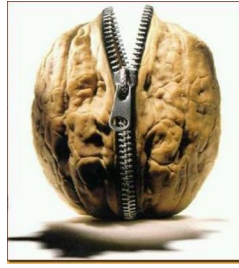
MEANING:
A person who spends a lot of time watching television with little or no physical activity.

EXAMPLE:
Stop being a couch potato! Turn off the TV and go out and do something with your life.

www.grammar.cl www.woodwardenglish.com www.vocabulary.cl

IN A NUTSHELL

CONCLUSIONS:

Mnemonics is defined as a complex of strategies used in order to memorise things more easily and effectively, therefore they must not be mistaken for comprehension strategies. Psychologists claim that only by understanding a set of concepts, word meanings etc. the total amount that can later be retrieved is around 20%. This is where the process of memorising adds to the effectiveness of learning new materials. To cut it short, one cannot substitute the other, and one without the other is not possible in the overall process of learning.

In order to make the process of learning more effective, teachers can create their own mnemonics since there is no “recipe” for them (as there is no one-recipe-to-all for success!). It all depends on a teacher’s creativity and work experience in the field of TEFL. Also, one may opt for a type of mnemonic instruction by giving their students varied clues and cues to either store information and retrieve it successfully. Here are some tips teachers may take into account in order to make their students memorise faster.

1. Incorporate mnemonic strategies as much as possible in your teaching. Once students operate with such strategies, they will extend them to other subjects and become more effective.
2. Always introduce your mnemonic with cues such as “a good way to remember this is to...”, “ think of.....” , “ pay attention to...because...” “what other word does ... look/sound like?”, etc. to make students understand that they are going to deal with a mnemonic device.
3. Induce creation of strategies for newly taught content. Teachers can do it by identifying important information or associations, by creating keywords or other relevant verbal elaborations, by relating the keyword to the associated information. It is paramount to execute the steps back in order to retrieve information. Teachers can ask students “Do you remember what we associated this word with? “What’s the Romanian word for it?” etc. If students are already familiar with some basic mnemonic techniques, they will start creating their own quite soon, or as soon as opportunity arises.
4. Monitor and evaluate independent creation of mnemonic strategies (as well as your own!!!), in terms of correctness and efficiency.

In a nutshell, one solution for our students to learn faster and better is the use of such techniques as mnemonics. To what degree it may be useful, it depends on a variety of factors starting from teacher’s knowledge of it and ending with their creativity. Or maybe not ending at all.

References

- **Galperin, P.I.** (1975). *Studii de psihologia învățării*. București: Editura Didactică și pedagogică;
- **Grant, N.** (1987). *Making the most of our textbook*. London: Longman;

- **Ionescu, M.** (2000). *Demersuri creative în predare și învățare*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană;
- **Jinga, I., Negreț, I.** (1995). *Învățarea eficientă*. București: Editura Edist.
- **Neacșu, I.** (1990). *Metode și tehnici de învățare eficiente*. București: Editura Militară.

Ilie SAUCIUC, inspector școlar pentru minoritatea ucraineană Inspectoratul Școlar Județean Suceava, profesor grad didactic I

STIMULAREA MOTIVAȚIEI ELEVILOR ETNICI ÎN STUDIUL LIMBII UCRAINESE

Rezumat

Lucrarea de față analizează modalitățile de stimulare a motivației elevilor de etnie ucraineană din România în învățarea limbii materne. Se evidențiază contribuția substanțială a Uniunii Ucrainenilor din România în sprijinirea acestor eforturi, precum și rolul activităților școlare și extrașcolare în consolidarea identității lingvistice. Sunt propuse atât metode tradiționale, cât și moderne de motivare, adaptate la nevoile generației actuale de elevi.

În contextul multiculturalității din România, păstrarea și cultivarea limbii materne a comunităților etnice reprezintă un obiectiv educațional și cultural deosebit de important (Cojocaru, 2019). Studiul limbii ucrainene în rândul elevilor de etnie ucraineană nu doar că sprijină conservarea identității culturale, dar contribuie și la dezvoltarea unor competențe lingvistice complexe, utile atât în viața personală, cât și în cea profesională. Stimularea motivației elevilor pentru învățarea limbii materne trebuie abordată printr-un demers sistematic, care să îmbine metodele tradiționale cu cele moderne și să valorifice sprijinul instituțional oferit de Uniunea Ucrainenilor din România (Uniunea Ucrainenilor din România, 2023).

Uniunea Ucrainenilor a avut și are un rol esențial în susținerea educației în limba maternă, prin organizarea de activități școlare și extrașcolare, asigurarea de materiale didactice de calitate, burse, concursuri, tabere culturale și sprijin direct pentru cadrele didactice. Aceste inițiative au creat un cadru favorabil pentru întărirea motivației elevilor, oferindu-le un sentiment de apartenență și valorizare a propriei identități (Pop, 2020). Activitățile școlare, cum sunt concursurile de poezie și eseuri în limba ucraineană, olimpiadele lingvistice sau proiectele educaționale interculturale, contribuie semnificativ la consolidarea interesului elevilor. În paralel, activitățile extrașcolare — precum serbările dedicate sărbătorilor tradiționale, festivalurile de cântece și dansuri ucrainene sau schimburile culturale — aduc o dimensiune afectivă puternică procesului de învățare.

Modalitățile tradiționale de motivare, utilizate cu succes în școli, includ recitarea poeziilor clasice ale literaturii ucrainene, promovarea cântecelor populare, studiul proverbelor și al basmelor, precum și organizarea de seri literare sau vizite la biserici și muzee ale comunității

ucrainene (Petrenko, 2021). Prin aceste activități, elevii sunt încurajați să simtă limba ucraineană ca pe o componentă vie a propriei lor identități, nu doar ca pe un obiect de studiu.

În același timp, metodele moderne joacă un rol din ce în ce mai important. Integrarea tehnologiei în procesul educațional, prin utilizarea platformelor digitale de învățare, aplicațiilor interactive pentru studiul limbilor străine și a rețelelor sociale pentru proiecte colaborative în limba ucraineană, reprezintă modalități eficiente de atragere a interesului elevilor (Șerban, 2022). Crearea de bloguri școlare în limba ucraineană, realizarea de videoclipuri creative, podcasturi sau chiar simple mesaje pe rețelele de socializare în limba maternă stimulează exprimarea liberă și dezvoltarea competențelor lingvistice într-un mod natural și motivant. De asemenea, metodele moderne de predare centrate pe elev, cum ar fi învățarea bazată pe proiecte, învățarea prin descoperire sau organizarea atelierelor de storytelling digital, s-au dovedit deosebit de eficiente în implicarea elevilor.

Un aspect fundamental în stimularea motivației elevilor de etnie ucraineană este cultivarea unui sentiment de mândrie față de apartenența lor etnică, corelată cu oportunitățile reale de valorizare a bilingvismului într-o societate din ce în ce mai globalizată (Banks, 2015). Profesorii trebuie să sublinieze constant beneficiile practice ale cunoașterii limbii materne, inclusiv posibilitatea de a accesa burse internaționale, de a participa la programe culturale transfrontaliere sau de a profesa în domenii unde multilingvismul este un avantaj competitiv.

În concluzie, stimularea motivației elevilor de etnie ucraineană pentru studiul limbii materne presupune un efort constant de îmbinare a tradițiilor cu inovația, de valorizare a sprijinului oferit de Uniunea Ucrainenilor din România și de creare a unui mediu educațional în care limba ucraineană să fie percepută ca o moștenire de păstrat și ca o resursă prețioasă pentru viitor. Printr-o strategie educațională coerentă, adaptată nevoilor și intereselor elevilor de astăzi, putem asigura continuitatea limbii și culturii ucrainene pe teritoriul României pentru generațiile viitoare.

Referințe bibliografice

1. Banks, J. A. (2015). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. Routledge.
2. Cojocaru, S. (2019). *Educația interculturală și provocările contemporane*. Editura Polirom.
3. Petrenko, O. (2021). *Tradiții și educație în comunitățile ucrainene din România*. Editura Universitară.
4. Pop, L. (2020). *Identitate culturală și educație lingvistică în comunitățile minoritare din România*. Editura Institutului pentru Minorități Naționale.
5. Șerban, M. (2022). *Metode moderne de motivare a elevilor în învățământul multilingv*. Editura Didactică și Pedagogică.
6. Uniunea Ucrainenilor din România. (2023). *Raport anual privind activitățile educaționale și culturale*.

Тематичний напрям

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Мар'яна АНДРОНІК, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Олена Пивоварова, викладачка методики навчання предмета “ЯДС”, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Описано особливості використання методу спостереження на уроках природничої освітньої галузі в початковій школі. Зокрема, розкрито особливості застосування методу спостереження у вивченні природничої освітньої галузі. Визначено, що метод спостереження є провідним у розвитку пізнавальної активності, мислення, уваги та дослідницьких навичок молодших школярів.

Новий Державний стандарт початкової освіти передбачає структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу в навчанні. Головними та основними цілями вивчення інтегрованого курсу в сучасних умовах є ознайомлення з формуванням, розвитком та вдосконаленням предметних та ключових компетентностей учнів і використання основного із засобів навчання - діяльнісного методу. Зміст інтегрованого курсу дозволяє реалізувати навчальний предмет «Я досліджую світ».

Основною новацією нового Державного стандарту є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища природи, або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру, або для створення творчого продукту.

Нова українська школа суттєво змінює роль вчителя. Сучасні учні стають партнерами на уроці для вчителя, а процес навчання – їхнім співробітництвом. Учні стають добровільними і зацікавленими одnodумцями та рівноправними учасниками педагогічного процесу, несуть разом з вчителем спільну відповідальність за результати навчання.

Основними методами пізнання навколишнього світу в початковій школі є спостереження, досліди і експерименти. З огляду нашої теми, ми розглянемо що таке спостереження на сучасному етапі.

Значення методу спостереження відображено в педагогічній спадщині минулого. Зокрема, у працях О. Я. Герда, В. О. Сухомлинського та К. Д. Ушинського.

Спостереження – це дослідження, під час яких учений веде візуальний контроль за об'єктом, дозволяючи подіям розгортатися природнім шляхом і відзначати будь – які зміни. Вести спостереження можна без обладнання, а також із застосуванням спецзасобів. Це метод пізнавальної діяльності, що спирається передусім на роботу органів чуття(слуху, зору, нюху, дотику тощо) [2, с.223].

Спостереження дають знання про предмети та явища навколишнього світу. Вони використовуються на уроках під час розповіді вчителя при демонструванні різних посібників, на предметних уроках, уроках – екскурсіях а також в позаурочний час. Учитель повинен організувати спостереження і керувати ними, спрямовуючи увагу учнів на окремі сторони предметів, явищ тощо.

Спостережлива дитина бачить, чує та помічає все нове і цікаве, що торкається її зору та слуху: рослини, що зацвітають навесні, політ перших метеликів, приліт шпаків тощо. Учень у якого не розвинена спостережливність, проходить повз ці явища, не помічаючи їх [3, с.44].

Організуючи спостереження, вчитель повинен викликати в учнів зацікавленість. Цікавість є початковою стадією пізнавальної діяльності дитини – це простий прояв дослідницького рефлексу. На основі цікавості виникає допитливість – прагнення дитини проникнути за межі небаченого.

Процес спостереження передбачає дотримання певних вимог і має декілька етапів – підготовчий етап, етап зосередження уваги на об'єкті спостереження, основний етап, власне спостереження та заключний етап [4].

Розрізняють фенологічні та метеорологічні спостереження. Вони передбачають аналіз спостережень за явищами природи, пов'язаними з періодичними змінами кліматичних умов протягом року. Спостерігаються ознаки весни, літа, осені, зими, випадання першого снігу, пробудження рослин, початок цвітіння, дозрівання плодів і ягід, приліт та відліт птахів тощо. Спостереження за рослинами називають фітофенологічними, а над тваринами – зоофенологічними.

Метеорологічні спостереження – це вимірювання та якісні оцінки метеорологічних величин, таких як температура та вологість повітря, атмосферний тиск, швидкість і напрямок вітру, кількість і висота хмар, кількість опадів тощо.

Разом з метеорологічними спостереженнями проводять фенологічні.

Фенологічні спостереження – це спостереження за етапами росту, розвитку рослин і тварин, які проявляються у добре помітних зовнішніх змінах (у рослин), а у тварин – і в їхній поведінці. Ці етапи називають «фенологічними фазами».

За тривалістю проведення спостереження бувають короткочасними і довготривалими. Короткочасні спостереження потребують незначного відрізка часу на уроці або вдома при виконанні домашніх завдань. Метою цього виду є сприймання ознак, властивостей конкретних об'єктів. Наприклад, на уроці за темою "Вода, кругообіг води у природі" (3 клас) учні спостерігають за властивостями води.

Довготривалі спостереження провадяться в позаурочні години. Об'єктом їх виступають процеси, явища, події, які розвиваються, змінюються протягом певного часу. Ознаки, які характеризують такий об'єкт, проявляються в різні періоди (або через деякий час) його розвитку. До цієї групи належать спостереження за умовами життя рослин; за

впливом різних умов існування на ріст і розвиток рослин; змінами, які відбуваються з конкретними об'єктами природи протягом різних пір року.

За формою організації діяльності учнів спостереження класифікуються на фронтальні, групові, індивідуальні. Фронтальні спостереження здійснюються усім класом за однаковим завданням під безпосереднім керівництвом учителя. Групові спостереження. Завдання виконуються групами по 2-4 учні. Групи можуть складатися з учнів з однаковим ("сильні", "середні", "слабкі") і різним рівнями підготовки. Такі групи не стабільні. Склад їх рухомий і визначається "зоною актуального розвитку" дітей на кожному конкретному етапі навчання. обов'язковим при створенні групи є врахування інтересів учнів та їх взаємин. Індивідуальні спостереження виконуються кожним учнем самостійно. В основному вони ведуться під час виконання домашньої роботи. В індивідуальних завданнях найповніше враховуються індивідуальні особливості, рівень розвитку і підготовки, пізнавальні інтереси школярів, що досягаються різними шляхами. Наприклад, може бути однакова ціль, але об'єкт спостереження вибирається кожною дитиною самостійно. Або завдання однакове за змістом, а міра допомоги учням різна тощо [5].

У сучасному світі, де інформація швидко застаріває, а вміння самостійно здобувати знання стає все більш важливим, спостереження відіграє ключову роль у формуванні компетентностей, необхідних для успішного навчання та життя. Цей метод дозволяє дітям не лише отримувати знання, але й вчить вчитися, розвиваючи навички самостійного дослідження та аналізу інформації.

Перший клас – це важливий етап у розвитку дитини, коли формуються основи її пізнавальної діяльності. Одним з ключових методів, що сприяє цьому процесу, є спостереження. Воно дозволяє дітям активно досліджувати навколишній світ, розвивати увагу, спостережливість та вміння аналізувати отриману інформацію.

Аналізуючи підручники для 1 класу «Я досліджую світ» під авторством Т.Г.Гільберг та інші і «Я досліджую світ» під авторством Бібік Н. та інші, можна дійти до такого висновку: підручник Т. Гільберг та ін. активно залучає учнів до спостереження, реалізує чіткий зв'язок навчання з життям, містить методичні матеріали для вчителів. Підручник Н. Бібік та інших авторів також активно залучає учнів до спостереження, виділені окремі сторінки на досліди та спостереження, проте спостереження базуються на аналізі ілюстрацій підручника.

У другому класі спостереження залишається важливим методом навчання, але воно стає більш цілеспрямованим та структурованим. Діти вчать не просто дивитися, а аналізувати, порівнювати та робити висновки.

Діти ведуть систематичні спостереження за сезонними змінами в природі, фіксуючи дати першого цвітіння рослин, прильоту птахів, зміни у поведінці тварин. Це допомагає їм усвідомити взаємозв'язки між живими організмами та навколишнім середовищем. Наприклад, у підручнику «Я досліджую світ» 2 клас 1 частина під авторством Н. Бібік та інших авторів, з теми «Кольорові сторінки природи: осінь» учні ведуть щоденник спостережень щоб порівняти зміни в неживій природі, житті рослин і тварин осінню. У підручнику «Я досліджую світ» 2 клас 1 частина під авторством Т. Гільберг та інших авторів, з теми «Які в осені ознаки. Які осінні місяці» учні працюючи в групах дізнаються

про зміни в природі восени, самостійно повинні дійти висновку за допомогою спостереження.

У другому класі спостереження стає більш науковим та систематичним. Діти вчаться не просто спостерігати, а й аналізувати, порівнювати та робити висновки. Це сприяє розвитку їхнього критичного мислення та пізнавальної активності.

У третьому класі спостереження також залишається важливим етапом навчання дітей.

В третьому класі діти знайомляться з новими приладами для спостережень, такими як гномон.

Показ відеослайдів

При вивченні цієї теми діти знайомляться з гномоном. У визначений час (наприклад, опівдні) учні вимірюють довжину тіні, яку відкидає гномон. Вимірювання проводяться регулярно, протягом певного періоду (наприклад, щодня або щотижня). Результати вимірювань фіксуються у спеціальному календарі погоди або таблиці спостережень. Учні записують дату, час вимірювання та довжину тіні.

Учні порівнюють отримані дані. Вони можуть помітити, що довжина тіні змінюється з дня на день. Вчитель допомагає учням зрозуміти, з чим пов'язані ці зміни (з рухом Сонця, зміною пори року).

Можна проводити додаткові спостереження, наприклад, вимірювати довжину тіні кілька разів протягом дня, щоб побачити, як вона змінюється протягом світлового дня. Учні роблять висновки про свої спостереження. Обговорюють, що вони дізналися про рух Сонця, зміну довжини дня та пори року.

У 4 класі спостереження стає ще більш складним та науково обґрунтованим. Діти вчаться не лише фіксувати побачене, а й аналізувати, систематизувати та інтерпретувати дані, використовуючи різні методи та інструменти.

Діти ведуть систематичні спостереження за сезонними змінами, фіксуючи не лише дати, а й аналізуючи причини та наслідки цих змін. Вони вчаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між погодними умовами, ростом рослин та поведінкою тварин.

Підручники «Я досліджую світ» для 4 класу авторів Тетяни Гільберг та ін. та Надії Бібік та ін., обидва створені відповідно до програми Нової української школи (НУШ), мають спільну мету — формування в учнів ключових компетентностей через інтегроване навчання. Проте між ними існують певні відмінності у структурі, методах подачі матеріалу та акцентах на різні аспекти навчального процесу.

Проводячи спостереження, діти вчаться не просто дивитися, а й аналізувати, порівнювати та робити висновки. З кожним наступним роком навчання спостереження стають більш науково обґрунтованими та складними. Діти вчаться не лише фіксувати побачене, а й аналізувати, систематизувати та інтерпретувати дані, використовувати різні методи та інструменти.

Спостереження дає важливий матеріал для узагальнень, можливість накопичувати знання і стає першою сходинкою пізнання у використанні дослідницьких методів.

Список використаної літератури та джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства: курс лекцій. Навчально – методичний посібник за модульно – рейтинговою системою навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»: Навч. посібник. – Львів: «Новий світ – 2000», 2011р. - с. 326
3. Н. М. Бібік. Нова українська школа. Порадник для вчителя: навчально – методичний посібник. - Київ. 2019 р. - с. 208
4. Дослідження «Практичні засоби на уроках природознавства»/ URL: <https://naurok.com.ua/doslidzhennya-praktichni-zasobi-navchannya-na-urokah-prirodozn-avstva-3918.html>
5. Види спостережень. URL: <https://studfile.net/preview/9951069/page:3/>

Христина ЧЕЧУЛ, студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Вадим АНТОНЮК, викладач інформатики, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглянуто питання впровадження інтерактивних технологій на уроках інформатики в початковій школі в контексті трансформації української освіти та реалізації ідей Нової української школи. Зосереджено увагу на ролі інтерактивного навчання як інструменту формування ключових компетентностей учнів, зокрема алгоритмічного мислення, інформаційної грамотності, критичного мислення та комунікативних навичок. Описано ефективні форми і методи роботи, зокрема проєктну діяльність, квести, онлайн-опитування, використання сервісів Kahoot, Padlet, LearningApps тощо. Виокремлено педагогічні умови успішної реалізації інтерактивного навчання, як-от технічне забезпечення, готовність учителя та сприятлива атмосфера в класі. Підкреслено важливість підготовки педагогів, наявності методичних ресурсів та системного моніторингу якості навчального процесу. Зроблено висновок про доцільність інтерактивності як засобу створення змістовного й партнерського освітнього середовища.

Освіта в Україні переживає глибокі трансформації, зумовлені не лише соціальними та політичними викликами, а й стрімким розвитком цифрових технологій. Від традиційної моделі передавання знань ми переходимо до формування нової парадигми навчання, яка

має бути діалогічною, активною та орієнтованою на індивідуальність учня. Особливо це актуально в контексті Нової української школи, яка декларує розвиток компетентнісного підходу та інтеграцію ІКТ у всі освітні процеси.

У цьому зв'язку, тема моєї доповіді є не лише актуальною, а й стратегічною. Актуальність зумовлена тим, що інформатика як предмет покликана не лише навчати користування технікою, а й формувати алгоритмічне мислення, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислювати дані та працювати з цифровими ресурсами.

Якщо говорити про наукові підходи та знайомлячись з працями педагогів: Федоренко Л., Січинська Л., та інші [1, 3] - слід зауважити таке: згідно з сучасною педагогікою, інтерактивне навчання — це форма організації освітнього процесу, в якій взаємодія між учителем і учнями є двосторонньою, активною і гнучкою. Воно базується на принципах співробітництва, взаємоповаги, відкритості до думки іншого.

Інтерактивність передбачає переорієнтацію з навчання як передавання знань на навчання як процес спільного відкриття, рефлексії та дослідження. У початковій школі це особливо важливо, адже молодші школярі — надзвичайно активні, допитливі та схильні до ігрових форм діяльності. Саме тому на уроках інформатики інтерактивні методи сприяють не лише засвоєнню матеріалу, а й формуванню емоційного, вмотивованого ставлення до навчання.

Окрему увагу необхідно приділити значенню використання інтерактивних технологій на уроках інформатики, адже саме цей предмет — один із перших, який дає змогу учням не просто споживати контент, а створювати його. Це відкриває величезний потенціал для впровадження таких методів, як проєктна діяльність, квести, інтерактивні онлайн-дошки, опитування, моделювання ситуацій [4].

Ефективність застосування інтерактивних технологій залежить від обраної методики й умов навчання. Серед пріоритетних форм і методів роботи з використанням інтерактивних технологій та форм на уроці ми вбачаємо такі: робота в парах і групах, навчальні ігри, «мікрофон», «мозковий штурм», «займи позицію» [2, 3]. Названі форми роботи дають змогу вчителю максимально ефективно за короткий час досягнути поставленої мети і завдань певного етапу уроку. Ці методи не просто поживляють урок, а й дають змогу учням взаємодіяти, висловлювати думки, створювати спільний продукт.

Розглянуто й педагогічні умови, що забезпечують успішне застосування інтерактивних методів. Серед них:

- технологічна готовність учителя;
- наявність технічного забезпечення (Інтернет, комп'ютери, інтерактивні дошки);
- психологічна атмосфера довіри й підтримки в класі;
- обґрунтоване педагогічне проектування уроку.

Під час педагогічної практики, експериментально впроваджуючи інтерактивні форми та інструменти на уроках інформатики, було використано сервіси Kahoot, Padlet, LearningApps, які допомогли створити гнучке, динамічне навчальне середовище. Наприклад, урок із теми «Інформація та її види» був реалізований у формі командної вікторини, де учні самостійно створювали запитання один одному в Padlet-дошці,

використовували інтерактивну онлайн-дошку для візуалізації і в Kahoot закріплювали матеріал у формі змагання [4].

Ми можемо стверджувати про те, що впровадження інтерактивних технологій надає нам такі переваги, зокрема:

- якість засвоєння навчального матеріалу дітьми підвищилась на 20–25% ;
- зростання мотивації. За результатами анкетування 87% учнів зазначили, що уроки з інтерактивними формами є «цікавішими і зрозумілішими»;
- відчутно покращились комунікаційні навички дітей та вміння переконливо доводити свою думку, особливо в роботі в парах і малих групах.

Отже, інтерактивні технології на уроках інформатики сприяють не лише засвоєнню навчального матеріалу, а й формуванню ключових компетентностей учнів початкової школи: комунікативної, інформаційної, критичного мислення, здатності до співпраці.

Враховуючи вище сказане, ми вважаємо, що для ефективного застосування інтерактивних технологій на уроках інформатики в початковій школі, необхідно:

- достатня кількість методичних матеріалів для проведення таких уроків та якісна підготовка вчителя;
- підготовка вчителів до застосування інтерактивних технологій, розробки і системність використання інтерактивних форм і методів роботи протягом курсу вивчення інформатики в початкових класах;
- постійний моніторинг якості знань учнів;
- періодичне планове підвищення кваліфікації з цього напрямку та знання сучасних освітніх трендів.

Важливо, щоб інтерактивність не була самоціллю, а стала засобом побудови живого, змістовного і партнерського навчання, де дитина — головний учасник і творець знань.

Список використаної літератури та джерел

1. Богосвятська Анна-Марія. [Онлайн-дошка Padlet. 10 ідей для вчителя](https://bogosvyatska.com/2021/02/06/%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%bd-%d0%b4%d0%be%d1%88%d0%ba%d0%b0-padlet-10-%d1%96%d0%b4%d0%b5%d0%b9-%d0%b4%d0%bb%d1%8f-%d0%b2%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%8f/). URL: <https://bogosvyatska.com/2021/02/06/%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%bd-%d0%b4%d0%be%d1%88%d0%ba%d0%b0-padlet-10-%d1%96%d0%b4%d0%b5%d0%b9-%d0%b4%d0%bb%d1%8f-%d0%b2%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%8f/>
2. Олександр Я. Методи навчання, про які має знати кожний викладач URL: <https://buki.com.ua/news/metodi-navchannya-pro-yaki-mae-znaty-kozhnij-vykladach>
3. Січинська Л. Інтерактивні методи навчання: переваги та використання в сучасній освіті. URL: <https://gosta.media/nauka-ta-osvita/interaktyvni-metody-navchannia-perevahy-ta-vykorystannia-v-suchasnij-osviti/>
4. Федоренко Л. Нові форми та педагогічні прийоми роботи в НУШ для здійснення компетентнісного підходу до інтегрованого навчання. URL: <https://grcprpp.gov.ua/news/1677761555/>

Катерина БОДНАРЮК, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Керівниця – Людмила ГУДИМА, викладачка методики навчання предмета «Я досліджую світ»: основи початкового курсу природознавства з методикою навчання природничої, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОЦІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» (ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ)

Анотація: У статті висвітлено актуальність впровадження інтерактивних технологій в освітній процес початкової школи, зокрема під час викладання курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь). Обґрунтовано, що інтерактивне навчання сприяє формуванню загальних та ключових компетентностей учнів, розвитку навичок критичного мислення, комунікативності, дослідницьких умінь. Подано приклади ефективних інтерактивних методик та прийомів роботи, розглянуто особливості організації таких уроків та роль учителя в їх реалізації. Описано інтерактивні методи, які мають найвищу ефективність на уроках ЯДС (природнича освітня галузь) для формування ключових компетентностей учнів.

У сучасних умовах реформування освіти, згідно з концепцією Нової української школи, особлива увага приділяється формуванню загальних та ключових компетентностей молодших школярів. Важливо, щоб дитина не лише опанувала знання, а й уміла застосовувати їх у повсякденному житті. У цьому контексті інтерактивні технології навчання виступають важливим інструментом активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку в них навичок спілкування, співпраці, аналізу та творчості...

Основними ключовими компетентностями на уроках ЯДС є такі:

1. Природничо-наукова компетентність.
2. Уміння вчитися впродовж життя.
3. Комунікативна компетентність.
4. Математична компетентність.
5. Інформативно-комунікативна компетентність.
6. Соціальна та громадянська компетентність.
7. Екологічна грамотність і здорове життя.

Сутність інтерактивного навчання передбачає активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. На таких уроках учні не просто слухають, а обговорюють, ставлять

запитання, аналізують інформацію, працюють у парах чи групах, беруть участь у рольових іграх або проєктах.

Цікавими та ефективними інтерактивними методами на уроках ЯДС є:

1. Метод проєктів – колективний проєкт «Природа і ми» – учні спостерігаючи за природою, вивчаючи її вплив на життя людини ведуть щоденник погоди протягом тижня, зібравши народні прикмети, склавши власний прогноз погоди за тиждень. Цікавим є цей метод тим, що учні за допомогою термометра та власної уважності виявляли закономірність зміни погоди, яким чином її зміна впливає на моральний, фізичний та емоційний стан людини.

2. Інтерактивні ігри (навчальні платформи): LearningApps, Kahoot, Wordwall, Quizizz – для сучасних учнів цікавим є використання навчальних онлайн-платформ, де опитування можна провести у формі вікторини, гри, пазлів та тестового опитування з використанням умовних позначок. Наприклад, перевірка усвідомленості попередньо вивченої теми про річки України за допомогою тестування на платформі Kahoot.

3. Метод «Кубування» - на кожній грані куба – запитання до теми (що? чому? як? де? коли? що буде? якщо?). Діти кидають куб і відповідають на питання, розвиваючи критичне мислення.

4. Інтерактивні картки та доповнена реальність (AR) – наприклад, за допомогою додатків Quiver або Merge Cube учні можуть побачити 3D-моделі тварин, клітин, планет, що «оживають» у реальному просторі. Наприклад, вивчаючи тему.

5. Гра «Мікрофон» – розвиток комунікативних навичок, вміння висловлювати власну думку та активно брати участь у обговоренні. Вчитель ставить питання або формулює проблему для обговорення, учні – тримаючи мікрофон дають відповідь на питання. Відповідь має бути коротка та чітка, всі інші учні – уважно слухають. Цікавішим цей метод зробить використання іграшкового мікрофону або ж справжнього.

6. Робота в парах і групах.

7. Картки-завдання з QR-кодами – учні отримують картки з QR-кодами, які сканують за допомогою гаджетів. Можна використовувати цей метод наступним чином:

Тема: «Вода і її властивості» – QR-коди ведуть до завдання LearningApps – вправ, тестів або кросвордів. Діти працюють як самостійно так в парах, виконують завдання, обговорюють відповіді.

8. «Шість капелюхів мислення» (Едвард де Боно) – кожна дитина «одягає» певний капелюх – і мислить у конкретному напрямку: факти, емоції, ризики, позитиви, креатив, оцінка. Це допомагає всебічно дослідити проблему.

Учитель у системі інтерактивного навчання перестає бути джерелом готових знань. Він організовує навчальну взаємодію, створює комфортне освітнє середовище, стимулює дослідницький інтерес. Тим часом учні – дослідники, шукачі додаткової інформації, активні в освітньому процесі.

Рекомендації для вчителя, щоб використання інтерактивних методів було якісним, успішним та доцільним:

- ✓ Починайте поступово .
- ✓ Добирайте метод відповідно до теми та мети уроку.
- ✓ Залучайте всіх учнів до процесу.

✓ Чітко пояснюйте в чому суть завдання, його складність та який буде результат.

✓ Створюйте безпечне навчальне середовище.

✓ Підсумовуйте та рефлексуйте.

✓ Плануйте заздалегідь та аналізуйте ефективність.

Інтерактивні методи мають реальний вплив на якість освіти, оскільки: підвищують інтерес до навчання; покращують засвоєння матеріалу; розвивають навички XXI століття.

Висновки: Інтерактивні методи та інтерактивне навчання мають прямий вплив на якість освітнього процесу, оскільки: підвищують інтерес до навчання та покращують засвоєння навчального матеріалу.

Як показує практична освітня діяльність, інтерактивне навчання є ефективним засобом формування ключових компетентностей у молодших школярів, особливо в межах курсу «Я досліджую світ». Його успішне впровадження залежить від професійної майстерності вчителя та доцільності використання певного методу відповідно до теми уроку.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. І., Куріло В. С. Методика інтерактивного навчання у початковій школі. - Київ : Літера ЛТД, 2020.
2. Бібік Н. М., Бондарчук Г. Л., Веремійчик І. О. та ін. Методичні рекомендації щодо впровадження інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–4 класах. - Київ, 2020.
3. Гриньова М. В. Інтерактивні технології у початковій школі. - Харків: Основа, 2021.
4. Де Боно Е. Шість капелюхів мислення. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019.
5. Державний стандарт початкової освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2018. <https://mon.gov.ua>
6. Дубасенюк О. А. Інтерактивні методи навчання: теорія, практика, досвід. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2016.
7. Сучасні інтерактивні технології навчання: Навчальні платформи Kahoot, LearningApps, Wordwall, Quizizz <https://kahoot.com>, <https://learningapps.org>, <https://wordwall.net>, <https://quizizz.com>

Анастасія МИТРИК студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Людмила ГУДИМА, викладачка методики навчання предмета “ЯДС”(природнича освітня галузь), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ФОРМ РОБОТИ В КУРСІ ЯДС (ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ)

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі формування пізнавального інтересу в учнів початкової школи. Розглядається роль нестандартних форм роботи як ефективного засобу активізації навчальної діяльності молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Проаналізовано теоретичні засади, педагогічні умови, типи нестандартних уроків, подано приклади їх реалізації та методичні рекомендації.

Формування пізнавального інтересу в молодшому шкільному віці є надзвичайно важливим завданням сучасної освіти. Саме в цей період відбувається становлення особистісного ставлення дитини до навчальної діяльності, формуються мотиви пізнання та самостійного здобуття знань. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах реалізації Концепції Нової української школи, яка орієнтує вчителя на особистісно зорієнтоване, компетентнісне навчання [8].

Поряд із традиційними формами організації навчального процесу, дедалі частіше в педагогічній практиці використовуються нестандартні методики, які спрямовані на активізацію творчої, дослідницької, ігрової діяльності учнів. Зокрема, уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» створюють широкі можливості для впровадження інноваційних підходів до навчання.

Пізнавальний інтерес — це цілісне психолого-педагогічне утворення, що включає емоційне ставлення до знань, мотивацію до їх здобуття, а також інтелектуальну активність. Як підкреслює Е. Печерська, формування стійкого пізнавального інтересу потребує створення умов, у яких дитина розуміє значення вивченого матеріалу і водночас залучена до активної творчої діяльності [7, с. 63].

Серед основних чинників, що сприяють розвитку інтересу до навчання, виокремлюють: інтелектуальну напругу, емоційне підкріплення навчальної діяльності, ситуації успіху, проблемність, варіативність форм подачі матеріалу [3; 2]. Як зазначає Б. Качур, важливою умовою є забезпечення активної інтелектуальної участі дитини у процесі пізнання, залучення до аналізу, порівняння, узагальнення [3, с. 79].

Нестандартні форми навчання — це особливі організаційні структури освітнього процесу, які виходять за межі традиційного уроку, передбачаючи зміну його логіки, форми, методу подання матеріалу та типу взаємодії між учнями і вчителем. За спостереженнями Н. Волкової, до нестандартних уроків належать: уроки-гри, уроки-змагання, інтегровані уроки, уроки-дослідження, уроки-подорожі, рольові та ділові ігри тощо [1, с. 333–336].

Такі уроки мають гнучку структуру, побудовану на асоціативному, емоційному, дослідницькому чи комунікативному підході. Вони сприяють формуванню навичок співпраці, критичного мислення, комунікації, рефлексії.

Однією з нестандартних форм є урок-КВК — гра-змагання, що об'єднує навчальну мету з елементами гумору, театралізації, імпровізації. Такий урок є командною діяльністю, яка активізує учнів і забезпечує позитивний емоційний фон.

Основні етапи уроку-КВК включають: розподіл команд, вибір назви, капітана, виконання конкурсних завдань, роботу журі, підбиття підсумків. За методичними рекомендаціями Л. Кудрявцевої, доцільно чергувати види діяльності, стимулювати ініціативу, передбачати систему заохочень, а також забезпечити дидактичну насиченість гри [4].

Урок-дослідження передбачає організацію навчального процесу у формі пізнавального експерименту. Учні виступають у ролі дослідників, які формують гіпотези, проводять спостереження, аналізують результати, роблять висновки [6]. Така форма є надзвичайно ефективною для розвитку критичного мислення, наукового стилю мислення, комунікаційної та рефлексивної компетентності.

Прикладом є урок-дослідження на тему «Які властивості має повітря», під час якого учні проводять серію дослідів із водою, склянками, папером. Діти працюють у групах, самостійно занотовують спостереження, а після обговорення формують висновки щодо фізичних властивостей повітря.

Методика проведення такого уроку включає: актуалізацію знань, формулювання проблеми, постановку гіпотез, виконання дослідів, колективне обговорення, рефлексію.

Щоб нестандартний урок був ефективним, необхідно дотримуватися таких принципів:

- педагогічна доцільність обраної форми відповідно до змісту теми;
- логічна структура уроку, чітке визначення мети та очікуваних результатів;
- врахування вікових і психологічних особливостей молодших школярів;
- створення ситуації успіху для кожного учня;
- обов'язкова рефлексія та оцінювання діяльності [5].

Також важливо не зловживати нестандартними формами: надмірна емоційна насиченість може викликати втому або зниження інтересу.

Отже, нестандартні форми організації навчального процесу є дієвим засобом формування пізнавального інтересу в учнів початкової школи. Вони активізують розумову діяльність, стимулюють самостійність, забезпечують позитивний емоційний настрій, сприяють усебічному розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П. Волкова. — К.: Академія, 2017. — 333-336.

2. Желанова В.В., Теплинська В.В. Засоби стимулювання пізнавальних інтересів учнів першого класу. Вісник Запорізького національного педагогічного університету. 2018. Випуск 13 -. С. 7–10.
3. Качур Б.М. Особливості формування пізнавальних інтересів в учнів молодших класів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Педагогіка, соціальна робота“. 2017. Випуск 35. -С. 78–81.
4. Кудрявцева Л.Ф. Інтерактивні технології в початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 168 с.
5. Межиловська Л. Роль нестандартних уроків у формуванні особистості молодшого школяра. Молодший школяр: проблеми розвитку. За ред. В. Хруща. – Івано – Франківськ, 2016. – С. 138 – 140
6. Палій О.І. Нестандартні уроки у початковій школі: Методика проведення. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. – 120 с.
7. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні. Рідна школа. 2017. № 4. С. - 62–65.
8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. Офіційний вісник України. 2017. №1. Стор. 84. Ст. 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

Анастасія КОЧЕРВЕЙ, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Дмитро БАЧИНСЬКИЙ, викладач методики навчання предмета «Я досліджую світ»: громадянська та історична освітня галузь, кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач - методист

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Анотація. У статті досліджено особливості організації уроків інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у контексті реалізації вимог Нової української школи. Акцент зроблено на педагогічних підходах, інноваційних методах навчання, структурі уроку, ролі вчителя та актуальних викликах у процесі впровадження курсу. Розкрито практичні аспекти реалізації інтеграції, що базується на міждисциплінарності, діяльнісному та компетентнісному підходах. Особливу увагу приділено формуванню дослідницьких, соціальних та громадянських компетентностей учнів.

Ключові слова. інтеграція, Нова українська школа, «Я досліджую світ», педагогічні технології, компетентнісний підхід, структура уроку.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» є важливою складовою освітнього процесу в початковій школі. Він спрямований на розвиток ключових компетентностей учнів – використання знань, умінь, навичок у повсякденному житті, формування цілісного уявлення про навколишній світ через інтеграцію різних освітніх галузей. Предмет базується на нормативно-правовій базі, зокрема Державному стандарті початкової освіти [1] та Типових освітніх програмах для учнів 1- 4 класів загальної середньої освіти [4, 5] та реалізує концепцію «Нової української школи». Його методологічні засади включають компетентнісний, діяльнісний та інтерактивні підходи, що сприяють активному залученню учнів до навчання, формування активної життєвої позиції громадянина України.

Виходячи із мети курсу - формування в учнів цілісного уявлення про навколишній світ, розвиток ключових компетентностей, необхідних для успішної адаптації в сучасному суспільстві, що вимагає від педагога особливих вимог до організації уроку.

До завдань курсу входить:

- розвиток пізнавальних інтересів та допитливості учнів, їхньої здатності до самостійного пошуку інформації;
- формування навичок спостереження, аналізу, порівняння, узагальнення та класифікації об'єктів і явищ навколишнього світу [2];
- виховання екологічної культури, відповідального ставлення до природи та власного здоров'я;
- розвиток комунікативних навичок, вміння працювати в групі, висловлювати власну думку та аргументувати її [3].

Урок інтегрованого курсу «Я досліджую світ», його структура, методичне забезпечення мають певні вимоги, які забезпечують ефективне засвоєння матеріалу та активізацію пізнавальної діяльності учнів. До основних етапів уроку належать: мотиваційний етап, актуалізація знань, вивчення нового матеріалу, закріплення, рефлексія. На кожному етапі використовуються інтерактивні методи, такі як робота в групах, мозковий штурм та проєктна діяльність.

Різноманітні прийоми, форми і методи навчання, що використовуються на уроці, сприяють залученню всіх учнів до активної роботи [2]. Індивідуальна, групова та фронтальна робота дозволяють враховувати індивідуальні особливості учнів та рівень їхньої підготовки. Диференційовані завдання дають змогу кожному учневі працювати у власному темпі та досягати успіху. Сучасні інтерактивні ігрові технології, такі як дидактичні та рольові ігри, роблять навчання більш цікавим та захопливим для молодших школярів [3], що особливо для першого циклу школи.

Міжпредметна інтеграція є однією з ключових особливостей уроку інтегрованого курсу «Я досліджую світ» [2]. Такий підхід базується на засадах діяльнісного, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, спрямованих на розвиток ключових компетентностей та формування у молодших школярів цілісної картини світу. У процесі реалізації теми «Рослини» в курсі «Я досліджую світ» доцільно застосовувати інтеграцію змістових ліній природничої, математичної, мовно-літературної, мистецької та інформатичної освітніх галузей. Така інтеграція сприяє забезпеченню

внутрішньопредметної і міжпредметної узгодженості, розвитку пізнавального інтересу та когнітивної активності учнів. Зокрема, в межах математичної освітньої галузі учні можуть виконувати навчальні задачі, пов'язані з вимірюванням висоти дерев, обчисленням площі та кількісними підрахунками, що сприяє формуванню математичної компетентності та навичок практичного застосування знань. У рамках мовно-літературної галузі школярі вправляються у складанні описових текстів, створенні художніх творів (казок, оповідань, віршів), що розвиває комунікативну компетентність і творчі здібності. У природничій галузі відбувається формування наукового світогляду через вивчення будови рослин, їхніх біологічних особливостей і ролі в екосистемах.

Додатково доцільно залучати інтеграційні зв'язки з мистецькою освітньою галуззю (створення малюнків, аплікацій, гербаріїв), а також інформатичною (створення презентацій, інформаційних буклетів), що забезпечує розвиток ІК-компетентності та креативності учнів.

Загалом інтегрований курс «Я досліджую світ» є потужним інструментом для розвитку всебічно розвиненої особистості учня початкової школи. Його ефективна організація вимагає від учителя творчого підходу, глибоких знань методики навчання та вміння створювати сприятливе освітнє середовище [3].

Практикуючим вчителям, майбутнім педагогам важливо використовувати різноманітні методичні прийоми та інтерактивні методи навчання для формування ключових компетентностей учнів початкової школи в процесі вивчення курсу в залежності від мети та завдань уроку.

Отже, урок — це простір для дослідження, відкриття, критичного мислення та співпраці вчителя і учнів, що дасть результат в подальшому. Такий підхід формує не просто стійкі знання, а й особистість - здатну жити і діяти у сучасному соціумі, враховуючи реалії сьогодення.

Список використаної літератури та джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Інтегроване навчання: зміст, форми, методи: навч.-метод. посіб. / за ред. Н. М. Бібік, О. Я. Савченко. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 244 с.
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Типова освітня програма для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 № 1272. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-program-i-dlya-1-4-klasiv>
5. Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 25.06.2020 № 800. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>

Наталя ВОЛОВОДІВСЬКА, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Дмитро БАЧИНСЬКИЙ, викладач методики навчання предмета “Я досліджую світ”: громадянська та історична освітня галузь, кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ТА ІСТОРИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Визначено важливість формування громадянських та історичних компетентностей у молодших школярів через їхню участь у позакласній діяльності, а також роль вчителя у цьому процесі.

Компетентність – це складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміють сукупність знань, умінь, навичок, ставлень, що дають змогу ефективно провадити практичну діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи вирішення проблем і досягнення певних результатів у життєвому середовищі. Державний стандарт початкової освіти чітко визначає ключові та галузеві компетентності як результати освітньої діяльності учнів, серед яких важливим є формування громадянських та історичних компетентностей [1].

На основі опрацьованих джерел ми дійшли до висновку, що не зважаючи на різноманітні визначення компетентностей, усі дослідники виокремлюють як важливу якість особистості – вияв компетентності у конкретній діяльності в певній ситуації. Компетентність не може бути ізольована від конкретних умов її реалізації. Вона тісно пов'язує одночасну мобілізацію знань, умінь і способів поведінки в умовах конкретної діяльності. Отже, компетентність не зводиться ні до знань, ні до умінь, вона – це той ланцюжок, який пов'язує знання та діяльність людини.

Громадянська та історична освітня галузь визначає формування в учнів громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до інших, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів. А це значить, що в сучасному українському суспільстві постає необхідність формування громадян, зрілих та історично обізнаних особистостей, здатних самостійно приймати рішення та розв'язувати складні проблеми. Новий час ставить перед вітчизняною освітою завдання формування такої особистості, яка б відповідала новим суспільним запитам. Згідно з концепцією НУШ, сучасний учень готується бути «цілісною особистістю, здатною до критичного мислення»; патріотом «з активною позицією, який діє згідно з

морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини»; інноватором, спроможним «змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя» [2]. Вирішення цих завдань неможливе без опори на кращі зразки національної культури, багатівіковий народний виховний досвід, оскільки саме вони здатні посилити філософію концепції НУШ, є підґрунтям плекання національної ідентичності, творення усвідомленого носія української ментальності [3].

Відповідно до цього, позакласна діяльність паралельно з освітньою стає важливим інструментом у процесі виховання молодших школярів, адже саме через неї діти мають змогу засвоювати необхідні знання та навички, що будуть корисними у їхньому подальшому житті.

Громадянська компетентність є ключовою у формуванні соціально активної особистості, яка здатна розуміти власну національну та культурну ідентичність, поважати різні культури та народи, а також критично оцінювати події, що відбуваються в суспільстві. Зокрема, важливими складовими громадянської компетентності є: розуміння значення національної пам'яті, відповідальне ставлення до своїх прав і обов'язків, здатність аргументувати свою позицію і поважати чужі думки, а також здатність критично аналізувати ситуації. Формування таких якостей є необхідною умовою для майбутнього громадянина, готового до активної участі в суспільно-політичному житті своєї країни.

Історичні компетентності водночас безпосередньо пов'язані з громадянськими, адже вони дозволяють учням пізнавати, осмислювати та оцінювати минуле України і світу, що є необхідною основою для формування патріотичної свідомості. Сучасна школа має завдання виховати у дітей позитивне ставлення до історії рідного краю та України, а також сформувати в них глибоке усвідомлення своєї приналежності до рідної землі та її історії.

Саме позакласна дає змогу ефективно формувати громадянські та історичні компетентності в дітей. У цьому контексті слід виокремити різноманітні форми позакласної роботи, що використовуються в початковій школі, зокрема ігрову діяльність, пізнавальну діяльність, проблемно-ціннісне спілкування, художню творчість, спортивно-оздоровчі заходи, туристично-краєзнавчу діяльність, трудову діяльність та розважальні заходи. Всі ці форми дають можливість дітям активно брати участь у навчальному процесі, самостійно приймати рішення, розвивати ініціативу та критичне мислення, а також сприяють розвитку навичок співпраці та взаємоповаги.

Зокрема, краєзнавча діяльність є надзвичайно важливим інструментом у процесі формування історичної компетентності. Вивчення історії рідного краю, знайомство з місцевими пам'ятками, відвідування музеїв та проведення екскурсій дають змогу учням поглиблено пізнати культуру та традиції свого народу. Краєзнавчі заходи формують у дітей почуття гордості за рідний край, розвивають патріотизм і прагнення зберігати та примножувати культурні та природні багатства своєї землі.

Позакласні заходи, що проводяться в школах, включають тематичні конкурси, свята, майстер-класи та акції. Наприклад, акції милосердя, такі як "Серце до серця" чи "Поділись своїм теплом", а також акції турботи, що сприяють вихованню у дітей почуття відповідальності та співчуття до інших, мають важливе значення для формування громадянських компетентностей. Участь у таких заходах допомагає учням усвідомити

свою роль у суспільстві, а також розвиває в них соціальну активність та бажання допомагати іншим.

Особливе місце в процесі громадянського та історичного виховання займають святкові та патріотичні заходи, що містять теми національної гордості, традицій та історії України. Діти мають змогу розвивати свої творчі здібності, поглиблювати знання з історії та культури свого народу, а також брати участь у святкових виступах, конкурсах і квестах, що сприяють розвитку патріотизму та національної самосвідомості. У процесі формування національної свідомості особливого значення набуває спільність географічної території, історичних традицій, мови, релігії, національних прагнень, єдиних підходів до процесу виховання тощо. Невичерпним джерелом національного духу дослідники вважають рідну мову, народну культуру, звичаї, традиції, зразки виховного досвіду попередніх поколінь, які перешкоджають асиміляційним процесам, сприяють збереженню національної ідентичності, розвивають почуття гордості за приналежність до української нації.

Процес участі у позакласній роботі спонукає школярів брати участь в ухваленні рішень, підвищує їхню ініціативу, яка при цьому є не примусовою. Саме позакласній діяльності належить провідна роль у формуванні і розвитку історичної та громадянської компетентності тому, що вона служить підвищенню активності учня як суб'єкта навчання; дає можливість творчої співпраці між педагогами, учнями та батьками; створює обстановку, в якій нема зовнішнього оцінювання; орієнтує діяльність учнів на успіх; передбачає варіативність форм організації освітнього процесу, засобів і умов діяльності; відображає загальнолюдські цінності. Сьогодні важливість позакласної роботи, яку інколи називають виховними заходами, важко недооцінити. З'явилися нові за формою і актуальні за змістом напрями діяльності з молодшими школярами, а саме: освоєння культурно-історичних традицій країни, звернення до родоводів своєї сім'ї, історичних сторінок свого села/міста, громади, держави, толерантне, з бажанням допомогти і підтримати ставлення до захисників України, людей похилого віку та інше. Це: рольові ігри, театралізовані дійства, дебати, проекти, дискусії та обговорення, акції, віртуальні та образні подорожі й екскурсії, презентації, виставки й конкурси, зустрічі з цікавими людьми села/міста/громади й воїнами-захисниками України, волонтерська та громадсько-корисна робота, міжкультурні діалоги та ін. Під час моєї практики однією із форм позакласної роботи з учнями було проведення заочного уроку-екскурсії на виставку воскових фігур «Видатні українці», в ході якої діти «наочно» побачили княгиню Ольгу, Володимира Великого, Богдана Хмельницького, Михайла Грушевського, Леоніда Краавчука. На мою думку, це було вагомим доповненням, як не основним, теми з предмета «Я досліджую світ» (громадянська та історична освітня галузь) «Славетні українці». Іншою формою позакласної роботи було проведення мною заходу - онлайн-зустрічі «Україна – це я і ти...», в ході якого діти із захопленням слухали розповіді про боротьбу з рашистами-загарбниками рідних мені людей - учасників бойових дій російсько-української війни: мого батька та чоловіка.

Отже, позакласна діяльність є важливим засобом формування громадянських та історичних компетентностей у молодших школярів. Вона допомагає дітям не лише отримувати нові знання, а й розвивати особистісні якості, необхідні для життя в сучасному

суспільстві. Педагоги повинні активно використовувати всі можливості для організації такої діяльності, оскільки вона є важливою складовою процесу соціалізації дітей та їхньої підготовки до активної участі в громадському та політичному житті своєї країни.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Нова українська школа: Міністерство освіти і науки України
<https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola>
3. Романюк С., Мафтин Л. Національно патріотичне виховання в умовах викликів сучасності//<file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA,+%D0%9C%D0%B0%D1%84%D1%82%D0%B8%D0%BD+112-121.pdf>

Анастасія САФРЮК, студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця – Наталія РОГОВСЬКА, викладачка методики навчання математики, спеціаліст вищої категорії

ФОРМУВАННЯ ГЕОМЕТРИЧНИХ УЯВЛЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НУШ

Анотація. Формування геометричних уявлень у початковій школі є надзвичайно важливим етапом розвитку логічного та просторового мислення, зорової уяви, моторики та навичок орієнтації в просторі.

Геометричні уявлення – це ментальні образи форм і фігур, які дитина здатна відтворити, уявити чи змодельовати без безпосереднього контакту з предметом. Цей процес розпочинається вже з перших років навчання та закладає фундамент для подальшого опанування математичних знань.

У молодшому шкільному віці діти активно розвивають образне мислення. Практична діяльність, зокрема моделювання, вирізання, складання, креслення та аплікація, сприяє формуванню чіткого розуміння форм, розмірів і просторових відношень. Через ці дії учні не лише спостерігають за геометричними фігурами, а й активно взаємодіють з ними, вивчають їх властивості.

Здобувачі освіти мають:

- аналізувати об'єкти і явища навколишнього світу;
- застосовувати обчислювальні навички в життєвих ситуаціях;
- орієнтуватися в просторі та на площині;
- розпізнавати й описувати геометричні фігури;
- створювати моделі та конструювати фігури.

У 1–2 класах учні мають навчитися:

- орієнтуватися на площині й у просторі;
- описувати положення і рух предметів;
- розпізнавати площинні та об'ємні геометричні фігури;
- конструювати фігури з підручного матеріалу;
- створювати моделі реальних та уявних предметів.

У 3–4 класах учні повинні вміти:

- рухатися за заданим маршрутом;
- знаходити знайомі фігури в складніших формах;
- будувати фігури за розмірами;
- виявляти спільні властивості об'єктів та оперувати ними як величинами для

порівняння.

Сьогодні вчителі можуть обирати між різними освітніми програмами: НУШ, «Інтелект України», «Росток», «На крилах успіху», «Розумники» тощо. Особливої уваги заслуговує програма «Інтелект України», яка пропонує вчителю повністю готові матеріали для інтегрованого навчання: відео, презентації, дидактичні матеріали. Інтегровані курси поєднують кілька предметів в одному уроці, наприклад: математику та я досліджую світ, або мову та читання.

Геометричні знання реалізуються у змістовній лінії «Досліджую навколишній світ засобами математики». Здобувачі освіти вчаться:

- розпізнавати форми предметів;
- визначати спільні та відмінні ознаки;
- розрізняти площинні фігури: пряма, крива, промінь, коло, круг, відрізок, багатокутники;
- і об'ємні: куб, куля, конус, піраміда, циліндр.

Гра – потужний інструмент у формуванні геометричних уявлень. Ігрова діяльність забезпечує засвоєння понять у доступній формі, розвиває сприйняття розміру, форми та положення предметів у просторі. Серед ефективних вправ:

- «Дзеркальні відображення» – формує симетрію та уявлення про осі.
- «Впізнай фігуру» – розвиває спостережливість і вміння виокремлювати фігури.
- «Назви фігуру» – сприяє запам'ятовуванню назв та властивостей фігур.
- «Танграм» – гра-головоломка для розвитку логіки, уяви, моторики.
- «Палички» – створення фігур із паличок за вказівкою вчителя.
- «Зафарбуй прямі кути» – сприяє розпізнаванню кутів.
- «Палетка» – використання сітки для обчислення площ фігур.

Ці вправи сприяють розвитку:

- просторового мислення;

- дрібної моторики;
- логічного аналізу;
- спостережливості та вміння узагальнювати.

Інтеграція з іншими предметами:

- Мистецтво – створення орнаментів і малюнків з геометричних фігур;
- Трудове навчання – конструювання моделей;
- Інформатика – малювання в графічних редакторах.

Формування геометричних уявлень у початковій школі має бути поетапним, різнобічним і практико-орієнтованим. Завдяки інтегрованому навчанню, використанню наочності, ігрових форм і міжпредметних зв'язків здобувачі освіти не лише засвоюють основні геометричні поняття, а й вчаться бачити математику в навколишньому світі. Такий підхід відповідає вимогам сучасної освіти і сприяє всебічному розвитку особистості молодшого школяра.

Список використаної літератури та джерел

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. - Київ: Літера ЛТД, 2018. - 160 с.
2. Вивчення елементів геометрії у початковому курсі математики. URL: <http://dpo.ippo.kubg.edu.ua/?p=29>
3. Навчаємося разом! Ми – інтелект України! URL: <https://intellect-ukraine.org/pro-nas/1-chomu-same-my#Docs>
4. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <https://mon.gov.ua>
5. Скворцова С. В., Онопрієнко О. В., Бліцкан Т. П. Особливості навчання математики в початковій школі дітей цифрового покоління – К. : Інститут педагогіки НАПН України – 2020.

Ольга СІРА, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Наталія ПЬОНТИК, викладачка інформаційно-комунікаційних освітніх технологій з методикою навчання предметів інформатичної освітньої галузі, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТЬ ОСНОВНИХ ГЕОМЕТРИЧНИХ ФІГУР ЗА ДОПОМОГОЮ ГРАФІЧНОГО РЕДАКТОРА PAINT

Анотація. З метою навчання учнів початкової школи основних геометричних фігур доцільно використовувати різноманітні педагогічні підходи та навчальні матеріали. Серед

них особливо ефективними є сучасні інформаційні технології, які не лише збагачують процес пізнання, а й сприяють розвитку практичних умінь та підвищують зацікавленість учнів у вивченні інформатики та математики. Адже саме в початкових класах закладаються міцні знання про геометричні фігури та їхні властивості через їхнє виявлення та розпізнавання в довкіллі.

З огляду на стрімкі зміни в сучасному світі, освіта має формувати особистостей, які вміють творчо мислити, приймати нестандартні рішення та ефективно налагоджувати взаємини у швидкоплинній реальності. Такі якості, як активність, самостійність, креативність та адаптивність, є ключовими сьогодні. Для їхнього розвитку українська школа потребує нових навчальних підходів. Саме тому компетентнісний підхід, що базується на особистості учня та його практичній діяльності, набуває особливої актуальності в процесі модернізації освіти.

Графічний редактор Paint один із найпростіших і найдоступніших для вивчення учнями початкової школи на уроках інформатики. Він цікавий для дітей, вони одразу бачать перспективи його використання. Крім того, цей засіб дуже добре розвиває креативність дітей. У Типовій освітній програмі (О. Савченко) графічний редактор визначено як основний засіб та об'єкт навчання у 2-му класі. Саме він вивчається в усіх змістових лініях. Очікувані результати та зміст навчання охоплюють усі основні теми. У наступних класах початкової школи власне графічний редактор не вивчається, але учні можуть його використовувати для підготовки та зміни зображень, для роботи над проєктами тощо.

У Типовій освітній програмі (Р. Шиян) лише в 4 класі у змістовій лінії «Моя цифрова творчість» передбачено створення простих зображень, відео та документів з їхнім поєднанням. Загалом у цій освітній програмі не конкретизуються програмні засоби та перелік навичок, якими мають володіти учні під час роботи безпосередньо з ним. Вона більше зорієнтована на формування компетентностей, на результат, а не вивчення конкретних комп'ютерних програм.

Концепція Нової української школи забезпечує широкі можливості для тематичної інтеграції в початковій школі, зокрема у процесі навчання інформатики та математики.

Вивчення елементів геометрії на уроках математики в початковій школі передбачено змістовими лініями «Геометричні фігури» (О. Савченко) та «Просторові відношення. Геометричні фігури» (Р. Шияна). Мета та завдання яких націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їхніми істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Тому, на уроках інформатики, під час вивчення графічного редактора, доцільно використовувати різні види вправ та завдань на формування понять основних геометричних фігур.

Наприклад, це можуть бути вправи на закріплення знань основних геометричних фігур та розвиток уваги:

Вправа «Кольорова мозаїка». Учням надається зображення, створене в програмі Paint, яке складається з різнокольорових геометричних фігур (наприклад, квадрати, прямокутники, круги). Фігури можуть бути розташовані хаотично або утворювати просту

композицію. Учням потрібно назвати усі геометричні фігури, які вони бачите на малюнку; показати усі червоні фігури, усі сині фігури та всі жовті фігури; знайти і показати найбільший квадрат та найменший круг на зображенні; полічити, скільки всього квадратів, прямокутників та кругів зображено на малюнку; використавши інструменти графічного редактора, намалювати: квадрат зеленого кольору, прямокутник червоного кольору, який буде більшим за намальований квадрат, круг жовтого кольору, розміром між квадратом і прямокутником. Основна мета вправи - закріпити знань про основні геометричні фігури; розвивати увагу та вміння розрізняти об'єкти за кольором та розміром та практичне застосування інструментів малювання графічного редактора для створення простих фігур заданих властивостей. Ця вправа зберігає формат «ознайомлення – розпізнавання – підрахунок – створення».

Також можна запропонувати вправу «Два трикутники». Завдання якої:

– Побудувати геометричні фігури (прямокутник, ромб, трикутник, квадрат, паралелограм) у графічному редакторі Paint.

– Провести прямі так, щоб з кожної геометричної фігури утворилися два трикутники.

Виконання вправи «Два трикутники» дає змогу учням одночасно розвивати практичні навички роботи у графічному редакторі Paint та поглиблювати розуміння ключових властивостей геометричних фігур. Створюючи прямокутник, ромб, трикутник, квадрат і паралелограм, вони активно застосовують інструменти програми. Проведення прямих ліній для поділу кожної з цих фігур на два трикутники спонукає їх до аналізу форми, кількості сторін та кутів.

Оволодівши вміннями малювання основних геометричних фігур, учні можуть переходити до створення складних композицій, використовуючи ці фігури за основу. Завдання можуть бути рівневими: від доопрацювання наданих учителем ескізів до самостійної розробки оригінальних малюнків.

Отже, запропонована система вправ, які виконуються з використанням можливостей графічного редактора Paint, допоможуть учням початкової школи більш ефективно закріпити знання щодо основних геометричних фігур та їхніх властивостей, водночас стимулюючи їхню увагу, мислення та вміння аргументувати свою позицію.

Список використаної літератури та джерел

1. Державний стандарт початкової освіти
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Корнієнко М. М. Я досліджую світ: підруч. для 2 кл. закл. загальн. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Марина Корнієнко, Світлана Крамаровська, Ірина Зарецька. - Харків : Вид-во «Ранок», 2019. - 96 с.
3. Листопад Н. П. Математика : підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти / Н. П. Листопад. - Київ : УОБЦ «Оріон», 2018. - 144 с.
4. Навчальні програми для 1-4 класів
URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv>

Александра КОРНЯ, студентка 44 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівник – Георгій ЛАЗАРОВИЧ, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГЕОМЕТРІЇ ДЛЯ 3-го І 4-го КЛАСІВ В УМОВАХ НУШ

В курсі математики початкової школи вивчення елементів геометрії має неабияке значення, оскільки, крім пропедевтичного завдання, несе і велику практичну мету.

За програмою навчального предмету Математика (розроблена під керівництвом Савченко О.Я.) від учня 3-го класу очікують наступні результати навчання із змісту навчання „Геометричні фігури на площині і у просторі”:

- орієнтується на площині і в просторі, рухається за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування;
- співвідносить реальні об'єкти з моделями геометричних фігур;
- називає елементи геометричних фігур;
- моделює геометричні фігури;
- будує прямокутник/квадрат;
- розрізняє коло і круг, позначає на рисунку елементи кола і круга (центр, радіус, діаметр);
- будує за допомогою циркуля коло.

Очікування із змісту навчання „Периметр многокутника. Периметр прямокутника (квадрата)”:

- розуміє сутність периметра многокутника;
- користується формулою обчислення периметра прямокутника (квадрата) в навчальних і практичних ситуаціях.

Вже учень 4-го класу за вищевказаною програмою:

- знаходить периметр многокутника в навчальних і практичних ситуаціях;
- знаходить довжину сторони квадрата за відомим периметром;
- розуміє площу як властивість плоских фігур;
- знає одиниці площі;
- визначає площу фігури за допомогою паплетки;
- користується в навчальних і практичних ситуаціях формулою обчислення площі прямокутника (квадрата);
- знаходить довжину однієї сторони прямокутника за відомими площею та іншою стороною [2, с. 54-58].

Водночас програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. для 3-4-их класів, звертає увагу на те, що у процесі навчальної роботи з різними величинами виокремлюється також і робота з геометричним матеріалом, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об'ємних

фігур з підручного матеріалу, створення макетів реальних та уявних об'єктів різних конструкцій, виконання простих завдань, описаних у математичних текстах, зокрема й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія «Просторові відношення. Геометричні фігури»).

Обов'язкові результати навчання:

Учень:

- орієнтується на площині і в просторі, рухається за визначеним маршрутом;
- розпізнає знайомі геометричні фігури у фігурах складної форми розпізнає і класифікує за істотними ознаками геометричні фігури, прямі й непрямі кути;
- створює з геометричних фігур різні конструкції;

Очікувані результати навчання:

Учень:

- планує маршрути пересування описує і складає маршрути для подорожей, використовуючи відповідну математичну лексику, знаки, які пов'язані з напрямом і поворотом;
- розпізнає геометричні фігури, визначає їхні елементи;
- будує площинні фігури за заданими розмірами моделює геометричні фігури із підручного матеріалу.

Також у змістовій лінії „Вимірювання величин” звертається увага на те, що учень:

- використовує різні мірки для вимірювання величин довжини;
- записує результати вимірювання величин у міліметрах (мм), сантиметрах (см), дециметрах (дм), метрах (м), кілометрах (км);
- перетворює одні одиниці величин в інші [3, с. 24-25].

Очевидно, що геометрія – наочна наука. Тому для виконання завдань, які визначені програмою, під час вивчення геометричного матеріалу рекомендується широко використовувати різні наочні посібники. Це можуть бути демонстраційні, загальнокласні посібники: геометричні фігури, виготовлені з кольорового картону або цупкого паперу, плакати із зображеннями фігур, предметів різної форми, а також геометричних фігур, креслення на дошці. Крім того, корисні індивідуальні наочні посібники – це роздатковий матеріал, як смужки на паперу, палички різної довжини, вирізані з паперу фігури і частини фігур. Під час вивчення окремих тем корисно виготовляти з дітьми саморобні наочні посібники: палетку, зразки одиниць вимірювання площі тощо.

У класі слід мати набір креслярсько-вимірювальних інструментів для виконання креслень на дошці: лінійку, косинець, циркуль. Аналогічні інструменти повинні бути і в кожного учня.

Найефективнішими прийомами вивчення геометричного матеріалу є лабораторно-практичні, зокрема, моделювання фігур з паперу, з паличок, з дроту; креслення, вимірювання тощо. При цьому важливо забезпечити різноманітність об'єктів для того, щоб, варіюючи неістотні ознаки (колір, розмір, розміщення на площині тощо), допомагати дітям, виділити і засвоїти істотні ознаки – форму предметів, властивості фігур тощо. При роботі з ножицями і циркулем слід пам'ятати про правила поводження з гострими предметами і нагадати їх учням.

Там, де можливо, вивчення геометричного матеріалу на уроці слід пов'язувати з вивченням арифметичного і алгебраїчного матеріалу, хоч формування геометричних уявлень і понять є самостійною і досить специфічною лінією роботи.

Наприклад, основними методами вивчення елементів геометрії в початковій школі можуть бути:

- **Наочний метод**

Очевидно, що це є найперший метод, який може використовуватися не тільки під час вивчення геометричного матеріалу і навіть не тільки на уроках математики. На будь-якому уроці (і навіть під час навчальної екскурсії) вчитель може запитати в учнів: „Якої форми ця таблиця? Колесо? Іграшка?“. Перші знайомства з цим методом відбуваються навіть у дошкільний період, коли дитина пробує малювати якісь лінії і фігури. Тут найкраще використовувати моделі фігур, малюнків, схем, геометричних аплікацій; демонструвати фігури на дошці (екрані), з використанням геометричних наборів або мультимедійних засобів.

- **Практичний метод**

Практичний метод передбачає виконання учнями різноманітних дій із геометричними фігурами: малювання, вимірювання, вирізання, моделювання, побудову.

Цей метод пов'язаний з практичною діяльністю учнів, зокрема, на уроках дизайну і технологій. Цей метод полягає в вирізанні, наклеюванні, малюванні фігур, виконанні завдань на побудову фігур за допомогою лінійки, циркуля, роботі з наборами для конструювання.

Завдяки цьому методу учні краще засвоюють властивості фігур через власну активність і безпосередній досвід. Практичні дії сприяють розвитку просторової фантазії та уяви, а також дрібної моторики.

- **Словесний метод**

Словесні методи навчання – інформація подається учням через слово викладача, а сприймання її відбувається у процесі слухання її [4, с. 45]. Шляхом проведення пояснень, бесід, опису фігур і їх властивостей; використання загадок, віршиків, коротких розповідей про фігури; роботі з математичними задачами на геометричний зміст відбувається усвідомлення учнями значення геометричних термінів, розвиток математичного мовлення та логічного мислення.

- **Дослідницький метод**

Як відомо, цей метод передбачає активну самостійну роботу учнів на занятті: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків [4, с. 12]. Він охоплює самостійне виявлення властивостей фігур (наприклад, кількість сторін, кутів).

Доречним буде проведення, наприклад, простих міні-досліджень: «Чи можна побудувати трикутник з таких відрізків?».

- **Ігровий метод**

Зрозуміло, що це є найбільш поширений метод, який використовується в початковій освіті. Ігровий метод навчання — це така організація навчальної діяльності у формі дидактичної гри, що сприяє активному засвоєнню знань, розвитку мислення, уваги та інтересу до навчання.

Тут для учнів 3-4-их класів можна порекомендувати такі геометричні ігри, як „Впізнай фігуру”, „Знайди фігуру за описом”, „Геометричне лото”, пазли; рухливі ігри на розпізнавання форм на майданчику.

Розкриваючи геометричний матеріал учням 1-4 класів, слід враховувати, що перші уявлення про форму, розміри і взаємне положення предметів у просторі діти нагромаджують ще в дошкільний період.

Список використаних джерел

1. [Державний стандарт початкової освіти](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text) // [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3- 4 клас // [Електронний ресурс]/ Режим доступу:
3. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>
4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3- 4 клас // [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>
5. Словник педагогічних та психологічних термінів до дисциплін: «Педагогіка», «Педагогіка новаторства», «Педагогіка та психологія вищої школи», «Методика виховної роботи та основи педагогічної майстерності», «Педагогічний менеджмент» : для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття освіти пед. спец-тей / укладачі: Н. А. Несторук, Л. В. Кокоріна. - Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. - 131 с.

Вікторія БЛУСЯК, студентка 21 групи спеціальності 013 Початкова освіта Чортківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу імені Олександра Барвінського.

Керівниця– Наталія АНУФРІЄВА, викладачка математичних дисциплін, кандидатка технічних наук, спеціаліст вищої категорії

ВИКОРИСТАННЯ STEM-ЕЛЕМЕНТІВ У ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядаються особливості впровадження STEM-елементів у процес вивчення математики в початкових класах. Обґрунтовано доцільність використання STEM-підходу для формування ключових компетентностей молодших школярів, розвитку логічного мислення та практичних навичок. Подано приклади завдань, які інтегрують математичний зміст з природничими науками, технологіями.

Сучасна освіта потребує нових підходів до викладання, орієнтованих не лише на засвоєння знань, а й на формування навичок, необхідних у реальному житті. Одним із таких підходів є STEM-освіта — інтегроване вивчення науки (Science), технологій (Technology), інженерії (Engineering) та математики (Mathematics). У початковій школі особливу роль у STEM-процесі відіграє саме математика.

STEM-освіта — це не просто поєднання кількох дисциплін, а створення цілісної картини світу, де учень застосовує знання на практиці, досліджує явища, вирішує завдання та конструює власні проєкти. Для початкової школи STEM-підхід адаптується через ігрову діяльність, моделювання, елементи дослідження та міжпредметні інтеграції, а реалізація STEM-освіти відбувається через створення умов для пізнавальної діяльності учнів на основі практичних завдань, експериментів, проєктів [3].

Інтеграція математики як базового елемента STEM-освіти з іншими освітніми галузями дає змогу:

- осмислювати кількісні характеристики об'єктів;
- формулювати гіпотези і доводити їх;
- сприяти розвитку логічного та критичного мислення;
- формувати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати;
- здійснювати точні обчислення, вимірювання та моделювання [2].

Використання STEM-елементів у викладанні математики дає змогу перейти від абстрактних понять до їх практичного застосування. Наприклад:

STEM-проєкт «Магазин» формує у дітей фінансову грамотність, навички обчислень, логічне мислення, комунікацію та практичне застосування знань з різних галузей освіти шляхом створення ігрового простору – навчального магазину.

Реалізація інтеграції:

Математична освітня галузь: виконання арифметичних дій; робота з грошовими одиницями; порівняння чисел; розв'язування сюжетних задач.

Мовно-літературна освітня галузь: розвиток усного та діалогічного мовлення; розвиток навичок читання та письма.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: формування навичок поведінки в суспільстві; ознайомлення з роллю грошей, працею продавця; розвиток самостійності в прийнятті рішень.

Технологічна освітня галузь: створення макетів товарів; виготовлення грошових одиниць та цінників; робота з цифровими ресурсами.

Мистецька освітня галузь: оформлення магазину; рольові елементи гри, де учні творчо підходять до створення образів продавця і покупця.

STEM-проєкт «Екобудинок» — це інтегроване STEM-завдання, що сприяє розвитку екологічного мислення, навичок планування, просторової уяви, обчислень та міжпредметної взаємодії. Участь у ньому дозволяє учням застосовувати математичні знання на практиці та усвідомити важливість енергозбереження й екологічних рішень у повсякденному житті.

Реалізація інтеграції:

Математична освітня галузь: проектування форми та структури будинку; вимірювання довжин; обчислення площ; робота з іменованими величинами;

масштабування; виконання арифметичних дій при обчисленні витрат на матеріали та розрахунку економії енергії.

Природнича освітня галузь: вибір екологічних джерел енергії та матеріалів; вивчення негативного впливу на навколишнє середовище внаслідок недотримання екологічних норм.

Технологічна освітня галузь: створення макету з вторинної сировини; використання цифрових інструментів для планування.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: оптимальне зонування простору з урахуванням освітлення та вентиляційних умов.

STEM-проект «Побудова мосту» розвиває навички командної роботи, просторове мислення, креативність і вміння вирішувати практичні задачі. Завдання полягає у створенні мінімакету мосту, який зможе витримати певну вагу, із підручних матеріалів.

Реалізація інтеграції:

Математична освітня галузь: вимірювання довжини, ширини, висоти; виконання дій з іменованими величинами; розрахунок навантаження на міст; масштабування; проектування мосту; порівняння одержаних результатів.

Природнича освітня галузь: вивчення принципів рівноваги, стійкості, сили тяжіння; ознайомлення з властивостями матеріалів.

Технологічна освітня галузь: виготовлення конструкцій з обраних матеріалів; тестування конструкції на міцність.

Мистецька освітня галузь: ознайомлення з різними типами мостів; художнє оформлення мосту.

STEM-проект «Планування подорожі» навчає учнів планувати подорож з урахуванням бюджету, маршруту, транспорту, погодних умов, часу та необхідних речей. Розвиває навички математичних обчислень, логічного мислення, роботи з інформацією та презентації ідей.

Реалізація інтеграції:

Математична освітня галузь: розрахунок витрат на проїзд, харчування, проживання, розваги; робота з таблицями та діаграмами; обчислення швидкості, відстані та часу.

Природнича освітня галузь: вивчення маршруту подорожі; ознайомлення з природними особливостями місцевості; аналіз погодних умов у регіоні подорожі.

Технологічна освітня галузь: використання карт, онлайн-сервісів; створення маршрутів та графіків; робота з цифровими інструментами.

Мистецька освітня галузь: оформлення карти маршруту; малюнки місць, які планують відвідати; дизайн буклету подорожі чи «туристичного щоденника».

Мовно-літературна освітня галузь: розвиток усного мовлення під час презентації маршруту; вдосконалення навичок письма шляхом написання списку для подорожі.

При реалізації STEM-освіти учитель виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором, який створює умови для самостійного пошуку та експериментування. Основними ролями вчителя стають:

□ ініціатор пізнавальної діяльності – створює ситуації, які спонукають учнів ставити запитання, шукати відповіді, експериментувати та моделювати;

- організатор міжпредметної інтеграції – у STEM-підході важливо поєднувати математику з елементами технологій, природознавства, інженерії;
- керівник проєктної діяльності – навчає дітей планувати роботу, розподіляти обов’язки, контролювати хід виконання мініпроєктів, формувати висновки;
- мотиватор і наставник – підтримує інтерес до навчання, створює ситуації успіху, допомагає долати труднощі, надихає на дослідження та творчість;
- медіатор співпраці – формує навички командної роботи, комунікації, взаємодії між учнями, зокрема у виконанні STEM-завдань у парах або групах;
- фасилітатор середовища – організовує освітнє середовище з використанням сучасних технологій, інтерактивних ресурсів, цифрових платформ [1].

Використання STEM-елементів в освітньому процесі сприяє значному підвищенню мотивації до вивчення математики, адже учні можуть бачити практичне застосування теоретичних знань. Це також допомагає формувати важливі ключові компетентності, зокрема математичну, дослідницьку та цифрову, що є необхідними для сучасного світу. Додатково, інтеграція STEM-елементів розвиває навички командної роботи, критичного мислення та самостійності, що важливо для особистісного розвитку учнів. У кінцевому результаті це формує позитивне ставлення до навчання, заохочуючи дітей до подальших досягнень у різних галузях.

Список використаної літератури та джерел

1. Гришук Л. С. STEM-освіта в початковій школі: теорія і практика. - Львів: Підручники і посібники, 2020. - 180 с.
2. Мартинюк В. О. Розвиток критичного мислення учнів через STEM-підходи в математиці. Вісник педагогічної науки, 2019. № 22 (4). - С. 44–47.
3. Руденко Н. В. Інноваційні методи у викладанні математики: STEM-технології. - Харків: Педагогічне товариство України, 2021. - 220 с.

Vlada LUPU, eleva grupei 42 specialitatea „Învățământ primar” a Colegiului „Mihai Eminescu” din Soroca, Republica Moldova.

Dina COVALSCHI, eleva grupei 42 specialitatea „Învățământ primar” a colegiului „Mihai Eminescu” din Soroca, Republica Moldova.

Ludmila DUBCIUC, profesoară de matematică și didactică disciplinei, grad didactic superior.

DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE ÎN CADRUL ORELOR DE MATEMATICĂ LA TREAPTA PRIMARĂ

Abstract. Astăzi, procesul de învățământ traversează schimbări profunde și radicale, iar profesorul necesită o pregătire excepțională în conformitate cu valorile societății și a timpului. În

prezent, în Republica Moldova, se desfășoară procesul de elaborare și de implementare a concepției dezvoltării învățământului, care este supusă unei continue schimbări.

Diversitatea metodelor, tehnicilor de învățare și predare se întinde de la tehnici specifice acțiunii de explorare nemijlocită a realității, la cele de transformare efectivă a acesteia; de la tehnici de dominare a informației până la cele de transmitere a ideilor; de la tehnici de muncă individuală, până la tehnici de muncă interdependentă, menite să confere un coeficient sporit de creativitate a procesului de învățământ.

Scopul acestui studiu este de a găsi răspunsuri la întrebările: Ce caracteristici ar trebui să aibă situațiile de învățare în care sunt implicați elevii pentru stimularea potențialului lor critic? În lucrarea de față considerăm, că profesorii trebuie să dispună de măiestrie în formarea priceperilor și deprinderilor necesare dezvoltării gândirii critice la elevi prin folosirea metodelor de stimulare.

Gândirea critică este un proces complex, care începe cu asimilarea de cunoștințe, cu dobândirea unor operații și procedee mentale, de procesare a informațiilor și formare a unor credințe și convingeri, care fundamentează adoptarea unor comportamente adaptive, adecvate și eficiente.

Spre exemplu, pentru a găsi o soluție la o problemă anumită, se creează o situație-mulaj, unde se exemplifică diverse propuneri, sugestii și răspunsuri formulate de un grup de indivizi (elevi sau studenți), după care, fără o apreciere privind calitatea și eficiența lor, se determină propunerea sau soluția. Acest lucru se face în mod optim pentru a dezvolta esențial aptitudinea reactivă a cunoștințelor din memorie. În lumea pedagogilor, gândirea critică semnifică o gândire de nivel superior, bazată pe capacitatea celor ce o practică de a raționa corect, coerent și logic pe baza unor argumente suficiente, solide și valoroase ce implică analiza, sinteza, evaluarea pe baza unor criterii și valori dezirabile social, asumate de individ, practicate cu pricepere și eficiență.

Gândirea critică se caracterizează prin:

- a) formularea de către elevi a unor păreri personale, eventual originale;
- b) dezbateră responsabilă a tuturor ideilor și soluțiilor avansate;
- c) alegerea rațională a soluțiilor optime din multitudinea celor posibile;
- d) rezolvarea eficientă a problemelor în timp optim.

Prin natura și modul de manifestare, gândirea critică se afișează în **două dimensiuni esențiale**: una socială conform căreia învățarea și munca, în colaborare, duc la construirea solidarității umane și dimensiunea pragmatică – învățarea ce are la bază dezvoltarea gândirii critice, care creează posibilitatea implicării active a elevilor în demers prin stârnirea curiozității și rezolvarea problemelor de viață.

Gândirea critică se formează prin exercițiu, prin învățarea elevilor de a gândi critic, de a aduce argumente bazate pe cunoștințe, teorii, experiențe. Pentru aceasta, este necesar un anumit cadru de desfășurare a lecțiilor, ce constă în parcurgerea următoarelor etape: *evocare, realizarea sensului, reflecția*.

În cadrul stagiului de practică, am avut oportunitatea să urmărim și noi cum se manifestă gândirea critică la elevi. La *evocare*, am solicitat elevilor să-și amintească ceea ce știu despre un subiect, despre o temă sau o problemă ce urmează a fi predată-învățată. Am urmărit *obiectivele*:

- conștientizarea de către elevi a propriilor cunoștințe despre un subiect ce urmează a fi pus în discuție;
- implicarea activă a elevilor în activitatea de învățare;

- stimularea curiozității, interesului elevilor și motivarea angajării într-o situație de învățare autentică și eficientă.

În etapa numită **realizarea sensului**, elevii au fost în contact cu noile afirmații, străduindu-se să înțeleagă sensul și semnificația lor. Contactul elevilor cu acestea, s-a realizat prin intermediul unor metode și mijloace didactice cât mai stimulative și mai apropiate de noțiunile și conceptele studiate.

Obiectivele pedagogice ale acestei etape folosite de noi:

- menținerea interesului și sporirea implicării elevilor în activitatea de învățare, solicitate încă din etapa evocării;
- încurajarea și stimularea elevilor să-și stabilească scopuri, să facă analize și sinteze, comparații, abstractizări și generalizări, ajungând treptat la o conceptualizare adecvată;
- susținerea efortului elevilor de a-și monitoriza propria înțelegere.

Reflecția este etapa în cadrul căreia elevii au reconstruit, datorită noilor semnificații desprinse, ceea ce știau sau credeau că știu. Din punct de vedere pedagogic, în această etapă se consolidează cunoștințele, se fac transferuri în alte contexte, se lărgeste perspectiva de analiză a diferitelor evenimente.

Obiectivele pedagogice urmărite de noi:

- exprimarea cu propriile cuvinte și aplicarea noilor cunoștințe în rezolvarea sarcinilor înaintate;
- reconstruirea unor scheme mentale mai flexibile;
- integrarea în propria experiență a cunoștințelor dobândite.

Pe parcurs, am folosit o multitudine de metode și tehnici de predare-învățare-evaluare care au contribuit la dezvoltarea gândirii critice.

Metoda didactică este acea cale urmată de către elevi și cadru didactic pentru atingerea unor obiective, este acea practică raționalizată, validată științific ce servește ca instrument pentru transformarea și ameliorarea naturii umane.

Brainstormingul- una dintre cele mai cunoscute modalități de a genera idei noi, fiind totodată și o metodă de stimulare a creativității. Le-am propus elevilor să propună mai multe idei despre Modul sănătos de viață și să identifice aspectele pozitive și cele negative specifice.

Tehnica Gândiți/Lucrați în perechi/Comunicați - presupune o activitate de învățare prin colaborare. Le-am înaintat elevilor un subiect spre discuție și anume Alimentația. Fiecare dintr-o pereche, a notat tot ce cunoaște despre această temă vastă și după aceea, cei doi parteneri și-au citit reciproc răspunsurile, convenind asupra unuia comun și generalizator.

Termenii cheie inițiali - tehnică ce stimulează reactualizarea unor cunoștințe anterioare, creând motivație pentru activitate. Am scris la tablă 5 termeni-cheie din Sistemul Solar, iar timp de 4-5 minute elevii au discutat despre conexiunea ce persistă între aceștia.

Tehnica ciorchinelui- încurajează elevii să gândească liber și deschis. Este o tehnică de căutare a căilor de acces spre propriile cunoștințe pentru a înțelege un anumit conținut. Mai întâi de toate, le-am propus un cuvânt fundamental-Școala, iar elevii au avut drept sarcină să exemplifice cât mai multe lexeme din câmpul lexical al acestuia, stabilind legătura dintre cele propuse.

Metoda SINELG(sistemul interactiv de notare pentru eficientizarea lecturii și a gândirii) -menține implicarea activă a gândirii elevilor în citirea unui text și observarea gradului de

інтелеgere. Mai întâi, le-am cerut elevilor să noteze tot ceea ce cred că știu despre tema ce va fi prezentată în textul „Sania” de Ion Druță, ideile fiind inventariate și scrise pe tablă. Pentru a direcționa gândirea elevilor, am pregătit și câteva întrebări. După aceea, elevii au lecturat textul cu atenție și au făcut pe marginea lui semne, având anumite semnificații:

„√” pentru idei care confirmă ceea ce știau deja;

„-” pentru informații citite care contrazic sau sunt diferite de ceea ce știau deja;

„+” informația citită care este nouă;

„?” idei confuze, neclare sau despre care doresc să știe mai multe.

Metoda cubului este o tehnică de predare-învățare creativă, care încurajează analiza unei teme din mai multe perspective. Elevii au discutat asupra subiectului „Prietenia”. Pentru început, au descris ce este prietenia; după aceea au comparat-o cu un lucru/ființă; au asociat-o cu termeni potriviți; au analizat părțile componente din care este alcătuită; au exemplificat locuri/situații unde aceasta poate fi aplicată și au argumentat importanța respectării acesteia.

În concluzie, folosirea acestor metode active expuse mai sus pentru dezvoltarea gândirii critice, nu au avut doar avantaje, ci au implicat și dificultăți: cooperarea nu s-a produs spontan, fiind necesar un timp de ordinul lunilor pentru formarea deprinderilor de lucru; în timpul învățării prin cooperare, în clasă a predominat o „forfotă”, asemănătoare unui stup, iar folosirea acestor metode au necesitat un efort suplimentar din partea noastră și a elevilor.

Totuși, aceștia au participat cu plăcere la aceste activități. În sufletul lor s-a deschis dorința de învățare și consolidare a cunoștințelor într-un mod activ, creativ și eficient, învățând, într-un fel, prin joacă.

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitru, Ion Al. Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă, Editura de Vest, Timișoara, 2000. 135p.
2. Cerghit, I. Metode de învățământ, Editura Polirom, Iași, 2004. 187p.
3. Iucu, R.B., Managementul și gestiunea clasei de elevi, Editura Polirom, Iași, 2000. 180p.
4. Viorel, I., Pedagogia situațiilor educative, Editura Polirom, Iași, 2000. 190p.
5. R.Iucu, Pedagogie, Editura Dimitrie Bolintineanu, Bucuresti, 2001. 230p.
6. Ioan Nicola, Pedagogie, Editura Didactica și Pedagogica, Bucuresti, 1992. 178p.

Софія ШИНАЛЬ, студентка 43 групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчака».

Керівник- Олександра КРІЛЬ, викладачка суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ І ШКОЛА

Дитячий психолог Євгеній Мірошниченко зазначає: «Коли діти виростуть, то зроблять з цим кліповим мисленням великі відкриття. Вони інакше сприймають цей

світ. Це мислення фрагментарне, немає системності, але, тим не менше, навіть таке калейдоскопічне сприйняття дозволяє дитині зібрати з уламків картину світу. Завдання дорослих — допомогти зробити її реалістичною, цілісною, несуперечливою, додати глибини».

Сьогодні світ перенасичений інформацією, діти постійно споживають контент, що значно впливає на формування їхньої свідомості, мислення, спосіб поведінки.

Важливо звернути увагу на кліпове мислення. Сучасні діти звикли отримувати інформацію з екранів комп'ютерів, планшетів та смартфонів, освітній процес «віртуалізувався». Дуже складно все детально осмислити та дійти до суті через потужний потік інформації, яка швидко старіє, та величезний обсяг знань, які здобувачі освіти повинні подужати. Все, зазвичай, сприймається поверхово, виникають складнощі з концентрацією уваги, критичним мисленням, падає рівень успішності і знижується коефіцієнт засвоєння знань, зникає бажання пізнання нового та здатність до творчості, постійно використовується вторинна інформація на рівні її переробки та комбінування. Одночасно, діти краще адаптуються до змін у навколишньому середовищі, креативні, легко переключаються між предметами, швидко реагують, здатні до багатозадачності.

Кліпове мислення варто врахувати, коли мова йде про успішне навчання школярів. Педагогам важливо допомагати сучасним дітям розвивати навички концентрації уваги та критичного мислення, щоб вони могли успішно навчатися та адаптуватися до мінливого світу. Адже, як сказав новозеландський письменник Гордон Драйден: «Виживає не найсильніший і не найрозумніший, а той, хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються».

Як врахувати особливості кліпового мислення в сучасній школі?

Суть кліпового мислення не в отриманні фрагментованих знань, а у фрагментуванні окремої інформації з великого потоку. Простіше запам'ятати слово «вода» і побудувати від нього паралелі, ніж запам'ятовувати усі поняття в основі яких є вода. Ця система організації знань дуже схожа на те, як ми в інтернет-мережі шукаємо інформацію в пошуковиках; вводимо одне слово, а пошукова система нам пропонує варіанти. Так само діти з кліповим мисленням пізнають світ.

Саме тому для сучасних дітей більш за все підходить *інтегрований метод пізнання*. До цього зараз і прийшла НУШ, створюються інтегровані курси, які поєднують зміст кількох освітніх галузей, упроваджено інтегроване та компетентнісне навчання, що реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів («Я досліджую світ»).

Як допомогти дітям з кліповим мисленням розвинути навички концентрації уваги, глибшого опрацювання інформації та критичного мислення?

- *Фокус на одній темі протягом певного часу*. Для цього можна використовувати різні техніки, наприклад, керування часом, тренування уваги тощо.
- *Дозоване навчання, мікронавчання*.
- *Навчайте дітей критично мислити*. Включайте в навчальний процес завдання, які спонукають до глибшого аналізу та розуміння матеріалу. Організуйте обговорення, дебати, аналіз причин та наслідків.

- *Заохочуйте до читання.* Підкреслюйте важливість читання художньої, довідкової літератури, фільмів, документальних стрічок та інших джерел з повним, повільним та систематичним викладом інформації.

- *Структуруйте навчальний матеріал.* Використовуйте інтелект-карти, завдяки яким інформація візуалізується, використовуйте візуальні елементи: відео, зображення, емоджі, наклейки, меми, інфографіка, віртуальні екскурсії.

- *Зворотний зв'язок.*

Необхідно:

- володіти інформацією і вміти працювати з нею;
- уміти інтегрувати в навчання знання з різних дисциплін, щоб зробити його цікавішим і змістовнішим;
- культивувати в дітей підприємницький дух, оскільки діти прагнуть до самостійності та інновацій;
- залучати дітей до соціальної активності, сучасні діти стурбовані соціальними проблемами й хочуть робити світ кращим;
- заохочувати їхню допитливість, покоління зумерів та альфа люблять вчитися і відкривати нове;
- взяти керування переходами між предметами в свої руки: тоді потік інформації, що отримує дитина, складатиметься саме з тих фактів, які і прагне донести вчитель, але, подані в різних формах та з різних точок зору, вони вже не будуть такими обтяжливими для дітей;
- більше різноманітних активностей та форм подачі матеріалу на уроці;
- бути зосередженими й на реакціях учнів;
- створювати більш динамічні уроки із частою зміною методів, видів діяльності, каналів сприйняття та точок зору на певну тему. Діти мають розвинене асоціативне мислення. Асоціативні зв'язки за суміжністю (Австралія — кенгуру або Африка — жираф), схожістю (заєць — кролик, кекс — мафін), контрастом (зима — літо, вогонь — лід) сприяють запам'ятовуванню і впливають на створення адекватної картини світу, як і на логічні зв'язки;
- навчити дітей-кліперів, як перемикає той «тумблер» у голові після/під час споживання інформації на рефлексію, відпочинок та творчість.

Звісно, це вимагає від вчителя гнучкості та більш ґрунтовної підготовки, але, зрештою, дає набагато більше: шире зацікавлення дітей, творчу самореалізацію та задоволення від роботи. Боротися з кліповим мисленням немає сенсу, варто скористатися тими можливостями, які воно відкриває, навчальний матеріал поступово вкладатиметься в голову дитини в струнку систему

Які технології та методи розвитку критичного мислення молодших школярів для глибшого аналізу навчального матеріалу ефективні?

Вступна частина

Асоціативний кущ Дерево передбачень Істинні та хибні висловлювання Кластер Кошик ідей Мозковий штурм Обговорення питань у загальному колі Припущення на

основі запропонованих слів або термінів Робота в парах Вірю/не вірю Читання з передбаченням

Основна частина (первинне сприйняття інформації)

Бортовий журнал Діаграма Венна Картографування тексту (майднепінг) Кластер М-схема Метод опорних слів Почережні питання Сміслові згортання Тонкі та товсті запитання Читаємо і запитуємо INSERT (читання з позначками) Читання із зупинками Читаємо в парах, узагальнюємо в парах

Основна частина (осмислення)

Дебати Акваріум Дерево рішень Займи позицію Запитайте в автора Карткова дискусія Карусель Континунум (неперервна шкала думок) Обмін проблемами ПРЕС РАФТ Фішбоун Ромашка запитань Шість «чому» Концептуальна таблиця Одна хвилина Письмова (тиха) дискусія Брейнсвормінг

Підсумкова частина

Ковдра ідей Потяг Чотири погляди Аркуші оцінювання та самооцінювання Мішень Смайлики Шість капелюхів (за Едвардом де Боно) Есе Незакінчене речення Сенквейн Лінія оцінювання

Список використаної літератури та джерел:

1. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? // Наукові праці. Вип. 257. Т. 269. Педагогіка, 2016. - С. 38–42.
2. Тоффлер Е. Шок майбутнього / Пер. з англ. - М., 2002. - С. 11.
3. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення» (Електронний ресурс)-Режим доступу: [https://kpl/ua/1102-7\(2011\)](https://kpl/ua/1102-7(2011))
4. Гончаренко С.А. (2014). Вплив новітнього інформаційного середовища на когнітивний розвиток дітей. Психологічна діагностика особливостей когнітивного розвитку молодших школярів в умовах інформаційного суспільства: монографія. Імекс-ЛТД. 2014. -С.8–23.
5. Гупан, Н., Пометун, О. Нові професійні ролі вчителя як чинник інноваційного розвитку демократичної освіти. Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики. 2019. - С.176–181. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716654>.
6. Онопрієнко, О.В. Навчання дітей «цифрового покоління»: особливості дидактичної взаємодії. Історія та філософія освіти в незалежній Україні: здобутки і стратегії. Авторитет. 2020. - С. 104- 107. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721051>.

Marcela-Elisabeta HOPULELE, profesor metodist
de matematică Colegiul National Mihai Eminescu
Suceava

UTILIZAREA STRATEGIILOR DE PREDARE DIFERENȚIATĂ ÎN LECȚIILE DE MATEMATICĂ PENTRU DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE LA ELEVII DE GIMNAZIU

În contextul noilor cerințe educaționale, accentul pe dezvoltarea competențelor cognitive superioare, în special a gândirii critice, devine esențial. Matematica, prin natura sa analitică și logică, reprezintă un teren fertil pentru exersarea și consolidarea acestei forme de gândire. Însă, pentru ca toți elevii să poată beneficia de potențialul formativ al matematicii, este necesară aplicarea unor strategii de predare diferențiată.

Predarea diferențiată presupune adaptarea conținutului, a procesului de învățare și a produsului final în funcție de particularitățile elevilor: stiluri de învățare, ritm de lucru, nivel de pregătire, interese. Această abordare transformă profesorul într-un facilitator al învățării, care construiește experiențe educaționale relevante și accesibile pentru fiecare elev.

În lecțiile de matematică, predarea diferențiată poate fi aplicată prin organizarea activităților de învățare pe niveluri de dificultate. De exemplu, pentru o lecție despre ecuații de gradul I, profesorul poate propune exerciții cu un grad diferit de complexitate, astfel încât fiecare elev să poată lucra conform propriului nivel de pregătire. Astfel, se evită frustrarea cauzată de sarcinile prea dificile sau plictiseala generată de cele prea simple.

Gândirea critică poate fi stimulată prin activități care provoacă elevii să analizeze, să compare, să argumenteze. O metodă eficientă este utilizarea întrebărilor divergente, care nu au un singur răspuns corect, ci deschid calea spre reflecție. De exemplu, se poate cere elevilor să explice de ce o anumită strategie de rezolvare este mai eficientă decât alta sau să identifice greșelile într-o demonstrație.

Tehnologia joacă un rol din ce în ce mai important în sprijinirea predării diferențiate. Platformele digitale permit personalizarea conținutului, oferirea de feedback imediat și monitorizarea progresului individual. Elevii pot accesa resurse interactive adaptate nivelului lor, pot colabora în spații virtuale și pot lucra în ritm propriu. Toate acestea contribuie la dezvoltarea autonomiei și a gândirii critice.

Un alt element esențial al predării diferențiate este organizarea activităților în perechi sau grupuri eterogene. Acest lucru favorizează învățarea prin colaborare, schimbul de idei și exersarea argumentării. Elevii învață unii de la alții și își dezvoltă capacitatea de a asculta, de a analiza puncte de vedere diferite și de a-și susține propriile opinii în mod logic și coerent.

Este important ca profesorul să evalueze în mod continuu și flexibil progresul elevilor. Evaluarea formativă, autoevaluarea și evaluarea între colegi sunt instrumente valoroase pentru identificarea nevoilor de învățare și ajustarea intervențiilor pedagogice. În plus, aceste forme de evaluare stimulează reflecția, responsabilitatea și gândirea critică.

Predarea diferențiată nu presupune elaborarea unui plan individual pentru fiecare elev, ci utilizarea unei game variate de metode și resurse care să permită tuturor elevilor să învețe în mod

eficient. Este un proces dinamic, care cere flexibilitate, creativitate și o bună cunoaștere a clasei din partea profesorului.

În concluzie, utilizarea strategiilor de predare diferențiată în lecțiile de matematică oferă un cadru favorabil pentru dezvoltarea gândirii critice la elevii de gimnaziu. Prin adaptarea metodelor și conținuturilor, prin promovarea reflecției, a colaborării și a învățării active, profesorul contribuie la formarea unor elevi autonomi, responsabili și capabili să gândească în mod logic și argumentat.

Anamaria CATARGIU, profesor pedagogie,
metodist, grad didactic I, Colegiul Național "Mihai
Eminescu" Suceava

ASPECTE PSIHOLOGICE ȘI PEDAGOGICE ALE EDUCAȚIEI MODERNE

Introducere

Într-o societate aflată într-o permanentă evoluție, educația modernă se confruntă cu noi provocări și oportunități. Scopul fundamental al educației contemporane nu mai este doar transmiterea de informații, ci formarea unor persoane capabile să se adapteze schimbării, să gândească critic, să coopereze și să creeze. Înțelegerea aspectelor psihologice și pedagogice este esențială pentru a construi un sistem educațional eficient, orientat spre dezvoltarea integrală a elevului.

Educația modernă pune accent pe individualizarea procesului educativ, pe participarea activă a elevului și pe integrarea noilor tehnologii. În același timp, rămâne fidelă principiilor fundamentale ale psihologiei dezvoltării și pedagogiei, adaptându-le contextului actual.

Aspecte psihologice ale educației moderne

1. Centrarea pe elev și individualizarea învățării

Un principiu de bază în psihologia educației moderne este centrarea pe elev. Elevii sunt priviți ca participanți activi la procesul educativ, fiecare cu ritmul, stilul și capacitățile sale de învățare. După cum subliniază Rogers (1969), „învățarea semnificativă are loc atunci când elevul percepe materialul ca fiind relevant pentru propriile scopuri”.

Cadrele didactice moderne trebuie să țină cont de diversitatea psihologică a elevilor: diferențe de stil cognitiv, temperament, motivație și inteligență emoțională.

2. Rolul motivației și autoreglării în învățare

Motivația elevului este considerată motorul procesului de învățare. Ryan și Deci (2000) au dezvoltat teoria autodeterminării, care accentuează importanța motivației intrinseci — învățarea de dragul învățării. Elevii motivați intrinsec manifestă mai multă perseverență, creativitate și interes față de sarcinile educaționale.

De asemenea, capacitatea de autoreglare emoțională și cognitivă este vitală. Elevii trebuie să învețe să-și gestioneze emoțiile, atenția și strategiile de învățare pentru a deveni autonomi și eficienți.

3. Importanța dezvoltării socio-emoționale

În educația modernă, componenta emoțională nu mai este ignorată. Daniel Goleman (1995) a subliniat faptul că inteligența emoțională este la fel de importantă ca și coeficientul intelectual (IQ) pentru succesul personal și profesional.

Profesorii au un rol crucial în modelarea abilităților socio-emoționale ale elevilor: empatia, colaborarea, gestionarea conflictelor, reziliența.

Aspecte pedagogice ale educației moderne

1. Învățarea activă și participativă

Metodele tradiționale de predare, centrate pe expunere și memorare, sunt înlocuite de metode active: învățarea prin cooperare, rezolvarea de probleme, dezbaterile, studiile de caz. Acestea stimulează gândirea critică și creativitatea.

Un exemplu de metodă activă este învățarea bazată pe proiecte (Project-Based Learning), care presupune realizarea unor sarcini autentice ce integrează cunoștințe din mai multe domenii.

2. Evaluarea formativă și personalizată

În educația modernă, evaluarea nu mai are doar rol de clasificare, ci și de sprijinire a procesului de învățare. Evaluarea formativă, prin feedback constant și constructiv, ajută elevii să-și înțeleagă punctele tari și ariile de îmbunătățit.

De asemenea, se pune accent pe autoevaluare și evaluarea colegială, pentru a dezvolta reflecția critică.

3. Integrarea tehnologiei în procesul educațional

Tehnologia digitală a devenit un instrument indispensabil. Platformele educaționale, aplicațiile interactive, realitatea augmentată și inteligența artificială sunt utilizate pentru a diversifica și eficientiza procesul de învățare.

Totuși, utilizarea tehnologiei trebuie să fie pedagogic fundamentată, nu doar un scop în sine. Profesorii trebuie să-și adapteze strategiile la noile generații de „nativi digitali”.

4. Educația competențială

Educația modernă urmărește dezvoltarea unui set de competențe-cheie: comunicare, gândire critică, colaborare, alfabetizare digitală, creativitate. Competențele sunt considerate mai importante decât simpla acumulare de informații, deoarece ele permit adaptarea la o lume în continuă schimbare.

Curriculumul este proiectat astfel încât să dezvolte competențe transversale și să pregătească elevii pentru viață, nu doar pentru examene.

Provocări ale educației moderne

Deși educația modernă aduce numeroase inovații, există și dificultăți:

- Inegalități de acces: nu toți elevii au acces egal la resurse tehnologice și educaționale moderne.

- Necesitatea formării continue: profesorii trebuie să-și actualizeze constant competențele didactice și digitale.

- Sănătatea mentală: presiunea performanței și hiperconectarea pot afecta echilibrul emoțional al elevilor.

- Rezistența la schimbare: atât la nivel instituțional, cât și individual, există inerții care îngreunează adoptarea noilor paradigme educaționale.

Concluzie

Educația modernă este un proces complex, care implică o înțelegere profundă a aspectelor psihologice și pedagogice ale formării personalității umane. Prin centrarea pe elev, utilizarea metodelor active, integrarea tehnologiei și dezvoltarea competențelor, educația contemporană își propune să creeze cetățeni responsabili, flexibili și capabili să înfrunte provocările unui viitor incert.

Însă succesul acestui demers depinde de colaborarea dintre toate părțile implicate: profesori, elevi, părinți și comunitate. Numai printr-o abordare empatică, adaptabilă și inovatoare educația modernă își poate atinge adevărata misiune.

Bibliografie

- Gardner, H. (2006). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). *Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being*. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Rogers, C.R. (1969). *Freedom to Learn*. Merrill Publishing Company.
- Cerghit, I. (2006). *Metode de învățământ*. Editura Polirom.
- Cucuș, C. (2008). *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și grade didactice*. Editura Polirom.
- Salvan, M. (2010). *Educația în societatea cunoașterii*. Editura Didactică și Pedagogică.

Тематичний напрям

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТЬОМУ ПРОСТОРИ

Анастасія КАГЛЮК, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця - **Леся КОШУРБА**, викладачка методики формування елементарних математичних уявлень, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІЧНИХ БЛОКІВ ДЬЕНЕША ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. В статті коротко описана суть методики Дьенеша і особливості її використання для формування логіко-математичної компетентності дошкільників з урахуванням вікових особливостей дітей.

В умовах оновлення змісту дошкільної освіти постає потреба у формуванні в дітей логіко-математичної компетентності як однієї з ключових компетентностей всебічного розвитку дитини. Сучасні вимоги до розвитку і виховання дітей вимагають від педагога впровадження ефективних засобів розвитку мислення, серед яких логічні блоки Дьенеша займають чільне місце.

Їх використання дає змогу формувати вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати об'єкти за різними ознаками, знаходити логічні зв'язки між елементами. Методика сприяє розвитку довільної уваги, мовлення, дрібної моторики, формування кількісних та просторових уявлень. Важливо, що дитина вчиться міркувати, узагальнювати, робити висновки, коли грається з логічними блоками. А це є основою математичного мислення.

Золтан Дьенеш - відомий угорський математик, педагог, психолог, який зробив значний внесок у розвиток теорії математичної освіти дітей. Він прагнув популяризувати математику та шукав шляхи, які б дозволили дітям зрозуміти абстрактні поняття через конкретні дії. Дидактичний матеріал, який він створив, допомагає розвивати логічне мислення дітей, формує поняття множини, розуміння властивостей, відношень між множинами [2].

Основна ідея Дьенеша - навчання через гру, де кожна гра має структуру і мету, що сприяє розвитку мислення дитини. Робота з логічними блоками Дьенеша проводиться у формі ігор, вправ, проблемних завдань. Кожна фігура має чотири властивості: форма (круг, квадрат, трикутник, прямокутник), колір (жовтий, червоний, синій), розмір (великий, малий), товщина (товстий, тонкий).

Під час занять дітям пропонується маніпулювати фігурами: розподіляти їх за певними

ознаками, порівнювати, виключати зайві, створювати нові групи, знаходити закономірності.

Розроблені дидактичні ігри містять правила, інструкції, варіанти ускладнення, що дозволяє змінювати складність завдань відповідно до віку дитини. Використовуються також схеми, таблиці, кольорові фони, карти-схеми, що активізує пізнавальну діяльність дітей.

Як організувати ігри за методикою Дьенеша, враховуючи вік дитини? В молодшому дошкільному віці використовують ігри, в яких дитина спочатку орієнтується на колір. Наприклад, гра «Хто живе у якому будиночку?». Готують кольорові картки з намальованими будиночками (червоний, жовтий, синій). Перед дитиною викладають набір блоків і пропонують розглянути чарівні будиночки, в якому живуть лише ті фігури, які мають певний колір. Дитина по черзі розкладає блоки: у червоний будинок - червоні блоки, у жовтий - жовті, і т.д. Ускладнення: фігурки хочуть жити не лише за кольором, а й за формою! Ось квадратні будиночки, ось круглі, треба знайти кожній фігурі свій будинок [3].

Можна урізноманітнювати ігри, використовуючи додатковий матеріал. Наприклад, для гри «Смачне морозиво» готують шаблони ріжків різного розміру і блоки у формі кругів (як кульки морозива). “Ось ріжок для великої червоної кульки, а ось - для маленької жовтої. Допоможіть зробити замовлення.” Дитина вибирає відповідні блоки до ріжків, називаючи дві ознаки: колір і розмір. Такі ігри формують у малюків не лише знання про колір, форму та величину, але й вміння порівнювати, співставляти.

В середньому дошкільному віці ускладненням до ігор з блоками можуть бути завдання, в яких діти визначають не лише колір, форму і розмір, але й застосовують кількісну і порядкову лічбу. Наприклад, в грі «Чаювання з Катрусєю» використовують ляльку, яку дитина раніше не бачила. Лялька поспішала на чаювання і порвала своє намисто, яке розсипалося. Дитина групує «намистини» (блоки) за кольором, а потім разом з вихователем рахує кількість намистин різних кольорів, порівнює множини, визначає, яких більше, а яких менше.

Важливо в цьому віці вчити дітей обирати окремі блоки за відповідною ознакою. Наприклад, в грі «Зоопарк фігур» фігури грають роль різних тварин, яких потрібно розмістити в різні клітки. Наприклад: “У цій клітці живуть лише сині трикутники, а в наступній - великі червоні квадрати. Допоможіть їх розселити.” Дитина шукає блоки, що відповідають умовам. Після розподілу варто уточнювати, чому дитина поклала кожен фігуру саме так, як у неї ознаки.

У старшому дошкільному віці ігри з блоками Дьенеша ускладнюються. Дітям треба знаходити фігуру, орієнтуючись на конкретні ознаки, порівнюючи її з іншими, а також способом виключення. Наприклад, в грі «Таємний лист» вихователь читає «лист», в якому надруковані умови: “Шукай фігуру, яка велика, жовта, не квадратна, не товста”. Дитина підбирає відповідний блок і пояснює, чому саме його вона обрала [5].

Дуже добре розвивають мислення дитини ігри, в яких діти помічають певну закономірність і вчаться встановлювати її. Наприклад, гра «Патерн-мандрівка» пропонує доріжку, по якій мандрують фігури. Розміщені вона в певному порядку: спочатку великий круг, потім маленький квадрат, знову великий круг... Дитині треба визначити наступну

фігуру. Вона викладає фігури за зразком, потім сама придумує свою закономірність.

Враховуючи результати проведених досліджень під час організації ігор з блоками Дьенеша, можна зробити висновок, що використання логічних блоків в освітньому процесі закладу дошкільної освіти сприяє розвитку аналітичного мислення, уваги, пам'яті, вміння класифікувати, порівнювати, знаходити закономірності та оперувати абстрактними поняттями, що є необхідною умовою формування логіко-математичної компетентності.

Логічні блоки дають змогу органічно інтегрувати навчання в ігрову діяльність, що відповідає віковим особливостям дошкільників. Створення ігрових ситуацій, використання ляльок, казкових персонажів, образного мовлення формує позитивну мотивацію до навчання, підвищує пізнавальну активність дітей.

Успішне застосування методики Дьенеша можливе за умови системного підходу, адаптації ігор до вікових особливостей дітей та активної участі педагога у створенні творчого середовища.

Список використаних джерел та літератури

1. Бевз В. Г., Воронцова І. С. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. – Київ: Видавництво Либідь, 2017.
2. Використання блоків Дьенеша у логіко-математичному розвитку молодших дошкільників. – <https://vseosvita.ua/library/vykorystannia-bloktiv-dienesha-u-lohiko-matematyc hnomu-rozvytku-molodshykh-doshkilnykiv-746649.html>
3. Ігри з блоками Дьенеша. – <https://sonechko.net.ua/category/igri-z-blokami-denesa>
4. Використання блоків Дьенеша в роботі з дошкільниками. – <https://genezum.org/library/vykorystannya-bloktiv-denesha-v-roboti-z-doshkiln ukamy>
5. Дидактичні ігри з блоками Дьенеша. – <https://naurok.com.ua/didaktichni-igri-z-blokami-denesha-251741.html>

Інна ЛУЧКІВ, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу ЧНУ ім.Ю.Федьковича.

Керівниця – Ольга БАБЮК, викладачка методики організації образотворчої діяльності дітей, спеціаліст II категорії

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Зображувальна діяльність є одним із найефективніших засобів художньо - естетичного розвитку дошкільників. Воно сприяє не лише розкриттю емоційного світу

дитини, а й розвитку дрібної моторики, уваги, зосередженості, посидючості, комунікативних умінь.

Ключовим видом зображувальної діяльності є малювання, яке має унікальну здатність стимулювати у дітей дошкільного віку розвиток уваги та фантазії. Це відбувається завдяки тому, що під час малювання діти перетворюють свої внутрішні образи, думки та емоції в зорові образи на папері. Кожен малюнок є вираженням їхнього особистого сприйняття світу, що дає змогу дітям створювати індивідуальні, оригінальні творчі роботи.

Завдяки малюванню дитина має можливість експериментувати з кольорами, формами, фактурами та композиціями, що розвиває її здатність до творчого пошуку і прийняття нових рішень [2, с.66-70].

Процес малювання стимулює дітей знаходити нові способи використання знайомих матеріалів та об'єктів. Наприклад, звичайний олівець або фарба у руках дитини можуть перетворитися на інструмент для створення незвичних візерунків або образів. Діти вчаться бачити можливості для творчості у повсякденних речах – краплинах води, слідах на піску, тінях від дерев. Це розвиває їхню здатність до творчого мислення, де важливим є не просто відтворення реальності, а її інтерпретація через власну фантазію та індивідуальне бачення.

Окрім цього, малювання сприяє формуванню важливих якостей особистості, таких як оригінальність, гнучкість, мислення, ініціативність та винахідливість.

Оригінальність виявляється у здатності дитини створювати нові, нестандартні образи, відмінні від інших дітей або від стандартних моделей. Гнучкість мислення розвивається тоді, коли дитина вміє підходити до вирішення творчих завдань різними шляхами, пробує різні варіанти та експериментує з матеріалами й техніками. Ініціативність проявляється у тому, що дитина самостійно шукає нові ідеї, прагне реалізувати власні задуми та ініціює власні творчі проекти. Винахідливість допомагає дитині знаходити нові шляхи для досягнення своїх творчих цілей, використовуючи наявні ресурси та навколишні предмети.

Отже, малювання є не лише засобом розвитку моторики та візуального сприйняття, але й потужним інструментом для стимулювання креативного мислення, самовираження і формування ключових якостей творчої особистості у дітей дошкільного віку.

Проте формування навичок малювання у дітей дошкільного віку вимагає цілеспрямованої та систематичної роботи з боку педагогів. Це не спонтанний процес, а результат впровадження педагогічних технологій, які створюють сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу дитини. Одним із найбільш ефективних інструментів у цьому контексті є використання нетрадиційних технік малювання, що значно розширюють можливості зображувальної діяльності та допомагають дитині вільніше виражати свої ідеї та почуття [1, с.8-12].

Нетрадиційні техніки малювання відрізняються від класичних підходів тим, що передбачають використання різноманітних матеріалів і нестандартних методів.

На відміну від традиційного малювання олівцями чи фарбами на папері ці техніки залучають такі засоби, як:

Малювання на склі – дає змогу дітям експериментувати з прозорістю та кольорами, створювати образи, що змінюються під впливом світла.

Малювання на піску або з піском – дає можливість дотиково – візуально експериментування, розвиває сенсорні здібності та уяву через створення форм і візерунків на піщаній поверхні.

Воскові техніки – малювання восковими крейдами чи використання воскових відбитків на папері стимулює розвиток дрібної моторики і дає змогу створити цікаві текстури.

Малювання по мокрому паперу – створює ефект розмиття контурів, що дає змогу дітям експериментувати з переходами кольорів та створювати м'які, нечіткі образи.

Малювання на тканині або нитками – інтегрує текстильні матеріали, що відкриває нові можливості для творчого самовираження через комбінацію образів і фактур.

Малювання пальцями або долоньками – це один із найулюбленіших серед дітей методів, який не тільки допомагає у розвитку моторики, а й забезпечує безпосередній контакт дитини з матеріалом, роблячи процес малювання ще більш цікавим і емоційно насиченим.

Нетрадиційні техніки малювання дозволяють дітям виходити за межі шаблонного мислення, розвивати креативність та творчу свободу.

Використання нестандартних інструментів і матеріалів створює середовище, в якому дитина може реалізувати свої індивідуальні уявлення про світ без обмежень стандартними рамками. Такі техніки стимулюють дітей до експериментів, сприяють розвитку здатності до творчого пошуку та дають змогу їм вивчати властивості різних матеріалів і засобів вираження [3,с.170-175].

Крім того, використання нетрадиційних технік у малюванні допомагає дітям розвивати важливі навички планування та організації процесу створення твору. Оскільки деякі методи вимагають поетапного виконання, наприклад, створення фону або застосування кількох шарів фарби, дитина вчиться послідовності дій та терпіння. Такий підхід також розвиває навички вирішення проблем, оскільки діти часто стикаються з необхідністю коригувати процес, якщо результат не відповідає їхнім очікуванням.

Малювання також допомагає дітям переосмислювати навколишній світ. Вони вчаться по-новому дивитися на звичні речі, звертати увагу на деталі та створювати власні асоціації[4,с.162].

Важливим аспектом є також розвиток самостійності і впевненості в собі.

Оскільки нетрадиційні техніки малювання надають можливість вибору матеріалів і методів, дитина відчуває себе творцем і отримує позитивне підкріплення від результату своєї роботи. Це формує в неї почуття власної значущості та віри у власні сили, що є надзвичайно важливим для подальшого розвитку творчої особистості [5,с.25-27].

Отже, використання нестандартних технік малювання у дошкільній освіті не лише розширює арсенал виражальних засобів дітей, але й сприяє їхньому гармонійному розвитку, формує ключові якості творчої особистості та розвиває їхні здібності до творчого мислення й самовираження.

Зображувальна діяльність є не лише засобом для розвитку творчості та моторики, але й важливим інструментом для формування емоційного інтелекту для дітей

дошкільного віку. Емоційний інтелект включає здатність розпізнавати, розуміти, виражати та керувати своїми емоціями, а також симпатію до інших. Малювання, як частина зображувальної діяльності, сприяє всебічному розвитку цих аспектів емоційного інтелекту.

У процесі малювання діти вчаться усвідомлювати та розпізнавати свої емоції. Коли дитина бере до рук пензлик чи олівець і починає переносити свої думки на папір, вона одночасно обдумує свої внутрішні почуття. Через кольори, форми та композиції дитина може виразити радість, сум, злість чи захоплення. Наприклад, яскраві та насичені кольори можуть відображати радісний або захоплений настрій, тоді як темніші відтінки – свідчити про смуток або тривогу. Це допомагає дітям краще розуміти власні емоції та знаходити способи їхнього самовираження

М. Пономаренко вказує на те, що застосовуючи під час малювання нетрадиційні техніки, діти переживають яскраві позитивні емоції, відкривають нові можливості добре знайомих предметів, які використовують як художні матеріали.

Коли дитина працює з незвичайними матеріалами, вона стикається з новими викликами, що вимагають від неї творчого підходу і гнучкості. Це дає змогу розвивати впевненість у своїх силах і здатність шукати нестандартні рішення. Такі заняття не тільки стимулюють інтерес до мистецтва, а й формують вміння аналізувати та оцінювати результати своєї роботи, що є важливим етапом у розвитку когнітивних здібностей дитини.

1. Штампування тичком, зібганим папером, штампами, губкою.

З дітьми середньої, старшої груп, використовуючи листя куштів, дерев як штамп, малюю Їжачка – мандрівничка, веселі ялинки, казкові дерева та ін..

Діти із задоволенням та цікавістю наносять гуаш на поверхню листка та роблять відтиск.

Під час малювання губкою наголошую, що її не потрібно змочувати водою. Набирати на губку лише фарбу, починаючи зі світлих тонів. Штампування губкою слід бути простими примокуваннями, примокуваннями з рухом по прямій та примокуваннями з рухом по колу; півколу.

Виконуючи штампування зібганим папером, діти спочатку бгають шматок паперу, обмокують його в густу гуаш і виконують ним зображення, що набуває прозорості в образі кольорового дощичку.

2. Малювання квачиком, зубною щіткою, сухим пензлем.

Ознайомлюючи дітей з цією технікою, пояснюю, що квачиком малюємо так само, як і звичайним пензликом. Спочатку ретельно змочуємо його у воді, набираємо фарби і малюємо осінній листопад, переходячи в кольорі від темного до світлого відтінку.

Скориставшись технікою сухого пензля, дошкільнята виконують анімалістичний малюнок «Лісова красуня ялинка». Для цього потрібен жорсткий пензлик для клею. Спочатку виконують зображення ялинки простим олівцем. Потім на пензлик набирають густу гуаш, що наносять на зображення легким торканням. Пензлик потрібно тримати перпендикулярно до аркуша.

Список використаних джерел

1. Андрійчук О., Заремба Л. Проблема розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку: теоретичний аспект. Педагогічний часопис Волині: науковий журнал. - Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2018. №1 (8). - С.8-12.
2. Дабіжа Л.П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Наукові записки. Збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів: Серія «Мистецтво». - Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю. 2018. - С.66-70.
3. Левченко А., Стешко В. Використання нетрадиційних технік малювання на заняттях зображувальної діяльності в ЗДО // Publishing House «UKR LOGOS Group». – 2024. – С.170-175.
4. Пісоцький О.П., Пісоцька Л.М. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці ; навч. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-г вид., доп. - Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. - 162 с.
5. Шульга Л.М. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. №11. - С.25-27. [URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_11_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_11_6)

Марія ПОПОВА, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця – Оксана СКРИПНИК, викладачка педагогіки з основами педагогічної майстерності, спеціаліст першої категорії.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті проаналізовано морально-ціннісні орієнтації дітей дошкільного віку. Розкрито ідеї В.О.Сухомлинського щодо важливості формування морально-ціннісних установок особистості, що зростає. Охарактеризовано методи, за допомогою яких вивчають ціннісні орієнтації дітей дошкільного віку.

Виховуй дитину так, щоб у неї були цінності душі.

В. Сухомлинський

Сьогодні важливо зберігати духовний зв'язок між поколіннями, систему моральних цінностей, яку крізь віки проніс наш народ. Тому одним з провідних завдань сучасної дошкільної освіти є моральне виховання дітей. Оскільки цінності формуються з дитинства, вивчення цього феномена в дошкільному віці має надзвичайне значення і в особистісному, і в загальнолюдському сенсі.

У Базовому компоненті дошкільної освіти України зазначено, що одним із основних завдань дошкільної галузі є надання пріоритету морально-етичному розвитку особистості, формуванню особистісних цінностей, системи ціннісних ставлень дошкільників до світу, тобто цінностей міжособистісної взаємодії як уміння узгоджувати особистісні інтереси з колективними.

Справжнім творцем культури й життя народу є духовна й високоморальна особистість. І тому виховання духовності, формування ціннісних орієнтацій у юного покоління стає все більш пріоритетним напрямом виховної діяльності багатьох сімей та педагогів.

Моральне виховання - основа соціалізації дошкільника, тобто вміння налагоджувати спілкування, входити у товариство однолітків, домовлятися з ними, висловлювати свої побажання, враховувати інтереси інших. Ці найпростіші суспільні якості - перша сходинка на шляху розвитку загальнолюдських моральних якостей.

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Адже на цьому етапі закладаються основи морального розвитку особистості, розвиваються уявлення, почуття, звички, які спрямовують подальше її вдосконалення. Особливо значні зміни відбуваються у мотиваційній сфері дитини-дошкільника, що виявляються у розвитку моральних мотивів поведінки, а на етапі старшого дошкільного віку вони набувають супідрядності - підпорядкованості певній вищій меті. Тому неухвага до морального виховання в дошкільному віці не може бути компенсована у подальші роки.

Цілеспрямований процес залучення дитини до моральних цінностей людства і конкретного суспільства починається у ранньому дитинстві. Успішність цього процесу залежить від єдності моральної свідомості і поведінки. Визначальною у ньому є роль дорослого як «соціального провідника», зразка для наслідування, організатора соціального досвіду дитини.

Дошкільний вік - це період формування найважливіших функцій організму. У дітей відбувається засвоєння моральних норм, цінностей та знань, що в майбутньому дасть змогу їм почуватись повноцінними членами суспільства.

В основі змісту морального виховання лежать загальнолюдські й національні морально-духовні цінності. Загальнолюдські морально-духовні цінності - це набуті попередніми поколіннями незалежно від расової, національної чи релігійної належності морально-духовні надбання, які визначають основу поведінки й життєдіяльності окремої людини або певних спільнот.

Національні моральні цінності - це історично зумовлені, створені конкретним народом погляди, переконання, ідеали, традиції, звичаї, обряди практичні дії, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях. Але вирізняють певні національні прояви, своєрідності в поведінці, які є основою соціальної діяльності людей конкретної етнічної групи.

На основі загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей можна окреслити коло якостей особистості, які становлять зміст морального виховання. Це гуманність, доброта, чесність, совісність, працелюбність, повага до батьків, до людей узагалі, чуйність, милосердя, дисциплінованість, доброзичливість, національна гідність, скромність, справедливість, інтелігентність, почуття материнства, екологічна й правова культура та ін.

Моральні цінності за Сухомлинським: бути сьогодні кращим, ніж учора, берегти радість і щастя, установлювати взаємини дружби, поваги. Звернення до серця і розуму дитини, а не

намагання повчати, вказувати їй, розпоряджатися нею є найкращим психологічно довершеним інструментом, котрий завжди спрацьовує, викликає відгук дитячої душі. В одному з таких звернень педагог наголошує: «Уміє відчувати поряд із собою людину, уміє розуміти її душу, бачити в її очах складний духовний світ - радість, горе, біду, нещастя. Думай і відчувай, як твої вчинки можуть відбитися на душевному стані іншої людини» [2, с. 148].

У структурі гуманістичних цінностей учений виокремлює кілька рівнів: перший - життя, Всесвіт, Земля, природа; другий - людина, людство, народ, сім'я, колектив; третій - людяність, благородство, доброта, честь, гідність. Всі названі рівні поєднуються у виховному процесі завдяки професійній майстерності педагогів.

Невід'ємна складова взаємодії педагогів з дітьми - опрацювання літературних творів, щоб комплексно формувати моральні цінності дошкільника. Будь-який його твір, незважаючи на складність, глибинність порушених у ньому проблем, читається легко, як художньо довершена проза чи навіть поезія.

Вагоме місце у роботі з дошкільниками посідає казка. Вона охоплює всі сфери духовного життя дитини - її розум, почуття, уяву. Без казки неможливо уявити дитинство. Сухомлинський зазначав: «Казка - це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мовлення. Діти не тільки люблять слухати казку, вони творять її» [3, с.3]. Здатність співчувати виховується тільки в дитинстві, адже саме в цьому віці серце людини особливо відкрите до переживань та емоцій. Завдяки казці малюк пізнає світ не тільки розумом, а й серцем, набуває ціннісного морального досвіду. Казка формує в дитини перші уявлення про добро і зло, вчить приймати правильні рішення, наслідуючи позитивних героїв, виховує любов до рідної землі, мови тощо.

Опрацювання та використання творів В.О. Сухомлинського сприяє цілісному і різнобічному розвитку дітей, допомагає знайти спільну мову з батьками, навчає правильно сприймати дійсність, є безцінним досвідом для саморозвитку дитини, для осмислення морально-етичних цінностей.

Формування в дітей моральної обізнаності та практичних навичок поведінки передбачається у процесі повсякденної освітньої роботи в закладах дошкільної освіти за тісної співпраці з батьками.

У сучасному українському дошкільлі є величезна кількість методів, за допомогою яких вивчають ціннісні орієнтації дітей дошкільного віку. Одним з них є тест «Будиночки», який дозволяє провести діагностику емоційної сфери дитини щодо емоцій соціального розвитку, особистісних переваг та діяльнісних орієнтацій.

Тест складається із трьох завдань по розфарбовуванню. Перше завдання характеризується тим, що дитина обирає колір, який їй найбільше до душі. Суть наступного завдання полягає у тому, що дитину просять підібрати колір, який підходить для будиночків, у яких живуть відчуття. І в останньому, третьому завданні, відбувається підключення асоціативного ряду емоцій дитини до різноманітної діяльності у дитячому садку, який дитина відвідує. Під час розфарбовування останнього будиночка, у третьому завданні, дошкільник самостійно обирає для себе об'єкт, визначаючи для нього заняття і тільки потім розфарбовує його у відповідний колір, визначаючи таким чином ставлення до даної цінності.

Також з-поміж інших на особливу увагу заслуговує методика «Квітка з сімома пелюстками». Вона спрямована на виявлення широти сфери основних свідомих бажань і потреб

дошкільників. Цей тест проводиться індивідуально, тому що дошкільники не завжди вміють писати. Якщо є потреба, то кількість пелюсток можна скоротити до трьох, але варто зауважити, що тоді існує імовірність неправильного тлумачення отриманих результатів. Варто завчасно підготувати квітку з відповідною кількістю пелюсток, як варіант, таку квітку можна виготовити разом із дітьми (дитину створення такої квітки може зацікавити, що в подальшому допомагає у проходженні тестування). Варто попросити дитину уявити, що у неї в руках чарівна квітка, і записати на кожній пелюстці бажання, тоді воно здійсниться. За допомогою дорослого занотовують бажання, їх повинно бути сім, як пелюсток у нашої квітки.

Процедура проходження тесту складається із декількох етапів.

На першому етапі дитині пропонують розташувати пелюстки в порядку переваги і пропонуються питання: «Який колір для тебе більш приємний? Вибери ту пелюстку, яку тобі хочеться». Другий етап, являє собою обрання із запропонованих карток із зображеннями людей тих, які найбільше схожі на реальних членів сім'ї дитини. Завдання супроводжується інструкцією: «Яка картка більше підходить, коли ти думаєш про тата, про маму...» (і аналогічно перераховуються всі члени сім'ї дитини, включно з нею самою). Пропонується задумати бажання на благо однолітків, батьків, братів, сестер, вихователів або всього людства, наприклад, «хочу, щоб мама мені купила великого ведмедика». Ця методика перш за все, спрямована на те, щоб дитина актуалізувала власні бажання, а якщо вона ще й не забуває про бажання інших, то це є свідченням її широкої мотивації, виходом за межі особистого досвіду. Неприятливим є той варіант, коли дитина не може висловити бажання для себе або їх зовсім нема.

Далі відзначимо методику «Комплексного вивчення самооцінки і ціннісних орієнтацій». Її рекомендують проводити індивідуально. Стимульний матеріал складається із карток зі схематичним зображенням трьох фігурок дітей та семи карток з надрукованими на них ціннісними характеристиками. Дитині пропонується розглянути одну картку із зображенням трьох фігурок дітей, під якою знаходиться інша картка з визначеннями, і відповісти на запитання: «Ось три дуже схожих хлопчики (дівчинки). Цей хлопчик - розумний, цей - сильний, цей - здоровий. У всьому іншому вони нічим не відрізняються. Яким з цих хлопчиків (дівчаток) ти найбільше хотів би бути?» тощо. Відповідь дитини занотовується у відповідному бланку.

Ця методика розглядає такі цінності, як розум, сила, веселість, краса, акуратність, успішність у навчанні, здоров'я. Відповідно до результатів виконання тесту можна зробити висновок про особистісну зрілість дитини, диференційованість системи ціннісних орієнтацій, про оцінку особистості дитини, про її адаптаційні можливості.

Вивчення ціннісних орієнтирів - надзвичайно важливий процес, адже за допомогою цього можна визначити основні моральні якості дошкільника, а також це дає можливість відслідкувати вплив оточення дитини на її формування як особистості.

Якість та результативність дошкільної освіти щодо формування моральних цінностей забезпечить системна, планомірна робота педагогів закладу дошкільної освіти у тісній взаємодії з родинами вихованців.

Саме цінності є фундаментом освіти та умовою формування людини і суспільства, які у своїй як професійній, так і повсякденній діяльності зважають морально-етичний та публічний інтереси.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. - К.; Дошкільне виховання, 2021.
2. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника: навч. посіб. /Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, Л.І. Соловйова та ін. - Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. - 56; іл.
3. Корендо Р.Я. Інтегровані заняття за казками В.Сухомлинського. – Харків: «Ранок», 2018. – 144с.
4. Піроженко Т.О. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі. – К.: Слово, 2016. – 248с.

Катерина СМІРНОВА, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу ЧНУ ім. Ю. Федьковича.

Керівниця - Надія Мотрук, викладачка психології, методики розвитку мовлення з елементами грамоти, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із центральних проблем дошкільної лінгводидактики.

Сьогодні на зміну традиційним технологіям навчання й виховання дітей приходять інноваційні педагогічні методики, що спрямовані на розвиток творчих здібностей дошкільників, їхньої пізнавальної активності, формування мовленнєво-комунікативної компетентності. Однією з перспективних сучасних технологій є «лепбук», що сприяє поповненню й активізації словника дошкільника, формуванню правильної звуковимови, розвитку зв'язного мовлення та вміння висловлювати свої думки [4].

Лепбуки - це інноваційний інструмент для стимуляції мовленнєвого розвитку дошкільників, адже вони дають змогу інтегрувати візуальні, аудіальні, і тактильні елементи, що є важливим для всебічного розвитку дітей дошкільного віку. Лепбуки допомагають дітям розвивати словниковий запас, розуміти граматичні структури та вдосконалювати фонематичне сприйняття. Вони також можуть використовуватися для стимулювання критичного мислення та соціальних навичок через мовленнєві ігри та взаємодію.

Проблема розвитку зв'язного мовлення дошкільників не є новою. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Г.М.Леушина, Т.О.Піроженко, І.О.Синиця та ін.); педагогічному (А.М. Богуш, М.С.Вашуленко, Н.В. Гавриш, В.Г.Захарченко, О.Л. Кононко, К.Л. Крутій, Є.І.Тихеева, О.С.Ушакова та ін.) [2].

Вченими досліджено такі аспекти розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку: навчання розповідання за дидактичними картинками (Н.В.Гавриш, Л.І.Глухенька, Н.Ф.Виноградова, Н.Г.Смольнікова, Е.М.Струніна та ін.), навчання описових розповідей (В.В.Гербова, А.А.Зрожевська, С.В.Ласунова та ін.), переказування дошкільниками художніх творів (О.М. Лещенко, Н. В. Н.В.Малиновська, Н.П. Орланова та ін.), розвиток зв'язного мовлення за текстом казок (С.Л.Алієва, Ю.А.Руденко, Л.І.Фесенко та ін.), розвиток пояснювального (Н.І. Кузіна, М.М. Поддьяков та ін.) і діалогічного мовлення (Е.І. Матецька, Т. Слама-Казаку та ін.).

Дослідження та впровадження лепбука в освітній процес висвітлено в таких працях педагогів, як Д. Гатовська, Е. Блохіна та Т. Лиханова, Н. Мартинова, Е. Пестова, К. Ляшенко, О. Крігер та інші [2].

Робота з лепбуком як освітнім посібником проходить 3 етапи:

1. Ознайомчий етап - головна мета зацікавити дітей лепбуком та показати його можливості.
2. Навчальний етап - дітям детально пояснюються завдання, пов'язані з кожною формою роботи у лепбуці.
3. Етап самостійної діяльності, під час якого діти мають можливість застосувати отримані знання та навички, працюючи з лепбуком самостійно.

Робота з лепбуком - це довгостроковий проект, який охоплює весь навчальний рік і змінюється відповідно до пори року. Це означає, що кожна нова версія лепбука - осіння, зимова, весняна - проходить через однакові етапи роботи.

1. Ознайомчий етап - спрямований на привернення уваги дітей до лепбука «Розкажи-но!». Цей етап включає бесіду, під час якої діти дізнаються про концепцію та історію лепбуків. Зацікавленість дітей підвищується завдяки активному обговоренню теми, проведенню вікторини та читанню віршів, наприклад про осінь. Мета цього етапу - показати дітям, що робота з лепбуком може бути захоплюючою та пізнавальною.

2. Навчальний етап має на меті навчити дітей самостійно працювати з лепбуком без допомоги вихователя. Він може тривати протягом двох тижнів і включати як групові, так і індивідуальні заняття. У перший тиждень заняття проводилися фронтально для всієї групи, а на другому - у малих групах та індивідуально. Дітям детально пояснюються всі завдання, що були вміщені в лепбук, а також правила для дидактичних ігор. Деякі завдання, такі як «Опиши картину», «Пазли Пори року», «Зроби букву сам», «Плутанина», були зрозумілі дітям без додаткових пояснень.

3. Етап самостійної діяльності - спрямований на заохочення дітей до взаємодопомоги та співпраці. Діти, які вже впевнено справляються з завданнями, об'єднуються з іншими, хто ще потребує допомоги, щоб разом виконувати завдання. Це не лише сприяє розвитку навичок спілкування та взаємодопомоги, але й уможливорює більш глибоке засвоєння матеріалу [1].

З метою розвитку зв'язного мовлення дошкільників, наповнюємо лепбук різними дидактичними іграми, що спрямовані на розвиток їхніх комунікативних навичок та вмінь. Наприклад:

Дидактична гра «З якого дерева листочок».

Мета: закріплювати назви дерев, що ростуть на майданчику, знання про колір, форму, розмір листочка з цього дерева; розвивати уважність; діалогічне та монологічне мовлення.

Матеріал: лепбук на тему «Золота осінь», картки з листочками різних дерев.

Хід гри:

Варіант I. Діти по черзі дістають один листочок із кошика і називають: «Це листочок із клена — кленовий, із берези — березовий тощо».

Варіант II. Вихователь дітям за спиною до рук кладе листочок, за сигналом вони розглядають його і прикріплюють до того дерева, з якого був листочок. Коли вихователь підходить, то діти називають дерево та листочок з нього.

З метою розвитку зв'язного мовлення доцільно в освітньому процесі ЗДО використовувати педагогічну технологію лепбук, бо вона допомагає реалізувати безліч завдань: навчальні, розвивальні, виховні. Лепбук, об'єднуючи навчання і виховання в цілісний освітній процес, дає можливість педагогу побудувати діяльність на основі індивідуальних особливостей кожної дитини, створити умови, при яких сама дитина стає активною у виборі змісту своєї освіти.

Лепбук – саморобна інтерактивна тематична папка (книжка), яка оформлена різноманітними віконечками, кишеньками, книжечками, зображеннями, картинками, звуковими елементами. Проте назвати таку папку просто поробкою неправильно. Скоріше це творчо-дослідницький проект, виконаний за сумісної діяльності дорослого та дитини при вивченні певної теми. Цінність лепбука в тому, що дошкільник може самостійно відкривати, діставати звідти у стислому вигляді зібрану й упорядковану інформацію (словесну, наочну, практичну) і користуватися нею безліч разів (наприклад, складати розповіді, діалоги, переглядати ілюстрації, перекладати вміст папки на свій розсуд тощо) [3].

Список використаних джерел

1. https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9086/educ_2024_047.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. - К.: Видавничий дім «Слово». 2005.
3. Коломоєць Т. Г. Лепбук як засіб соціалізації дошкільників у системі освіти сталого розвитку. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2018. Вип. 3. - С. 120-127.
4. Овіннікова Н. І. Лепбук на уроках мистецтва в початковій школі. Мистецтво та освіта. 2018. № 3. - С. 26-29.

Вікторія САНДУЛ, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – **Леся КОШУРБА**, викладачка методики формування елементарних математичних уявлень, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЗАСТОСУВАННЯ НАРОДНОЇ МАТЕМАТИКИ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Зміст тез розкриває особливості використання елементів народознавства у практичній діяльності вихователя з метою формування у дітей елементарних математичних уявлень.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти, формування національної свідомості українців в освітньому процесі особливої уваги набуває національно-культурна складова, яка сприяє формуванню цінностей, світогляду та загального розвитку дитини.

Народна математика є важливим елементом українського культурного надбання і основою для формування початкових математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Вона тісно пов'язана з усною народною творчістю, звичаями, обрядами та побутом народу, що дає змогу не лише розвивати інтелектуальні здібності дитини, а й прищеплювати їй любов до національної культури. Тому використання надбань народної математики є одним із важливих аспектів освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, бо вона інтегрує елементи традиційних знань українського народу до навчальної діяльності дітей дошкільного віку.

Народна математика включає в себе знання, які формувалися протягом століть: це система народних мір, рахункові прийоми, числові вирази в усній народній творчості. Використання цих елементів у практичній роботі вихователя не лише сприяє засвоєнню математичних понять, а й формує інтерес до культурної спадщини, виховує любов до рідного краю.

Усна народна творчість займає особливе місце у формуванні математичних уявлень. Лічилки, примовки, потішки є не лише засобом мовленнєвого розвитку, а й джерелом елементарних математичних знань. Лічилки, наприклад, дають змогу закріпити навички порядкової та кількісної лічби. Вони містять елементи числення, ритмічний малюнок, що полегшує засвоєння числових значень. Ось приклад потішки для вивчення сім'ї та лічби: «Оцей пальчик – наш дідусь, цей пальчик – бабуся, оцей пальчик – наш татусь, цей пальчик – матуся...».

Загадки – ще один яскравий приклад народної творчості, що активно використовується у педагогічному процесі. Вони розвивають мислення, увагу, кмітливість, уміння зіставляти та аналізувати. Загадки формують знання про кількість, геометричні фігури, пори року, частини доби, природні явища, предмети побуту. Наприклад: «Два

кільця – два кінця, посередині цвяшок». Є загадки на розвиток логіки та уваги, які вимагають вміння аналізувати ситуацію. Наприклад, «На вербі три гілки, на кожній – по шість яблук. Скільки всього яблук на вербі».

Важливо також використовувати прислів'я та приказки, що мають глибокий філософський і дидактичний зміст. Вони навчають дітей замислюватися, робити висновки, аналізувати життєві ситуації. Наприклад, прислів'я «Мудрому й два слова досить» вчить розуміти суть без зайвих пояснень. Є прислів'я і приказки, пов'язані з числами (наприклад, «Сім раз відмір – один раз відріж», «Без трьох козак не козак»), сприяють засвоєнню числових понять. Їх можна використовувати як дидактичний матеріал для занять з метою логіко-математичного розвитку [6].

У навчанні орієнтування в часі та просторі велике значення мають народні прикмети. Через спостереження за природними явищами та змінами у довкіллі діти засвоюють поняття часу, частин доби, сезонів. Також важливим є ознайомлення з елементами народного декоративно-прикладного мистецтва, де широко показані геометричні форми та симетричні орнаменти – у різьбленні, вишивці, ткацтві.

Усе це сприяє формуванню у дітей естетичного смаку, логіко-математичного мислення, вміння бачити гармонію та закономірності у навколишньому світі. Народна математика вносить в освітній процес емоційну насиченість, національний колорит, робить навчання цікавим і змістовним.

Одним із найпоширеніших видів діяльності, що сприяє математичному розвитку, є народні ігри. Такі ігри, як «Хто більше знайде», «Лічилка», «Міряємо кроками», допомагають дітям краще орієнтуватися у просторі, рахувати, порівнювати, класифікувати предмети. У процесі гри діти непомітно для себе опановують основи логічного мислення та просторових уявлень [2].

У сучасній педагогічній практиці особливу увагу приділяють грі як основному виду діяльності дитини дошкільного віку. Через гру дитина пізнає світ, розвивається фізично, розумово й емоційно. Рухливі ігри, особливо ті, що мають фольклорне походження, є ефективним засобом засвоєння дітьми елементарних математичних понять. Наприклад, у хороводних іграх малята вчаться орієнтуватися у просторі, розрізняти напрямки руху, виконувати лічбу, розпізнавати послідовність дій. Такі ігри, як "Шпаки", "Два морози", "Совонька", "Подольночка" сприяють розвитку уваги, витримки, швидкої реакції, орієнтації в просторі та часі.

Застосування ігор "Сімейка", "Вовк і лисичка", "Кінь", "Квочка", "Камінці" дозволяє дітям вивчати та закріплювати поняття про кількість, порівняння предметів за розміром, формою, величиною. Наприклад, у грі "Сімейка" дитина оперує поняттями "один", "двоє", "багато", навчається рахувати, співвідносити кількість предметів з числовими значеннями. Ігри "Засмучений зайчик", "Пускай" допомагають формувати просторові уявлення, а "Фарби", "Ворота" — поняття про форму. Через ігрову діяльність діти не лише отримують нові знання, а й закріплюють уже засвоєні, застосовують їх на практиці.

Варто зазначити, що велике значення у формуванні математичних уявлень має знайомство дітей з традиційними українськими мірками – п'яддю, сажнем, верстою, ліктем. Через практичні заняття з використанням таких одиниць вимірювання діти

розвивають уявлення про відстань, об'єм, кількість, а також отримують знання про життя і побут українців минулого [4].

Таким чином, народна математика – це не лише засіб навчання, а й важливий інструмент у руках вихователя, який дозволяє органічно поєднувати процес розвитку і виховання, опираючись на національні традиції, фольклор, побутову культуру. Через інтеграцію фольклорного матеріалу у освітній процес відбувається не лише розвиток інтелектуальних здібностей дітей, а й формування духовних цінностей, любові до рідної мови, культури та Батьківщини.

Використання народної математики у закладах дошкільної освіти відкриває широкі можливості для творчості педагога, формує у дітей початкові математичні уявлення в доступній, захопливій формі. Саме в дошкільному віці закладаються основи майбутнього ставлення дитини до навчання, до свого народу, країни, в якій вона живе, тому важливо, щоб цей досвід був яскравим, позитивним і корисним.

Сучасний вихователь повинен не лише знати основи народної математики, але й уміти креативно інтегрувати їх у повсякденну діяльність, формуючи в дітей цілісне уявлення про світ, свій народ, його культуру, мудрість і традиції, які вдало поєднуються з новітніми підходами до навчання.

Список використаної літератури та джерел

1. Білан Олександра. Українське народознавство в закладі дошкільної освіти / Олександра Білан. - Львів: БОНА, 2023. - 269 с.
2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. - Київ: Вища школа, 2003. - 206 с.
3. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч. посіб. - Кременчук: ПП «Бітарт», 2019. - 96 с.
4. Лисенко Г., Цетковська О. Сім раз відмір, або як навчити дітей вимірювати. // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2021. № 2. - С. 30–33.
5. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч.-метод. посіб. - Львів, «Новий Світ-2000», 2020. - 300с.
6. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: навч.-метод. посіб. для студ. пед. навч. закл., держ. ун-тів / М. Г. Стельмахович - К., 1997. - 232 с.

Ксенія ТЩА, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівниця - Світлана КЕФА, викладачка музично-теоретичних дисциплін та вокально-хорової підготовки, спеціаліст другої категорії

РОЛЬ МУЗИЧНИХ РОЗВАГ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкривається роль музичного керівника та вихователя у процесі формування культури дозвілля дошкільників. Визначено основні аспекти музичних розваг в умовах закладу дошкільної освіти. Окреслено різновиди дитячої музичної діяльності та вимоги щодо її організації.

У закладах дошкільної освіти організовується різноманітна музична діяльність, з-поміж якої ключовою є музичні розваги. Вони допомагають дітям засвоїти навички сприймання та виконання музики, відкриваючи для них нові грані навколишнього світу через мистецтво.

Музика, як зазначає С. Матвієнко, - один із видів мистецтва, який є засобом пізнання навколишнього світу й формування особистості. Вона здатна передавати почуття та емоції людей, їхній настрій та думки [4, с. 12].

Мета музичного виховання полягає у формуванні любові до музики, розвитку навичок і вмінь її розуміти й емоційно переживати.

Для досягнення зазначеного, а також з метою формування у дітей культури дозвілля, підвищення рівня їхньої творчої активності, на думку О.Стріхар та Л.Ярошинської, педагогічним колективом закладу дошкільної освіти проводяться дитячі свята та розваги [3, с. 209]. Саме в процесі колективної діяльності відбувається розвиток уваги дітей, комплексу музичних здібностей, музично-рухового виконавства, здатність до творчого самовираження.

Підготовка розваг потребує креативного підходу з боку музичного керівника та вихователя. Під час планування та проведення враховується тематика та форма проведення, які забезпечуватимуть зацікавленість дошкільників, сприятимуть патріотичному, моральному, естетичному вихованню тощо («День Матері», «Свято Миколая», «Подорож у світ казки», «Свято музики і танцю», «Мелодії рідного краю»).

Вечори розваг у закладах дошкільної освіти проводяться у формі концерту, фестивалю, лялькового театру, змагань, ігор, атракціонів тощо.

На музичних розвагах використовуються види музичної діяльності: спів, музично-ритмічні рухи, дидактичні ігри та гра на інструментах. Особливе місце посідає музично-ритмічна діяльність, яка сприяє розвитку навичок виражального руху, ритмічного

чуття та виразності, розвитку навичок узгодження рухів згідно з характером, емоційною чутливістю до музики та художньо-творчими здібностями.

Музичні розваги містять музично-рухову активність (танці, ігри, хороводи, що вивчаються на музичних заняттях та активізують творчу ініціативу дітей, допомагають формувати в них навички взаємодії, колективного виконання, дружби та взаємоповаги). Під час вокальної діяльності діти опановують основні вокальні навички, розвивають голос і вчаться виконувати пісні емоційно, виразно. І.Романюк зазначає, що діти співають знайомі пісні, танцюють разом із персонажами літературних творів, які вивчалися раніше [2, с. 100].

С.Нечай зазначає, що музичні жанри дитячого фольклору входять у життя дитини в певній послідовності, при цьому розв'язуються виховні завдання. Дитячі народні пісеньки уточнюють уявлення про навколишній світ, виховують і розвивають дитину, збагачують її мовлення (колисанки, ігрові, танцювальні, хороводи, жартівливі), лічилки, забавлянки, промовки, приспівки, приповідки [1, с. 103].

Отже, гра на дитячих музичних інструментах викликає у малюків позитивні емоції та сприяє розвитку самостійності в музикуванні. Ця діяльність також поглиблює знання про інструменти й закріплює навички музичного виконання. Ефективна організація музичних розваг в закладі дошкільної освіти, за умови творчої ініціативи та фахової майстерності музичного керівника та вихователя, з урахуванням сучасних вимог до змісту, форм і методів забезпечують гармонійний музично-естетичний розвиток дошкільників, сприяють формуванню у дітей культури дозвілля.

Список використаної літератури та джерел

1. Нечай С.П. Музика розвиває, виховує, оздоровлює: навч.-метод. посіб. / Світлана Нечай. – К.: Світич, 2012. – 144 с.
2. Романюк І. А. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – Тернопіль.: Мандрівець, 2014. – 280 с.
3. Стріхар О.І., Ярошевська Л.В. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності музичне мистецтво. – Миколаїв: «РАЛ-поліграфія», 2022. – 260 с.
4. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 297 с.

Наталія ДИЧКО, студентка 45 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта Педагогічний фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Микола РОМАНЮК, викладач логопедичної ритміки і методики навчання, викладач вищої категорії

ЛОГОПЕДИЧНА РИТМІКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглядається логопедична ритміка як ефективний засіб корекції мовлення у дітей дошкільного віку. Аналізуються основні принципи та методи логоритмічної роботи, їхній вплив на розвиток мовленнєвих навичок, координацію рухів і психоемоційний стан дітей. Подано приклади практичних вправ, які сприяють гармонійному мовленнєвому розвитку дошкільнят.

Зміст теми. Обґрунтування необхідності використання логопедичної ритміки як ефективного засобу корекції мовлення у дітей дошкільного віку. Визначення логопедичної ритміки, її основні завдання, компоненти та роль у розвитку мовлення. Характеристика основних етапів занять, поєднання мовленнєвих і рухових вправ, принципи організації занять. Приклади логоритмічних ігор і вправ, які спрямовані на корекцію порушень звуковимови, розвиток ритмічності мовлення, координації та дихання. Підсумки ефективності логопедичної ритміки у мовленнєвому розвитку дошкільників, перспективи застосування у практиці логопеда.

Мовлення — одна з найважливіших форм спілкування та пізнання дитиною світу. У дошкільному віці саме воно забезпечує активну взаємодію з оточенням, формує мислення, уяву, емоційну сферу. Проте дедалі частіше спостерігається тенденція до зростання кількості дітей із порушеннями мовлення. Це обумовлює необхідність пошуку ефективних, водночас природних і цікавих для малюка способів корекції. Одним із таких засобів є логопедична ритміка — метод, який поєднує рух, музику та мовлення.

Поняття логопедичної ритміки

Логопедична ритміка — це система вправ і занять, що поєднує елементи логопедії, музикотерапії та ритмопластики. Вона спрямована на стимуляцію мовленнєвої, моторної, дихальної, емоційної та слухової сфер дитини. Основна мета — гармонізація розвитку всіх компонентів мовленнєвої діяльності через ритм і рух.

Ритм — одна з найприродніших категорій сприймання для дитини. Саме через нього можна м'яко впливати на артикуляційну моторну сферу, покращити дихання, відчуття темпу, інтонації та логічного наголосу у мовленні.

Значення логопедичної ритміки для дошкільників

У дошкільному віці головним видом діяльності дитини є гра. Саме тому логопедична ритміка, яка має ігрову, музичну та рухову основу, легко сприймається дітьми, викликає інтерес і позитивні емоції.

Основні завдання логопедичної ритміки:

- розвиток артикуляційної та загальної моторики;
- нормалізація дихання і голосоутворення;
- розвиток фонематичного слуху;
- корекція темпу, ритму, інтонації мовлення;
- формування емоційної виразності;
- розвиток уваги, пам'яті, уяви.

Усе це має безпосередній вплив на формування повноцінного, правильного мовлення.

Структура логопедичних ритмічних занять

Заняття з логопедичної ритміки мають чітку структуру, що дозволяє поступово активізувати всі необхідні функції:

Вступна частина: налаштування на заняття, легка розминка під музику.

Основна частина: виконання ритмічних вправ, дихальних, артикуляційних і голосових тренувань.

Завершальна частина: вправи на релаксацію, заспокоєння, закріплення результатів.

Ритмізація мовлення у поєднанні з рухами дозволяє дитині краще контролювати вимову звуків, впевненіше володіти голосом, виражати емоції та думки.

Логопедична ритміка як музична терапія для дітей з аутизмом

Логопедична ритміка як метод поєднує в собі елементи музики, рухів і мовлення та є надзвичайно корисною для дітей з порушеннями мовлення. Однак ця методика виявляється особливо ефективною і для дітей із розладами аутичного спектру (РАС). Діти з аутизмом часто мають труднощі в комунікації, емоційній взаємодії та соціалізації, що ускладнює їхнє повсякденне життя. Музика як універсальна мова стає важливим інструментом, що сприяє розвитку і корекції цих порушень.

Взаємодія через ритм і музику

Музика має унікальну здатність впливати на різні рівні розвитку дитини, включаючи емоційний, когнітивний і фізіологічний. У дітей з аутизмом часто спостерігаються проблеми з усвідомленням себе в просторі, труднощі з інтеграцією сенсорних відчуттів, а також з обробкою звукової інформації. Однак музика здатна «розбудити» ці сенсорні механізми і допомогти дітям налаштуватися на взаємодію з оточенням.

Ритмічні звуки і мелодії дають змогу дітям з аутизмом знайти зв'язок із зовнішнім світом. Багато дітей із РАС відгукуються на повторювані звуки або ритми, що створює можливість для взаємодії з вихователями або логопедами. Це може бути початковим етапом для розвитку комунікації: дитина починає реагувати на ритм, стежити за рухами інших або навіть почати виконувати рухи в такт з музикою. Завдяки таким простим, але ефективним вправам діти можуть навчитися розпізнавати і реагувати на базові елементи соціальної взаємодії, такі як дотримання черги, встановлення контакту з іншими, взаємний обмін.

Ритм як інструмент для розвитку комунікації

У дітей з аутизмом часто спостерігаються проблеми не лише з мовленням, але й з емоційною взаємодією. Логопедична ритміка, що включає елементи музичної терапії,

може бути чудовим способом допомогти дитині виразити свої емоції через музику та рухи. Наприклад, у процесі занять можуть використовуватися вправи, які допомагають дитині відчувати і передавати емоції через ритм. Музыка є емоційно виразним інструментом, а завдяки поєднанню звуків, рухів і мови, дитина може краще усвідомлювати і виражати свої почуття, що є важливим етапом розвитку соціальних навичок.

Такі заняття, як «ритмічне підплескування» чи «гра на музичних інструментах», можуть бути чудовими стимулами для вираження емоцій. Це дає змогу дитині з аутизмом не лише налаштуватися на ритм, але й почати спілкуватися за допомогою музичних жестів або звуків, що може стати основою для розвитку мовлення.

Спільні активності в групі

Для дітей з аутизмом важливими є не лише індивідуальні заняття, а й групова взаємодія. Групові заняття з логопедичної ритміки створюють природне середовище для розвитку соціальних навичок. Діти, працюючи разом, починають розуміти концепцію «черги», вчаться співпрацювати з іншими, встановлювати зоровий контакт і реагувати на сигнал від інших. Спільне виконання ритмічних вправ під музику дає можливість дітям з аутизмом брати участь у соціальній взаємодії на рівні, доступному для їхнього розвитку.

Завдяки заняттям ритмікою діти з аутизмом починають розвивати основи соціальних навичок. Вони вчаться співпрацювати з іншими, взаємодіяти за допомогою невербальних жестів, слухати і сприймати звуки. Такі вправи допомагають зняти тривожність, сприяють розвитку впевненості в собі і покращують емоційну регуляцію.

Нейробіологічний аспект логопедичної ритміки

Важливим аспектом використання логопедичної ритміки у дітей з аутизмом є нейробіологічний вплив ритму на мозок. Дослідження показують, що ритм має здатність синхронізувати діяльність різних ділянок мозку, що відповідають за сприймання звуків, рухи і соціальну взаємодію. Музыка стимулює розвиток нейропластичності, що дає можливість дитині з аутизмом покращити здібності до мовленнєвого та емоційного спілкування.

Діти з аутизмом часто мають підвищену чутливість до звуків, тому важливо, щоб заняття проводилися в комфортних умовах із застосуванням індивідуальних темпів та інтенсивності. Музыка дає змогу адаптувати рівень сприйняття до індивідуальних потреб кожної дитини, що сприяє максимально ефективно розвивати мовлення і соціальні навички.

Практичні завдання

Наведемо приклади вправ, які можна використовувати у роботі з дошкільниками.

1. Ритмічна лічилка з рухами

Мета: розвиток артикуляційної моторики, темпоритмічного відчуття.

Інструкція: під музичний супровід або ритмічне плескання вимовляється:

Раз-два — тупну я,

Три-чотири — руки вгору,

П'ять-шість — усміхнись,

Сім-вісім — не журись!

Під час промовляння діти виконують відповідні рухи (тупають, піднімають руки, усміхаються тощо).

2. Дихальна вправа «Кульбабка»

Мета: формування плавного видиху.

Інструкція: дитина уявляє, що дмухає на кульбабку, щоб вона розлетілася.

— Уяви, що перед тобою кульбабка. Вдихни носиком, повільно видихай ротиком, ніби здуваєш пухнасті парашутики.

(Виконується 4–5 разів, підспівування: «У-у-у...»)

3. Вправа на інтонацію «Як говорить звірятко?»

Мета: розвиток інтонаційної виразності та фонематичного слуху.

Інструкція: педагог показує картинку тварини, дитина має інтонувати фразу, наче це говорить звір:

— «Я — лев!» (гучно, низьким голосом)

— «Я — мишка!» (тихо, тоненько)

— «Я — жабка!» (підстрибом, весело)

4. Гра «Повтори за музикою»

Мета: розвиток ритмічного слуху, координації, мовлення.

Інструкція: під різний музичний ритм діти повторюють рухи й звуки:

— Легка музика — «па-па-па» (плескають у долоні)

— Швидка — «та-та-та» (тупають ногами)

— Повільна — «у-у-у» (руки в сторони)

Окрім традиційних вправ, можна впроваджувати інтерактивні елементи, які задіють уяву дітей. Наприклад, гра «Мовний театр» — діти створюють невеликі сценки за допомогою простих речень, використовуючи інтонаційні вправи та рухи. Це може бути дуже ефективним для розвитку мови, оскільки кожен рух і жест підсилює сказане слово, даючи дитині можливість не лише вимовляти, а й переживати його емоційно. Ігрові методи активізують малюка, роблячи процес корекції мовлення цікавою і веселою грою.

Логопедична ритміка — це не лише ефективний, а й приємний засіб корекції мовлення. Завдяки її впровадженню у педагогічну практику можна значно підвищити якість мовленнєвого розвитку дітей, забезпечити їм позитивний емоційний настрій і впевненість у власних силах.

Логопедична ритміка є важливим елементом корекційної педагогіки, що дозволяє в ігровій формі гармонійно розвивати мовлення дитини. Вона поєднує рух, ритм, звук і слово, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку мовленнєвої функції. Залучення дітей до таких занять сприяє не лише покращенню мовлення, а й загальному психоемоційному розвитку.

Використані джерела

1. Агафонова, М. В. (2017). Вплив музики та ритміки на розвиток мовлення у дітей дошкільного віку. Наукові записки, 3(27). - с.95.
2. Зайцева, І. А. (2010). Логопедична ритміка як метод корекції мовлення в умовах дошкільного навчального закладу. Вісник педагогічних наук. - с.110.
3. Павлова, О. В. (2005). Логопедична ритміка як засіб корекції мовлення у дітей дошкільного віку. Журнал педагогічних наук. - с.58
4. Шеремет, В. С. (2013). Музикотерапія і логоритміка як методи корекції мовлення в дошкільному віці. Психологія розвитку та освіти. - с.64.

Софія МАЛИШИН, студентка 41 групи спеціальності 012 Дошкільна освіта КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчак».

Керівниця –**Леся РОНДЯК**, викладачка педагогіки, кандидатка педагогічних наук

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. У статті аналізуються можливості мультимедійних засобів для активізації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку дошкільної освіти вимагає адаптації до змін, що відбуваються в технологічному середовищі. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес дошкільного закладу освіти стали важливою складовою сучасної освіти. Діти старшого дошкільного віку здатні сприймати яскраві, динамічні образи, запам'ятовувати інформацію, що подається у мультимедійній формі. Окрім цього, уміння орієнтуватися в мультимедійному середовищі є важливим етапом підготовки до навчання у школі, де цифрові технології все активніше інтегруються в освітній процес. Важливо зазначити, що у Базовому компоненті дошкільної освіти, його варіативному складнику йдеться про формування у дошкільників цифрової компетентності [1].

Проблема застосування комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку розглядається у наукових дослідженнях Ю. Горвіц, С.Дяченко, О.Зворигіної, К.Карської, Н.Кирсти, Н.Лисенко, Т.Піроженко та ін. [4].

Мета статті — проаналізувати можливості використання мультимедійних засобів як інноваційного інструменту розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку та визначити їх педагогічну доцільність у сучасному освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Визначимо суть основного поняття, яке відображає тему дослідження – «пізнавальна активність дітей дошкільного віку», яке визначається науковицею О.Т.Кузіною як особистісна якість, що «формується, розвивається на основі пізнавальної потреби дітей у різних видах діяльності, зумовлює засвоєння дітьми досвіду, накопиченого людством, цілісних уявлень про довкілля, способи діяльності та актуалізується в процесі пізнавальної діяльності» [3, с.77].

Важливо у контексті нашого дослідження з'ясувати поняття «мультимедійні засоби навчання», який розглядають як комплекс апаратних і програмних засобів, що дають змогу користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео.

Медіа є одним з основних чинників, що формують «покоління Альфа», до якого належать сучасні діти шостого року життя. Дослідники цього феномену зазначають, що

медіазасоби, цифрові технології сприяють позитивним змінам у пізнавальній сфері дітей [3].

Використання мультимедійних засобів в освітній взаємодії з дітьми обумовлено сучасними потребами дітей. Сучасні мультимедійні технології дають можливість педагогам поєднувати різні канали сприйняття: зоровий, слуховий, тактильний. Це дозволяє досягти значної ефективності в навчальному процесі, оскільки пізнавальна активність дітей підвищується, коли інформація подається через різноманітні форми: відео, зображення, анімацію та звук.

Під час здійснення освітнього процесу під час пробної і переддипломної практики студенти нашого коледжу активно використовують інформаційно-комунікаційні технології, зокрема мультимедійні презентації, віртуальні екскурсії, перегляд відео, застосовуючи при цьому різні прийоми роботи для активізації пізнавальної діяльності старших дошкільників. Це проблемні запитання, шукаючи відповіді на які діти висловлюють припущення, а під час перегляду відео з'ясовують, чи їх припущення були правильними. Наприклад, діти міркують над запитанням: «Чи правда, що комахи допомагають рослинам давати нові насінинки? Як ви гадаєте, чому так або чому ні?» А потім діти переглядають відео і спостерігають за рухами комах. Під час перегляду мультфільму, наприклад, «Котик і півник», використовуємо прийом «стопкадр», щоб детальніше розглянути інтер'єр української хати, відповісти на запитання, які цікавлять дітей.

В освітній роботі зі старшими дошкільниками доцільно використовувати інноваційні мультимедійні засоби, так як елементи доповненої реальності для пробудження їхнього інтересу до предметів дослідження. Доповнена реальність (Augmented Reality, скорочено – AR), відповідно до наукової позиції вчених – це технологія інтерактивної комп'ютерної візуалізації, що дає змогу доповнити зображення реального світу віртуальними елементами та відображає його на екрані пристрою [3]. Наприклад, діти можуть вивчати різні види тварин або рослин, переглядати їх у 3D-форматі, дізнаватися їхні особливості, звички та середовище проживання, що робить процес навчання більш інтерактивним. Це дозволяє дитині не просто бачити малюнок тварини в книжці, а й взаємодіяти з нею, «бачити», як вона рухається чи змінюється.

Іншою інноваційною технологією, яка активно використовується в дошкільній освіті, є віртуальна реальність (VR). Використання VR-окулярів на заняттях дозволяє переносити дітей в інші світи, що не можуть бути доступними в реальності. Наприклад, діти можуть «відвідати» далекий космос, зануритися в океанські глибини або потрапити в інші країни, де знайомляться з культурою та природою. Це стимулює розвиток уяви, пізнавальних процесів, а також розширює кругозір дітей, робить процес пізнання емоційним, що загалом стимулює пізнавальну активність старших дошкільників [2].

Актуальним в організації життєдіяльності старших дошкільників є діяльнісний підхід, який передбачав активне залучення дітей до роботи з медіаматеріалами. Так, студенти нашого закладу, майбутні вихователі ЗДО, мають досвід створення з дітьми найпростішої анімації на тему весни; на своїх квест-заняттях «Казковий лабіринт» використовували GR-коди, які допомогли спрямувати пошук казкових скарбів.

Важливим аспектом у роботі з використання мультимедійних засобів вважаємо те, що мультимедійні засоби дають змогу забезпечити диференційований підхід до кожної дитини. Завдяки використанню індивідуальних планшетів, комп'ютерів чи інтерактивних дошок можна забезпечити доступ до матеріалу в зручному форматі для кожної дитини, враховуючи її інтереси та рівень підготовки. Технології дають можливість працювати з дітьми, які мають різні темпи засвоєння матеріалу, а також враховувати індивідуальні особливості, що робить навчання більш персоналізованим та ефективним.

Цікавими є дослідження щодо ролі комп'ютерних ігор у розвитку дошкільників, поведених Т.Піроженко і К.Карасьовою, які пропонують психологічну класифікацію комп'ютерних ігор [5]. Ми поділяємо думку авторів, які вказують на те, що комп'ютерні ігри, з одного боку, дають можливість проявити винахідливість, розвинути творчі здібності, відпрацювати навички роботи з комп'ютером, з іншого боку – статична діяльність, шкода від тривалого перебування в одній позі, напруження зору під час розгляданні дрібних малюнків.

Отже, надмірне використання комп'ютерних засобів може негативно позначитися на здоров'ї дітей, зокрема на зоровому апараті, розвитку дрібної моторики та соціальних навичок. Тому дуже важливо, щоб мультимедійні засоби використовувались не як заміна традиційних методів навчання, а як доповнення до них. Педагог повинен знаходити оптимальний баланс, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології для підтримки інтересу до навчання, але не перевантажуючи дітей інформацією.

Висновки. Застосування мультимедійних засобів вихователями закладу дошкільної освіти сприяє активізації пізнавальної діяльності дітей, набуттю досвіду їхньої роботи з комп'ютером і вимагає від педагога систематичного вдосконалення досвіду використання комп'ютерних інновацій.

Список використаної літератури та джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
2. Козак Л. В., Пономаренко Т. О. Підготовка майбутнього вчителя до використання доповненої реальності в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. URL <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/132/3954/8261-1>
3. Кузіна О.Т. Формування пізнавальної активності у дітей 6 -го року життя засобами медіа в умовах закладу дошкільної освіти: дис. ... канд. пед. наук : Київ, 2024. - 265 с.
4. Мардарова І.К. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників дис. ... канд. пед. наук : Одеса, 2012. - 200 с.
5. Піроженко Т, Карасьова К. Обережно: компютерні ігри . Дошкільне виховання.2013.№8. - С.23-25

Тематичний напрям СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Дмитро БУРЛАКА, студент 47С групи спеціальності 017 Фізична культура і спорт Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Іван Паньків, викладач баскетболу з методикою викладання, спеціаліст вищої категорії

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ДЛЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ВОЛОДІННЯ М'ЯЧЕМ У БАСКЕТБОЛІ

Анотація. У статті висвітлено ефективні методи навчання володіння м'ячем у баскетболі з акцентом на технічні вправи, індивідуальний підхід і поетапний розвиток навичок.

Ключові слова: баскетбол, володіння м'ячем, методика навчання, тренувальний процес.

Володіння м'ячем є базовою навичкою для кожного баскетболіста, адже саме на його основі будуються інші технічні елементи гри — ведення, передача, кидок і дії в захисті [2, с. 37]. Методика навчання володіння м'ячем у баскетболі передбачає використання різноманітних засобів, що не тільки допомагають оволодіти технікою, але й сприяють розвитку фізичних якостей: координації, швидкості, спритності й сили. Поступове застосування різноманітних вправ на ведення м'яча, передачі та прийом, а також розвиток командної взаємодії дають змогу вдосконалити технічні навички спортсменів і підготувати їх до успішних дій у реальних ігрових ситуаціях [1, с. 128].

Кожен учень має свої особливості розвитку, тому персоналізований підхід допомагає більш повно розкрити потенціал гравця. Правильне поєднання фізичних вправ, тактичних завдань і психологічної підготовки є основою для успішного оволодіння технікою володіння м'ячем. Актуальність удосконалення методики навчання визначається необхідністю підвищення загального рівня підготовленості гравців на різних етапах спортивного вдосконалення [4, с. 15]. Особливо важливо ефективно організовувати процес навчання в молодших вікових групах, оскільки саме в цьому віці закладаються основи технічної майстерності.

Навчальні ігри і вправи спрямовані на розвиток ключових навичок контролю м'яча. Такі ігри як «Горизонтальна мішень», де учасники кидають м'яч у визначену ціль з поступовим збільшенням відстані, тренують точність кидків, координацію та командний дух. Вправа «М'яч по землі», де гравці перекидають м'яч по колу, уникаючи перехоплення, допомагає розвивати швидкість реакції та тактичне мислення. У грі «Злови в повітрі»

учасники вчаться концентруватися та швидко реагувати на зміну ситуації, ловлячи м'яч після кидка [3, с. 78].

Ігрові завдання типу «Хто далі?» розвивають відчуття сили та точності, оскільки гравці повинні відбити м'яч від стіни на якомога більшу відстань і зловити його. Вправа «М'яч у кошик» формує влучність і координацію, тренуючи точність кидків у кошик. Завдання «Граю, але м'яч не втрачай» сприяє розвитку реакції та уважності, адже учасники повинні миттєво реагувати на сигнали тренера. Гра «Влучно в ціль» спрямована на розвиток точності передачі через збивання гімнастичних булав [5, с. 56]. У вправах на командну взаємодію, наприклад у грі «М'яч до капітана», гравці вчаться швидко оцінювати ситуацію на майданчику і приймати правильні рішення для передачі м'яча своєму капітану. У свою чергу, «Швидкий м'яч» сприяє вдосконаленню командної роботи та передачі м'яча різними способами, що розвиває швидкість і координацію рухів.

Починати слід із простих вправ: ведення м'яча на місці, прості короткі передачі й прийом м'яча в статичному положенні. Згодом вправи ускладнюються: додаються зміни напрямку, підвищується швидкість руху, вводяться обмеження в часі або ігрові завдання. Удосконалення ведення м'яча можливе через виконання різних вправ на зміну напрямку руху, обведення перешкод, ведення із закритими очима. Удосконалення передачі м'яча включає в себе опанування різних видів передач: через голову, грудну, передачу від підлоги. Це дозволяє гравцям діяти ефективно навіть у складних ігрових умовах [7].

Особливу увагу слід приділяти розвитку фізичних якостей: сили, спритності, витривалості та швидкості реакції. Це досягається шляхом комплексних тренувань із вправами на координацію, силову підготовку й розвиток швидкості, наприклад, ведення м'яча в русі з перешкодами або швидке ловіння м'яча в обмеженому просторі. Персоналізований підхід дозволяє адаптувати завдання під індивідуальні особливості спортсменів: працювати над слабкими сторонами та зміцнювати сильні [6, с. 103].

Перегляд і розбір ключових моментів дозволяють побачити помилки, усвідомити правильність або недоліки своїх дій і цілеспрямовано працювати над їх виправленням. Окрім фізичної та технічної підготовки, значну роль відіграє психологічна стійкість. Вправи на розвиток впевненості, рольові ігри та тренування в умовах стресу допомагають гравцям навчитися зберігати холонокровність і приймати правильні рішення в напружених ситуаціях [8].

Отже, методика навчання володіння м'ячем у баскетболі має бути комплексною: поєднувати технічну, фізичну, тактичну й психологічну підготовку. Різноманітність засобів навчання, поступове ускладнення завдань і індивідуальний підхід сприяють формуванню високого рівня технічної майстерності гравців і забезпечують їхню готовність до успішної гри на змаганнях.

Список використаних джерел

1. Івченко О. М. Сучасний стан контролю техніко-тактичної підготовленості баскетболістів на етапі попередньої базової підготовки / О. М. Івченко // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт. - Запоріжжя, 2016. № 2. - С. 127-132.
2. Мітова О. О. Баскетбол: історія розвитку, правила гри, методика навчання / О. О. Мітова, В. В. Грюкова - Дніпро: Вид. «Інновація», 2016. - 193 с.

3. Наумчук В. І. Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм: навч. - метод. посіб. - Тернопіль : Астон, 2017. - 144 с.
4. Несен О. О. Удосконалення технічної підготовленості баскетболістів 10-11 років на базі розвитку координаційних та швидко-силових здібностей / О. О. Несен, І. В. Ширяєва, І. М. Євтушенко // Спортивні ігри, №1, 2018. - С. 13-21.
5. Пасічник В. Теорія і методика викладання баскетболу : навч. посіб. / Вікторія Пасічник. Л. : ЛДУФК, 2015. - 78 с.
6. Помещикова І. П. Ефективність процесу навчання технічним прийомам баскетболу на основі врахування індивідуальних можливостей дітей при наборі до секції / І. П. Помещикова, К. М. Афанасьєва // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Основи побудови тренувального процесу в циклічних видах спорту». - Харків, 2017. - С. 102-106.
7. Чопик Р. В. Характеристика методики навчання технічних прийомів баскетболу учнів молодших класів з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування / Р. В. Чопик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2009. № 1. - С. 142-145.
8. Цюпак Ю. Ю., Швай О. Д., Іваніцький Р. Б. Методика навчання основних технічних прийомів ігри в баскетбол: методичні рекомендації. - Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки 2021. - 65 с.

Яна МАЗУРЯК, студентка 47 групи спеціальності 017 Фізична культура і спорт Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівниця – Світлана МЕЛЬНИК, викладачка фізичної культури, настільного тенісу з методикою викладання, спеціаліст другої категорії.

ФОРМИ І ЗМІСТ ЗАНЯТЬ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ

Анотація. Стаття присвячена характеристиці основних форм занять з настільного тенісу в школі, які сприяють розвитку фізичних і технічних навичок учнів, а також формуванню позитивного ставлення до фізичної активності та спорту. У статті розглядаються різні підходи до організації тренувального процесу, такі як уроки фізичної культури, індивідуальні та групові тренування, міні-змагання, факультативи, а також позакласні заходи, спрямовані на популяризацію настільного тенісу серед школярів. Заняття з настільного тенісу в школі мають значний виховний та освітній потенціал, сприяючи всебічному розвитку молоді та заохочуючи до здорового способу життя.

Ключові слова: здоров'я, тренування, освітній процес, теніс.

Заняття фізичною культурою в школі не обмежуються тільки уроками. Тим більше, що в наше століття, коли техніка багато в чому замінює людину, необхідно через заняття фізичною культурою і спортом підтримувати м'язову діяльність всього організму. Одним з найбільш ефективних способів підвищення функціональних можливостей і спортивної працездатності дітей і підлітків є спеціалізовані заняття спортом.

Настільний теніс є одним із найбільш захопливих видів спорту, що сприяє всебічному фізичному розвитку та формуванню фізичних якостей, сприяє бадьорості, життєрадісності, чудовому самопочуттю. Люди, які регулярно займаються настільним тенісом, зберігають працездатність і життєрадісність до похилого віку. На майданчику з азартом самовіддано обмінюються ударами школярі й академіки, студенти й провідні конструктори, будівельники й лікарі, артисти й космонавти. Простота, доступність дають можливість займатись настільним тенісом людям будь-якого віку та статі, використовуючи для цього найпростіший спортивний інвентар. Видовищність, ефективний вплив на організм зумовили введення цього виду спорту в систему фізичного виховання в школах, середніх і вищих навчальних закладах.

Заняття з настільного тенісу в школі мають свої особливості і часто поділяються на кілька форм залежно від віку учнів, рівня їх підготовки та цілей навчання. Ось основні форми занять з настільного тенісу в школі:

Уроки фізичної культури (групові тренування):

Мета: основна мета – ознайомлення учнів з основами настільного тенісу, розвиток загальних фізичних здібностей, формування мотивації до занять спортом.

Особливості: заняття проводяться в групах, де учні отримують базові знання про правила гри, техніку ударів, а також займаються фізичними вправами, що покращують координацію, швидкість та витривалість.

Зміст: на цих заняттях діти вивчають основи подачі, прийому подачі, правильного виконання ударів (форхенд, бекхенд), основні правила гри. Крім того, проводяться ігрові вправи та елементи змагань для розвитку інтересу до спорту.

Групові ігри та міні-змагання:

Мета: створення умов для застосування отриманих знань на практиці, підвищення мотивації через змагання.

Особливості: у школах часто проводяться міні-змагання між учнями, де учасники можуть продемонструвати свої вміння та здобути досвід змагань у неформальних умовах.

Зміст: організація турнірів або ігор в парах, де учні змагаються один з одним. Це дає змогу не лише покращити техніку гри, але й розвивати командний дух та стратегію.

Індивідуальні тренування (під час факультативів або позакласних занять):

Мета: удосконалення індивідуальних навичок, покращення технічних і тактичних елементів гри.

Особливості: такі заняття можуть проводитися під час факультативних занять або позаурочно, коли учні мають можливість займатися з тренером або вчителем на більш глибокому рівні.

Зміст: навчання технічних елементів (удари, подачі), виконання спеціалізованих вправ для розвитку реакції, швидкості, спритності. Заняття можуть містити тренування на точність і силу удару, розвиток тактики гри.

Фізичні тренування (загальна фізична підготовка):

Мета: покращення загальної фізичної підготовленості учнів для ефективнішої гри в настільний теніс.

Особливості: до занять вводять вправи на розвиток швидкості, спритності, витривалості, координації та сили, що є важливими для гри в настільний теніс.

Зміст: вправи на розтягування, кардіонавантаження, тренування м'язів ніг і верхньої частини тіла, спритність, швидкість реакції.

Показові виступи та демонстрації:

Мета: формування інтересу до настільного тенісу, демонстрація технічних та тактичних аспектів гри.

Особливості: вчителі або тренери можуть демонструвати окремі технічні елементи гри, щоб учні краще зрозуміли, як правильно виконувати удари, розташовуватися на столі тощо.

Зміст: показові ігри, в яких вчитель чи учень демонструють правильну техніку гри, стратегічні прийоми. Це може також бути відео з професійними матчами для кращого розуміння гри.

Позакласні заходи (турніри, змагання серед класів):

Мета: сприяння розвитку духу суперництва, підвищення інтересу до фізичної активності та спортивної майстерності.

Особливості: організація шкільних турнірів та змагань з настільного тенісу для учнів різного віку та рівня підготовки.

Зміст: турніри серед учнів школи, де вони можуть змагатися за призи або просто для задоволення. Такі заходи зазвичай мають розважальний та виховний характер.

Ці форми занять сприяють розвитку фізичних, технічних і тактичних навичок учнів, а також формуванню позитивного ставлення до фізичної активності. Кожна з форм занять з настільного тенісу має важливе значення для забезпечення всебічного розвитку школярів.

Висновки

Заняття з настільного тенісу в школі мають різні форми, що дають змогу враховувати інтереси та рівень підготовки учнів. Від уроків фізичної культури до позакласних заходів - кожна форма сприяє розвитку різних аспектів гри, включаючи з технічними, фізичними й тактичними навичками.

Заняття настільним тенісом сприяють не лише розвитку спортивних навичок, але й покращенню загальної фізичної підготовленості, координації, швидкості та витривалості учнів. Ці характеристики є важливими не лише для успішної гри, але й для формування здорового способу життя серед школярів.

Настільний теніс у школі має значний виховний потенціал, формуючи у школярів важливі соціальні якості, такі як командний дух, дисципліна, взаємоповага та бажання досягати результатів.

Отже, різноманітні форми занять з настільного тенісу в школі сприяють комплексному розвитку учнів, популяризації фізичної активності та спорту серед молоді, а також формуванню здорових звичок, що позитивно впливають на загальний фізичний і психологічний стан школярів.

Список використаної літератури та джерел

1. Афанас'єв В. В. Методичні вказівки про проведення навчальних занять з настільного тенісу в ВНЗ / В. В. Афанас'єв. – 2012. – 33 с.
2. Бірук І.Д. Настільний теніс: Навчально-методичний посібник. – Рівне : НУВГП, 2014. – 164.
3. Глоба Т.А. Особливості програми занять для розвитку координаційних здібностей з використанням засобів настільного тенісу / Т.А. Глоба // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. – Вип. 3К 2 (71). – С. 94-98.
4. Колумбет О.М. Розвиток координаційних здібностей молоді / О.М. Колумбет // Монографія. – К.: Освіта. Україна, 2014. – 420с.
5. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан. 2001. – 272 с.
6. Настільний теніс: метод. посіб. / А. А. Ребрина, Г. А. Коломоєць, В. В. Деревянко. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 144 с.
7. Наш теніс (Правила гри затверджені Федерацією настільного тенісу України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tabletennis.org.ua/nastilniytenis-pravila-gri/>
8. Основні поняття та термінологія настільного тенісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infiz.dp.ua/miscdocuments/repozit/ZO-A1/A1-0000-32-L5-14.pdf>
9. Федерація настільного тенісу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uttf.com.ua/> 21. УТТФ - Федерація настільного тенісу України (Facebook) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://itit.facebook.com/UTTFofficial>
10. Міжнародна федерація ittf [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ittf.com/>

Павліна ЧОРНА, студентка 47 груп спеціальності 017 Фізична культура і спорт Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця– Севіль Чубатенко, викладачка фізичної культури, спортивної реабілітації, рухливих ігор з методикою викладання, легкої атлетики з методикою викладання, спеціаліст першої категорії

РУХЛИВІ ІГРИ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. Стаття розглядає роль рухливих ігор у розвитку дітей дошкільного віку, акцентуючи на їхньому впливі на фізичний, соціальний та емоційний розвиток. Описано методику організації занять, включаючи рекомендації для педагогів щодо врахування

вікових особливостей, безпеки та емоційного комфорту дітей. Зазначено важливість різноманітних ігор для забезпечення ефективного навчання та соціалізації дошкільнят.

Ключові слова: рухова активність, дошкільний розвиток, фізичне виховання, координація рухів, соціалізація.

Рухливі ігри є важливим інструментом у розвитку дошкільників. Вони не тільки сприяють фізичному розвитку, а й позитивно впливають на соціалізацію, розвиток комунікативних навичок та емоційної стійкості. Правильна організація та проведення таких ігор дають змогу формувати у дітей основні рухові навички, розвиток координації, спритності та витривалості.

Рухливі ігри мають багатовікову традицію в системі дошкільної освіти. Вони завжди були частиною навчально-виховного процесу, сприяючи розвитку дітей через активну фізичну діяльність. З часом підходи до використання рухливих ігор змінювалися відповідно до розвитку педагогічних та психологічних концепцій, однак їх основна мета залишалась незмінною – сприяти фізичному, емоційному та соціальному розвитку дитини. Рухливі ігри є багатофункціональними: вони не лише допомагають дитині розвивати фізичні навички, але й сприяють розвитку когнітивних функцій, таких як пам'ять, увага, логічне мислення та просторове орієнтування. Вони стимулюють розвиток соціальних навичок, таких як взаємодія з однолітками, дотримання правил і розвиток командної роботи.

Заняття з рухливими іграми мають чітку структуру, яка включає підготовчу, основну та заключну частини. У підготовчій частині діти виконують легкі вправи для розігріву, що допомагає підготувати їх організм до більш інтенсивної фізичної активності. Основна частина заняття зосереджена на ігрових вправах середньої та високої інтенсивності, де діти можуть закріплювати та вдосконалювати свої рухові навички. Заключна частина спрямована на зниження навантаження та заспокоєння, що сприяє відновленню дихання та емоційної рівноваги.

Ігри для дітей дошкільного віку мають бути адаптовані до їхніх фізіологічних та психологічних можливостей. Для дітей віком 4-5 років рекомендується починати з простих ігор, що сприяють розвитку уваги, координації та швидкості реакції. Прикладом таких ігор можуть бути «Сонечко та хмарки» або «Перенеси м'ячик», які зменшують напруження та розвивають уяву, формуючи основи для подальших більш складних фізичних завдань. Організація рухливих ігор у групах дошкільного навчального закладу вимагає від педагогів уваги до фізичних, психологічних та емоційних особливостей дітей. Для забезпечення ефективності ігор важливо враховувати вікові характеристики вихованців, їхні інтереси та рівень фізичної підготовленості. Перед проведенням гри педагог має чітко визначити їїню мету та завдання, які будуть реалізовані через рухову активність. Не менш важливо забезпечити послідовність ускладнення завдань, щоб підтримувати інтерес дітей.

Педагог повинен створити безпечний простір для гри, в якому не буде небезпечних предметів. Важливо також дотримуватись правил поведінки, щоб мінімізувати ризик травм. Потрібно підтримувати позитивну атмосферу, мотивуючи дітей до активної участі в грі. Важливо, щоб діти не відчували тиску чи занадто сильного змагання, а кожен учасник мав можливість вибору способу виконання завдань. У разі необхідності педагог має надавати індивідуальну допомогу, адаптуючи завдання відповідно до можливостей кожної дитини.

Отже, рухливі ігри є складовою дошкільної освіти, сприяючи фізичному, соціальному та емоційному розвитку дітей. Вони допомагають розвивати основні рухові навички, а також соціальні та когнітивні здібності. Для ефективної організації таких ігор важливо враховувати вікові особливості дітей, правильно планувати заняття, забезпечувати безпеку та емоційний комфорт учасників.

Список використаної літератури та джерел

1. Вільчковський Е. С. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посібник / Е. С.Вільчковський, Н. Ф.Денисенко, Ю. М. Шевченко. – Тернопіль : Мандрівець, 2011 – 128 с.
2. Ігри для дошкільників / Уклад. Щевцова О. А. - Х. : Вид. група «Основа», 2012. - 366 с.
3. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.
4. Українські народні дитячі рухливі ігри, забави та розваги: методичний посібник. Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/ua/ukrains-ki-narodni-ditjachiruhlivi-igri-zabavi-ta-rozvagi-metodichnij-posibnik.html>.
5. Українські народні рухливі ігри у дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. Вид.3-тє, перероблене й доповнене / уклад. : С. І. Матвієнко, І. І. Заплішний. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 152 с.
6. Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матер. 3-ої Міжнар. наук.-практ. конференції (8-9 квітня 2021 р., м. Чернівці) / за ред. Я. Б. Зоря. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. – 172 с.
7. Фізичний розвиток дітей раннього віку : метод. вказ. для студентів 3-го курсу мед. фак-тів / Т. В. Фролова, О. В. Атаманова, І. І. Терещенкова, А. С. Сенаторова. – Харків : ХНМУ, 2020. – 32 с.

Ярослав ТОРОПІЙ, студент 47С групи спеціальності 017 Фізична культура і спорт Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівниця - Ольга МАЦКУЛЯК, викладачка теорії і методики фізичного виховання, спеціаліст вищої категорії

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЯК КОМПОНЕНТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Анотація: У статті розкривається методика формування силових якостей здобувачів освіти, їх вплив на гармонійний фізичний розвиток школярів.

Формування фізичних якостей, зокрема сили, є ключовим аспектом загального здоров'я та фізичного розвитку дітей. В умовах сучасного світу, де діти дедалі більше часу ведуть малорухомий спосіб життя, актуальність цієї теми стає надзвичайно високою. Проблема гіподинамії, надмірної комп'ютерної залежності та інтернет-звичок веде до зниження фізичної активності дітей, що впливає на їхню силу, витривалість та загальний стан здоров'я. Ось чому розвиток сили у дітей сьогодні має спортивне, медичне, педагогічне та соціальне значення.

Згідно з сучасними дослідженнями, більшість дітей сьогодні займаються фізичною активністю значно менше, ніж це було декілька десятків років тому. Це призводить до зниження фізичної підготовленості. Багато школярів мають порушення постави, надмірну вагу, що виникають саме через відсутність достатнього рівня фізичних вправ, які впливають на розвиток сили через фізичні навантаження.

Саме регулярні заняття фізичною культурою та постійне вдосконалення своєї фізичної підготовки стають основним фактором для всебічного розвитку та покращення стану здоров'я людини[1, с.7]

Формувати силові якості необхідно починати з дитячого віку, що створює фундамент для майбутніх фізичних досягнень. Саме правильна фізична підготовка, зокрема розвиток сили, допомагає дитині бути здоровою в дорослому житті.

Зважаючи на всі ці чинники, актуальність розвитку сили у дітей полягає в необхідності зміни підходів до фізичного виховання. Вчителі, тренери повинні більше уваги приділяти розвитку сили, правильному виконанню вправ та сприяти формуванню активного способу життя у дітей, а саме:

- створювати безпечні умови для фізичних навантажень, ігрових методик;
- стимулювати школярів до активності;
- залучати дітей виконувати вправи із захопленням. Адже, сила - це фізична якість, яка характеризує здатність людини долати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових напружень. Тобто: сила - це те, що дає змогу нам піднімати, штовхати, тягнути, кидати та утримувати предмети. Види сили:
- абсолютна сила: максимальна сила, яку людина може проявити в одному м'язовому скороченні;
- відносна сила: абсолютна сила, що припадає на 1 кг ваги тіла людини;
- швидкісна сила - здатність людини проявляти максимальну силу в найкоротший час;
- вибухова сила - здатність людини до швидкого й одномоментного розвитку максимальної сили.
- силова витривалість - здатність людини протягом тривалого часу протистояти втомі при роботі зі значною силою.
- за режимом роботи м'язів: сила буває статичною та динамічною. [4, с.180]

Під час виконання силових вправ:
покращується робота серця,
збільшується енергія,
поліпшується сон,

знижується стрес та дратівливість. [3, с.120]

Тому для розвитку фізичної якості, як сила, вчителю, тренеру потрібно її розвивати всебічно: знати методіку, урізноманітнювати тренувальний процес, застосовувати нові види рухової діяльності, вміти варіювати вправу за кількістю повторень, сетів, робочої ваги, зменшення пауз відпочинку та ускладнень.

А зараз розглянемо сучасні підходи до розвитку силових можливостей як умови всебічного розвитку школяра:

Лінійна прогресія послідовне збільшення навантаження протягом певного періоду часу. Простіше, є силова вправа, з кожним тижнем нам потрібно збільшувати вагу або кількість повторень та підходів. Проте іноді треба давати навантаження цим способом, щоб зрозуміти, що діти прогресували, можна і потрібно. Наприклад, у понеділок здобувачі освіти виконують 10 відтискань в упорі лежачи, а в п'ятницю або на наступний тиждень - 12 повторень. Вправу можна виконувати з різних вихідних положень. Цей метод дає можливість вчителю контролювати прогрес розвитку сили на уроках фізичної культури.

Ускладнення та полегшення вправ

Очевидно, що, окрім збільшення об'єму, можемо ускладнювати самі вправи або полегшувати залежно від рівня фізичної підготовки. Полегшена версія відтискання - це з колін, або від верхнього упору, наприклад, гімнастична лавиця.

Під час відтискання з колін можна використовувати різні варіанти, наприклад: додавати додатковий опір за допомогою резинки, партнера, обтяження.

Послідовність виконання:

-відтискання-відтискання з резинкою-відтискання з додатковою вагою.

Для старших класів можна поміняти суперника вищої вагової категорії, обтяження, розширити амплітуду рухів, додавши різні упори вихідних положень для рук. [2, с.34]

Варіантів, як ускладнити або спростити вправу, безліч, цим ми можемо урізноманітнити комплекси вправ. Будь-яку вправу можна змінювати різними методами [5].

Все залежить від креативності педагога. Окрім цього, потрібно враховувати інвентар, кількість дітей та їхні можливості, складність вправ.

Прогресувати, виключно додаючи кількість повторень, одноманітно, але дати дітям якусь нову варіацію знайомої їм вправи, зробивши її складнішою, - це, як мінімум, щось нове, а нове завжди цікавить, особливо дітей.

Необхідно використовувати різні варіації виконання вправ. Використовуючи ускладнення, потрібно чітко слідкувати за технікою вправ. Важливо розуміти межі можливостей школярів.

Якщо дитина виконує відтискання з додатковою вагою на 10 повторень, то, скоріш за все, у класичному варіанті вправи вона зможе виконати значно більше.

Ускладнення вправ потрібно використовувати як мінімум для різноманіття тренувального процесу сили, що залежить від рівня фізичної підготовки.

Інтенсивність.

За допомогою зміни інтенсивності можна розвивати силову витривалість. Якщо зменшувати кількість часу відпочинку, м'язи протягом тривалого часу будуть менше стомлюватися. Цей метод можна використовувати під час рухливих ігор. Зміна

інтенсивності вимагає від учителя бути обережним та все-таки своєчасно давати дітям відпочинок. Також можна дати обмежений час на певну кількість повторень. Наприклад, за 20 секунд зробити 10 присідань, а решту часу віддати на відпочинок. Варіацій багато, таку схему потрібно скласти заздалегідь, щоб чітко розуміти, скільки часу ми працюємо, скільки відпочиваємо. Зміна інтенсивності може позитивно впливати на силову витривалість, яка в наслідку позитивно впливає на різні типи сили, тому що протистояти якомусь супротиву ми зможемо довше. Зміна інтенсивності також буде розвивати кардіосистему[4, с.100].

Практика свідчить, що різноманіття в тренувальному процесі: різні методи, способи, інвентар - викликають інтерес у здобувачів освіти.

У кожного різний фізичний стан, тому виконувати однакові вправи всім може бути складно, але коли є широкий вибір вправ - від простих до більш складних - можна варіювати ними.

Отже, розвиток сили у школярів сприяє формуванню міцного і здорового організму, підвищує імунітет, покращує стійкість до захворювань. Сьогодні у зв'язку із сучасними змінами в способі життя акцент на фізичну активність, зокрема розвиток сили, стає необхідним для забезпечення здорового майбутнього молодого покоління.

Література

1. І. Земцова Спортивна фізіологія : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Ірина Іванівна Земцова. – Вид. 2-ге, без змін. – Київ : Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України: Олімпійська література, 2019-206 [1]ст. <https://odnb.odessa.ua/vnn/book/14140>
2. Пол Уейд Електронна книга "ТРЕНУВАЛЬНА ЗОНА.". <https://bookmood.com.ua/ua/elektronnaya-kniga-trenirovochnaya-zona-pol-ueyd/?srsrtid=AfmBOoqoRDRDLGHUmrRU3pdV-vt5PMBtd-RUBFUbn2Mls7SPV6MXmJb5>
3. П.І.Сидоренко Анатомія та фізіологія людини: підручник (ВНЗ I-IIIр.а.)-5-евид. <https://www.medpublish.com.ua/anatomija-ta-fiziologija-ljudini-pidruchnik-vnz-r-a-p-s-idorenko-5e-vid-vipr/p-453.html>
4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : навч. посібник: в 1ч. Ч.1/Б.М.Шиян, І.О. Омельченко.-Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. - 304с. <https://bohdanbooks.com/upload/iblock/f47/f4705405ffa1d686c48b8d254db7e8e1.pdf?srtid=AfmBOoPoDN0ZZqFeFMYe64n2FXVBLKWdaC0gXnU3nnpzYrJNPTqaOLnK>
5. Відео-джерела: Михайло Кочетков анатомія силових вправ. https://youtube.com/@kochetkov_ua?si=UmAyZxGagT5SKxx8

Олександра ТКАЧУК, студентка 47 групи спеціальності 017 Фізична культура і спорт Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівник – Іван ГРОМИК, викладач фізичної культури, фітнес- технологій, волейболу з методикою викладання, гандболу з методикою викладання

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ФІТНЕС-ІНСТРУКТОРА (ТРЕНЕРА)

Анотація. У статті розглянуто особливості роботи фітнес-інструктора, його ключові обов'язки, необхідні навички та вимоги до професії. Проаналізовано роль тренера у формуванні здорового способу життя клієнтів, методи мотивації та підходи до персоналізованих тренувань. Визначено основні виклики, з якими стикається фітнес-інструктор у своїй діяльності.

Ключові слова: фітнес-інструктор, рухова активність, тренування.

Професія фітнес-тренера – чудовий вибір. Ця робота приваблює любителів фітнесу та здорового способу життя, спортсменів і просто людей з активною життєвою позицією, які хочуть змінювати навколишній світ на краще та робити інших щасливими.

Сьогодні багато людей вирішує стати фітнес-тренером, незважаючи на досвід та освіту в інших сферах. Причому серед працюючих на сьогодні фітнес- професіоналів таких (маємо на увазі тих, хто прийшов з інших професій) більшість.

Фітнес-інструктор – це спеціаліст, який допомагає людям досягти своїх фізичних цілей через розробку тренувальних програм, контроль техніки виконання вправ і надання рекомендацій щодо здорового способу життя. Професія тренера вимагає не тільки гарної фізичної підготовки, але й високого рівня комунікаційних навичок, знань у галузі анатомії, фізіології та психології.

Основні обов'язки фітнес-інструктора

1. **Розробка тренувальних програм** – складання індивідуальних та групових планів тренувань з урахуванням фізичного стану клієнта. Тренер підбирає вправи відповідно до цілей клієнта (схуднення, набір м'язової маси, реабілітація після травм тощо) і фізичних можливостей людини.

2. **Контроль виконання вправ** – навчання правильної техніки та корекція помилок. Забезпечення безпечного та правильного виконання вправ, щоб уникнути травм і підвищити ефективність тренувань.

3. **Мотивація клієнтів** – психологічна підтримка та допомога у досягненні поставлених цілей. Тренер виступає в ролі наставника, який допомагає клієнтам залишатися мотивованими та дисциплінованими.

4. **Консультації з питань харчування** – надання загальних рекомендацій щодо раціонального харчування. Фітнес-тренер часто надає базові поради щодо правильного харчування та складання раціону, що відповідає меті тренувань.

5. **Забезпечення безпеки** – контроль за дотриманням правил безпеки під час занять.

6. **Оцінка фізичного стану** – проведення тестувань та аналіз прогресу клієнтів.

7. **Самоосвіта та професійний розвиток** – постійне вдосконалення знань у сфері фітнесу, здоров'я та спорту.

Вимоги до фітнес-інструктора.

- Вища або спеціалізована освіта у сфері фізичної культури.
- Сертифікація за відповідними програмами фітнес-індустрії.
- Добре розвинені комунікативні навички та вміння працювати з різними групами людей.

- Високий рівень фізичної підготовки та знання анатомії.

- Вміння застосовувати індивідуальний підхід до клієнтів.

Виклики професії

1. **Робота з різними типами клієнтів** – необхідність адаптувати підхід до кожного клієнта відповідно до його фізичного стану, мотивації та рівня підготовки.

2. **Фізичне та емоційне навантаження** – тренери повинні підтримувати власну фізичну форму та емоційну стійкість.

3. **Гнучкий графік роботи** – заняття можуть проходити у ранковий та вечірній час, що вимагає гнучкості у розкладі.

4. **Конкуренція у сфері фітнесу** – постійна необхідність вдосконалення навичок та знань для утримання клієнтської бази.

Висновки

Робота фітнес-інструктора є відповідальною та багатогранною. Вона вимагає не лише гарної фізичної підготовки, але й комунікативних навичок, знань у сфері здоров'я та мотивації клієнтів.

Сфера фітнесу постійно розвивається, з'являються нові методики тренувань, і сучасні тренери мають можливість працювати як офлайн, так і онлайн, що розширює коло клієнтів.

Успіх у цій професії залежить від рівня професійної підготовки, постійного саморозвитку та вміння створювати комфортну атмосферу для тренувань.

Список використаної літератури та джерел

1. Демінська Л. О. Оздоровча фізична культура в системі загальноосвітньої школи / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та мед-біол. пробл. фіз. вихов. і спорту. – 2006. – № 10. – С. 90-92.
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
3. Кібальник О. Я. Рівень рухової активності школярів окремих міст України / О. Я. Кібальник, О. А. Томенко // Спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури і спорту. – Львів, 2011. – Вип. 5. – С. 72–79. 7. Класифікатор

професій (КП) станом на 01.03.2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до тексту: <http://buhgalter911.com/Res/Spravochniki/Klassifik>

4. Корносенко О. К. Професійна підготовка майбутніх фітнес-тренерів як педагогічна проблема / О. К. Корносенко // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізич. вих. і спорту. Вип. 20: у 4-х т. – Л.: ЛДУФК, 2016. – Т. 3, 4. – С. 92.
5. Корносенко О. К. Роль фітнесу у системі оздоровчої фізичної культури / О. К. Корносенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2013. – Вип. 112. – С. 233.

Олег ДЗЮБА, студент ФВ-41 групи спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура і спорт) КЗЛОП «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчика».

Керівниця – Тетяна П'ЄЦ, викладачка рухливих ігор з методикою викладання, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ІГРИ ТА ЗАБАВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ САМБІРЩИНИ

Анотація. У статті висвітлено дослідження щодо використання українських народних рухливих ігор та забав дітьми молодшого шкільного віку Самбірщини.

Актуальність дослідження. Український народ своїм багатовіковим досвідом народної педагогіки відібрав ефективні засоби гармонійного виховання дітей, важливе місце серед яких належать українським народним іграм та забавам. Рухлива гра і забава для дітей – це емоції, радість, досягнення, своєрідна дитяча школа, де дитина вчиться рухатися і спілкуватися, діяти у товаристві дітей, засвоювати норми поведінки у дитячому колективі.

У дослідженнях українські народні рухливі ігри та забави визнані суттєвим елементом української національної культури. Аналіз українських народних рухливих ігор і забав засвідчує, що свої історичні корені вони мають у стародавніх фольклорних народних обрядах, святах, церемоніях і ритуалах [1-4].

Спостерігаючи за молодшими школярами, ми переконалися, що вони вдома і в школі дуже мало грають у народні ігри і забави. Опитування засвідчили, що більшість учнів початкових класів їх просто не знають.

Тому ми вибрали **предметом нашого дослідження** українські народні рухливі ігри та забави молодших школярів Самбірщини.

Нами визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити значення українських народних рухливих ігор та забав для дітей молодшого шкільного віку.

2. Запропонувати школярам українські народні рухливі ігри та забави, в які можна грати у школі і на дозвіллі вдома.

Для розв'язання завдань дослідження використані такі **методи дослідження**: вивчення літературних джерел, аналіз і синтез, дедукція та індукція, педагогічні спостереження, опитування школярів.

Результати дослідження. Українські народні ігри і забави відображають багаторічні звичаї українського народу. Їх придумали і грали діти та дорослі. Так вони веселилися і проводили своє дозвілля. Найчастіше рухливі народні ігри та забави спираються на різні фольклорні образи народних героїв, образи тварин (зайчика, вовка, ведмедика, котика, кози), які є віхами для української культури. Українська народна педагогіка стверджує, щоб батьки і педагоги піклувались про фізичний розвиток дітей, всіляко заохочували і залучали їх до активної рухової діяльності.

Вагомий внесок у дослідження теми українських народних ігор та забав зробили українські вітчизняні науковці Г. Воробей, А. Демчишин, Є. Приступа, О. Кругляк, О. Слімаковський, А. Цюс, О. Яловська [1-4].

Опрацювавши літературні джерела, відзначаємо, що у народних рухливих іграх, в які грають діти, є переможці. У забавах діти теж виконують різноманітні рухові дії, але переможців немає [2, 4].

Педагоги різних епох і часів відзначали, що українська народна рухлива гра і забава позитивно впливає на формування духовних здібностей і розвиток фізичних якостей дитини, піднімає настрій і самопочуття.

Наш корифей педагогіки Василь Сухомлинський вказував на позитивний вплив народних ігор і забав на всебічний розвиток кожної дитини. На важливому значенні рухливих народних ігор і забав для життя молодих українців наголошував «батько української системи тіловиховання» Іван Боберський, який 100 років тому видав працю «Рухові забави та ігри».

Ми переконані, що українські народні ігри і забави потрібно вивчати у дитячих закладах освіти і закладах загальної середньої освіти. Це позитивно вплине на подолання такого явища як гіподинамія і гіпокінезія.

«Найкращими «ліками» для дітей шкільного віку від рухового «голоду» є рухливі ігри і забави. Українські народні рухливі ігри та забави за змістом і формою прості й доступні дітям різних вікових груп. Вони є універсальним засобом у фізичному вихованні дітей і молоді», – наголошує О. Кругляк [1, с.5].

Протягом багатьох століть у результаті життя мільйонів українців в Україні сформувались українські народні ігри і забави, які вдосконалювались людьми багатьох поколінь. У них показувались і відображались звичаї нашого українського народу, їх уявлення про навколишній світ і побут.

На жаль, у наш час багато народних ігор і забав забулося. Тому завданням для всіх педагогів і дослідників є знайти, відтворити і поширювати їх серед дітей і молоді.

У різні епохи праця людей вимагала великої життєвої енергії, м'язової сили і витривалості. Батьки навчали дітей різних умінь, формували навички, навчали розвивати власні фізичні здібності. Тому в народних іграх і забавах відтворювали майбутні рухи. Учасників ігор навчали володінню камінням, списом, сокирою, доланню різних перешкод.

У народні ігри і забави грали у Київській Русі і на Запорізькій Січі. Адже, молодих чоловіків так готували до військових дій з метою захисту рідних земель. Ігри та забави протягом багатьох століть проводилися під час святкування різних релігійних народних свят (Різдва, Івана Купала, Стрітєня, Благовіщення і Великодніх свят). Вітчизняні науковці стверджують, що на теренах нашої Галичини молодь грала у народні ігри «Мак», «Огірочки», «Гречка», «Зайчик», «Пеканка», «Рак-неборак», «Перетяжка», «Чоловік і жінка», «Кривенька качечка», «Чапля», «Просо», «Пан» та інші. У літературних джерелах описано приклади веснянок і гаївок, у які переважно забавлялися дівчата. Хлопці, як правило, змагалися у силі, прудкості і витривалості. Традиційно проводилися «Козацькі забави», «Бій півнів», «Хто далі кине», «Перетягування линви», «Силачі» [2-4].

Відомого українського професора Євгена Приступу можна вважати фундатором вивчення і відродження українських народних ігор і забав. Ним знайдено велику кількість українських народних ігор та забав, які представлено у виданні «Українські народні ігри, розваги та забави: методологія, теорія і практика» [2].

Слід зазначити, що у Типових освітніх програмах початкової освіти Романа Шияна і Олександри Савченко запропонована змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів», яка спрямована на вивчення і проведення зі школярами рухливих ігор, забав та естафет з метою задоволення потреби дітей у щоденній руховій активності та сприяння формуванню у них комунікативних якостей.

Опрацювавши видання вітчизняних науковців [1-4] ми під час проходження педагогічної практики пропонували школярам початкових класів закладів освіти Самбірщини такі українські народні рухливі ігри і забави: «Снайпери», «Захисники фортеці», «Квочка», «Мушка», «Сірий кіт», «Ворота», «Мисливці і качки», «Горобці-стрибунці», «Горюдуб», «Хто де живе», «Розвідники», «Квадрат», «Класики», «Бузьки», «Запорожець на Січі», «Баран», «Панас», «Роксолана у полоні», «Пеканка».

Висновки. У результаті проведеного нами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Українська народна рухлива гра і забава для дітей молодшого шкільного віку – це радість рухів, своєрідна народна дитяча школа, де дитина вчиться рухатися і спілкуватися у товаристві дітей.

2. На педагогічній практиці ми вивчали з молодшими школярами різноманітні українські народні ігри та забави, у які вони можуть грати у школі і на дозвіллі вдома.

Список використаної літератури та джерел:

1. Кругляк О.Я. Рухливі ігри та естафети в школі. Посібник для вчителя. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. - 112 с.
2. Приступа Є., Слімаковський О., Лук'янченко М.. Українські народні ігри, розваги та забави: методологія, теорія і практика. – Дрогобич: Вимір, 1999. - 449 с.
3. Цьось А.В. Українські народні ігри та забави. – Луцьк: Надстир'я, 1994. - 96 с.
4. Яловська О., Романюк Т. Українські народні дитячі рухливі ігри, забави та розваги: методичний посібник – Тернопіль: Мандрівець, 2016. - 264 с.

Діана ВАСИЛИК, студентка ПО-22 групи спеціальності 013 Початкова освіта КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчак».

Керівник – Олег КРУГЛЯК, кандидат педагогічних наук, викладач теорії і методики фізичного виховання, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті висвітлено особливості організації фізичного виховання молодших школярів у різних країнах Західної Європи, зокрема у Республіці Польщі.

Актуальність дослідження. Фізичне виховання є складовою частиною національного виховання у всіх країнах світу. За останні роки у більшості країн відбулося реформування початкової і середньої освіти, яке передбачало й модернізацію системи фізичного виховання школярів [1, 2, 4].

Структура та зміст польської системи фізичного виховання школярів теж за останнє десятиріччя зазнали значних змін. Адже, Республіка Польща є членом Європейського освітянського співтовариства.

Метою нашого дослідження є вивчення теоретико-методичних засад організації фізичного виховання молодших школярів у різних країнах Західної Європи, зокрема у Республіці Польщі.

Нами визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати вітчизняні і зарубіжні наукові дослідження щодо організації фізичного виховання школярів у різних країнах Західної Європи, зокрема у Республіці Польщі.
2. Висвітлити зміст навчальної програми з фізичного виховання для школярів початкової школи Республіки Польщі.

У дослідженні використані такі **методи дослідження**: вивчення та аналіз зарубіжних і вітчизняних літературних джерел, аналіз і синтез, опитування.

Результати дослідження. За останні роки у більшості країн Західної Європи відбулися освітні реформи. Утворення Європейської Унії передбачає тісну співпрацю між країнами у галузях економіки, політики, культури та освіти, члени якої, незважаючи на свої національні особливості, намагаються створити єдину гармонійну систему освіти дітей та молоді.

У 1990 році було створено Європейське Товариство Фізичного Виховання, метою якого є вивчення досвіду фізичного виховання дітей та молоді європейських держав, пошук ефективних шляхів удосконалення системи фізичного виховання школярів. Майже щороку проводяться науково-практичні конференції і конгреси, на яких обговорюються різноманітні питання фізичного виховання. На конгресі в Іспанії прийнято Декларацію, у

якій наголошується, що дисципліна «Фізичне виховання» є однією з основних у шкільному навчальному плані. У всіх країнах Європейської Унії фізичне виховання є обов'язковим навчальним предметом, для якого сформульовані оздоровчі, освітні та виховні завдання на весь період навчання учня у середній школі, а також конкретні завдання фізичного виховання залежно від віку школярів (окремо для молодших, середніх і старших класів). Уроки фізичного виховання у початкових класах проводять вчителі початкових класів та вчителі фізичного виховання.

Професоркою Н.Москаленко [3] представлено обсяг і зміст занять з фізичного виховання у різних європейських країнах (таблиця 1)

Таблиця 1

Зміст і обсяг занять з фізичного виховання школярів у різних європейських країнах

Країни	Структура шкільного навчання	Основний зміст програми	Кількість годин на тиждень
Австрія	Початкова школа (6–9 років)	Теоретичні заняття, ЗРВ, танці, лижі, санки, плавання, рухливі ігри	2
Англія	Підготовча школа (7–8 років)	Гімнастика, спортивні ігри, танці, легка атлетика, плавання	5
	Початкова школа (9–10 років)	Спортивні ігри, легка атлетика, плавання	5
Бельгія	Початкова школа (7–8 років)	Теоретичні заняття, ЗРВ	3
	(8-10 років)	Теоретичні заняття, види спорту	3
	(10–12 років)	Теоретичні заняття, розвиток рухових якостей	3
Фінляндія	Початкова школа (7–12 років)	Навчання найпростіших рухів, формування рухових вмінь	2-3 рази на тиждень, проводять вчителі початкових класів
Франція	Початкова школа (5–11 років)	Легка атлетика, плавання, футбол, регбі, баскетбол, волейбол, крикет, хокей на траві	20-30 хв щодня

У більшості країн в систему фізичного виховання школярів введено розділ «Валеологія». На нього відводиться залежно від віку учнів до 15 відсотків часу уроку фізичного виховання.

У Польщі були одночасно проведені реформи соціального страхування, здоров'я та освіти.

Ядро початкової освітньої системи Польщі утворюють шестирічні обов'язкові початкові школи для дітей у віці від 7 до 13 років із двома ступенями: класи (від 1 до 3) з інтегрованими заняттями; класи (від 4 до 6) із блочними заняттями [1, 2].

У початкових класах навчання учнів здійснюється на основі інтеграції різних предметів. Відповідно до нової концепції освіти для кожного навчального предмета визначений мінімум базових знань, умінь та навичок, якими повинні опанувати учні. Міністерство народної освіти визначило базовий мінімум з предмета «Фізичне виховання», до якого можна додавати частину навчального матеріалу (шкільний компонент), яку опрацьовує сам учитель при складанні авторської програми. Вчителі фізичного виховання або початкових класів є творцями і реалізаторами власної навчальної програми, яка враховує потреби учнів. При розробці власної програми вчитель повинен враховувати інтереси учнів щодо запропонованих фізичних вправ і певних видів спорту, матеріально-технічну базу, географічно-кліматичні умови, у яких функціонує школа [2, 4, 5].

Нова концепція фізичного виховання школярів передбачає реалізацію не тільки тих завдань, які пов'язані з формуванням в учнів рухових вмінь та навичок, а також повідомлення їм певних валеологічних знань, які є підставою для запровадження засобів фізичної культури у повсякденний побут школяра, турботу про збереження та зміцнення свого здоров'я.

Польські учні початкової школи вивчають легкоатлетичні та гімнастичні вправи, ігри та забави (у т.ч. ігри на снігу), спортивні мініігри (мініволейбол, мінібаскетбол, мініфутбол) та їх правила гри, основи валеології, безпечну гру, контроль фізичної підготовки та постави тіла. Вчитель повинен так побудувати свою працю з учнями, щоб вони мали можливість опанувати такі знання, вміння та навички, які будуть їм потрібні у дорослому житті.

У польській педагогічній літературі в останні роки вказується на необхідність звернення уваги вчителів на реалізацію виховного потенціалу засобів фізичної культури у профілактиці таких суспільних патологій, як алкоголізм, куріння і наркоманія.

На уроки фізичного виховання у польських школах виділяється 3–4 години на тиждень (залежно від можливостей школи). У перспективі ці уроки повинні проводитися щоденно. Основними завданнями фізичного виховання учнів на етапі початкового навчання є: формування у дітей мотивації до різних форм рухової активності, зокрема, спортивної, рекреаційної та оздоровчої; опанування учнями спеціальними знаннями, вміннями та навичками, які спрямовані на зміцнення власного здоров'я, відповідно до їхніх вікових можливостей; формування навичок активного відпочинку у вільний від навчальних занять час (туристичні походи, рухливі та спортивні ігри). Учні мають можливість вибрати протягом шкільного року форми рухової активності. Крім найпопулярніших в учнів баскетболу та волейболу, вони обирають також туризм, плавання, аеробіку, гандбол і футбол. Протягом року учні мають можливість змінити обрану спортивну дисципліну.

Цікавим, на нашу думку, є досвід польських учителів, які проводять регулярне опитування учнів з метою визначення ними цікавих для них засобів фізичної культури. Проведення такого анкетування дозволяє вибирати учням різні форми рухової активності, які застосовуються у позаурочний час з урахуванням наявної в школі матеріально-технічної бази (гімнастичний зал, спортивний майданчик, фізкультурний інвентар) для занять легкою атлетикою, спортивними іграми і плаванням.

Висновки. Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних учених, проведених опитувань дають підстави зробити такі висновки:

1. У кожній країні існують власні національні підходи (концепції) щодо організації та змісту фізичного виховання школярів.

2. Система фізичного виховання у польських початкових школах має кадровий і науково-методичний потенціал для успішної реалізації основних вимог реформи освіти, пристосування системи фізичного виховання до індивідуальних потреб та інтересів учнів, що відповідає нормам і критеріям системи фізичного виховання школярів країн Європейського Союзу.

Список використаної літератури і джерел

1. Вільчковський Е., Пасічник В., Чвенар А. Фізичне виховання у країнах Західної Європи // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка, 2004. № 4. - С.133–137.
2. Пасічник В. Сучасний стан фізичного виховання учнів основних шкіл Польщі // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка, 2004. № 4. - С.131 – 137.
3. Москаленко Н.В. Фізичне виховання молодших школярів / Н.Москаленко. – Дніпропетровськ : Інновація, 2014. - 372 с.
4. Bielski J. Teoretyczne i metodyczne podstawy efektywnosci pracy nauczyciela wychowania fizycznego, Piotrkow-Trybunalski, 2000. - S.436.
5. Tywoniuk-Malysz A., Frolowicz T. Podstawa programowa wychowania fizycznego. – Warszawa: AWF, 2004. - S.120.

Ірина ПОРОНЮК, студентка 4А групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.
Керівниця – Тетяна МАРАЧ, викладачка ритміки та хореографії, спеціаліст вищої категорії, старший викладач

РОЛЬ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ

Анотація. У статті розглянуто роль сучасного танцю у розвитку творчості дітей. Окреслено основні напрями впливу танцювального мистецтва на формування емоційної чутливості, креативності, комунікативних та соціальних навичок, а також естетичного смаку й фізичного розвитку.

Сучасний танець — це не лише популярний вид мистецтва, а й потужний інструмент розвитку творчого потенціалу дітей. У сучасних соціокультурних умовах, коли особистість дитини потребує гармонійного поєднання інтелектуального, емоційного, фізичного та естетичного розвитку, саме танець здатен забезпечити таку багатовекторність впливу. Через рух, музику, емоції та імпровізацію дитина отримує унікальну можливість самовираження, формування впевненості у собі, творчого мислення й комунікативних навичок. У цьому контексті роль сучасного танцю у розвитку творчості дітей набуває особливої актуальності.

Сучасний танець — це не лише хореографія. Це свобода. Це мова руху, яка дає змогу дитині говорити без слів.

Коли дитина танцює — вона вигадує. Вона шукає, експериментує, створює щось нове. Вчиться мислити образно, а не шаблонно. Це і є творчість — у найчистішому її прояві.

У танцювальних залах народжуються не лише зв'язки з рухів, а й нові ідеї, характер, впевненість у собі. Сучасний танець — це простір, де можна бути собою. Не соромитися. Виявити свої емоції — радість, сум, хвилювання — у кожному жесті.

Особливо це важливо для дітей, які мають труднощі у спілкуванні. Через танець вони отримують голос. Голос, який видно, а не чути.

Танцювальні рухи дають змогу дітям передавати свої почуття, емоції, внутрішні переживання без слів, що є важливим для розвитку емоційної чутливості та невербальної комунікації. Сучасний танець допомагає кожній дитині обирати власну манеру виконання, використовувати індивідуальні ритмічні відчуття та виражати емоції відповідно до свого внутрішнього світу [1].

Танцювальна імпровізація відкриває простір для творчої реалізації, розкриває прихований потенціал, сприяє розвитку уяви, креативності, артистичності, рішучості та впевненості у собі. Імпровізаційні вправи, такі як асоціативний рух, робота з музикою, «рухові діалоги» чи використання реквізиту, стимулюють фантазію, вчать дітей швидко приймати рішення, адаптуватися до нових умов і створювати власні хореографічні ідеї [2].

Заняття танцем формують естетичний смак, розвивають почуття гармонії, художню виразність, сприяють вихованню позитивних форм поведінки та спілкування. Танцювальна діяльність допомагає долати негативні емоції, знімати напруження, сприяє психологічній розрядці, що особливо важливо для дітей у період активного емоційного розвитку. Через створення музично-рухових образів дитина вчиться передавати настрій, почуття, переживання, формує здатність до самостійної творчої діяльності [5].

Сучасний танець передбачає взаємодію у групі, роботу в парах, що сприяє розвитку комунікативних здібностей, навичок співпраці, толерантності та взаєморозуміння. Діти, які займаються танцями, краще адаптуються до колективу, вчать спільно вирішувати творчі завдання, підтримувати одне одного [2].

Танцювальна творчість виховує ціннісне ставлення до мистецтва, навчає сприймати красу у різних її проявах, розширює світогляд, закладає основи духовної культури. Знайомство з різними стилями сучасного танцю стимулює інтерес до культурної спадщини, формує відкритість до нового, сприяє самопізнанню та саморозвитку [6].

Танцювальні заняття сприяють розвитку гнучкості, координації, витривалості, що позитивно впливає на загальний стан здоров'я дитини. Фізична активність у поєднанні з творчістю забезпечує гармонійний розвиток особистості, підвищує самооцінку, формує звичку до здорового способу життя [3].

Сучасний танець є унікальним засобом розвитку творчості дітей, адже поєднує у собі можливості самовираження, імпровізації, емоційного та естетичного збагачення, формування комунікативних навичок і фізичного вдосконалення. Завдяки танцю діти вчаться не лише створювати нові рухи, а й мислити креативно, приймати нестандартні рішення, співпереживати, взаємодіяти у колективі, розвивати впевненість у собі та відкривати власний творчий потенціал. Отже, сучасний танець — це не просто мистецтво, а ефективний педагогічний інструмент, що сприяє всебічному гармонійному розвитку дитини, формує її як творчу, духовно багату, соціально активну особистість, здатну до самореалізації у сучасному світі [4].

Список використаної літератури та джерел

1. Биков В. В. Педагогіка мистецтва: навч. посіб. - Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018. - 256 с.
2. Гнатюк І. В. Сучасний танець як засіб розвитку творчості дітей. Вісник педагогічних ідей, 2020. Вип. 34. - С. 45–52.
3. Ковальчук О. М. Розвиток творчих здібностей дітей засобами танцювального мистецтва. Педагогіка і психологія, 2019. № 2. - С. 78–85.
4. Литвиненко Н. В. Психолого-педагогічні основи розвитку творчості у дітей. - Харків: Ранок, 2017. 192 с.
5. Савченко Т. І. Вплив танцювальної діяльності на емоційний розвиток дітей. Науковий вісник Чернігівського державного педагогічного університету, 2021. Вип. 120. - С. 112–118.
6. Шевченко Л. М. Сучасний танець у системі мистецької освіти. Мистецтвознавство, 2018. № 3. - С. 33–40.

Надія-Марія ЛЕМІШКО, студентка III курсу спеціальності 013 Початкова освіта КЗЛОР «Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчика»

Науковий керівник: Олег КРУГЛЯК, кандидат педагогічних наук, викладач теорії і методики фізичного виховання

УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З РОЗДІЛУ «МІНІФУТБОЛ» У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НОВОЇ УКРАНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність. На основі Державного стандарту початкової освіти створено освітню програму фізкультурної освітньої галузі. Нові підходи до змісту занять фізичною культурою орієнтують вчителів на розвиток особистості та індивідуальне сприймання

навчального матеріалу. Ми вважаємо, що це найголовніше завдання організації сучасного уроку фізичної культури у початкових класах Нової української школи. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації уроків, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання.

Діти молодшого шкільного віку проявляють великий інтерес до уроків фізичної культури з розділу «Мініфутбол».

Тому ми вибрали тему нашого дослідження «Урок фізичної культури з розділу «Мініфутбол» у початкових класах Нової української школи».

Об'єкт дослідження – освітній процес з фізичного виховання у початковій школі.

Предмет дослідження – побудови уроку фізичної культури з розділу «Мініфутбол» у початкових класах.

У дослідженні нами використано такі **методи дослідження**: аналіз і синтез, спостереження, опитування школярів і вчителів початкових класів.

Результати дослідження. Діти молодшого шкільного віку дуже люблять грати у мініфутбол. Мініфутбол має величезне оздоровче значення для молодших школярів. Методично грамотно організований урок фізичної культури сприяє правильному гармонійному розвитку молодшої людини. У процесі занять мініфутболом розвиваються практично всі м'язи школяра, зміцнюються кісткова система, органи дихання та ендокринна система, підвищується рухливість суглобів та еластичність м'язів і зв'язок. На уроках мініфутболу вчителі виховують у школярів почуття дружби, взаємодопомоги, вміння працювати у команді, критично та творчо мислити, самостійно організовувати свою рухову діяльність [1-3].

Для прикладу представляємо зміст вправ з великим (футбольним) м'ячем фізкультурної освітньої галузі Типової освітньої програми Романа Шияна. Ці вправи з великим м'ячем можна віднести до розділу «Мініфутбол».

У 1 – 2 класах школярі вивчають такі вправи з великим (футбольним) м'ячем: ведення м'яча ногою у кроці; зупинка м'яча, що котиться, підошвою; ведення м'яча передньою частиною ступні; удари по нерухомому м'ячу; зупинка м'яча, що котиться; удари по м'ячу, що котиться; ведення м'яча ногою по прямій, по дузі, між стійками.

У 3 – 4 класах учні продовжують вивчати вправи з футбольними м'ячами: удари внутрішньою та середньою частиною підйому по нерухомому м'ячу у вертикальну ціль та горизонтальну ціль; ведення м'яча вивченими способами між стійок, з обведенням стійок; вкидання м'яча в ноги партнерові з місця; ведення м'яча вивченими способами по прямій, по колу; удари вивченими способами на точність; двобічна гра у футбол (мініфутбол) за спрощеними правилами [3].

Опитування учнів початкових класів вказує на те, що уроки фізичної культури їм дуже подобаються. Позитивним є те, що учні з великим інтересом виконують футбольні вправи, із захопленням хочуть грати у мініфутбол (3x3, 4x4, 5x5).

Опитування вчителів початкових класів і фізичної культури дає змогу переконатися у тому, що учні дуже люблять футбол і мініфутбол.

Але найголовніша умова для проведення уроків фізичної культури з учнями початкових класів – це забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням (різноманітними м'ячами, стійками, фішками, майками-накидками), а також наявність

великих спортивних залів та відкритих спортивних футбольних майданчиків зі штучним покриттям.

Завдання вчителя початкових класів чи фізичної культури – провести цікавий і захоплюючий урок фізичної культури [2, 4].

Представляємо зміст уроку фізичної культури для 2 класу.

Підготовча частина уроку – 12 хв.

1. Шикування класу в коло.
2. Ранкова спортивна зустріч.
3. Ознайомлення з правилами техніки безпеки та поведінки учнів у спортивному залі під час проведення вправ з мініфутболу.

МПЗ. Я досліджую світ. 2 клас. Безпечні місця для ігор і розваг.

4. Ходьба у чергуванні з бігом у повільному темпі (у парах).
5. Повторення рухливої гри «Квач парами».
6. Закріплення виконання комплексу вправ ранкової зарядки з великим м'ячем.

Основна частина уроку – 23 хв.

1. Закріплення техніки передачі м'яча внутрішньою стороною ступні і зупинки м'яча підшвою.
2. Сприяння розвитку спритності під час проведення рухливої гри «Їжак».
3. Проведення навчальної гри у мініфутбол (4х4).

МПЗ. Я досліджую світ. 2 клас. Ми – європейці. Україна та її сусіди.

Заключна частина уроку - 5 хв.

1. Шикування класу у коло.
2. Проведення вправ на релаксацію.
3. Підбиття підсумків уроку.
4. Оголошення і пояснення руханкового домашнього завдання: навчитися жонглювати м'ячем (10-15 разів).

Висновки. Під час проведення нашого дослідження ми прийшли до таких висновків:

1. Спостереження на уроках фізичної культури під час педагогічної практики у школі дає можливість стверджувати, що учням подобаються уроки з розділу «Мініфутбол» і вони з великим бажанням виконують футбольні вправи.

2. Методично грамотно організований вчителем урок фізичної культури сприяє правильному гармонійному розвитку молодшого школяра і вихованню інтересу до занять мініфутболом вдома.

Список використаних джерел

1. Костюкевич В.М., Гудима С.А., Перепелиця О.А., Поліщук В.М. Теорія і методика викладання футболу: навч.-мет.посіб. - Київ: КНТ, 2020. - 310 с.
2. Кругляк О., Кругляк Т. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання молодших школярів. - Тернопіль: ТАЙП, 2021. - 168 с.
3. Типова освітня програма Романа Шияна. Режим доступу: <http://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>.
4. Шиян Б.М., Омеляненко І.О. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. - 304 с.

Тематичний напрям
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Оксана САМАРАШ, студентка 46 групи спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича.

Керівниця – Алла КУШНІР, викладачка музично-теоретичних та вокально-хорових дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

**ЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ У
ЗАГАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Анотація. У статті розкривається питання впливу музично-ритмічних рухів на художньо-естетичний розвиток дітей дошкільного віку, зміцнення їхнього психічного та фізичного здоров'я, соціально-морального зростання особистості дитини.

Виховання музикою є найдоцільнішим спрямуванням на розвиток дитини дошкільного віку, пов'язується з його загальним розвитком, здійснюється у контексті становлення цілісної особистості. Використання різних видів музичної діяльності, зокрема, музично-ритмічних рухів, у повсякденному житті дитячого садка сприяє розвитку музичних і пізнавальних здібностей дітей, активізує мислення, увагу, розвиває уяву, фантазію, виховує активність, дисципліну, покращує моторику та загальний стан організму [2, с. 1]. Цей вид діяльності спрямований на пластичне вираження особливостей музики і доступний кожному, у тому числі дітям, у яких є труднощі зі співом. Через музику і рух у малят розвиваються не лише художній смак і творча уява, але й любов до життя, людини, природи, формується внутрішній духовний світ

Систему музичного виховання за допомогою ритмічних рухів розробив Е.Жак-Далькроз. Це була одна з провідних педагогічних ідей, що стала визначною віхою розвитку музичної педагогіки ХХ століття. На його думку, як зазначає М. Назаренко, ритміка як засіб виховання складає перший (елементарний) рівень, на якому здійснюється масове музичне виховання дітей [4 . с. 216].

Ідею Е.Ж. Далькроза стосовно творчого розвитку особистості розвинув видатний німецький композитор і педагог Карл Орф у своїй системі «Жести, що звучать». Методичними компонентами музично-педагогічної системи Орфа стала єдність слова-музики-руху. Т. Адамович доводить, що рух у концепції Карла Орфа є:

- засобом соціально–комунікативних навичок;

- способом внутрішньої розкнутості, розвитку рухових можливостей людини, її вміння вільно володіти своїм тілом.
- одним із головних способів формування навичок імпровізації;
- основним засобом розвитку почуття ритму;
- основним способом розвитку діяльності та мислення, тренування нервово-психічних процесів [1 с.13].

В подальші роки вирішальну роль у становленні та утвердженні системи музично-ритмічного виховання відіграли вітчизняні вчені та педагоги, зокрема Н. Ветлугіна, В.Верховинець А. Шевчук та інші, які наполягали на необхідності естетичного виховання дітей засобами мистецтва із раннього віку та залучення до активної мистецької діяльності не тільки талановитих, а й небодарованих.

Музичне заняття в ЗДО починається з музично-ритмічних вправ, які містять ходьбу, стрибки, біг, танцювальні рухи. Вони є підготовчим етапом до розучувань музичних ігор і танців, які необхідні дітям не тільки для розваги, а й для їхнього фізичного, розумового, морального й естетичного розвитку. Завдяки музиці рухи дошкільників набувають емоційного забарвлення, стають більш чіткими, виразними і красивими.

Заняття ритмікою допомагають дітям полюбити музику, сприяють розвитку емоційного реагування на музику, загострюють сприйняття, розвивають музичний слух та чуття ритму, збагачують дітей новими музичними знаннями, розширюють їхній музичний кругозір, розвивають творчу уяву та мислення.

Музично-ритмічна діяльність включає в себе: музику, рух, драматизацію, пантоміму, пластику й танок. Ця діяльність виникає й спирається на звичну й захоплюючу для дітей ігрову діяльність, у процесі якої особливо яскраво розвивається творча уява дитини. На думку С.Матвієнко, перевага музично-ритмічної діяльності полягає у тому, що вона виникає на основі звичної для дитини ігрової діяльності, у процесі якої особливо яскраво розвивається та активізуються її творчі прояви. Рух і музика в гармонійному поєднанні формують у дітей свободу в творчому мисленні, дають можливість імпровізувати, віддаючи взамін дитині емоційні реакції – радість, задоволення [3. с.3].

Серед рухів під музику музична гра займає одне з центральних місць. Цей вид діяльності, близький і зрозумілий дітям і значною мірою сприяє їхньому музичному і загальному розвитку.

Вагомий внесок у виховання та гармонійний розвиток особистості зробив Василь Верховинець - видатний український композитор, хоровий диригент, хореограф і фольклорист. Одним з могутніх засобів досягнення цієї мети він уважав рухливі музичні ігри. У 1923 р. опубліковано вагому наукову працю В.Верховинця - збірку дитячих ігор з піснями «Весняночка». Характерною рисою збірки є надзвичайна багатогранність її педагогічного та естетичного впливу на вихованців. Дитина відчуває на собі благотворну дію музики й слова, танцю й ритмічних рухів.

Варто відзначити, що В. Верховинець перший серед фольклористів дав назву майже всім танцювальним рухам української народної хореографії [4. с. 217].

Рухи під веселу музику дають дітям задоволення, допомагають їм поступово розрізняти прості форми музики. У таночках діти мають відтворювати такі рухи: плескати

в долоні, плескати по колінах, притупувати ногами, погойдуватись на двох ногах, бігати на носочках, почергово виставляти ноги, кружляти. Парні таночки будуються на основних рухах (крок, біг, підстрибування, ритмічні оплески, стрибки), елементах бальних танців (боковий галоп, крок, полька), використанням елементів народних таночків (напівприсядки, колупалочка). Вони можуть багато чого навчити дітей: розвинути увагу, почуття ритму, орієнтуватися у просторі, координації рухів, а також до рухів партнера.

Таночки зі співами і хороводами дуже корисні для дітей з вадами мови. Вони допомагають їм координувати співи та рухи.

Ігри зі співами сприяють розвитку музичного слуху, пам'яті, відчуття ритму, чистоти інтонування; нормалізації психічних процесів і властивостей, тренування рухового апарату.

Творчість у музично-ритмічній діяльності успішно розвивається, якщо створюється емоційно-насичена атмосфера на заняттях; якщо у дітей є зацікавленість в задумі і способах її реалізації [3 с. 2].

Змістом музично-ритмічного виховання є розвиток у дітей активного, свідомого сприйняття музичних творів, вироблення у них вмінь передавати в рухах зміст і характер музики. Цих вмінь дошкільники набувають під час виконання танців, музичних ігор і вправ, що становлять єдину систему, за допомогою якої здійснюється музично-ритмічне виховання дітей.

Отже, заняття музично-ритмічною діяльністю є виховним процесом, що допомагає розвитку багатьох сторін особистості дитини дошкільного віку: музично-естетичної, фізичної, емоційно-вольової, пізнавальної. Усі форми музичних занять із дошкільниками мають сприяти їхньому духовному розвитку, пізнанню світу, формуванню світогляду, вихованню моралі.

На вирішенні цього завдання спрямовується творча ініціатива музичного керівника, його знання і досвід, любов до дітей і до музики.

Список використаної літератури та джерел

1. Адамович Т. І. Розвиток у дітей музично-ритмічних рухів засобами сучасних технік ЧНУ ім. Ю. Федьковича Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Кафедра музики. - Чернівці, 2022 – 86с.
2. Барило С. Б. Вплив музично-ритмічних рухів на загальний розвиток дітей дошкільного віку місто Івано-Франківськ, [Двадцять дев'ята всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція](#). Наукове мислення, 2025 //Режимдоступу:<https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/60-dvadtsyat-dev-ya-ta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konfe>
3. Матвієнко С. І, Заплішний І. І. Українські народні рухливі ігри у дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. Вид.3-тє, перероблене й доповнене / уклад. :- Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 152 с.
4. Назаренко М.П. Музично-ритмічне виховання молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Випуск 101 Серія: Педагогічні науки Наукові записки (Кіровоград), 2011- С. 216-223.
5. Романюк І.А. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів Тернопіль: Мандрівець, 2008. - 104с.

6. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник / А. С. Шевчук. — 3-тє вид., зі змін. та доповн.— Тернопіль: Мандрівець, 2016. — 288 с.

Юліана ОЛЕКСЮК, студентка 42 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Керівниця – Ірина Маліцька, викладачка методики навчання предмета «Мистецтво», спеціаліст вищої категорії

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ РОЗКРИТТЯ ХУДОЖНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ

Анотація: у статті розглянуто метод проєктної діяльності як ефективний спосіб розкриття художнього потенціалу учнів початкової школи. Окреслено теоретичні засади розвитку художньої творчості, визначено переваги та проблеми реалізації проєктної діяльності з молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва.

У сучасній освіті все більшої актуальності набуває завдання всебічного розвитку особистості учня, зокрема формування його творчих здібностей і художнього смаку. Зміни у суспільстві, розвиток культури та інформаційних технологій вимагають від учнів не лише знань, а й уміння мислити креативно, самостійно вирішувати, виражати себе через мистецтво. Проте традиційні форми навчання не завжди дають можливість повною мірою розкрити творчий потенціал дитини.

В умовах Нової української школи та реалізації компетентнісного підходу особливої уваги заслуговує впровадження проєктної діяльності як ефективного інструменту розвитку художнього потенціалу школярів, адже потреба й вимога сьогодення в тому, що увесь освітній процес має бути підпорядкований кожній дитині особисто, а навчальні предмети зосереджуватися навколо дитини, не руйнуючи її природу. До однієї з продуктивних та оптимальних технологій створення освітнього середовища в початковій школі належить організація проєктної діяльності [4, 44].

Проєктна діяльність – це форма організації освітнього процесу, що передбачає самостійну діяльність учнів (індивідуальну або групову), спрямовану на розв'язання певної проблеми шляхом створення завершеного продукту. Цей підхід базується на інтеграції знань із різних галузей, розвитку навичок планування, комунікації, критичного мислення та рефлексії. Особливістю проєктного методу є надання учневі активної ролі в освітньому процесі, що підвищує його мотивацію та інтерес до пізнання.

Проектна форма організації навчання на уроках образотворчого мистецтва передбачає активну участь учнів у створенні творчого продукту, який ґрунтується на дитячих потребах та інтересах, стимулює самостійність, забезпечує єдність інтелектуального, емоційного і морального розвитку, що сприяє розвитку естетичного смаку, уяви, ініціативності та самовираження [1].

Робота над проектом ґрунтується на принципі особистісно орієнтованого навчання та конкретній праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням інтересів. У свідомості учня, як зазначає О. Пехота, це має такий вигляд: «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені потрібно, і де я можу ці знання застосовувати. Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними й прагматичними знаннями, вміннями й навичками» [4, с.46].

Художній потенціал – це сукупність творчих здібностей, естетичних почуттів, уяви, здатності до художнього самовираження та сприйняття мистецтва. Він проявляється в індивідуальному стилі учня, умінні створювати образи, відчувати гармонію форми, кольору, звуку, руху. Художній потенціал є індивідуальним і може бути реалізований у різних мистецьких напрямках: малюванні, музиці, театральному мистецтві, дизайні тощо.

У педагогіці існує кілька підходів до розвитку творчості:

- компетентнісний підхід акцентує увагу на формуванні в учнів здатності до творчої діяльності, адаптації до нових умов і самореалізації;
- особистісно орієнтований підхід передбачає врахування індивідуальних здібностей, інтересів та рівня розвитку учнів;
- інтегрований підхід дозволяє поєднувати мистецтво з іншими навчальними дисциплінами, що відкриває нові можливості для творчості;
- діяльнісний підхід фокусується на активній участі дитини у навчальному процесі, розвитку її дослідницьких, конструктивних та творчих навичок [3, с. 130].

Проектна діяльність на уроках образотворчого мистецтва відкриває широкі можливості для розвитку творчого потенціалу школярів. У процесі виконання проекту учні не лише здобувають знання, а й вчаться мислити образно, виражати свої емоції через художні засоби, працювати в команді та приймати естетичні рішення. А типи художніх проектів можуть бути різноманітними, залежно від цілей, змісту, форми організації діяльності та вікових особливостей учнів.

За домінуючим видом діяльності можна виокремити основні типи художніх проектів, які доцільно застосовувати на уроках образотворчого мистецтва – інформаційний, дослідницький, практично-творчий, ігровий, що активізує фантазію, дає змогу реалізовувати власні ідеї та бачення. Це можуть бути й індивідуальні проекти, які дозволяють учневі реалізувати власний задум, працюючи у власному темпі, що важливо для розкриття внутрішнього світу дитини, і групові, які розвивають комунікаційні навички та сприяють обміну ідеями, колективній творчості, і міжпредметні, що поєднують мистецтво з літературою, історією, природничими науками, що дає можливість глибше осмислити тему та знайти несподівані художні рішення [3, с. 130].

Учитель у проектній діяльності виступає не просто джерелом знань, а ментором, порадиником, куратором. Його завдання – створити сприятливе середовище, дати поштовх

до творчості, допомогти сформулювати ідею, спланувати дії, а головне – підтримати прагнення до самовираження.

Проектна робота передбачає вільний вибір теми, матеріалів, засобів виразності, що стимулює учнів до пошуку, експериментів, критичного мислення. Сам процес створення проекту стає важливішим за результат, оскільки саме в ньому розкривається і формується творча особистість.

Попри очевидні переваги проектної діяльності у розвитку художнього потенціалу учнів, на практиці виникають певні труднощі, які можуть ускладнювати її впровадження в освітній процес, особливо у початкових класах:

1. Недостатня підготовка педагогів до організації проектної діяльності.

Не всі вчителі мають досвід у реалізації мистецьких проектів або методичні навички, необхідні для супроводу креативного процесу. Деякі педагоги зосереджуються лише на результаті, а не на розвитку творчого потенціалу учнів у процесі.

2. Брак часу в навчальній програмі

Через завантаженість навчальними предметами вчителям буває складно виділити достатньо часу для реалізації довготривалих чи міжпредметних проектів. Також не завжди є можливість вийти за межі класу, наприклад, для участі в конкурсах або екскурсіях.

3. Складність роботи з учнями з різними рівнями розвитку

У класі завжди є діти з різними здібностями та рівнями підготовки. Під час проектної діяльності виникає потреба в індивідуальному підході, щоб не «загубити» менш активних чи сором'язливих учнів.

Але ці труднощі можна подолати, якщо педагог буде поступово впроваджувати проектну діяльність через прості завдання, доступні навіть без додаткового обладнання, вводити проектні роботи в інтегровані дні, тижні мистецтв, позакласну діяльність та робити акцент на процесі, зокрема – важливо навчити дітей отримувати задоволення від творчості, а не лише працювати на «оцінку» [5, с. 23].

Отже, проектна діяльність на уроках образотворчого мистецтва є ефективним засобом для розвитку художнього потенціалу учнів. Вона дає змогу створити умови, у яких кожна дитина може вільно виражати себе, розвивати креативне мислення, естетичні почуття, уміння працювати як індивідуально, так і в колективі. Через участь у художніх проектах школярі навчаються не лише технік і прийомів творчої роботи, але й здобувають важливі життєві навички – ініціативність, відповідальність, співпрацю.

Адже, ключем до успіху є не ідеальність результату, а щирість і глибина дитячого самовираження у процесі.

Список використаних джерел

1. Жила Г.В. Проектна діяльність у початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/proektna-diyalnist-u-pochatkoviy-shkoli-263109.html>
2. Костенко О. М. Проектна діяльність у початковій школі як засіб розвитку креативності учнів // Початкова школа. 2020. № 6. - С.18-24.
3. Масол Л.М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу» / Людмила Масол. Київ : Генеза, 2019. - 208 с.

4. Михайлішин Р. Метод проєктів у початковій школі як педагогічна технологія // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2016. Вип. 30. - с.43-53.
5. Сухомлинська О. В. Шляхи подолання труднощів у розвитку творчих здібностей молодших школярів // Початкова школа. 2019. № 4. - С. 22-27.
6. Чепурна Н. І. Розвиток художніх здібностей молодших школярів у процесі образотворчої діяльності // Мистецтво та освіта. 2021. № 2. - С. 5-10.

Евгенія ЛУПАШКО, студентка 41 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу ЧНУ ім. Ю. Федьковича.

Керівник – Василь ПРОЦЮК, кандидат педагогічних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розкрито структуру та методи розвитку музичних здібностей, напрями, форми і методи роботи з учнями початкових класів для розвитку їх музичності.

Мета уроків мистецтва – формування музичної культури школярів як складової їх духовної культури. Неодмінною умовою формування музичної культури дітей є розвиток їх музичності, під якою розуміється сукупність здібностей, необхідних для успішної музичної діяльності. Передумовою успішного виконання музичної діяльності на думку М. Ляшка, є музичні здібності – індивідуально-психологічні властивості особистості [2, с. 401]

Провідним компонентом музичності (за Б. Тепловим) є емоційний відгук на музику та музичний слух. Для молодших школярів (сензитивний вік) характерними є мелодичний, гармонічний, внутрішній, ладовий та ритмічний слух. Вони особливо активно проявляються в самостійній музичній діяльності.

З перший уроків мистецтва учні початкових класів на матеріалі музичних творів засвоюють поняття про властивості музичних звуків, розвивають музичні сенсорні здібності: відчуття висоти звуків, відчуття їх тривалості, відчуття зміни динамічних відтінків та відчуття тембру інструментів та голосу.

О. Ростовський, поділяючи думку Б. Теплового, наголошує на важливості розвитку у школярів таких музичних здібностей:

- ладове чуття – здібність до емоційного переживання мелодії, відчуття емоційної виразності звуковисотного руху (впізнавання мелодії, відчуття ладового забарвлення);

– музично-слухові уявлення – здібність до уявлень звуковисотних та ритмічних співвідношень звуків, здібність вільно оперувати слуховими уявленнями (запам'ятовування і відтворення мелодій на слух);

– музично-ритмічне чуття – здібність активно (рухомо) переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і точно відтворювати його (темп, метр, тривалості звуків) [4, с.209 - 210].

Розвиток музичності учнів початкової школи здійснюється впродовж уроку мистецтва через види музичної діяльності різними методами. Г. Руда виділяє три блоки методів розвитку музичних здібностей:

1) блок методів розвитку музично-ритмічного чуття, що передбачає активізацію почуття ритму (відтворення ритмічного малюнку, гра на дитячих музичних інструментах, спів з рухами, ритмічна імпровізація тощо);

2) блок методів розвитку звуковисотного слуху (розпізнавання високих і низьких звуків, визначення регістру, аналіз чистоти інтонації тощо);

3) блок методів розвитку ладового чуття (відгадування мелодії знайомих творів, визначення ладу та характеру музики в окремих частинах твору, його жанру тощо) [5, с. 213].

З метою розвитку музичних здібностей В. Павленок та О. Солдатенко пропонують у роботі з молодшими школярами використовувати різні форми роботи (ігри, слухання музики, хоровий спів, ритмічний супровід, організація свят) та методи:

– метод спостереження за музикою (залучення інших видів мистецтва задля вираження свого сприйняття, обговорення, коментування);

– метод співпереживання (підбір образів, вражень, емоцій);

– метод інтонаційного осягнення музики (пошук різної інтонації під час виконання, різними засобами музичної виразності)

– метод моделювання (метод проєктів, творчий процес) [3].

Ефективним методом у розвитку музичності школярів є використання релятивної сольмізації.

О. Коваль [1, с. 154] зазначає, що формування музичних здібностей молодших школярів повинно здійснюватися одночасно у трьох напрямках:

1. Формування музично-слухових здібностей: ладове чуття (емоційний компонент); музично-ритмічне чуття (емоційний компонент); музично-слухові уявлення (слуховий компонент).

2. Формування музично-естетичних здібностей:

– раціонально-пізнавальні здібності (слухова спостережливність, здібність до осмислення музичного змісту);

– емоційно-пізнавальні здібності (яскравість та багатство уяви, розкриття життєвих зв'язків музики, оцінне ставлення);

3. Формування здібностей до музичної діяльності: здібність сприймання, виконавські здібності, творчі здібності [6, с. 154]

Для ефективного розвитку музичних здібностей молодших школярів на уроках мистецтва особливо результативним є залучення дітей до ігрової діяльності. У грі розвивається музичний слух, що сприяє адекватному сприйманню ладового забарвлення

музики, допомагає розрізняти музичні твори за змістом, характером, засобами музичної виразності. Музично-дидактичні ігри збагачують дітей новими враженнями, розвивають в них ініціативу, самостійність, здібність до сприйняття.

Застосування дитячих музичних інструментів сприяє розвитку в молодших школярів координації слуху й голосу, творчих музичних здібностей, розумінню особливостей музичних творів.

Отже, розвиток музичних здібностей сприяє формуванню музичної культури молодших школярів, їх творчого мислення та емоційної чутливості, забезпечує формування в учнів початкових класів естетичних смаків, розвитку їх когнітивних та емоційних навичок.

Список використаної літератури та джерел

1. Коваль О.В. Проблема психолого-педагогічної діагностики музичних здібностей учнів загальноосвітньої школи. // Проблеми мистецької освіти. - Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2018. - С. 154-159.
2. Ляшко М. П. Особливості розвитку музичних здібностей та їх вплив на загальний розвиток особистості. Молодий вчений. 2017. №5. - С. 399-403.
3. Павленок В. М., Солдатенко О. І. Форми та методи розвитку музичних здібностей молодших школярів засобами української народної пісні. <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7825/1/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BC%D0D1%96.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).
4. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. Посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. - 640 с.
5. Руда Г. С. Музичні здібності молодших школярів: методичне забезпечення розвитку. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2018. №151 (2). - С. 212-214.

Неля ЛЕСНИК, студентка 46 групи спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.
Керівниця – Галина ГОЙВАНЮК, викладачка основного музичного інструменту та акомпанементу, концертмейстер вищої категорії

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкрито значення вокально-хорової діяльності як засобу формування музичних здібностей дітей дошкільного віку. Висвітлено завдання, специфіку та етапи роботи над піснею в закладі дошкільної освіти.

Музика, мелодія, краса музичних звуків – важливий засіб морального та розумового виховання людини, джерело благородства серця і чистоти душі.

В. Сухомлинський

Будь-який вид мистецтва, що живиться соками національної культури, служить благородній цілі – вихованню високого почуття любові до Батьківщини, її історії, її людей.

Музика – один із видів мистецтва, який є засобом пізнання навколишнього світу й формування особистості. Музика здатна передавати почуття та емоції людей, їхній настрій і думки. Вона є тим видом мистецтва, що безпосередньо впливає на чуттєву сферу особистості, а відсутність реальних зорових факторів, безпосередньо пов'язаних з музичним змістом, зумовлює силу її емоційно-чуттєвого впливу.

Для успішного здійснення завдань дошкільної освіти з музичного виховання вирішальною має стати практика визнання пріоритету дитячого буття, за якої в центрі уваги є дитина з її природними нахилами, можливостями, прагненнями, інтересами. Щоб забезпечити гармонійну єдність процесів виховання і навчання, спрямовану на розвиток і саморозвиток дітей, необхідна цілеспрямована, систематична освітня діяльність.

Вокально-хорове виховання є ключовим елементом музичного розвитку дітей дошкільного віку, спрямованим на формування їхніх музичних здібностей та естетичних смаків. В сучасних умовах, коли культурний та духовний розвиток дітей стає пріоритетом освітніх програм, значення вокально-хорової діяльності важко переоцінити. Саме через пісню, музику та колективне виконання діти дошкільного віку мають можливість не лише розвивати свої музичні здібності, але й пізнавати світ емоцій, формувати навички комунікації та співпраці, розвивати пам'ять, увагу та мислення.

Спів – основний вид музичної діяльності дітей, за допомогою якого здійснюється загальний і музично-естетичний розвиток дошкільників у дитячому закладі.

Виконання дітьми пісень, створених за роки незалежності України, в текстах яких відображено сучасне життя українського народу, певною мірою визначає коло інтересів сучасних дітей, має велике значення для їхньої соціалізації, розумового та морального розвитку. Величезний освітній потенціал має народна пісня, яка слугує вагомим засобом національно-патріотичного виховання дітей. У цих піснях можна віднайти інформацію про історичне минуле українського народу, його традиції та побут. Дитина, долучаючись до української музики, не лише захоується у її мелодійність, але і вбирає інформацію, яка закладена в піснях (повчального характеру, історичних, жартівливих, родинно-побутових тощо), пізнає свої національні основи, починає їх шанувати. Видатний український педагог-гуманіст В. Сухомлинський стверджував, що спів відкриває людині очі на красу рідної землі [4, с. 23].

Навчаючи дітей дошкільного віку співу, обов'язково необхідно враховувати їх фізіологічні особливості. Так як голосові зв'язки у них тонкі і короткі, розмір гортані в три рази менший, ніж у дорослого - менший і об'єм легенів. Завдяки цьому звуки, що видаються дітьми, легкі і високі, але слабкі.

При розучуванні пісні велике значення має співоча постава. Тому під час співу дітей слід навчати сидіти прямо, не піднімаючи плечей і не напружуючи м'язів шиї, правильно дихати тощо. Міміка під час співу справляє особливе враження на дошкільників. Інтерес дітей до пісні зростає навіть при незначній зміні виразу обличчя

дорослого. Так, виконання жартівливої, веселої пісні необхідно супроводжувати усмішкою. Іноді достатньо трохи помітного руху брів або губ, щоб створити потрібний настрій. Це додає співу особливої виразності. Важливе значення при навчанні дошкільників мають диригентські жести. Як правило, свій спів музичний керівник супроводжує плавними або уривчастими рухами руки. Це сприяє ефективнішому засвоєнню основних співочих умінь і навичок.

Підбір репертуару, мабуть, найголовніше і складне завдання - знайти таку пісню, яка була б співзвучна настрою дітей, відображала їхні інтереси та уявлення про навколишній світ, духовно розвивала їх, була доступна для виконання. Для кожної вікової групи підібраний цікавий і доступний матеріал, з допомогою якого можна розв'язати різні проблеми розвитку вокальних навичок. Адже пісні, потішки викликають у дітей позитивні емоції, створюють радісний настрій, виховують оптимістичний характер. Після підбору репертуару починається вокально-хорова робота. Насамперед педагог нагадує дітям правила співочої установки і постійно контролює їхнє виконання, адже від того, наскільки вільно і, водночас, активно відчуває себе співак, залежить відповідний фізичний стан, правильне дихання, необхідний характер звуку, емоційність.

Роботу над піснею умовно можна розділити на кілька етапів:

1 етап - ознайомлення з новим музичним твором. На цьому етапі використовуються різні методичні прийоми, які готують дітей до цілеспрямованого прослуховування пісні:

- коротке вступне слово про цей твір (назва пісні, автори музики і тексту);
- пояснення незрозумілих слів;
- читання віршів і міні-розповіді, які налаштовують дітей на більш глибоке сприйняття музичного образу;
- розгадування загадок, ребусів;
- залучення дітей до діалогу при обговоренні пісенного образу.

Такі прийоми допомагають пробудити у дітей інтерес до співу, бажання більш уважно слухати пісню і почати її розучування.

2 етап - розучування пісні. Завдання цього етапу - створити атмосферу співпереживання твору. Дуже важливо при сприйнятті дітьми музики розвивати їхню уяву, емоційний відгук, мислення, судження. Необхідно співати красиво, емоційно, щоб зацікавити дітей новою піснею.

Після прослуховування пісні проводиться бесіда з дітьми про характер твору, його зміст, найбільш яскраві засоби, якими користувався композитор, визначаються виконавські прийоми. Такий аналіз підготовлює дітей до розучування пісні і, водночас, показує, наскільки уважно вони слухали музику і як глибоко її зрозуміли, і допомагає розкрити художній образ твору.

На цьому етапі велику роль відіграють вправи для розвитку співочих навичок. З їхньою допомогою діти розучують важкі мелодійні ходи, що трапляються в пісні. Робота над складними мелодіями на матеріалі самої пісні вимагає багаторазових повторень, які знижують інтерес дітей. Тому вправи, які допомагають долати труднощі, засвоїти співочі навички, необхідно проводити в ігровій формі.

На етапі формування вокально-хорових навичок в роботу вводяться одночасно майже всі елементи вокально-хорової техніки, а в наступні періоди вони поглиблюються.

Їх послідовність виглядає так:

Дихання → Звукотворення → Дикція → Частота інтонування → Ансамбль

Спочатку проводиться робота над виробленням наспівності звучання на основі елементарного володіння співочим диханням, яке істотно впливає на чистоту і красу звуку, виразність виконання. Це складний і тривалий процес, тому на початковому етапі навчання він зводиться до оволодіння плавним і рівномірним вдихом та видихом, не перериває музичної фрази. Такий видих багато в чому залежить від правильно взятого дихання.

Навчити дітей спокійного вдиху, не переобтяженого повітрям, без участі плечей допомагають вправи з дихальної гімнастики («Долоньки», «Погоничі», «Насос», «Кішечка» та інші). Надалі завдання ускладнюється - діти вчать швидкого, спокійного вдиху в рухомих піснях і між фразами.

Робота над співочим диханням пов'язана із звукоутворенням. Звукоутворення при правильній постановці голосу має бути природним, дзвінким і легким, діти повинні співати без крику та напруження. Для правильного звукоутворення велике значення має чітка робота голосового апарату (нижньої щелепи, губ, м'якого піднебіння з маленьким язичком). Зі звукоутворенням тісно пов'язана така якість звуку, як пісенність. Для хорошого звукоутворення велике значення має правильна вимова голосних і приголосних. Дикція у співі дещо відрізняється від мовної вимови.

Робота над дикцією починається з формування округлих голосних і чіткої вимови приголосних в помірних за темпом піснях, а потім і веселих, жартівливих, які вимагають рухливості артикуляційного апарату. Умовою гарної дикції та виразного співу є розуміння дітьми змісту слів, музичного образу пісні. Тому спочатку необхідно визначити зміст пісні, пояснити незрозумілі слова.

Для вироблення навичок виразної дикції рекомендується використовувати: вправи артикуляційної гімнастики, скоромовки, чистомовки, мовленнєву гімнастику, ритмодекламації.

Ансамбль у дітей досягається поступово. У другій молодшій групі на початку року малюки включаються у спів лише після того, як почне співати педагог, а вже в кінці року починають пісню по закінченні музичного вступу.

Помітний результат у формуванні навичок ансамблю і ладу у малюків та у старших дітей - дає прийом співу «ланцюжком». Малюки освоюють його, «граючи з пісенькою». Для такої гри підходять пісеньки з повторюваними музичними фразами (наприклад, народна пісня «Півник» обр. М. Красева, «Зайчик» обр. Г.Лобачева та інші). У середній групі використовуються різноманітні варіанти перекличок: спів «ланцюжком», дуєтом, тріо (разом з вихователем), почерговий спів (вихователь, діти, музичний керівник). У такій послідовності вдосконалюється ансамблевий лад і у дітей старших груп. Тут до співу «по ланцюжку» додаються «пісеньки-ехо» і «спів про себе». Така робота з розвитку навичок злитого співу має мету - навчити дітей інтонаційно точно виконувати мелодії при колективному інтонуванні в унісон.

3 етап - виконання пісні. Діти вже оволоділи співочими навичками і вільно виконують вивчений матеріал. Якщо пісня сподобалась, діти співають її за власним

бажанням не тільки на заняттях. Вони надовго запам'ятовують її, вводять в ігри, із задоволенням «виступають» перед глядачами.

Кожна пісня вимагає свого сценічного втілення. Цей етап роботи над піснею найбільше подобається дітям. Виступ на публіку - це дуже відповідальна подія, напередодні якої діти часто бувають напруженими, розгубленими, надмірно збудженими, а інколи навіть наляканими. Та оскільки у дитячому садку святкові ранки, театральні постановки перед великою кількістю глядачів проводяться досить часто, педагоги (музичні керівники та вихователі) мають уміти за допомогою певних психологічних прийомів налаштувати своїх вихованців на майбутній виступ [3, с.245].

Також використовуються вправи-ігри в комплексній дії різноманітних видів музичної діяльності (слухання, співи, музично-ритмічні ігрові дії, гра на дитячих музичних інструментах). Все це допомагає більш міцному закріпленню в слуховій пам'яті дітей відповідних пісенних інтонацій. Систематичне використання пісень-вправ допомагає сформувати стійкі співочі навички, які будуть закріплюватися, вдосконалюватися при розучуванні пісенного матеріалу.

Успіх занять неможливий без спільної діяльності музичного керівника і вихователя, який активно допомагає, організовує самостійне музикування дітей в групі.

Висновки. Залучення дітей до співу є багатогранним процесом, що вимагає врахування вікових особливостей і використання різноманітних методичних підходів. Поступове ускладнення завдань, індивідуальний підхід та активна взаємодія з дітьми сприяють ефективному розвитку їхніх співочих навичок, музичного слуху та голосу. Цей процес також формує у дітей почуття впевненості, соціальні навички та емоційну виразність, що є важливими складовими їхнього гармонійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Наук. кер. Піроженко Т. О; авторський колектив: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г. К.: Видавництво, 2021. 26с.
[URL:https://pedpresa.com.ua/206188-bazovyi-komponent-doshkilnoyi-osvitynova-redakcziya.html](https://pedpresa.com.ua/206188-bazovyi-komponent-doshkilnoyi-osvitynova-redakcziya.html)
2. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І. О. Газіна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – 196 с.
3. Лісовська Т. А. Теорія і методика музичного виховання: навчально-методичний посібник / Т. А. Лісовська. Миколаїв: видавець Румянцева Г. В., 2022. 330 с.
<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055343.pdf>
4. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів / Упор. І.А.Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 104 с.

Анастасія ПУПАЗА, студентка 44 групи спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

Керівниця – Любов Скрипка, викладачка методики навчання предмета «Я досліджую світ» (технологічна освітня галузь), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЇ

Анотація: У статті розкриваються сучасні підходи розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення декоративно-прикладного мистецтва на уроках дизайну і технології.

Сучасний стан формування національної свідомості у загальноосвітніх закладах знаходиться на достатньому рівні відповідно до програмно-тематичних вимог. Сьогодні розгорнулася широка робота з дослідження шляхів реалізації у змісті освіти закономірностей етнічної історії та етногенезу українців. Набуває першочергового значення реформування змісту виховання, наповнення його культурно-історичними надбаннями українського народу, формування поваги до історії рідного народу. Починається з найменшого - із шкільних предметів, які учні вивчають у початкових класах.

Однак освіта в Україні ще далеко не розв'язала цих проблем. На нашу думку, вимагає глибокого вивчення такий аспект як взаємовплив і єдність народного, національного та загальнолюдського, виявлення їх співвідношень і втілення у здобутках світової педагогічної думки. Назріла потреба піднесення ролі української національної школи в житті суспільства, що сприятиме формуванню у сучасному суспільстві національної свідомості і самосвідомості, світогляду, патріотизму, глибокої поваги до споконвічних традицій свого народу. Реалізація формування національної свідомості у початковій школі відбувається на уроках різних предметів, таких як: «Дизайн і технології», «Я досліджую світ», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво». Учні початкових класів вивчають літературу, фольклор, музичне, образотворче, декоративно-прикладне мистецтво, вишивку, писанкарство України.

Реформування освітньо-виховної галузі в нашій державі спрямоване на підняття на вищий щабель гуманістичного виховання, освоєння фундаментальних цінностей людства, серед яких чільне місце посідають гуманістичні цінності, національні пріоритети.

Особистісний розвиток людини несе в собі віддзеркалення особливостей свого народу, нації, які необхідно враховувати в процесі навчання та виховання. З народом пов'язані характер діяльності людини, особливості її мислення, коло її запитів, інтересів, а також соціальні прояви. Традиції, звичаї і обряди об'єднують минуле і майбутнє народу,

старші і молодші покоління, інтегрують етнічну спільність людей у високорозвинену сучасну націю. Практично прилучаючись до традицій, звичаїв і обрядів народу, молодь вбирає в себе їхній філософський, ідейно-моральний, психологічний і етнічний зміст, поступово стаючи невід'ємною частиною рідного народу.

Багато педагогів звертали увагу на необхідність глибокого вивчення і правильного застосування принципу народності в процесі виховання і навчання. Значний внесок у розробку питань теорії і практики реалізації принципу народності здійснили класики педагогіки Я. Коменський, Й. Песталоцці, А.Дістервег, Г. Сковорода, а пізніше К. Ушинський, В. Сухомлинський та інші. Важливе місце принципу народності в роботі школи відводили українські педагоги О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Драгоманов.

Вишивка – класичний вид українського народного мистецтва, що розкриває багатство творчих сил народу, вершини його мистецького хисту.

Багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлено тим, що вона широко виступає в різноманітних варіантах – як прикраса тканин одягового побутового, інтер'єрно-обрядового призначення.

Актуальність теми публікації полягає в тому, що дослідників народної культури постійно хвилює низка проблем вишивального мистецтва. Численні матеріали свідчать, що вишивкою займались майже в кожній селянській хаті. Популярною вона була і в міському середовищі. Саме тому ніколи не зникала потреба прикрашати одяг, різноманітні вироби для житлових, громадських культових інтер'єрів, ритуальних, святкових обрядів тощо.

Українське народне декоративне мистецтво – це величезний світ духовної і матеріальної спадщини етносу, набуток художніх ідей численних поколінь народу, дорогоцінна скарбниця, що живить сьогодні професійно-мистецьку творчість.

Серед багатьох видів діяльності, якими займаються учні на уроках дизайну і технології, важливе місце посідає робота з текстильними матеріалами, а зокрема – вишивання.

Українська народна вишивка, як і інші види справжнього декоративно-ужиткового мистецтва, забезпечує юному поколінню, через національне почуття переосмислення світової культури, виведення з орбіти меншовартості й провінційності на шлях усвідомлення справжніх національних цінностей.

Загальновідомо, що ручна вишивка сприяє розвитку особистості, її образному мисленню, естетичному вихованню, а також координації рухів, відчуттю відстані та інших функціональних дій учнів початкових класів.

У майбутньому, особливо дівчаткам, це дасть можливість створити своїми руками затишок у домі, а можливо, й передбачити професію вишивальниці.

Дослідження історії створення вишиванок поєднує в собі естетичну насолоду, цілеспрямовану зайнятість вільного часу, одержання відповідних знань. Матеріали роботи полягають у можливості їх використання у навчально-виховній роботі школи.

Українська народна вишивка була вивчена та розглянута в аспекті народної педагогіки як засіб реалізації принципу народності різними педагогами та науковцями, такими як Б. Грінченко, М. Драгоманов, Я. Коменський, Г.Сковорода, К. Ушинський, В.

Сухомлинський.

Вишивка – складне багатогранне явище художньої культури українського народу. Це один із давніх, найбільш масових і розвинених видів народного декоративного мистецтва. Її розвиток ґрунтується на спільній основі мистецької культури східнослов'янських народів у процесах взаємовпливів і взаємозв'язків з мистецтвом інших сусідніх народів.

В Україні вишивка розвивалася, як і в інших народів, у двох основних формах: як домашнє заняття, тобто вишивання виробів для себе, і вишивання виробів на замовлення, на продаж. Тобто вишивка розвивалась як домашні ремесла й організовані промисли. Ці дві форми існували паралельно, переплітаючись і взаємозбагачуючись. Кожна історична епоха вносила зміни в їх життя.

Впродовж віків кристалізувалась чітка художня система, в якій гармонійну єдність творять матеріал, техніка, орнамент, композиційно-колористичне рішення. Вишивка не піддається довгому зберіганню. Але вишивальниці перефразовують узор, створюють співзвучні своєму часові складні орнаментальні композиції, в яких виявляється нашарування тем, образів і сюжетів різного історичного походження. В стійких образах, композиціях, стилістичних засобах, колористичних рішеннях прослідковуються архаїчні пласти, що відображають давні уявлення людини про світ.

Цікаво простежуються питання еволюції художньо-виражальних засобів вишивального мистецтва, його естетичної природи в залежності від конкретних історико-соціальних умов.

Крім того, що мистецтво вишивання дає змогу сформувати національну свідомість в учнів початкової школи, його використання є значним мотивуючим фактором. Дітям завжди цікаво спостерігати за наочністю, тому при демонстрації вчителем зразків вишивки інтерес до уроку зростає багатократно.

Попри всі виклики сьогодення, сучасні вчителі є сміливцями, які беруть до себе на навчання маленьких "Чомучок" та ведуть їх у світ науки. Саме на уроках вчитель повинен забезпечити учнів достатнім навчанням, вихованням та розвитком. На різних уроках формуються різні якості та уміння і саме на уроках дизайну і технологій вчитель має за допомогою української народної вишивки та її ціннісного світу сприяти розвитку національної свідомості.

Отже, українська національна вишивка – це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, в якому узор і зображення, гармонія кольорових сполучень відтворюють національний менталітет українського народу.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство: Навчальний посібник / Богуш А. М., Лисенко Н. В. – К. : Вища школа, 2006.- 397 с. – С. 150-170.
2. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: технологічна освіта у початковій школі» : для пед. працівників / Тетяна Гільберг [та ін.]. – Київ : Генеза, 2021. – 160 с.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2020, № 18. - 31с.
4. Наніашвілі І.М. Українська вишивка. Рушники. Обереги. – Харків, 2012.-192с.:іл.

Дарія ЗУБРИЦЬКА, здобувачка освіти IV курсу спеціальності 014.12 «Середня освіта (Образотворче мистецтво) КЗЛОП "Самбірський фаховий педагогічний коледж імені Івана Филипчак"».

Керівниця - Людмила ЗАРІЦЬКА, викладачка методики навчання образотворчого мистецтва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СПРИЙМАННЯ ТВОРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НУШ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню основних етапів організації процесу сприйняття творів образотворчого мистецтва у початкових класах НУШ.

Постановка проблеми. Образотворче мистецтво є ефективним засобом естетичного розвитку особистості: формування її мистецьких смаків та художньої культури, пізнавальних інтересів, творчого практичного мислення. Завдяки широкому діапазону своїх можливостей це унікальна навчальна дисципліна в школі, що якнайкраще сприяє досягненню виділених завдань.

Відповідно до нормативних документів основними освітніми напрямками на уроках образотворчого мистецтва є художньо-творча діяльність учнів та сприймання й інтерпретація ними творів мистецтва. Як бачимо, художній твір лежить в основі оволодіння як практичними навиками школярів, так і розвитку здібностей, його естетичного аналізу.

Об'єкт дослідження - твори образотворчого мистецтва як ефективні засоби впливу на формування естетичної культури школярів.

Предмет дослідження - методика керівництва процесом сприймання творів образотворчого мистецтва на уроках.

Мета дослідження: визначити, теоретично обґрунтувати та довести важливість ролі творів образотворчого мистецтва у вихованні учнів початкових класів.

Завдання дослідження:

- вказати на значення художніх творів на уроках образотворчого мистецтва;
- визначити етапи організації процесу сприймання творів образотворчого мистецтва в початкових класах НУШ;
- розглянути структуру аналізу художнього твору.

Виклад основного матеріалу. Уроки образотворчого мистецтва неможливо собі уявити без художніх творів. Це камертон, який задає тональність заняттям, вчить дітей сприймати та аналізувати картини художників, емоційно відгукуватись про них та є ефективним подразником у їхніх творчих пошуках і спробах. Людмила Масол зазначає: "засвоєння світу через естетичне сприймання дійсності є одним із завдань сучасної школи,

яка має виховувати духовну творчу особистість” [2]. Для учнів початкових класів цінними є різні види образотворчого мистецтва, з якими вони ознайомлюються з раннього дитинства, зокрема розглядання живописних і графічних малюнків, декоративних і скульптурних виробів, ілюстрацій, маніпулювання художніми іграшками. Звичайно, ці твори образотворчого мистецтва сприяють опануванню школярами нового особливого для них середовища художніх вражень, ідей і переживань [4].

Але для того, щоб твір образотворчого мистецтва приніс у задумі вчителя користь на уроці, викликав емоційні почуття учнів, захопив їх, педагог повинен грамотно організувати і керувати процесом сприйняття та аналізу художнього твору. Вже починаючи з молодшого шкільного віку, педагог має навчити дітей “читати” мистецький твір. І від того, наскільки майстерно йому вдасться здійснити таку роботу, залежить і результат навчання.

В організації процесу сприймання творів образотворчого мистецтва в початкових класах НУШ можна виділити такі етапи:

- *Підготовча робота до сприймання твору.* Розуміння художнього твору неможливе без попереднього досвіду. Викликати цікавість у дитини, допитливість, виховати почуття любові до мистецтва педагог може через бесіди, розповіді про творчість мистців, екскурсії у картинні галереї, творчі майстерні, організацію зустрічей з художниками (очні та за допомогою онлайн- платформи).

- *Вступна бесіда до картини.* Етап підготовки до сприймання твору мистецтва займає лише декілька хвилин. Бесіда використовується частіше за розповідь. Спільний діалог активізує мислення дітей, стимулює процес обміну думками, почуттями, направляє їх увагу у необхідне русло. З метою “входження” у твір варто поєднувати бесіду з різноманітними ігровими (“відгадай назву картини”, ”що ти бачиш?”, ”що ви помітили цікавого?”), словесними (декламування віршів, читання фрагментів оповідань...) методами. Для ефективної реалізації цього етапу роботи сьогодні педагогу стають у нагоді інноваційні технології навчання (комп’ютер, засоби мультимедіа).

- *Аналіз художнього твору.* Методичні поради щодо побудови процесу аналізу художніх картин різних жанрів містяться у навчальному посібнику Л.І. Кашуби:

- короткий вступ (*якщо мова йде про сюжетні полотна, слід визначати час і місце зображених подій*).

- аналіз змісту твору (*варто зосередити увагу на головних персонажах, встановити особливості їхніх характерів і зв'язків між ними, з'ясувати роль другорядних дійових осіб у картині та характерні риси і обставини, за яких відбувається подія*).

- аналіз закономірностей композиції (*цілісності ритму, симетрії, пропорції, композиційного центру*), універсальних (*контраст, нюанс, статика, динаміка, рівновага, зорова вага, акцент тощо*) і специфічних засобів виразності (*колерит, освітлення, перспектива, тональні відношення, силует, лінія, мазок, фактура письма тощо*). [1]

- *Контроль за рівнем розуміння дітьми художніх творів.* М.І. Пічкур наводить цікаві прийоми контролю за рівнем розуміння учнями творчого задуму художника: словесне малювання картини, озвучування картини, добір слів-синонімів, які визначають настрій героїв, створення узагальненої назви до картини, домисел ситуації,

установлення наслідків із заданої причини і встановлення причини за заданим наслідком, прийом «уявної присутності». [3]

Висновки. Аналіз наукових праць, проведення педагогічних спостережень за період педагогічної практики в школах, дали змогу зробити такі висновки:

- Твори образотворчого мистецтва стимулюють емоційно-чутливу сферу дітей. За їхньою допомогою педагог розвиває образне мислення, збагачує візуальну пам'ять школярів, а це, безперечно, плідно лягає в основу їх майбутньої творчої праці.
- Досягнення вище зазначеної мети потребує від учителя творчого підходу до організації, планування та безпосереднього керівництва процесом сприймання та естетичного аналізу художнього твору різного жанру. Від майстерно проведеної ним такої роботи залежить і результат навчальної діяльності в цілому.

Список використаної літератури

1. Кашуба Л.І. Образотворче мистецтво в початковій школі. - Тернопіль: Мальва –ООО, 2001. - 55 с.
2. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти. Мистецтво і освіта. 2004. № 1. - С 7.
3. Пічкур М.І. Педагогічне керування формуванням художнього сприйняття школярів. Мистецтво і освіта. 2003. №4. - С.14-20.
4. Яновська Н. Мистецтво навчання або навчання через мистецтво. Початкова школа. 2005. № 9. - С 47-49.

Юлія ПЕРЕПЕЛЮК, студентка групи ММЗ відділення «Музичне мистецтво» Чортківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу ім. О. Барвінського.

Керівниця – Ольга ПОПАДЮК, завідувачка відділення «Музичне мистецтво», викладачка основного музичного інструменту фортепіано

СЦЕНІЧНА ВПЕВНЕНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПРОБЛЕМА ФОРТЕПІАННОГО ВИКОНАВСТВА: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Дослідження проблем фортепіанного виконавства є важливим напрямком педагогічної сфери музичного мистецтва. Особливу увагу приділено поняттю сценічного хвилювання як важливій проблемі фортепіанного виконавства. Відображено основні компоненти та фактори сценічного хвилювання в структурі підготовки піаніста. Проаналізовано психологічні критерії та типологію реакції на стресову ситуацію. Розглядаються загальні шляхи подолання сценічного хвилювання.

Постановка проблеми. Формування сценічної впевненості є важливою проблемою в практиці виконавства будь-якого виду музичної діяльності. Особливо гостро це питання постає в напрямку інструментального мистецтва, зокрема фортепіанного. Сценічна впевненість – один із ключових чинників успішного музичного виступу. Впевненість на сцені визначає не лише технічні можливості виконавця, але й здатність відобразити всі засоби музичної виразності для передачі художнього образу. Особливо актуальною ця проблема є в музичній педагогіці, адже процес формування навичок сценічної впевненості є одним із головних завдань викладача. Аналізуючи проблематику сценічної впевненості в педагогічному аспекті варто звернутися до праць багатьох відомих вчених, які займалися вивченням цього питання. Серед них відомі музикознавці: О.Б.Гольденвейзер, Г. М. Коган, Г. Г. Нейгауз, Л. А. Баренбойм, а також українські вчені: Г. Падалко, А. Козир, О. Рудницька, О. Гавриленко, Н. Гонтаренко, К.Станіславський та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Сценічне хвилювання – це психоемоційний стан, який виникає в учня перед або під час публічного виступу. У педагогіці важливо не лише визнати наявність цього явища, а й навчити ефективно з ним працювати. Дослідники стверджують, що сценічна впевненість виконавця залежить від багатьох факторів та чинників, серед яких основне місце посідають психологічні основи. Поняття сценічної впевненості вони визначають як здатність виконавця тримати контроль над емоціями, технічними можливостями, а також увагою під час концертного виступу. Сценічна впевненість включає такі компоненти:

- психологічну підготовленість;
- технічну підготовленість;
- вміння зосередитися;
- досвід сценічного виконавства [4, с. 27].

Саме ці компоненти будуть визначати основу поняття сценічної впевненості. Сценічний стан виконавця в момент виконання ним твору на сцені залежить не тільки від того, наскільки надійно вивчений нотний текст. Багато музикантів дуже ретельно працюють над вивченням нотного тексту, роботою над виконавським планом, постійно відпрацьовуючи всі фрагменти майбутнього виступу, проте, коли доводиться виходити на сцену, втрачається здатність контролювати ситуацію і можливість успішно реалізувати художній задум.

Серед найважливіших психологічних процесів, потрібно виділити:

- виконавську увагу;
- волю;
- слухову увагу;
- оптимальний для творчості рівень емоційного збудження;
- гнучкість психологічної адаптації;
- художнє тлумачення твору [1, с. 146].

Велике значення під час сценічного виступу мають індивідуальні психологічні процеси людини, серед яких воля та увага. Більшість психологів розглядає волю і увагу як особливі здібності особистості, наявність яких є необхідною умовою для успішного здійснення якої-небудь діяльності. Воля дає можливість позбутися імпульсивності під час виступу, досягти єдності емоційного і раціонального у творчому процесі. Так само

довільна увага є результатом зусиль волі, а мимовільна – сформована в результаті зацікавленості, знижує можливість появи негативних форм хвилювання.

Сценічне переживання можна розглядати як реакцію на стресову ситуацію. Піаністи, зазвичай, скаржаться на холодні, спітнілі, або ж тремтячі руки, іноді ноги, прискорене серцебиття, переривчасте дихання, а також часто говорять про забування нотного тексту перед самим виступом або під час гри. Але, як виявилось, це не найстрашніше. Іноді страх перед виступом або під час гри на сцені може стати причиною зриву концертної діяльності або серйозних захворювань. Видатний скрипаль Давид Ойстрах через сильне хвилювання під час концерту два рази зазнавав стану серцевого нападу, але, не дивлячись на це, продовжував свій концертний виступ. Багато виконавців, переживши стрес під час виступу, впадають в депресію і припиняють свою концертну діяльність на багато років. Тому можна стверджувати, що сценічне переживання музикантів як на фізіологічному, так і психологічному рівні має неабияку схожість зі станом і переживаннями людини, що потрапила в екстремальну ситуацію.

Американський психолог Є. Мілерян пропонує 5 типів людей за реакцією на стресову ситуацію:

1. *Напружений тип.* У стресовій ситуації скутий, стискає руки, напружений, може кусати губи. В діях можуть бути імпульсивність і напруженість. Увага прикута до «однієї точки».

2. *Боягузливий тип.* Відчуває сильний страх, панікує. Реакції на стрес: «ступор», «втекти», «завмерти».

3. *Гальмівний тип.* Виявляються загальмованість дій і притупленість реакцій.

4. *Агресивний тип.* Агресивний в діях, «нападає» на всіх і все, часто за винятком самого джерела стресу.

5. *Прогресивний тип.* У стресовій ситуації його показники діяльності поліпшуються, людина при цьому відчуває мінімальну витрату енергії, з'являється азарт. Стрес стає поштовхом для прояву прихованої емоційної сили [2].

Досвідчені музиканти, які мають практику багаторазових концертних виступів мають певні вимоги до своєї гри. Окремі піаністи дуже часто хочуть зіграти без жодної технічної помилки, тим самим засвідчуючи свій високий рівень майстерності. Це причина є важливою умовою для сценічного хвилювання. Також усіх виконавців на сцені переслідує страх осуду та розчарування слухачів, а також страх грати технічно складні твори, які інколи межують з рівнем технічної вправності піаніста. В окремих випадках причиною сценічного хвилювання є особисте ставлення виконавця до твору, в якому він хоче передати всю глибину та емоційність художнього образу.

У науковій літературі та практиці виконавства розроблено різні шляхи подолання сценічного хвилювання. Але, як показує досвід, цей процес має суто індивідуальний характер. Проте можна виділити загальні шляхи подолання сценічного хвилювання. Серед них:

1. *Практика дихальної гімнастики.* Глибокі вдихи і видихи перед виходом на сцену заспокоюють нервову систему, дають можливість сконцентруватися та привести в норму діяльність всього організму.

2. *Ментальні репетиції*. Практика моделювання виступу на сцені дає змогу відчувати психологічні точки опори та можливість впливу на власне хвилювання.

3. *Фокус на музику*. Зосередження на музичному тексті та основних засобах музичної виразності, абстрагування від аудиторії до музичної тканини.

4. *Маленькі виступи*. В музичних закладах існує практика проведення камерних концертів перед невеликою аудиторією, що дає змогу підготуватися до виступу на великій сцені.

Геніальний український піаніст Володимир Горовиць у своєму щоденнику зізнався, що перед концертом у нього настільки трусилися руки, що він іноді хотів узагалі не виходити. Але коли починав грати – страх розчинявся у звуках. Окремі психологи пропонують сценічне хвилювання перетворити на енергію, тим самим збагачуючи внутрішню природу музики.

Висновки. Сценічне хвилювання як важлива проблема виконавства є важливим фактором становлення піаніста на різних рівнях підготовки чи здобуття ним освітнього рівня. Педагог у цій ситуації відіграє дуже важливу роль, адже його завданням є не стільки навчити усувати сценічне хвилювання як знайти шляхи його подолання і розкриття таланту та здібностей свого вихованця.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк О. А. Психологічні особливості подолання сценічного хвилювання у студентів музичних спеціальностей. Вісник Харківської державної академії культури. 2019. Вип. 59. - С. 145–152.
2. Самойлова Ю. Психологічні аспекти сценічного хвилювання музиканта. URL: <https://surl.li/tinbqh> (дата звернення 15. 04. 2025)
3. Станіславський К. С. Робота актора над собою. Частина перша: Робота над собою в творчому процесі переживання. - Київ: Мистецтво, 1971. - 438 с.
4. Лінк Г. Подолання сценічного страху: Психофізичний підхід. - Львів: Світ, 2012. - 198 с.
5. Нейгауз Г. Г. Про мистецтво фортепіанної гри. - Київ: Музична Україна, 1983. - 312 с.
6. Науменко Т. І. Підготовка музиканта до сценічної діяльності: психологічний аспект. Мистецтвознавчі записки. 2020. Вип. 37. - С. 103–110.

Мар'яна ПОРПЛИЦЯ, студентка групи ММ4 відділення «Музичне мистецтво» Чортківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу ім. О. Барвінського.

Керівниця – Наталія ІВАНКІВ, викладачка диригентсько-хорових дисциплін та постановки голосу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ГІГІЕНА ДИТЯЧОГО ГОЛОСУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Анотація. Гігієна дитячого голосу – це важливий аспект вокальної педагогіки та навчання співу дітей шкільного віку. Досліджено поняття гігієни дитячого голосу та основних її напрямів. Визначено основні вимоги та правила збереження дитячого голосу в процесі співу на уроках музичного мистецтва та в позакласній роботі. Проаналізовано значення дотримання правил співу під час роботи з дітьми. Окреслено педагогічну складову дотримання основ гігієни дитячого голосу.

Постановка проблеми. Голос – один із найважливіших засобів спілкування, самовираження та творчого розвитку особистості. Для дітей, які активно займаються музичним мистецтвом, а саме співом, голос є не лише інструментом, але й важливою складовою їхнього емоційного і психофізіологічного стану. У шкільному віці голосовий апарат ще перебуває у стадії формування, тому він є особливо чутливим до навантажень та несприятливих впливів. Саме тому вчителям музичного мистецтва, керівникам вокальних гуртків та батькам важливо знати основи гігієни голосу, вміти вчасно запобігати можливим порушенням та забезпечити умови для його здорового розвитку. Проблематика вокально-хорової роботи з дітьми шкільного віку безпосередньо пов'язана з питаннями гігієни голосу. Вивчення питання гігієни дитячого голосу займалися різні науковці та практичні педагоги, які виокремили основи дитячої вокальної педагогіки. Серед них: Н. Гуменюк, О. Шахова, В. Антонюк, Я. Кушка, О. Карпенко та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Дослідження питання гігієни дитячого голосу – це важливий напрям вокальної педагогіки. Гігієна голосу – це комплекс правил і звичок, які допомагають зберегти голос здоровим і запобігти проблемам з голосовими зв'язками, особливо у дітей, голосовий апарат яких ще розвивається. Дитячий голосовий апарат складається з дихального апарату, голосових складок, резонаторів і органів артикуляції. У дітей дошкільного та молодшого шкільного віку голосові зв'язки коротші й тонші, ніж у дорослих, тому звук у них більш високий, дзвінкий, менш об'ємний. Гортань розташована вище, і голос має світлий тембр, позбавлений глибини.

Досліджуючи питання специфіки функціонування дитячого голосу, науковці виокремлюють такі напрями вивчення та роботи з дитячим голосом:

- фоніатрія – медична галузь, що вивчає патології голосу, мови, мовлення і слуху;

- логопедія – вивчає порушення мовлення і методи корекції їх;
- педіатрична отоларингологія – включає в себе анатомо-фізіологічні особливості дитячого голосового апарату;
- психоакустика та вокальна педагогіка – досліджує вплив навчання співу і мовлення на дитячий голос [2, с. 55].

Результати дослідження відповідно до визначених напрямів допомагають виявити патологічні проблеми дитячого голосу, запобігти недолікам вимови чи звукоутворення у дітей та виправити їх.

У віці 11-13 років у дітей, особливо у хлопців, починається мутація голосу – природний процес зміни висоти та тембру. У цей період голосові зв'язки змінюють свою структуру, збільшуються в розмірах, що часто супроводжується нестабільністю голосу, хриплістю, зниженням його сили. Неправильна техніка співу в період мутації може призвести до утворення вузлів на голосових зв'язках, втрати голосу або формування хронічних голосових порушень.

Вивчаючи педагогічні аспекти процесу охорони житячого голосу, необхідно визначити основні вимоги до цього процесу. Серед них:

1. *Оптимальний режим голосового навантаження.* Дітям молодшого віку не рекомендується співати більше 15–20 хвилин підряд. Заняття мають бути чергуванням вокальної, слухової та рухової активності.
2. *Розспівування перед початком занять.* Воно допомагає «розігріти» голосовий апарат і знизити ризик його перенапруження.
3. *Зволоження повітря в класі.* Надмірно сухе повітря викликає подразнення слизової оболонки гортані.
4. *Температурний режим.* Не можна співати після переохолодження чи в стані захворювання верхніх дихальних шляхів.
5. *Голосовий спокій.* Після інтенсивних занять або виступів необхідний період відпочинку без голосового навантаження.
6. *Раціональне харчування та питний режим.* Уникання газованих напоїв, дуже холодної чи гарячої їжі [3, с. 35].

Визначені вимоги є необхідною умовою дотримання правил гігієни дитячого голосу в закладах загальної середньої освіти, позашкільної освіти та приватних занять. Нехтування цими вимогами може призвести до серйозних наслідків та порушень функціонування голосового апарату.

Педагогічна складова в структурі гігієни дитячого голосу є дуже важливим чинником. Вчитель музичного мистецтва, який навчає дітей співати на уроках та в позакласній роботі повинен чітко використовувати ці правила та вимоги в своїй роботі, індивідуально доповнюючи їх. Уроки музичного мистецтва в школі мають велике значення для формування естетичних смаків учнів, розвитку їх музичного слуху та вокальних навичок. Перш за все, важливо обирати пісенний репертуар відповідно до вікових та фізіологічних можливостей дітей. Відсутність надмірно високих або низьких нот, складних мелізмів, форсованої динаміки – обов'язкова умова для школярів.

Вчитель має проводити обов'язкову вокальну розспівку, що включає дихальні вправи, звуконаслідування, інтонування простих звуків. Варто уникати одноманітного та

надто тривалого співу. Доцільно чергувати спів з руховими вправами, слуханням музики, музичними іграми.

Окрім уроків музичного мистецтва, дитина займається співацькою діяльністю під час позакласних занять. Участь у шкільному хорі, вокальних ансамблях, гуртках – це можливість для дітей реалізувати свої таланти, розвивати музичні здібності, здобути сценічний досвід. Однак позакласна діяльність часто пов'язана з інтенсивними репетиціями та виступами, що може викликати перенапруження голосу.

Головна умова – чітке дозування навантаження. Тривалість репетиції не повинна перевищувати 45 хвилин, а для молодших школярів – не більше 30. Репетиції мають проходити з перервами, включаючи розспівування на початку та голосовий відпочинок наприкінці. Керівник вокального гуртка повинен стежити за фізичним та емоційним станом дітей. У період хвороби, втоми, підвищеної збудливості – заняття співом слід обмежити або повністю відмінити.

Під час участі у концертах і конкурсах важливо уникати перенавантажень: кількість виконаних номерів має бути розумною, а час підготовки розподілений рівномірно. Обов'язково слід враховувати фазу мутації в хлопців — на цей час рекомендується обмежити сольний спів або тимчасово призупинити вокальні навантаження.

Учитель музичного мистецтва є не лише наставником у галузі мистецтва, а й відповідальним за формування культури здорового співу. Його завдання – не лише навчити дітей співати, а й прищепити їм знання про голосову гігієну, сформувані відповідальне ставлення до власного голосу.

Педагог має бути уважним до індивідуальних особливостей кожної дитини, своєчасно помічати ознаки перевантаження (хриплість, скарги на біль у горлі, втому) та вживати заходів для зменшення навантаження. Також варто проводити профілактичні бесіди, інтегрувати знання про голос у навчальний процес.

Висновки. Гігієна дитячого голосу – це важлива складова музичного виховання. Правильне використання голосу, дотримання гігієнічних правил та уважне ставлення до здоров'я дітей дають змогу зберегти їхній голосовий апарат у доброму стані, запобігти професійним захворюванням та забезпечити успішний розвиток вокальних навичок. Учитель музичного мистецтва має бути обізнаним у цій сфері та нести відповідальність за безпечне музичне середовище як у класі, так і під час позакласної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гуменюк Н.О. Голос і мовлення у дітей: фізіологія, патологія, корекція. – Львів: Світ, 2010. - 304 с.
2. Дьякова Н.І. Профілактика голосових розладів у дітей шкільного віку. - Київ: Освіта, 1998. - 186 с.
3. Карпенко О.О. Здоров'язбережувальні технології у вокальній практиці: методичний посібник. - Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2020. - 59 с.
4. Кушка Я. С. Методика навчання співу: Посібник з основ вокальної майстерності. - Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. - 288 с.
5. Мельник С.В. Особливості профілактики голосових розладів у дітей молодшого шкільного віку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2017. №5. - С. 135–142.
6. Шахова О.В. Основи гігієни голосу вчителя і школяра. - Київ: Знання, 2005. - 144 с.

Вікторія ЗЛЕНКО, студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Керівниця – Тетяна МАРАЧ, викладачка ритміки та хореографії, спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ХІП-ХОП ДЛЯ ДІТЕЙ: МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Анотація. У статті розглядається можливість інтеграції елементів хіп-хоп культури в освітній процес початкової школи як ефективного засобу розвитку фізичних, креативних та соціальних навичок учнів. Також висвітлюються приклади успішної реалізації подібних програм у школах, що демонструють позитивний вплив цього стилю танців на самовираження, емоційний стан та згуртованість учнівського колективу.

У сучасному освітньому просторі дедалі більшої популярності набувають інноваційні підходи до фізичного та творчого розвитку дітей. Одним із таких є хіп-хоп — стиль вуличного танцю, що вирізняється ритмічністю, динамікою та можливістю самовираження. Його активне впровадження в навчальні програми для учнів молодшого шкільного віку дає змогу не лише розвивати фізичні навички, а й формувати впевненість у собі, командну взаємодію та креативність.

Сучасне покоління дітей — активне, динамічне й надзвичайно чутливе до всього нового. У цьому контексті танець як один із найприродніших способів самовираження стає не лише захопленням, а й ефективним засобом розвитку. Особливої популярності останніми роками набув хіп-хоп — танцювальний стиль, що поєднує енергію, ритм, креативність і свободу руху. Проте викладання хіп-хопу дітям молодшого шкільного віку потребує особливого підходу — адаптованого до вікових особливостей, психофізіології та сприйняття світу дитиною.

Хіп-хоп має кілька суттєвих переваг:

Доступність — не потребує складного обладнання чи спеціального одягу.

Універсальність — підходить як для хлопців, так і для дівчат.

Сучасність — відповідає інтересам дітей і викликає природне зацікавлення.

Розвиток — сприяє координації рухів, музичному слуху, витривалості та самодисципліні.

У роботі з учнями 1–4 класів важливо усвідомлювати, що метою є не тільки вивчення танцювальних рухів, але й розвиток координації, відчуття ритму, уяви, самооцінки та вміння працювати в команді. Визначення хіп-хопу надзвичайно вдало подане в науковій статті: «Dance in the hip-hop style is a phenomenon where the rules and restrictions are blurred.»[1] Хіп-хоп у цьому випадку виступає як педагогічний інструмент, а не лише як вид мистецтва. Викладати його варто у формі гри — адже гра для дитини є основною формою пізнання. Танцювальні елементи подаються у легкій, невимушеній

формі: через імітацію, змагання, ритмічні загадки та танцювальні історії. Наприклад, замість прямої інструкції «повернись вправо», учню пропонується «уявити, що він верткий ніндзя, що розвертається, почувши звук зліва».

Початкове знайомство з хіп-хопом має включати базові рухи — такі, як *step-touch*, *bounce*, *slide*, *body roll* — які легко запам'ятовуються і не вимагають складної технічної підготовки. Важливо повторювати кожен елемент кілька разів, створюючи позитивне підкріплення — наприклад, короткі оплески чи веселі вигуки після правильного виконання. Для розвитку ритмічного слуху можна використовувати плескання в долоні або тупання ногами в такт музики. Діти швидко навчаються розпізнавати біти й починають самостійно імпровізувати, що, в свою чергу, формує їхню впевненість і ініціативність.

Урок хіп-хопу в початковій школі має чітку, але гнучку структуру. Починається він із розминки — вона також подається у формі гри з музичним супроводом. Далі — ознайомлення з новими рухами, які викладач демонструє й супроводжує веселим коментарем або ігровим образом. Після цього учні вчаться поєднувати вивчені рухи у просту танцювальну комбінацію. Завершенням заняття може бути спільний танцювальний «батл», міні-виступ чи рефлексія, під час якої діти діляться, що їм сподобалося, або показують улюблений рух.[2]

Особливу увагу варто приділити створенню дружньої, підтримувальної атмосфери. Педагог має бути не лише викладачем, а й партнером у грі — емоційним, відкритим, доброзичливим. Позитивна реакція, похвала навіть за маленькі успіхи мотивують дитину на подальший рух. Крім того, важливо заохочувати дітей до самовираження: у хіп-хопі не існує «правильного» чи «неправильного» стилю — є лише щирість і бажання творити.[3]

Основи методики викладання хіп-хопу складають:

✓ *орієнтація на гру*. Для учнів 6–9 років найефективнішим методом навчання є гра. Викладання хіп-хопу повинне бути подано в ігровій формі: через танцювальні змагання, імпровізації, історії про героїв хіп-хопу, рухливі ігри з танцювальними елементами;

✓ *поступовість*. Уроки мають будуватися за принципом «від простого до складного». Спочатку діти вивчають базові рухи (наприклад, *step-touch*, *bounce*, *slide*), які згодом комбінуються у прості зв'язки;

✓ *використання візуального та музичного супроводу*. Маленькі діти краще засвоюють матеріал через зорове та слухове сприйняття. Використання відео, дзеркал, сучасної музики (відповідної до віку!) значно підвищує ефективність навчання;

✓ *позитивне підкріплення*. Похвала, заохочення, спільне обговорення досягнень — важливі чинники для формування мотивації. Педагог має створити атмосферу довіри, підтримки та натхнення;

✓ *інтеграція з іншими предметами*. Хіп-хоп може стати частиною міждисциплінарного підходу: вивчення історії культури, елементів англійської мови (через назви рухів), розвитку мовлення (створення власних рим чи слоганів).

У підсумку, хіп-хоп у початковій школі — це не просто сучасний танець, а потужний засіб гармонійного розвитку дитини. Він формує не лише фізичні навички, а й впливає на психологічну стійкість, соціальні вміння та емоційний інтелект. А

найголовніше — дарує радість руху, свободу самовираження та віру в себе, що є безцінним на початку великого шляху у світі мистецтва та життя загалом.

Використані джерела

1. Гордій А. В. (2017). Сучасне молодіжне танцювальне мистецтво та специфіка його викладання на прикладі хіп-хоп танцю. СумДПУ імені А. С. Макаренка. URL: https://repository.sspu.edu.ua/items/46de8418-ea9a-407c-9156-4f7d7a72bc58?utm_source=chatgpt.com
2. Малова Н. (2024). Хіп-хоп танці для дітей: особливості та користь.
3. Sallis, J. (2015). Ballet Isn't Good Exercise for Kids — but Hip-Hop Is, Study Says. URL: <https://www.today.com/health/kids-dance-classes-dont-get-enough-exercise-study-finds-t21571>

Tiberiu Ionuț HÎRCEAG, profesor Colegiul Național „Mihai Eminescu” Suceava

EDUCAȚIA MUZICALĂ, UN ELEMENT FUNDAMENTAL ÎN DEZVOLTAREA HOLISTICĂ A COPIILOR

Într-o lume în continuă schimbare, unde accentul este pus tot mai mult pe performanță academică, tehnologie și competitivitate, rolul educației muzicale tinde să fie marginalizat. Cu toate acestea, educația muzicală rămâne un pilon esențial în formarea holistică a copilului, aducând beneficii multiple care depășesc cu mult sfera artistică. Studiile de specialitate, dar și experiențele din școlile care promovează muzica în procesul educațional, demonstrează că aceasta contribuie profund la dezvoltarea cognitivă, emoțională, socială și culturală a copilului.

Unul dintre cele mai puternice argumente în favoarea educației muzicale este impactul său asupra funcțiilor cognitive. Neurologii și psihologii au demonstrat că studiul muzicii stimulează activitatea cerebrală într-un mod unic, implicând simultan ambele emisfere ale creierului. Studierea unui instrument muzical, de exemplu, presupune coordonare motorie, memorie auditivă și vizuală, atenție distributivă și gândire analitică.

Cercetările realizate de Susan Hallam (2010) arată că muzica contribuie la îmbunătățirea performanțelor academice, în special în domenii precum matematica, exprimarea verbală. Copiii care participă la lecții de muzică dezvoltă mai rapid capacități precum rezolvarea de probleme, gândirea logică și memoria. De altfel, Howard Gardner, în teoria inteligențelor multiple, consideră inteligența muzicală una dintre formele esențiale de exprimare intelectuală, la fel de importantă ca inteligența lingvistică sau logica-matematică.

Muzica este, înainte de toate, o formă profundă de exprimare a emoțiilor. Copiii care au acces constant la muzică învață să recunoască, să exprime și să gestioneze trăirile lor interioare. Aceasta este o abilitate crucială în dezvoltarea inteligenței emoționale, care, potrivit psihologului Daniel Goleman, este la fel de importantă ca IQ-ul pentru succesul personal și profesional.

Interpretarea muzicală implică nu doar tehnică, ci și sensibilitate. Un copil care cântă la pian, la vioară sau într-un cor învață să simtă muzica, să transmită emoție și să se conecteze afectiv cu publicul sau cu colegii de scenă. Această capacitate de a empatiza și de a relaționa afectiv este extrem de valoroasă în viața socială și profesională.

Educația muzicală nu este doar un proces individual, ci și un puternic instrument de coeziune socială. Activitățile muzicale în grup, cum ar fi corurile, ansamblurile sau formațiile școlare, oferă copiilor oportunitatea de a colabora, de a învăța disciplina, respectul reciproc și responsabilitatea. Aceste experiențe contribuie la dezvoltarea abilităților de comunicare și la consolidarea relațiilor interpersonale.

În plus, participarea la evenimente artistice sau concursuri muzicale ajută copiii să depășească frica de expunere în fața publicului, să-și dezvolte încrederea în sine și spiritul competitiv sănătos. Toate aceste elemente contribuie la formarea unei personalități echilibrate și bine integrate în societate.

Muzica este o componentă fundamentală a identității culturale și personale. Prin intermediul educației muzicale, copiii au ocazia să cunoască diferite genuri, stiluri și tradiții muzicale, atât din cultura națională, cât și din alte culturi ale lumii. Acest contact cu diversitatea culturală contribuie la dezvoltarea toleranței și a spiritului critic.

În plus, muzica este o formă de auto-descoperire. Mulți copii descoperă prin muzică pasiuni, talente sau chiar vocații care le pot defini parcursul personal și profesional. Chiar dacă nu toți ajung artiști, experiența muzicală lasă urme profunde în formarea gustului estetic și a simțului valorii.

Pentru că educația muzicală să-și îndeplinească cu adevărat potențialul formator, este esențial ca școala și familia să colaboreze. Din păcate, în multe școli, ora de muzică este tratată superficial sau chiar ignorată. Este nevoie de o regândire a curriculei, care să valorifice potențialul artistic al elevilor și să ofere spațiu real pentru exprimarea muzicală.

De asemenea, părinții joacă un rol decisiv. Sprijinul familiei în încurajarea lecțiilor de muzică, participarea la concerte sau simpla ascultare de muzică acasă poate face o diferență majoră în formarea unui copil. Copiii învățați să iubească muzica vor deveni adulți mai echilibrați, mai sensibili și mai deschiși.

Educația muzicală nu este un simplu „opțional” în formarea copiilor, ci un element fundamental al unei educații complete, holistice. Ea dezvoltă simultan mintea, inima și spiritul, cultivând valori esențiale precum creativitatea, empatia, perseverența și respectul pentru frumos. Într-o lume tot mai dominată de tehnologie și pragmatism, muzica rămâne un spațiu al umanului, al autenticului și al emoției. De aceea, este vital să o păstrăm în centrul educației.

Bibliografie

1. Gheorghe, M. (2015). *Muzica în educația copilului*. Editura Didactică și Pedagogică.
2. Rădulescu, M. (2018). Rolul muzicii în dezvoltarea cognitivă și emoțională a copiilor. *Revista de Pedagogie*, nr. 1, 45-52.

3. Goleman, D. (2001). Inteligența emoțională. Editura Curtea Veche.
4. Hallam, S. (2010). Puterea muzicii: Impactul asupra dezvoltării intelectuale, sociale și personale a copiilor și tinerilor.

Юлія ФЕНЬ, студентка 4-Д групи спеціальності 013 Початкова освіта Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Керівниця– Тетяна МАРЧ, викладачка ритміки та хореографії, спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ФОРМУВАННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У роботі розглядаються особливості становлення хореографічних умінь у дітей молодшого шкільного віку. Підкреслено важливість танцю як засобу фізичного й естетичного розвитку, а також як інструменту виховання дисципліни, емоційності та креативності. Розкрито значення хореографії в гармонійному розвитку дитини, окреслено умови ефективного впровадження танцювальних занять у навчальний процес і визначено роль музики у формуванні рухових навичок.

Навчання дітей танців – це складний та творчий процес. Систематичні заняття танцями дуже корисні для фізичного розвитку дітей: покращується постава, удосконалюються пропорції тіла, зміцнюються м'язи. Поступово діти починають легше, граціозніше рухатися, рухи стають розкутими, набувають спритності, скоординованості, виразності. Танець не лише продовжує вимагати від дітей певних зусиль, а й починає давати їм велику радість [1, с. 227]. Хореографія також позитивно впливає на емоційний стан дітей. Вони вчаться передавати через рухи настрій, образи, емоції, що сприяє розвитку інтелекту та емоційної уяви. У процесі танців розвиваються почуття ритму, слухання музики, естетичні смаки та творче мислення. Крім того, навчання в класі сприяє розвитку комунікації, дисципліни та здатності працювати в групі. Ось чому системна участь маленьких дітей у танці є важливою умовою повністю розвинути гармонійну особистість.

При правильній організації художнє виховання охоплює всі сфери психіки людини, саме тому його можна розглядати як найбільш ефективний шлях формування духовної особистості. Визначенню місця і ролі художньої творчості у сучасному соціумі присвячено чимало праць, серед дослідників: Б.Брилін, О.Гавеля, В.Дряпіка, І.Зязюн, О.Комаровська,

Г.Локарева, Л.Масол, Н.Миропольска, Г.Падалка, І.Петрова, А.Обертинська, О.Олексюк, О.Оніщенко, В.Панченко, О.Рудницька, О.Сухомлинська, І.Юдкін [2, с. 91].

Фізичне виховання у молодшому шкільному віці відіграє важливу роль у формуванні здорової, активної та всебічно розвиненої особистості. Особливої уваги заслуговує використання засобів фізичної культури, які не лише сприяють руховій активності, а й мають потужний виховний та соціальний потенціал.

Соціально-педагогічне значення використання засобів фізичної культури у шкільному віці полягає в такому:

1. Закладається фундамент гармонійного фізичного розвитку, відбувається зміцнення здоров'я, створюються основи фізкультурної освіти та виховання, накопичуються передумови для успішного оволодіння виробничо-трудовами, військовими та іншими спеціальними руховими діями;

2. Підтримується поточна фізична та розумова працездатність;

3. Раціонально організується активний відпочинок, елементи фізичної культури впроваджуються в побут;

4. Послідовно підвищується моральна, інтелектуальна, естетична та трудова культура особистості [3].

5. Для досягнення бажаного педагогічного ефекту при використанні музики на заняттях фізичною культурою необхідно дотримуватися певних організаційних і методичних умов. Це забезпечує правильне поєднання музичного супроводу з руховою діяльністю, не відволікаючи учнів і підтримуючи необхідний ритм роботи.

Основні вимоги до використання функціональної музики на заняттях фізичною культурою.

1. Найбільш раціональним є дискретний графік музичних сеансів.

2. Заняття з використанням музики доцільно чергувати із заняттями без використання музики.

3. На заняттях доцільно використовувати музику під час виконання простих вправ, які не потребують високої концентрації уваги, розумової роботи та відповідальності.

4. Звучання музики повинне бути чистим. Якщо рівень сторонніх шумів вище ніж 70 дБ, звуки функціональної музики заглушаються до такого ступеня, що починають сприйматися як шум і впливати на організм негативно.

5. Під час проведення занять із використанням музичного супроводу будь - які звукові контакти між присутніми затрудняють сприйняття, підвищують втому, заважають.

6. Подаючи команди до початку і до закінчення вправи, учитель повинен знати, що команда до початку кожної вправи повинна збігатися із закінченням музичної фрази.

7. Невиконання цієї вимоги порушує ритмічну узгодженість рухових дій, знижує ефективність музичної стимуляції.

8. Потрібно враховувати музичні вподобання більшості учнів. Із музичних жанрів найбільш ефективні легка естрадна, поп-музика, електронна музика, марші, танцювальні та народні мелодії.

9. Добір музичного супроводу для заняття повинен відповідати структурі та змісту заняття.

10. Музичний супровід не повинен відволікати увагу, тому потрібно добирати музику, яка не несе цікавої музичної інформації.

11. Ритм музики повинен бути регулярним [3].

Формування хореографічних умінь і навичок у дітей молодшого шкільного віку є важливим напрямом їхнього фізичного, естетичного та духовного розвитку. Хореографія не лише вдосконалює рухові якості й зміцнює здоров'я, а й розвиває творче мислення, емоційну чутливість, дисциплінованість і вміння працювати в колективі. Гармонійне поєднання танцювальної діяльності з елементами ритміки та музичного супроводу створює сприятливе середовище для формування цілісної, відкритої до самовираження особистості. Саме тому хореографія має посісти належне місце в системі шкільної освіти та виховання молодших школярів.

Список використаної літератури та джерел

1. Разводова М. В. Тренінг-гра як засіб формування хореографічних умінь та навичок в дітей молодшого шкільного віку. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 204. - 346 с.
2. Копилова С. Розвиток творчої особистості молодшого школяра у музично-ритмічній діяльності. Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. - Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. Вип. 11. - С. 91-93.
3. Музична ритміка і хореографія. Практикум : Навчальний посібник для студентів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» факультетів фізичного виховання педагогічних університетів. - Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. - с. 236.

Науково – популярне видання

Інформаційно-методичний збірник коледжу
Випуск 6
Електронна версія

Відповідальний за випуск

Дмитро Бачинський

Медіаредактор та комп'ютерна верстка

Вадим Антонюк

Літературний редактор

Марія Ткачук